

PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE
MUSÉE ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

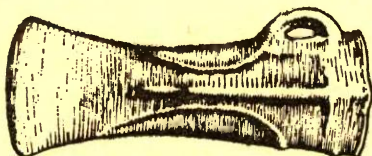
WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE

ORGAN MUZEALNICTWA I KONSERWATORSTWA
ARCHEOLOGICZNEGO

BULLETIN ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

TOM (VOL.) XXXIII

ZESZYT (LIVRE) 1

WARSZAWA

1968

VARSOVIE

ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH – WYDAWNICTWO

KOMITET REDAKCYJNY

Zdzisław RAJEWSKI — Redaktor Naczelny
Jerzy HALICKI — Zastępca Redaktora Naczelnego
Jerzy BYDLIŃSKI — Sekretarz Redakcji

RADA REDAKCYJNA

Witold Hensel — przewodniczący Rady
(Instytut Historii Kultury Materialnej PAN, Warszawa)
Konrad Jażdżewski (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne, Łódź), Bogdan Kostrzewski (Muzeum Archeologiczne, Poznań), Zdzisław Rajewski (Państwowe Muzeum Archeologiczne, Warszawa), Tadeusz Żurowski (Wydział Zabytków Archeologicznych Ministerstwa Kultury i Sztuki)

Materiał ilustracyjny do niniejszego zeszytu wykonali
T. Biniewski, M. Curyło, S. Dembiński, I. Fijał, W. Gawrysiak, J. Kaczkowski, W. Kočka, H. Pawłowski, J. Polański, S. Rumak, J. Żak

*Rycina na okładce przedstawia
brązową siekierkę z tulejką z Huty. Porębskiej,
pow. Radomsko*

Adres Redakcji:

Warszawa, ulica Długa 52 (Arsenał)
Państwowe Muzeum Archeologiczne

Zakład Narodowy imienia Ossolińskich — Wydawnictwo.
Wrocław, 1968. Nakład: 700+100 egz. Objętość: 20,10 ark. wyd.;
18,74 ark. druk. Papier: druk. sat. III kl., 70-gram., 61×86. Od-
dano do składania 9 III 1967. Podpisano do druku 13 III 1968.
Wydrukowano w marcu 1968, w Drukarni im. Rewolucji Paź-
dziernikowej, w Warszawie; nr zam. 435/67. N-24
Cena: 30 zł

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE

ORGAN MUZEALNICTWA I KONSERWATORSTWA ARCHEOLOGICZNEGO

BULLETIN ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

TOM (VOL.) XXXIII

1968

ZESZYT (LIVRE) I

SPIS TREŚCI

Содержание — Contents

MATERIAŁY

Róża Miłkaszewska-Balcer, Jacek Miśkiewicz, Cmentarzysko kultury łużyckiej z miejscowości Podule, pow. Łask, stanowisko 1	3
(Могильник лужицкой культуры в местности Подуле, повят Ласк, Стоянка 1 — A Cemetery of the Lusatian Culture at Podule, Łask District, Archaeological Site 1)	
Halina Różańska, Cmentarzysko w miejscowości Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz	114
(Могильник в местности Воля Шидловецкая-Колония, повят Лович — A Cemetery at Wola Szydłowiecka-Kolonia, Łowicz District)	
SPRAWOZDANIA	132
ODKRYCIA	139
KRONIKA	145

RÓŻA MIKŁASZEWSKA-BALCER, JACEK MIŚKIEWICZ

CMENTARZYSKO KULTURY ŁUŻYCKIEJ Z MIEJSCOWOŚCI PODULE,
POW. ŁASK, STANOWISKO 1

МОГИЛЬНИК ЛУЖИЦКОЙ КУЛЬТУРЫ В МЕСТНОСТИ ПОДУЛЕ, ЛОВЯТ ЛАСК, СТОЯНКА 1

A CEMETERY OF THE LUSATIAN CULTURE AT PODULE, ŁASK DISTRICT, ARCHAEOLOGICAL SITE 1

W latach 1929—1930 dr Jan Dylik, ówczesny asystent Muzeum Archeologicznego w Warszawie, przeprowadził prace wykopaliskowe na cmentarzysku w Podulach, pow. Łask. Badaniami objęto znane już od 1882 r.¹ rozległe cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej, znajdujące się na krańdźwi terasy rzeki Grabi na gruntach byłego majątku w Podulach. Obiekt ten oznaczony został jako stanowisko 1 w odróżnieniu od dwóch następnych cmentarzysk kultury łużyckiej, położonych również w granicach wsi Podule. W literaturze archeologicznej stanowisko 1 bywa również określane jako cmentarzysko Podule 1 na „kamionce”². Wzmiankowane dwa pozostałe cmentarzyska to: Podule, stanowisko 2 (Podule-Bilców) znajdujące się w odległości około 1 km od stanowiska 1, położone na gruntach Michała Kijańskiego, oraz Podule, stanowisko 3 (Podule-Łęg) odkryte na piaszczystym wzniesieniu, na terasie zalewowej w pobliżu młyna³. W 1930 r. na stanowisku 2 J. Dylik przeprowadził krótkotrwałe prace wykopaliskowe odsłaniając trzy ciałopalne groby kultury łużyckiej. Dalszych prac na stanowisku tym nie kontynuowano.

Dokumentacja dotycząca stanowiska 1, będącego przedmiotem niniejszego opracowania, nie zacho-

wała się w całości i zawiera jedynie odręczne szkice niektórych zespołów grobowych, parę fotografii eksplorowanych grobów oraz kilka luźnych wzmianek o ciekawszych, lepiej zachowanych obiektach. Z bardzo skąpej dokumentacji opisowej wynika, że w 1929 r. przebadano ogółem 874 m² powierzchni cmentarzyska. Odsłonięty w czasie prac teren pokrywał zniszczony już częściowo bruk kamienny zalegający nad niżej położonymi grobami. Jak wynika z dokumentacji, stan zachowania odkrywanych zespołów grobowych był przeważnie bardzo zły. Część grobów zachowała się w postaci zwartej masy połamanych skorup przemieszanych z fragmentami kości ludzkich. Inne znów zaznaczały się jedynie jako skupiska bezładnie rozrzuconych ułamków ceramiki.

W pierwszym sezonie wykopaliskowym (1929 r.), prawdopodobnie ze względu na bardzo słaby stan zachowania cmentarzyska, J. Dylik stosował równoległe podwójną numerację, wyróżniając dwie kategorie obiektów: 1 — groby oraz 2 — skupiska i spaleniska. Jako „groby” oznaczane były zapewne zespoły lepiej zachowane, z dającymi się wyróżnić popielnicami i naczyniami przystawkowymi. Skupiskami natomiast nazywano prawdopodobnie groby zupełnie zniszczone, wśród których czasami nie zdołano nawet wydzielić materiału kostnego. Odrębną grupę obiektów stanowią tzw. „spaleniska”. Były to skupienia drobnych ułamków węgla drzewnych, rozrzucone przeważnie w promieniu 50—80 cm. Charakter tych obiektów

¹ E. S t a w i s k i: Notatki archeologiczne, „Wiadomości Archeologiczne”, T. IV, 1882, str. 158—161.

² „Z otchłani wieków”, R. VI, 1931, str. 5.

³ Wzmianki w archiwum PMA oraz „Z otchłani wieków”, R. VI, 1931, str. 5; R. VII, 1932, str. 99; R. X, 1935, str. 15.

nie jest jasny i ze względu na brak dokumentacji opisowej, nie jesteśmy w stanie ustalić, jakie było ich pierwotne przeznaczenie.

W 1929 r. na przestrzeni 874 m² odkryto 76 grobów oraz 111 skupisk i spalenisk, co daje łącznie 187 obiektów. Z przyczyn od nas niezależnych, w części materiałowej zastosowano niezmienioną podwójną numerację grobów oraz skupisk i spalenisk. Są to groby od nr 1 do nr 76, a skupiska i spaleniska od nr 1 do nr 111.

W omawianym sezonie wykopaliskowym oraz w 1930 r. J. Dylik podczas eksploracji, głównie lepiej zachowanych zespołów grobowych, oznaczał kolejnymi małymi literami alfabetu, wszystkie dające się wydzielić zabytki ruchome. W grobach jednopochówkowych, popielnice oznaczano literą „a”, a w grobach wielopochówkowych, zbiorowych, pierwszymi literami alfabetu w zależności od liczby występujących popielnic. W pracy niniejszej tego rodzaju system metrykowania inwentarzy grobowych nie uległ zmianie.

W 1930 r. przebadano około 600 m² powierzchni cmentarzyska. W przeciwieństwie do poprzedniego sezonu wykopaliskowego, J. Dylik nie wyróżniał już odrębną numeracją grobów od skupisk i spalenisk. Widocznie uznano ją za zbyt kłopotliwą i mało przejrzystą. Dążąc do ujednoczenia numeracji wszystkich odkrywanych zespołów, pierwszy obiekt wydobyty w 1930 r. oznaczony został nr 188, jako że w 1929 r. wyeksplorowano łącznie 187 grobów, skupisk i spalenisk. Dalsze zespoły zarówno groby jak i skupiska-spaleniska, numerowane były kolejno od 188 wzwyż. W wyniku tych zmian w dokumentacji J. Dylika, istnieje luka pomiędzy ostatnim numerem 111 z 1929 r., a pierwszym numerem z 1930 r., wynosząca 77 kolejnych pozycji. W opracowaniu naszym wszystkie obiekty odkryte w 1930 r. otrzymały nową numerację, która nawiązuje do ostatniego, najwyższego numeru zanotowanego przez J. Dylika w 1929 r., to jest do numeru 111. Numeracja ta obejmuje zespoły od nru 112 do nru 439. Dla celów porządkowych obok nowych oznaczeń w nawiasach podane zostały kolejne numery stosowane w dokumentacji J. Dylika. W ostatecznej wersji ilość wszystkich odkrytych w obu sezonach obiektów, przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Rok	Groby	Skupiska	Spaleniska
1929	76	105	6
1930	199	119	10
Razem	275	224	16

Materiał zabytkowy z cmentarzyska w Podulach, oprócz kilkudziesięciu przedmiotów metalowych, kilku kamiennych i glinianych, zawiera około 1883 naczyń. Stosunkowo duży procent ceramiki stanowią formy wielokrotnie powtarzające się, o analogicznych kształtach, technice wykonania oraz wątkach ornamentacyjnych. Z tego też względu zanim przejdziemy do opisu materiału, przeprowadzony zostanie ogólny podział typologiczny ceramiki. Podział taki w znacznym stopniu ułatwi posługiwanie się materiałem zabytkowym, oraz co jest również istotne, zmniejszy do minimum część opisową.

W dalszej części niniejszego opracowania opierać się będziemy na układzie typologicznym ceramiki, zastosowanym w rozprawie J. Miśkiewicza pt. „Kultura łużycka w międzyrzeczu Pilicy i środkowej Wisły”⁴. Proponowana tam typologia dotyczy przede wszystkim wyrobów ceramicznych grupy górnośląsko-małopolskiej kultury łużyckiej. W odniesieniu do materiału z cmentarzyska w Podulach, konieczne było rozszerzenie i uściślenie nowego podziału, mimo że większość ceramiki z omawianego cmentarzyska mieści się w ramach wyznaczonych już, zasadniczych typów i odmian grupy górnośląsko-małopolskiej. Podział ten obejmuje 11 podstawowych typów naczyń, oznaczonych kolejno dużymi literami alfabetu od A do K. Są to:

- Typ A — Naczynia dwustożkowe
- Typ B — Wazy
- Typ C — Amfory
- Typ D — Naczynia esowate
- Typ E — Naczynia jajowate
- Typ F — Podkładki (talerze)
- Typ G — Misy
- Typ H — Czerpaki
- Typ I — Kubki
- Typ J — Dzbany
- Typ K — Puchary.

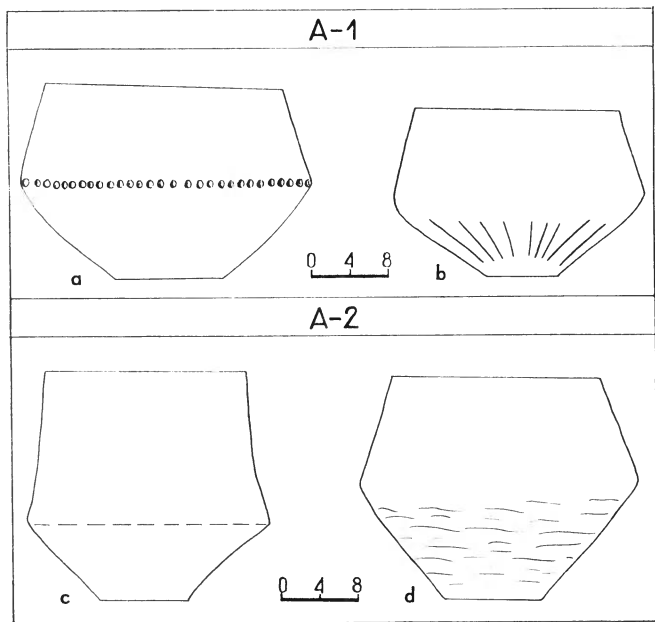
Większość typów podzielona została dodatkowo na odmiany, które odzwierciedlają drobne różnice w zakresie ornamentacji, proporcji, techniki wykonania i wielkości naczyń. Odmiany oznaczono kolejnymi cyframi od 1 wzwyż. Dla uproszczenia, w dalszych częściach niniejszej pracy stosujemy często skrócone symbole typologiczne np. naczynie B-1, co równa się określeniu: waza odmiany 1.

⁴ J. Miśkiewicz: Kultura łużycka w międzyrzeczu Pilicy i środkowej Wisły, „Materiały Starożytne”, T. XI., 1968.

Jak już zaznaczyliśmy, poniższy podział obejmuje typy i odmiany ceramiki grupy górnośląsko-małopolskiej kultury lużyckiej. Trzeba jednak pamiętać, że nie wszystkie rodzaje wyrobów ceramicznych tej grupy reprezentowane są na cmentarzysku w Podulach. Na badanym obiekcie nie stwierdzono np. ani podkładek, ani też pucharów. Brak tu również kilku odmian naczyń, charakterystycznych dla innych znanych nam cmentarzysk i regionów grupy górnośląsko-małopolskiej.

Typ A — Naczynia dwustożkowate. Do tego typu zaliczamy naczynia średnio- i grubościennie, przeważnie o płaskich dnach, silnie rozchylonych dolnych partiach brzuśców, przechodzących bezpośrednio w stożkowatą lekko zwężającą się ku górze szyjkę. Ostry załom brzuśca znajduje się zwykle na około $\frac{1}{3}$ wysokości całego naczynia. Naczynia typu A przeważnie osiągają wysokość od 25 do 35 cm. Wśród okazów tego typu często spotyka się naczynia, których średnice brzuśców są większe od wysokości naczynia.

Odmiana 1 — reprezentowana jest przez egzemplarze ornamentowane. Na naczyniach typu A-1 wątki zdobnicze występują albo na największej wydętości, albo na dolnych partiach brzuśców. Do najczęstszych rodzajów ozdób należą: wyciskane

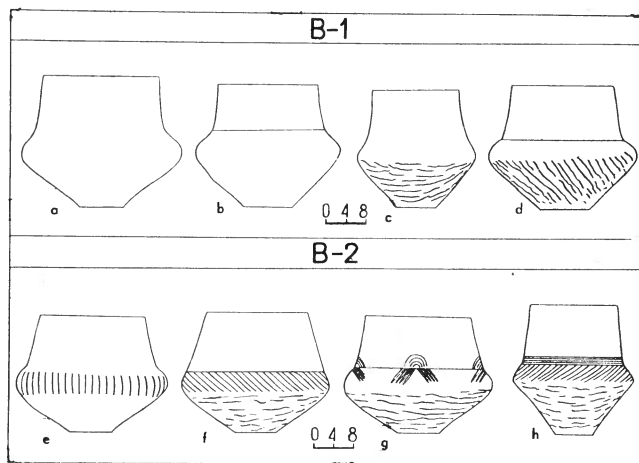

Ryc. 1. Naczynia dwustożkowate odmiany 1 i 2 grupy górnośląsko-małopolskiej

dołeczki (Ryc. 1a), poziome żłobki dookolne, oraz ostro i głęboko ryte linie symetrycznie rozchodzące się od dna ku górze naczynia (Ryc. 1b). Zewnętrzne powierzchnie naczyń A-1 nie pokryte ornamentem, są zwykle dokładnie wygładzane, brązowe lub ceglastobrunatne.

Odmiana 2 — to naczynia o proporcjach charakterystycznych dla typu A, ale nieornamentowane. Wśród naczyń odmiany 2 najczęściej występują okazy na całej powierzchni zewnętrznej wygładzane (Ryc. 1c), jasnobrunatne lub szarobrunatne. Spotyka się również naczynia typu A-2 o silnie schropowaconych dolnych partiach brzuśców (Ryc. 1d).

Typ B — Wazy. Do waz zaliczamy średnio- i grubościennie naczynia o płaskich dnach, silnie rozchylonych brzuścach, górą łagodnie zaokrąglonych. Stożkowata zwężająca się ku górze szyja jest u waz wyraźnie odgraniczona od brzuśca, co

Ryc. 2. Wazy odmiany 1 i 2 grupy górnośląsko-małopolskiej

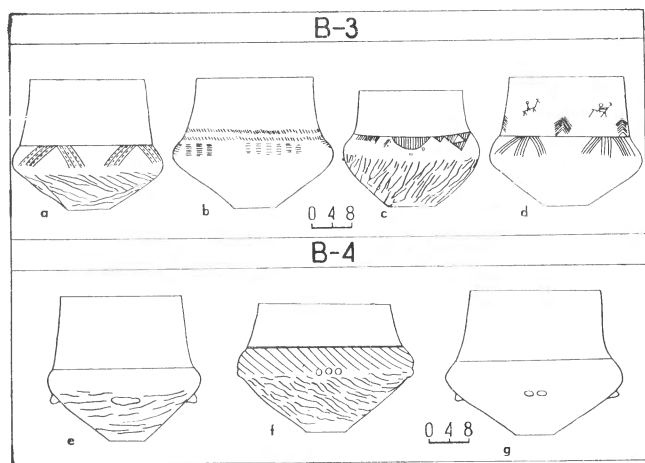
w głównej mierze odróżnia ten typ naczyń od poprzednio scharakteryzowanych naczyń dwustożkowatych. Dolne partie naczyń typu B są gładkie lub chropowate. Niektóre egzemplarze typu B posiadają bogatą ornamentację nieco powyżej największej wydętości brzuśca. Wysokość waz utrzymuje się w granicach 25—35 cm.

Odmiana 1 — obejmuje naczynia całkowicie wygładzane (Ryc. 2a) oraz egzemplarze o silnie schropowaconych dolnych partiach brzuśców (Ryc. 2c). Część waz odmiany 1 posiada pojedyncze lub podwójne dookolne linie ryte umieszczone na styku szyi z brzuścem (Ryc. 2b, d).

Odmiana 2 — to wazy odznaczające się bogatymi i urozmaiconymi wątkami zdobniczymi. Ornamenty w postaci płytko rytych szerokich lub wąskich żłobków występują przeważnie na największych wydętościach brzuśców i w dolnych partiach szyi. Do najpospolitszych ozdób należą: płytkie i bardzo szerokie żłobki w układzie pionowym (Ryc. 2e), analogiczne żłobki w układzie ukośnym (Ryc. 2f, h) oraz grupy płytkich żłobków na przemian ukośnych i półkolistych (Ryc. 2g).

Dolne partie brzuśców waz odmiany 2 są gładkie lub schropowane.

Odmiana 3 — jest reprezentowana przez wazy zdobione ostro i głęboko rytymi ornamentami liniowymi, kreskowymi, kłutymi, geometrycznymi, figuralnymi oraz tzw. ornamentem pseudosznurowym. Wątki zdobnicze u naczyń odmiany 3, podobnie jak i u innych waz, występują głównie na największej wydętości brzuśców oraz na szyi. Wśród naczyń B-3 najczęściej spotykamy wazy zdobione grupami ostro i głęboko rytymi liniami ukośnymi (Ryc. 3a), naczynia ornamentowane wątkami geometrycznymi, np. zakreskowane trójkąty

Ryc. 3. Wazy odmiany 3 i 4 grupy górnośląsko-małopolskiej

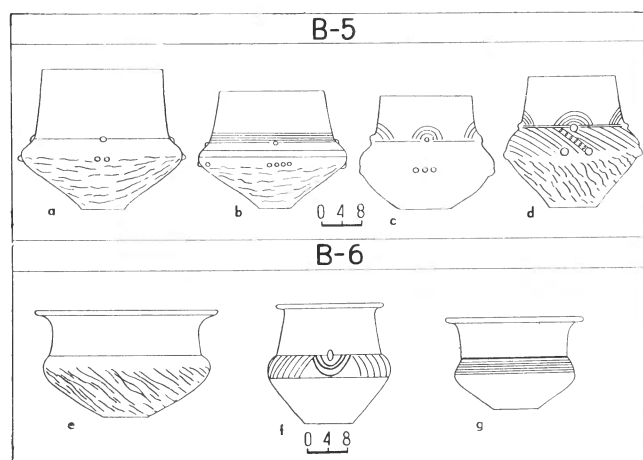
i półkola (Ryc. 3c), naczynia z ornamentem kreskowym i pseudosznurowym, np. odciski naszyjników brązowych (Ryc. 3b) oraz znacznie rzadziej wazy zdobione kombinacjami ornamentów rytymi i figuralnymi (Ryc. 3d). Część naczyń B-3 posiada dolne partie brzuśców silnie schropowane.

Odmiana 4 — charakteryzuje się pojedynczymi lub podwójnymi guzami, względnie wielobrodawkowymi listwami dolepienymi nieco poniżej największej wydętości brzuśców lub na krawędzi największej wydętości (Ryc. 3e, g). Wazy tej odmiany oprócz wspomnianego wyżej ornamentu plastycznego, bywają również niekiedy ornamentowane dodatkowo płytkami i szerokimi żłobkami ukośnymi oraz pojedynczymi liniami dookólnymi umieszczonymi u nasady szyi i brzuśca (Ryc. 3f). Dolne partie brzuśców naczyń B-4 są gładkie lub schropowane.

Odmiana 5 — to naczynia wyróżniające się od waz odmiany 4 tym tylko, że oprócz listew lub guzów pod załosem brzuśca, posiadają ponadto pojedyncze guzki dolepienie u nasady szyi. Układ guzków odpowiada zwykle niżej umieszczonym listwom (Ryc. 4a). Przejście szyi w brzusec pod-

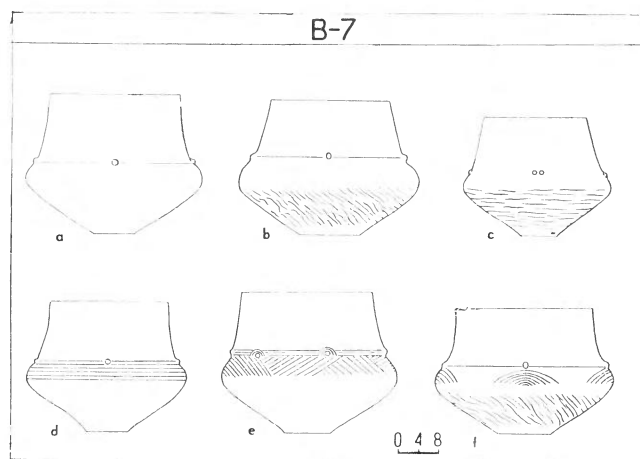
kreślone jest często pojedynczą, dookólną linią rytą. Część waz odmiany 5 jest bogato zdobiona różnego rodzaju kombinacjami ornamentów rytymi, np. płytkami poziomymi żłobkami dookólnymi (Ryc. 4b), żłobkami półkolistymi (Ryc. 4c) oraz ornamentem żłobkowym i wyciskanym, dołkowym (Ryc. 4d). Podobnie jak i wazy poprzednich odmian, naczynia B-5 mają dolne części brzuśców gładkie lub schropowane.

Odmiana 6 — wyróżnia się tzw. kieżą czyli silnie wychyloną na zewnątrz, lekko ukośną, kilkucentymetrową krawędzią wylewu. Największe wydętości brzuśców naczyń B-6 są często bogato

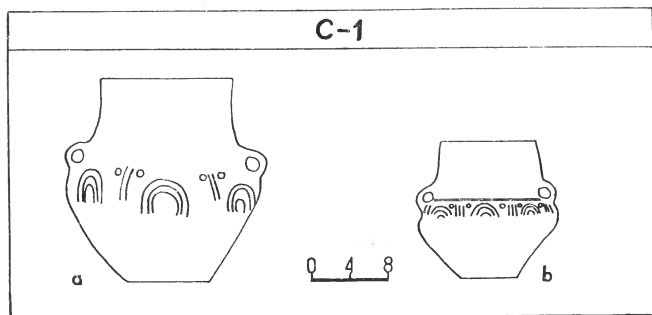
Ryc. 4. Wazy odmiany 5 i 6 grupy górnośląsko-małopolskiej

zdobione zarówno ornamentami żłobkowymi (Ryc. 4g), jak i plastycznymi w postaci pojedynczych guzków dolepienych na styku szyi i brzuśca (Ryc. 4f). Oprócz waz ornamentowanych występują także naczynia niezdobione (Ryc. 4e). Do rzadkości należą naczynia B-6 ze schropowanymi dolnymi partiami brzuśców.

Ryc. 5. Wazy odmiany 7 grupy górnośląsko-małopolskiej

Odmiana 7 — posiada guzki umieszczone wyłącznie na styku szyi z brzuścem. Naczynia te nie mają listew poniżej największej wydętości brzuśca. Część waz odmiany 7 jest albo całkowicie pozbawiona ornamentów rytych (Ryc. 5c), albo posiada tylko pojedyncze poziome żłobki dookólne występujące na styku szyi z brzuścem (Ryc. 5a, b). Pozostałe naczynia tej odmiany odznaczają się bardzo bogatymi i urozmaiconymi wątkami zdobniczymi, np. płytkimi poziomymi żłobkami ciągłymi (Ryc. 5d), płytkimi żłobkami ukośnymi naprzemianległymi oraz żłobkami półkolistymi (Ryc. 5e, f). Wazy odmiany 7 mają dolne partie brzuśców gładkie lub schropowane.

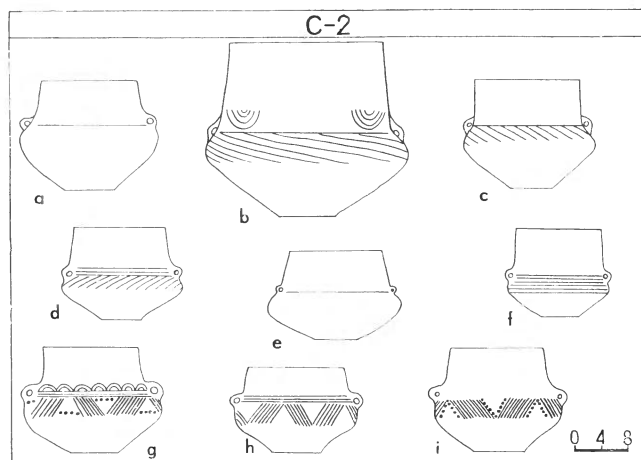
Ryc. 6. Amfory odmiany 1 grupy górnośląsko-małopolskiej

Typ C — Amfory. Do typu C należą naczynia dwuucho, średnio i grubościennie o kształtach i proporcjach bardzo zbliżonych do przedstawionych powyżej waz. Charakteryzując ogólnie ten typ ceramiki można powiedzieć, że amfory to w przeważającej ilości przypadków wazy z dolepienymi dwoma uchami, usytuowanymi przeciwległe po obu stronach szyi. Amfory, tak jak i wazy, posiadają dna płaskie i baniaste, mocno rozchylone na zewnątrz brzuśca. Ucha umieszczone są zwykle na $\frac{1}{2}$ lub $\frac{1}{3}$ wysokości całego naczynia. Ceramika omawianego typu odznacza się na ogół wymiarami nieco mniejszymi w porównaniu z naczyniami typu B, choć zdarzają się i tu egzemplarze dochodzące do 25 cm wysokości.

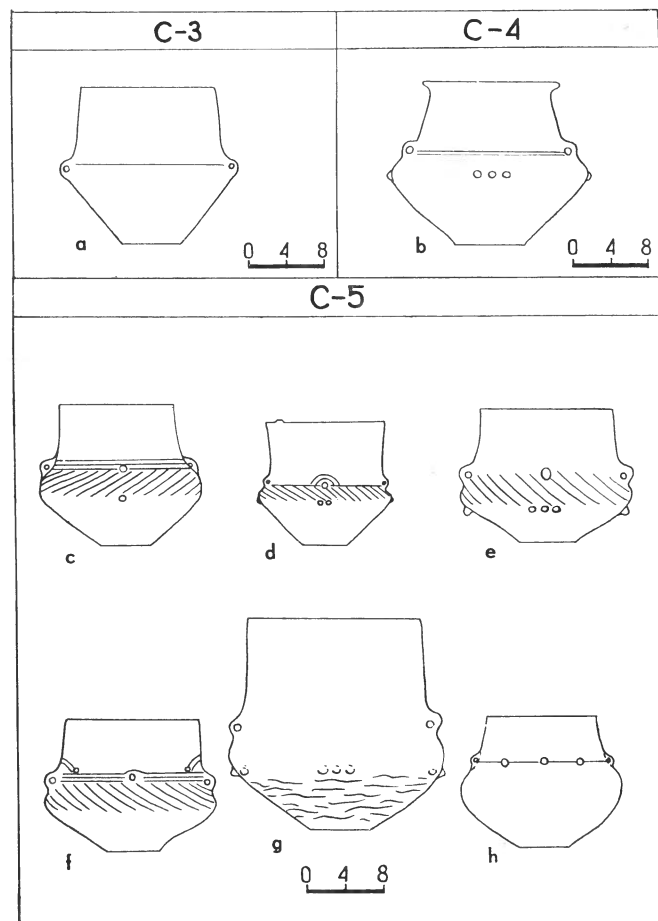
Odmiana 1 — to naczynia wazowate z dwoma taśmowatymi uchami na styku szyi i brzuśca. Amfory odmiany 1 wyróżniają się typowym zdobnictwem plastycznym w postaci lekko wypychanych od wnętrza naczynia półkulistych guzów pierśiowatych podkreślonych płytkimi owalnymi żłobkami. Prócz tego powierzchnie zewnętrzne naczyń C-1 pokrywają również ornamenty dolkowe i żłobkowe (Ryc. 6a, b).

Odmiana 2 — tu zaliczamy amfory o taśmowatych uchach umieszczonych przeciwległe na styku szyi i brzuśca. Część naczyń C-2 posiada po-

wierzchnie zewnętrzne całkowicie wygładzane (Ryc. 7a, e). Spory procent amfor odmiany 2 odznacza się bogatymi wątkami zdobniczymi rozmieszczonymi zwykle na największej wydętości brzuśca. Do najpospolitszych ornamentów należą: płytkie szeroko ryte żłobki ukośne (Ryc. 7c), płytkie żłobki poziome (Ryc. 7f), grupy naprzemianległych żłobków ukośnych i dolków (Ryc. 7i), oraz

Ryc. 7. Amfory odmiany 2 grupy górnośląsko-małopolskiej

Ryc. 8. Amfory odmiany 3-5 grupy górnośląsko-małopolskiej

kombinacje żłobków ukośnych, dołeczków i żłobków półkolistych często występujących w dolnych partiach szyi (Ryc. 7g, b). Dolne części brzuśców naczyń C-2 są zawsze dokładnie wygładzane.

Odmiana 3 — odznacza się w przeciwieństwie do poprzednio scharakteryzowanych, ostro profilowanymi brzuścami i bardzo małymi kolankowatymi uszkami-uchwytami, dolepionymi na największej wydętości brzuśca. Naczynia C-3 są nie ornamentowane. Tylko niektóre egzemplarze posiadają na styku szyi i brzuśca pojedyncze lub podwójne, poziome żłobki dokolne (Ryc. 8a).

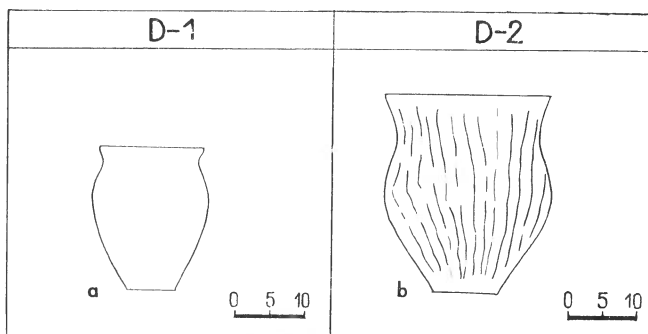
Odmiana 4 — obejmuje naczynia wazowate bardzo zbliżone do waz odmiany 6. Amfory odmiany 4 wyróżniają się charakterystyczną krezą umieszczoną na krawędzi wylewu. Dwa małe przeciwległe rozmieszczone ucha występują na styku szyi i brzuśca. Wśród naczyń C-4 spotykamy zarówno okazy o powierzchniach zewnętrznych całkowicie gładkich, jak i egzemplarze ornamentowane żłobkami poziomymi, ukośnymi lub guzkami (Ryc. 8b). Dolne partie brzuśców amfor odmiany 4 są z reguły wygładzane.

Odmiana 5 — to dwuuche wazowate naczynia o prostych wylewach i łagodnie zaokrąglonych brzuścach. Cechą charakterystyczną tej odmiany są guzki występujące u nasady szyi (Ryc. 8f, h), albo poniżej na największej wydętości brzuśca (Ryc. 8c-e) lub tylko nieco poniżej największej wydętości (Ryc. 8g). Amfory odmiany 5 oprócz ornamentu plastycznego, zdobione bywają również płytko rytymi żłobkami ukośnymi (Ryc. 8e), poziomymi i ukośnymi (Ryc. 8c) oraz kombinacjami żłobków ukośnych i półkolistych (Ryc. 8d, f). Wyjątkowo u niektórych okazów naczyń C-5 dolne części brzuśców są schropowane (Ryc. 8g).

Typ D — Naczynia esowate (o profilu esowatym) charakteryzują się przeważnie wysmukłym kształtem, łagodnie zaokrąglonymi brzuścami, przechodzącymi bezpośrednio w lekko zwężające się szyje o rozchylonych na zewnątrz wylewach. Największe wydętości brzuśców u naczyń typu D przypadają na $\frac{1}{2}$ lub $\frac{2}{3}$ wysokości całego naczynia. Naczynia esowate wykonane są przeważnie z glin silnie schudzanych. Wysokości naczyń esowatych wahają się w granicach od 20 do 40 cm. W zależności od rodzaju faktury powierzchni zewnętrznej dzielimy je na dwie odmiany.

Odmiana 1 — obejmuje stosunkowo niewielkie naczynia esowate o powierzchniach zewnętrznych gładkich lub bardzo słabo schropowanych (Ryc. 9a).

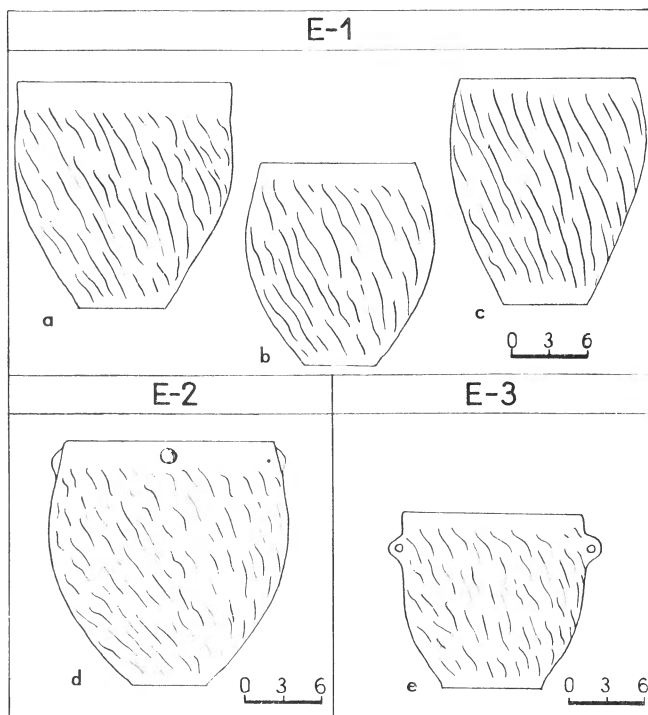
Odmiana 2 — to naczynia zarówno małych, jak i dużych rozmiarów o powierzchniach zewnętrznych silnie, zwykle pionowo schropowanych na skutek obmazywania ścianek rozrzedzoną gliną, z dużą ilością gruboziarnistej domieszki. U więk-

Ryc. 9. Naczynia esowate odmiany 1 i 2 grupy górnośląsko-małopolskiej

szości egzemplarzy wąski pas przydenny jest dokładnie wygładzany (Ryc. 9b).

Typ E — Naczynia jajowate. Do typu E należą bardzo pospolite w kulturze łużyckiej naczynia o łagodnie zaokrąglonych brzuścach, nie wyodrębnionych szyjach i wylewach prostych, względnie

Ryc. 10. Naczynia jajowate odmiany 1-3 grupy górnośląsko-małopolskiej

lekko zachylonych do wnętrza. Tego rodzaju ceramika często określana bywa jako naczynia beczułkowate, doniczkowate lub po prostu garnki. Podstawowe odmiany naczyń typu E posiadają

powierzchnie zewnętrzne silnie schropowane. U naczyń jajowatych największe wydętości brzusców przypadają na $\frac{1}{2}$ lub $\frac{1}{3}$ wysokości całego naczynia. Do typu E zaliczamy zarówno naczynia bezuche, jak i zaopatrzone w dwa przeważnie niewielkie ucha względnie uchwyty usytuowane tuż przy wylewie lub nieco poniżej. Wysokości naczyń jajowatych wahają się od 15 do 35 cm.

Odmiana 1 — to naczynia o płaskich lub wklęsłych dnach, wylewach prostych lub lekko zachylonych do wnętrza. Powierzchnie zewnętrzne tych naczyń na całej przestrzeni są silnie schropowane (Ryc. 10a—c).

Odmiana 2 — to egzemplarze o kształtach i proporcjach analogicznych jak u wyżej przedstawionych naczyń E-1. Cechą wyróżniającą są tu jedynie różnego rodzaju ornamenty plastyczne umieszczone przeważnie bezpośrednio pod wylewem lub powyżej największej wydętości brzusca. Do najpospolitszych wątków zdobniczych należą pojedyncze guzy występujące pod krawędzią wy-

legle rozstawione ucha (Ryc. 10e). Naczynia E-3 są nie ornamentowane.

Odmiana 4 — wyróżnia się tym, że ich górne partie, poczynając mniej więcej od $\frac{2}{3}$ wysokości, są dokładnie wygładzane, podczas gdy dolne części brzusców posiadają powierzchnie zewnętrzne silnie nieregularnie schropowane. Na górnej granicy schropowania u nasady bardzo słabo wyróżnionej szyi występują dwa kolankowate uszka (Ryc. 11c, d).

Odmiana 5 — obejmuje naczynia stosunkowo dużych rozmiarów w ogólnych proporcjach bardzo zbliżone do naczyń odmiany 4. Są to okazy bezuche o wygładzanych, lekko wydzielonych szyjach i silnie schropowanych brzuscach (Ryc. 11a). W układzie typologicznym naczynia E-5 stoją na pograniczu waz odmiany 1 i naczyń jajowatych.

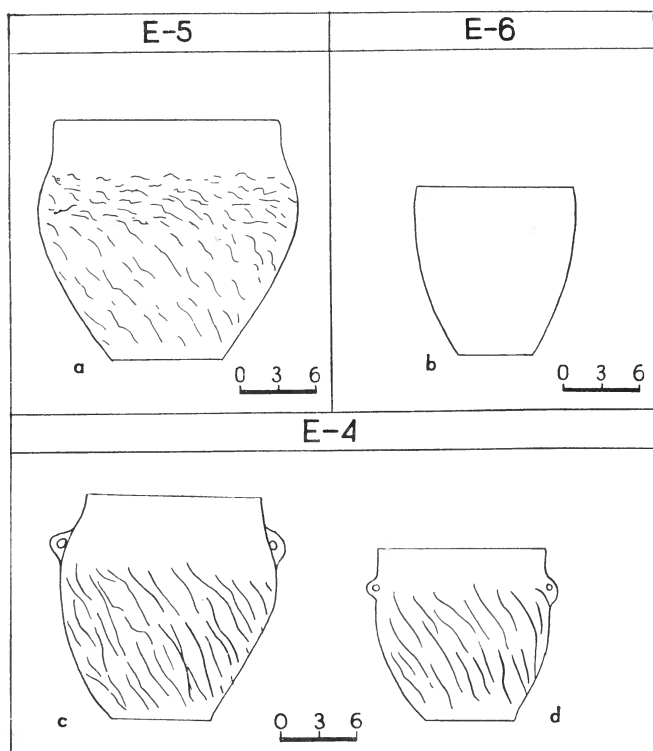
Odmiana 6 — to zwykle niewielkie przysadziste naczynia o zupełnie niewyodrębnionej szyi, prostych lub lekko zachylonych do wnętrza wylewach i powierzchniach zewnętrznych albo całkowicie wygładzanych albo lekko szorstkich (Ryc. 11b). Naczynia E-6 nie są ornamentowane.

Typ F — Podkładki (talerze). Do tego typu wyrobów ceramicznych zaliczamy wszelkie odmiany owalnych lub okrągłych placków glinianych wykonanych z glin chudych lub silnie schudzonych.

Typ G — Misy. Należą do nich naczynia cienko- lub średniościenne, a wyjątkowo tylko grubościennie, których średnice wylewów są zawsze znacznie większe od wysokości całego naczynia. Misy mają zwykle kształty przysadziste, a profile esowate, półkuliste, silnie rozchylone na zewnątrz. Wśród naczyń tego typu występują zarówno egzemplarze bezuche, jak i zaopatrzone w jedno lub rzadziej dwa przeciwległe rozmieszczone ucha. Misy dochodzą nieraz do 20 cm wysokości. Wyróżnione przez nas poszczególne odmiany mis obejmują okazy bezuche oraz misy jednuszne i dwuuszne.

Odmiana 1 — to naczynia o wyraźnie wyodrębnionych i silnie podciętych lekko wydatych szyjach, łagodnie lub mocno wydętych brzuscach i płaskich niewielkich dnach. Misy te charakteryzują się stosunkowo bogatymi wątkami zdobniczymi, wśród których najczęściej spotykamy płytkie szerokie żłobki ukośne, rozmieszczone pomiędzy nasadą szyi i największą wydętością (Ryc. 12a, c) oraz płytko ryte szerokie żłobki dookolne (Ryc. 12b). Większość okazów tej odmiany posiada pojedyncze duże taśmowe ucha.

Odmiana 2 — reprezentuje naczynia o kształtach i proporcjach niczym nie różniących się od powyżej scharakteryzowanych kształtów i propor-

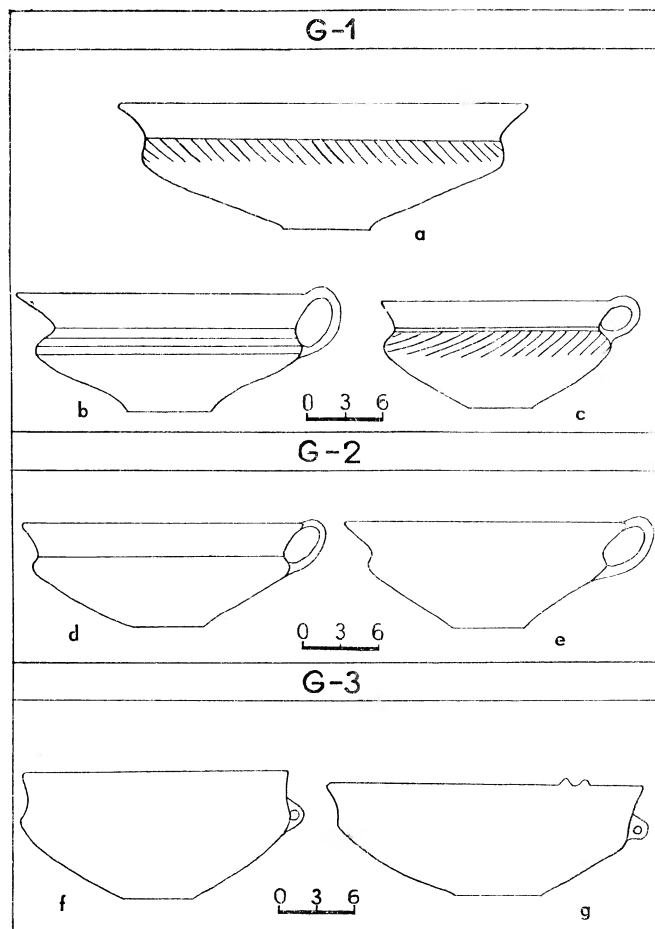
Ryc. 11. Naczynia jajowate odmiany 4—6 grupy górnośląsko-małopolskiej

lewu (Ryc. 10d), guzy podwójne i potrójne, listwy poziome i ukośne, motyw paznokciowy, karbowanie itp.

Odmiana 3 — tu zaliczamy niewielkie średniościenne naczynia przeważnie przysadziste i szerokootworowe, obmazywane na całej powierzchni, posiadające tuż pod wylewem dwa małe, przeciw-

cji właściwych dla mis odmiany 1. W przypadku naczyń G-2 cechą odrębną jest jedynie brak ornamentacji (Ryc. 12e). Tylko niektóre egzemplarze mis odmiany 2 posiadają słabo zaznaczone pojedyncze linie dookolne umieszczone na styku szyi i brzusca (Ryc. 12d).

Odmiana 3 — obejmuje naczynia stosunkowo głębokie z wyraźnie odcinającą się wysoką, słabo

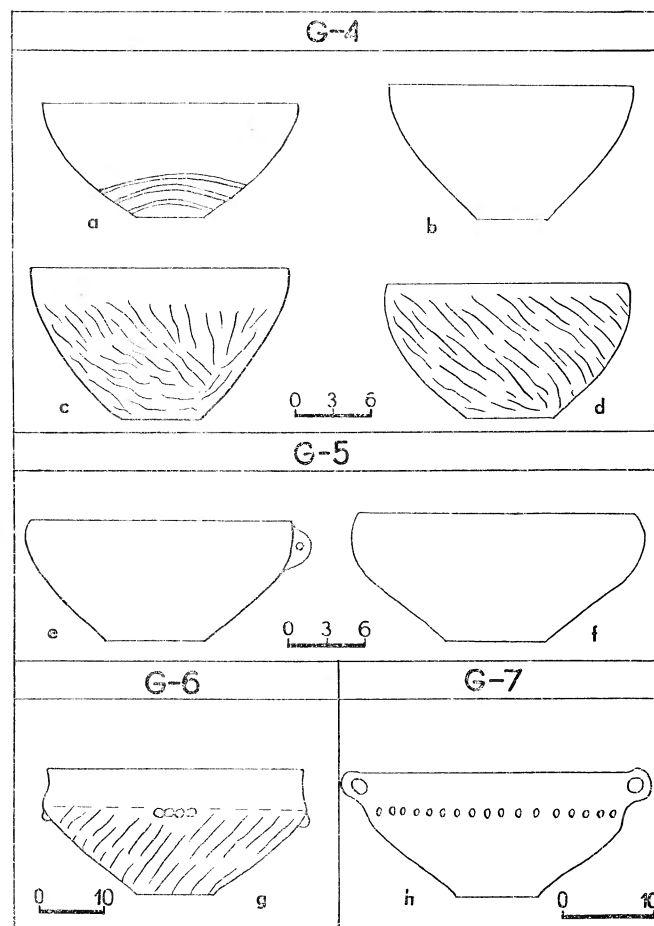
Ryc. 12. Misy odmiany 1—3 grupy górnośląsko-małopolskiej

wychyloną na zewnątrz szyją. Przejście szyi w brzusiec odznacza się charakterystycznym dla tej odmiany ostrym, kanciastym załomem. Powierzchnie zewnętrzne naczyń G-3 są z reguły bardzo dokładnie wygładzone, nieornamentowane. U większości okazów na granicy szyi i brzusca występują pojedyncze, małe kolankowate uszka-uchwyty (Ryc. 12f, g). Na krawędziach wylewów w pobliżu ucha często spotyka się pojedyncze, podwójne lub potrójne, owalne wypustki (Ryc. 12g).

Odmiana 4 — zawiera głębokie misy o kształtach półkulistych, prostych wylewach i nie wyodrębnionych szyjach. Wśród naczyń G-4 przeważają misy o powierzchniach gładkich nieornamentowanych (Ryc. 13b). Nieliczne egzemplarze

tej odmiany posiadają ubogie wątki zdobnicze rozmieszczone zwykle w pobliżu dna lub na jego wewnętrznej powierzchni. Są to z reguły płytkie poziome żłobki dookolne, względnie promieniście rozchodzące się linie pionowe i półkola (Ryc. 13a). Do odmiany 4 należą także dosyć pospolite w kulturze łużyckiej półkuliste misy o powierzchniach zewnętrznych całkowicie lub częściowo schropowanych (Ryc. 13d, e). Naczynia G-4 na ogół nie posiadają ucha.

Odmiana 5 — to głębokie naczynia o kształtach półkulistych, nie wyodrębnionych szyjach i wylewach wyraźnie zachylonych do wnętrza. Dla

Ryc. 13. Misy odmiany 4—7 grupy górnośląsko-małopolskiej

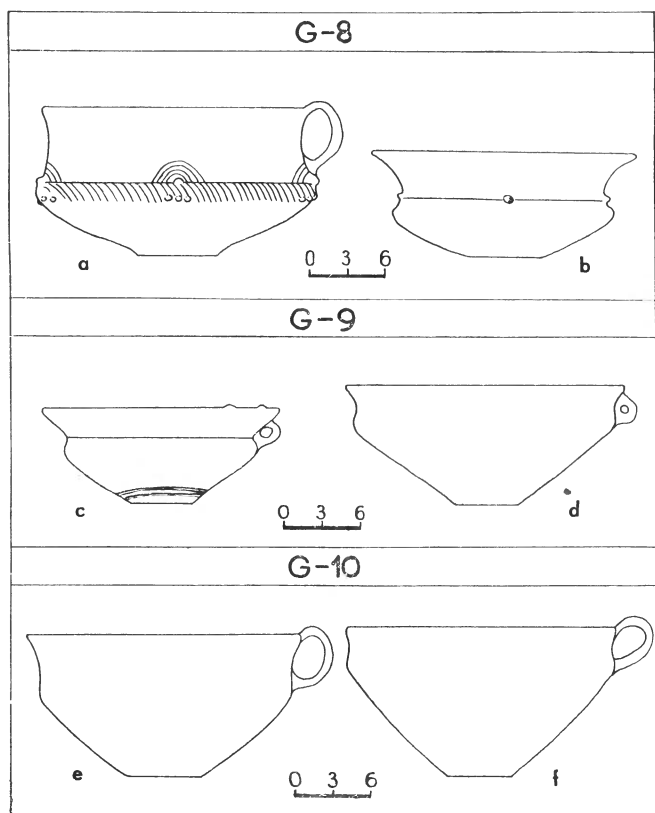
odmiany tej charakterystyczne są raczej misy bezucha, na całej powierzchni zewnętrznej wygładzane (Ryc. 13f). Tylko niektóre okazy naczyń G-5 posiadają niewielkie kolankowate ucha-uchwyty dolepięte tuż poniżej wylewu (Ryc. 13e).

Odmiana 6 — reprezentowana jest przez duże i głębokie naczynia, kształtem przypominające nieco misy odmiany 3. U naczyń G-6 wysoka wyraźnie zaznaczona szyja jest dokładnie wygładzona, natomiast brzusiec, poczynając od największej wy-

dętości w dół, silnie schropowaony. Poniżej lub na poziomie ostrego załomu brzuśca występują pojedyncze guzki względnie grupy guzków, krótkie karbowane listwy poziome oraz małe uszka-uchwyty (Ryc. 13g).

Odmiana 7 — obejmuje rzadko spotykane misy dwuuche o profilu w przybliżeniu esowatym. Dwa duże taśmowe ucha znajdują się na wysokości krawędzi lekko rozchylonych na zewnątrz wylewów. Naczynia G-7 są przeważnie zdobione ornamentem dołkowym występującym na największej wydętości brzuśca (Ryc. 13h).

Odmiana 8 — to niewielkie misy o wyraźnie wyodrębnionych szyjach, lekko rozchylonych na zewnątrz i słabo zaokrąglonych, silnie podciętych brzuścach. Cechą wyróżniającą ten rodzaj

Ryc. 14. Misy odmiany 8—10 grupy górnośląsko-małopolskiej

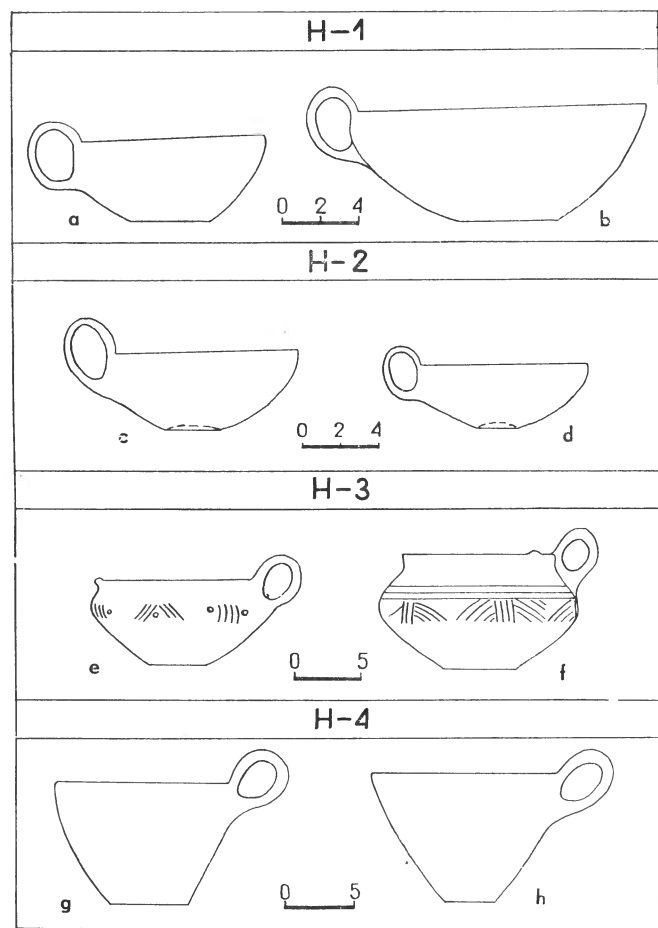
ceramiki są niewielkie guzy usytuowane albo u nasady szyi (Ryc. 14b), albo na największej wydętości, względnie w obu tych miejscach (Ryc. 14a). Misy odmiany 8 oprócz ornamentów plastycznych posiadają również różnego rodzaju kombinacje płytkich żłobków ukośnych, poziomych i półkolistych (Ryc. 14a). Część naczyń G-8 posiada pojedyncze duże taśmowe ucha dolepienne pomiędzy krawędzią wylewu a nasadą szyi.

Odmiana 9 — zawiera naczynia bardzo zbliżone kształtem i ogólnymi proporcjami do mis odmiany

2. Od tych ostatnich naczynia G-9 różnią się jedynie mniejszymi rozmiarami i miejscem przyczepu ucha. Misy odmiany 9 posiadają na ogół niewielkie kolankowate ucha umieszczone poniżej krawędzi wylewu na poziomie największego przeżęcia szyi. Większość egzemplarzy tej odmiany jest nie ornamentowana (Ryc. 14d). Tylko niektóre naczynia G-9 wyróżniają się bardzo skromnym zdobnictwem w postaci płytko rytych dookólnych linii poziomych, rozmieszczonych przy samym dnie, względnie pojedynczych żłobków poziomych u nasady szyi (Ryc. 14c).

Odmiana 10 — to stosunkowo głębokie misy zbliżone nieco do naczyń odmiany 3. Naczynia G-10 posiadają wysokie lekko podcięte szyje i wyraźnie zaznaczone największe wydętości brzuśców. Od mis odmiany 3 wyróżniają się przede wszystkim dużymi taśmowymi uchami wystającymi nieco ponad krawędź wylewu. Powierzchnie zewnętrzne omawianych naczyń są zwykle dokładnie wygładzone, nie ornamentowane (Ryc. 14e, f).

Typ H — Czerpaki. Do typu H należą przeważnie małe naczynia średnio- i cienkościennie, półku-

Ryc. 15. Czerpaki odmiany 1—4 grupy górnośląsko-małopolskiej

liste lub o profilu esowatym, posiadające jedno taśmowe ucho wystające ponad krawędź wylewu. Wysokości czerpaków wahają się w granicach od 2 do 10 cm.

Odmiana 1 — to zwykle bardzo małe półkuliste czerpaczki o płaskich dnach i wylewach prostych lub lekko zachylonych do wnętrza. Powierzchnie zewnętrzne tych naczyń są na ogół dokładnie wygładzone, nieornamentowane. Tylko nieliczne okazy czerpaków odmiany 1 zdobione bywają poniżej ucha ornamentami plastycznymi w postaci płytkich dołeczków lub grup ukośnych linii (Ryc. 15a, b).

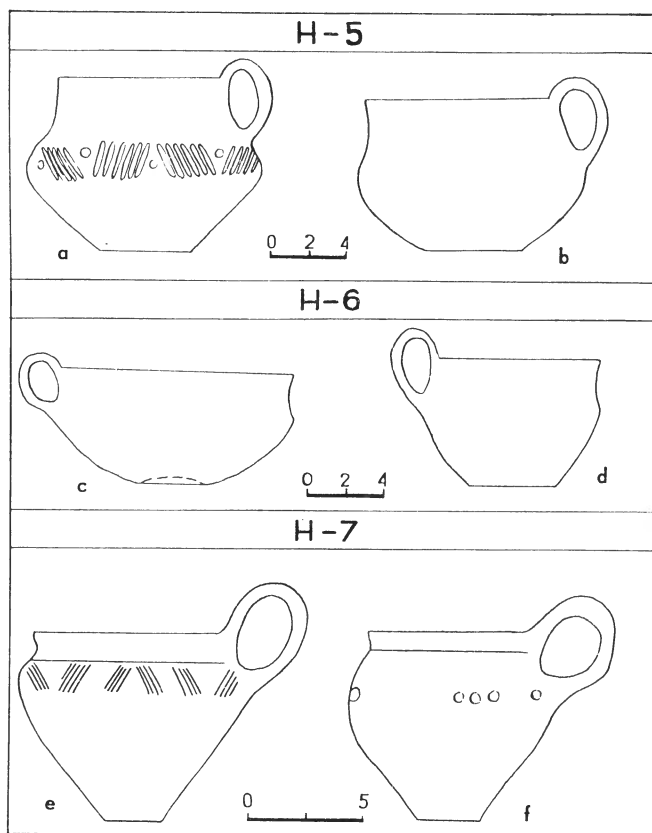
Odmiana 2 — obejmuje czerpaki analogiczne do wyżej omówionych, z tą tylko różnicą, że u naczyń H-2 dna nie są płaskie lecz wklęsłe (Ryc. 15c, d).

Odmiana 3 — charakteryzuje się krótkimi silnie podciętymi, lejkowatymi szyjkami i dosyć mocno rozchylonymi na zewnątrz brzuściami. Znaczny

które naczynia H-3 zdobione są także kombinacjami żłobków ukośnych i płytko wyciskanych dołeczków (Ryc. 15e).

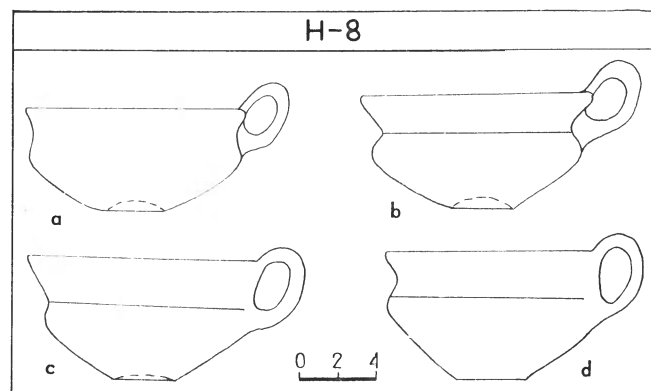
Odmiana 4 — to stosunkowo wysokie czerpaki o kształtach zbliżonych do odwróconego ściętego stożka. Naczynia H-4 posiadają płaskie dna i proste lekko rozchylone wylewy. Powierzchnie zewnętrzne czerpaków odmiany 4 są dokładnie wygładzane, nieornamentowane (Ryc. 15g, h).

Odmiana 5 — obejmuje naczynia o wysokich wyraźnie wyodrębnionych szyjach i baniasto rozchylonych brzuściach. Część naczyń H-5 zdobiona

Ryc. 16. Czerpaki odmiany 5—7 grupy górnośląsko-małopolskiej

procent czerpaków tej odmiany jest bogato ornamentowany. Wśród ornamentów umieszczonych zwykle na największej wydętości brzuśca, występują głównie płytko ryte linie poziome oraz grupy płytkich żłobków ukośnych (Ryc. 15f). Nie-

Ryc. 17. Czerpaki odmiany 8 grupy górnośląsko-małopolskiej

bywa płytkimi grupami żłobków, żłobkami poziomymi oraz wyciskany dołeczkami (Ryc. 16a, b).

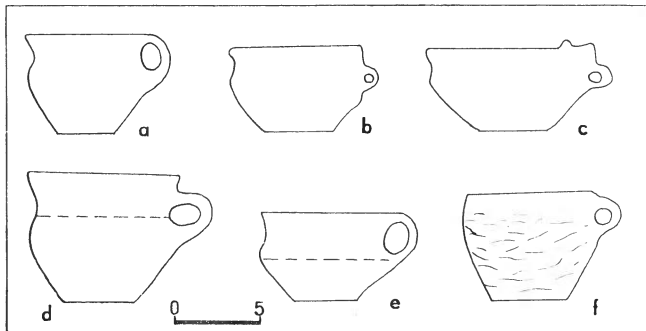
Odmiana 6 — zawiera niewielkie przysadziste czerpaki z silnie zaznaczoną szyjką, lekko rozchylonym na zewnątrz wylewem i ostro podkreślonym przejściem szyi w brzusiec. Niektóre czerpaki odmiany 6 posiadają dna wklęsłe. Większość naczyń H-6 jest niezdobiona (Ryc. 16c, d).

Odmiana 7 — to rzadko spotykane naczynia o silnie wydętych brzuściach, krótkich podciętych szyjkach i nieproporcjonalnie małych średnicach den. Wśród naczyń H-7 przeważają okazy bogato ornamentowane różnego rodzaju żłobkami i wyciskany dołeczkami (Ryc. 16e, f).

Odmiana 8 — obejmuje naczynia o profilach w przybliżeniu esowatych, wyraźnie oddzielonych od brzuśca szyjach i silnie rozchylonych na zewnątrz wylewach. U czerpaków tej odmiany przejście szyi w brzusiec podkreślone jest przeważnie pojedynczą dookólną linią rytą. Część naczyń H-8 posiada dna wklęsłe (Ryc. 17a—d).

Typ I — Kubki. Do typu tego zaliczamy niewielkie naczynia z jednym uchem nie wystającym ponad krawędź wylewu. Cechą charakterystyczną naczyń typu I jest to, że średnice ich wylewów są zawsze większe od wysokości. Kubki wyróżniają

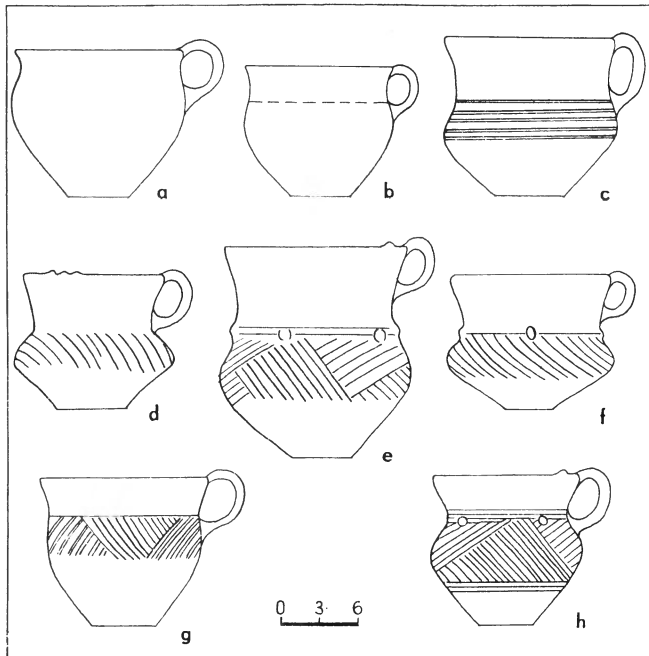
się bardzo urozmaiconymi kształtami. Wśród naczyń omawianego typu przeważają egzemplarze nieornamentowane. Ponieważ kubki nie posiadają cech chronologicznych, ani też nie mają znaczenia przy rozpoznawaniu różnic regionalnych, nie prze-

Ryc. 18. Kubki grupy górnośląsko-małopolskiej

prowadziliśmy ich podziału na odmiany (Ryc. 18a—f).

Typ J — Dzbany. W klasyfikacji naszej terminem „dzban” określamy jednouchę przeważnie wysmukłe naczynia, których wysokość jest większa lub przynajmniej równa, średnicy wylewu (Ryc. 19a—h). Dzbany należą do naczyń stosunkowo rzadko występujących w ceramice kultury lu-

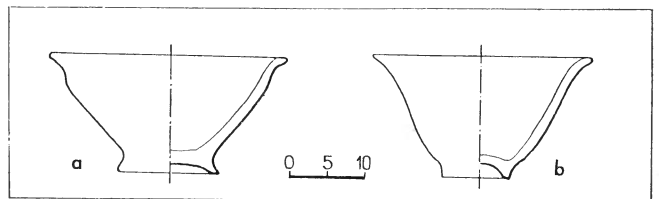

Ryc. 19. Dzbany grupy górnośląsko-małopolskiej

życkiej, a w grupie górnośląsko-małopolskiej zaliczane są do zabytków wyjątkowych. Wysokość niektórych okazów dochodzi do 20 cm. Spory procent naczyń typu J jest bogato ornamentowany na ogół kombinacjami żłobków poziomych, ukośnych

lub półkolistych (Ryc. 19c—h). Ze względu na małą ilość dotychczas znanych naczyń omawianego typu, nie dokonano ich szczegółowego podziału.

Typ K — Puchary. Również i ten rodzaj ceramiki należy do rzadko spotykanych wyrobów glinianych w kulturze materialnej grupy górnośląsko-małopolskiej. Puchary to przeważnie naczynia średniej wielkości, których cechą charakterystyczną są tzw. „puste nóżki”, czyli wyraźnie wyodrębnione wysokie, wklęsłe dna. Ogólnymi proporcjami naczynia typu K nawiązują do mis, od których różnią się tylko mniej lub więcej zaznaczonymi nóżkami. Powierzchnie zewnętrzne pucharów są zwykle dokładnie wygładzane, nieornamentowane (Ryc. 20a, b).

Ryc. 20. Puchary grupy górnośląsko-małopolskiej

OPIS MATERIAŁU

Grób 1

Zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia zbliżonego do typu B-1. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 25 cm (Tabl. I, 1). b) Misa typu G-2, bez ucha. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 16,5 cm, wylewu 19,5 cm; wysokość 7 cm. c) Ułamek misy jednouchej. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: brzuśca 16,5 cm, wylewu 16 cm (Tabl. I, 3). d) Ułamek cylindrycznej szyi średniościennego naczynia. W dolnej partii szyi dwa przeciwległe rozmieszczone guzki. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica wylewu 9 cm (Tabl. I, 2). e) Ułamek naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 8,5 cm, wylewu 9 cm. f) Górna część misy z silnie wychylonym na zewnątrz wylewem. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 20 cm. g) Górna część naczynia z lekko rozchylonym wylewem. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. h) Ułamek czerpaka typu H-8. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 12,5 cm, wylewu 13 cm (Tabl. I, 7). i) Ułamek 7 naczyń bliżej nieokreślonych, o powierzchniach gładkich, brunatnych.

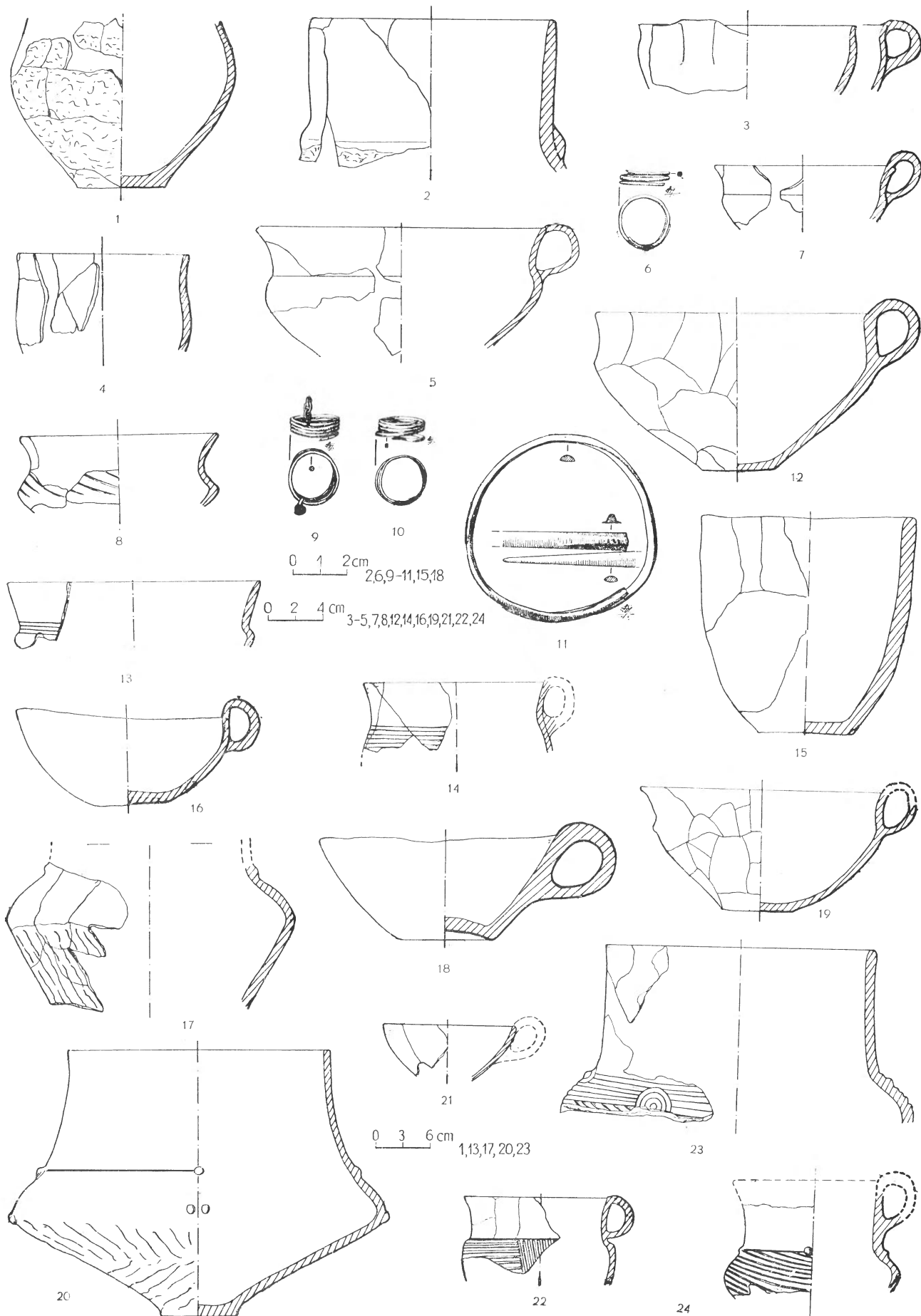
Skupisko 1

a) Kilkadziesiąt drobnych ułamków nieokreślonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich i schropowanych, brunatnych i szarych.

Grób 2

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 33 cm. b) Ułamek naczynia typu E. Powierzchnia

TABLICA I

Podule, pow. Łask. Grób 1 (1—3, 7). Grób 2 (6). Gróbi skupisko 3 (4, 5, 8). Grób 5 (15). Skupisko 5 (12). Grób i skupisko 6 (9—11, 13). Grób i skupisko 7 (14, 16—18, 21). Grób 9 (19, 24). Grób i skupisko 10 (23). Grób 11 (20, 22)

silnie schropowacona, jasnobrunatna. c) Czerpak typu H-1. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: dna 2 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 2,5 cm. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 3 cm. e) Ułamki naczynia typu G-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 15 cm, wylewu 20,5 cm; wysokość 6 cm. f) Ułamki nieustalonego bliżej naczynia z jednym uchem. Powierzchnia gładka, szara. g) Kółko brązowe z drutu o przekroju owalnym, na jednym końcu rozklepane. Średnica kółka 4 cm (Tabl. I, 6). h) Drobnny fragment przepalonego nieokreślonego przedmiotu z blachy brązowej. i) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 2

a) Ułamki naczynia typu C-2. Brzusiec zdobiony płytkimi półkolistymi żłobkami. Powierzchnia szara. b) Kilka fragmentów naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, żółtoszara. c) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób i skupisko 3

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu został przemieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty naczynia typu D-2 o powierzchni słabo schropowaconej, brunatnej. Średnice: brzuśca 20 cm, wylewu 18 cm. b) Naczynie typu D-2. Powierzchnia słabo schropowacona, ceglastrobrunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 14 cm. c) Naczynie typu D-2. Powierzchnia lekko schropowacona, brunatna. Średnice: brzuśca 13,5 cm, wylewu 13 cm (Tabl. I, 4). d) Misa typu G-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 21 cm, wylewu 22 cm (Tabl. I, 5). e) Naczynie typu G-2. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: brzuśca 20 cm, wylewu 21 cm. f) Zachowana we fragmentach misa barwy brunatnej. Brzusiec zdobiony płytkimi ukośnymi żłobkami. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 15 cm (Tabl. I, 8). g) Ułamki małego czerpaka. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 10 cm. h) Drobne ułamki brzuśca wazy zdobionej półkolistymi płytkimi żłobkami. Powierzchnia ceglastrobrunatna. i) Kilkanaście ułamków naczyń o powierzchniach gładkich i zdobionych ornamentem żłobkowym. k) Drobnny ułamek przepalonego przedmiotu brązowego. l) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 4

Materiał zaginął. W notatkach J. Dylika znajduje się wzmianka, że w grobie tym znajdowało się kółko brązowe.

Skupisko 4

Materiał zaginął.

Grób 5

Zniszczony, brak planu. a) Niewielkie naczynie jajowate typu E-6. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 8 cm (Tabl. I, 15). b) Fragment dolnej części brzuśca prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia gładka, żółtoszara. c) Ułamki górnej części amfory typu C-2. Powierzchnia gładka, silnie spękana, szara.

Skupisko 5

a) Misa typu G-10 z jednym uchem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 21 cm, wylewu 21 cm (Tabl. I, 12). b) Kilkanaście ułamków dna nieokreślonego bliżej naczynia barwy jasnobrunatnej.

Grób i skupisko 6

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty naczynia typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda, brzusiec dołem silnie schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 40 cm, wylewu 31 cm; wysokość 29 cm. b) Fragment wylewu i brzuśca naczynia kształtem zbliżonego do misy. Powierzchnia gładka, ciemnoszara, u nasady szyi zdobiona poziomymi płytkimi żłobkami. Średnice: brzuśca 27 cm, wylewu 28 cm (Tabl. I, 13). c) Ułamki naczynia typu C-5. Powierzchnia brunatna. Brzusiec zdobiony płytkimi poziomymi żłobkami i guzkami. d) Fragment czerpaka odmianny H-1 lub H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. e) Kilkanaście fragmentów prawdopodobnie naczynia jajowatego o powierzchni zewnętrznej silnie schropowaconej, jasnobrunatnej. f) Ułamki 2 nieokreślonych naczyń o powierzchniach gładkich, ciemnoszarych i szarych. g) Mała bransoleta brązowa ze sztabki o przekroju płasko-wypukłym z końcami zachodzącymi na siebie. Średnica 7 cm (Tabl. I, 11). h) Dwie spiralki wykonane z drutu brązowego, jedna o przekroju okrągłym, druga płaskim. Na pierwszą z nich, na górny zwój założony łańcuszek z czterech płaskich pojedynczych ogniw. Średnice 2 cm i 1,8 cm (Tabl. I, 9, 10).

Grób i skupisko 7

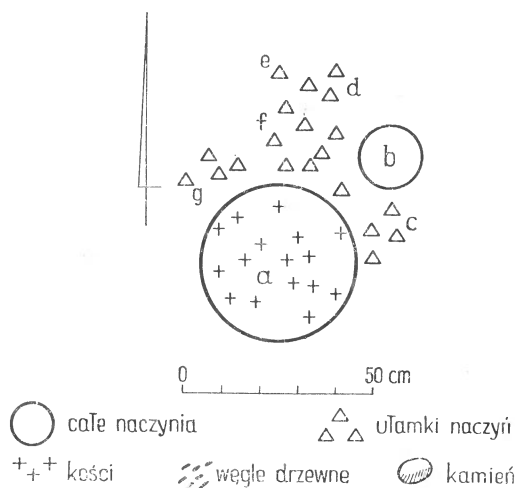
Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca nieornamentowana, dół schropowacony (Tabl. I, 17). Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica brzuśca 32 cm b) Duży czerpak typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 6 cm, wylewu 16 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. I, 16). c) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 9 cm; wysokość 4 cm (Tabl. I, 18). d) Górna część dzbana o łagodnie rozchylonej na zewnątrz szyi, u nasady zdobionej poziomymi płytkimi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica wylewu 14 cm (Tabl. I, 14). e) Ułamki naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia ceglastoszara. Średnica wylewu 11 cm (Tabl. I, 21). f) Ułamki naczynia typu H-2. Powierzchnia żółtoszara. Średnica wylewu 11 cm.

Grób i skupisko 8

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty dużej wazy typu B-4. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich, szerokich, ukośnych żłobków. Dolna część brzuśca gładka. Powierzchnia jasnobrunatna i ciemnoszara. b) Ułamki amfory typu C-2. Brzusiec ornamentowany płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia szara. Średnica brzuśca 13 cm. c) Fragmenty dzbana. U nasady szyi dwa poziome dookólne żłobki. Brzusiec zdobiony płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnica brzuśca 16 cm. d) Naczynie typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm; wysokość 6,5 cm. e) Naczynie bezuche typu G-2. Krawędź wylewu miejscami karbowana. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 20 cm; wysokość 9 cm. f) Ułamki prawdopodobnie misy o wyodrębnionej, bardzo słabo wychylonej szyi. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. g) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 21 cm. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 9

Plan (Ryc. 21). a) Fragmenty naczynia typu B-7. Brzusiec niezdobiony, w dolnej partii schropowacony. Powierzchnia szara. b) Ułamki dolnej części naczynia zbliżonego do typu D lub E. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 13 cm. c) Naczynie zbliżone do typu D-1. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 10 cm. d) Fragmenty dzbana, zdobionego na brzuścu płytkami żłobkami ukośnymi, a u

Ryc. 21. Podule, pow. Łask. Plan grobu 9. Legenda dotyczy wszystkich planów zamieszczonych w tej pracy

nasady szyi guzkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 13 cm (Tabl. I, 24). e) Naczynie typu G-8. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 19 cm; wysokość 9 cm (Tabl. I, 19). f) Fragmenty misy z krótką lekko na zewnątrz wychyloną szyjką. Powierzchnia gładka, brunatna. g) Fragmenty około 4 naczyń bliżej nieokreślonych o powierzchniach gładkich, szarych i brunatnych. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 9

a) Fragmenty naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm. b) Fragment naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Ułamek brzuśca prawdopodobnie wazy. Powierzchnia brunatna, zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. d) Uchwyt grzechotki nieokreślonego bliżej kształtu. e) Ułamki około 3 naczyń niestabilnych typów. Powierzchnie gładkie lub schropowacone.

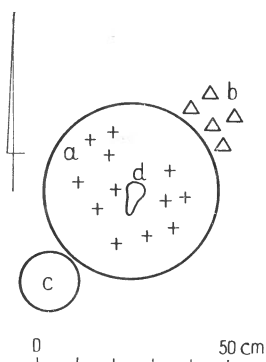
Grób i skupisko 10

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty dużej wazy typu B-7. Brzusiec i nasada szyi bogato ornamentowane. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 32 cm, wylewu 30 cm (Tabl. I, 23). b) Ułamki prawdopodobnie czerpaka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Fragmenty naczynia nieokreślonego kształtu o powierzchni gładkiej, żółtobrunatnej.

Grób 11

Plan (Ryc. 22). a) Waza typu B-5. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 42 cm, wylewu 29 cm;

wysokość 30 cm (Tabl. I, 20). b) Drobne fragmenty zupełnie zniszczonego naczynia z uchem. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. c) Zachowany we fragmentach kubek (?). Brzusiec zdobiony poziomymi i ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 10,5 cm (Tabl. I, 22). d) Fragment dolnej części grzechotki. Barwa brunatna. Średnica 6 cm. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

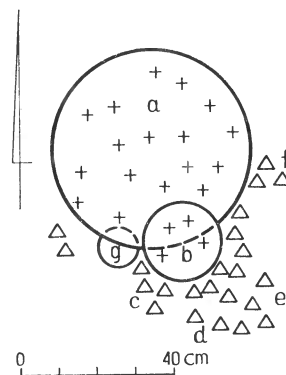
Ryc. 22. Podule, pow. Łask. Plan grobu 11

Skupisko 11

Materiał zaginął.

Grób 12

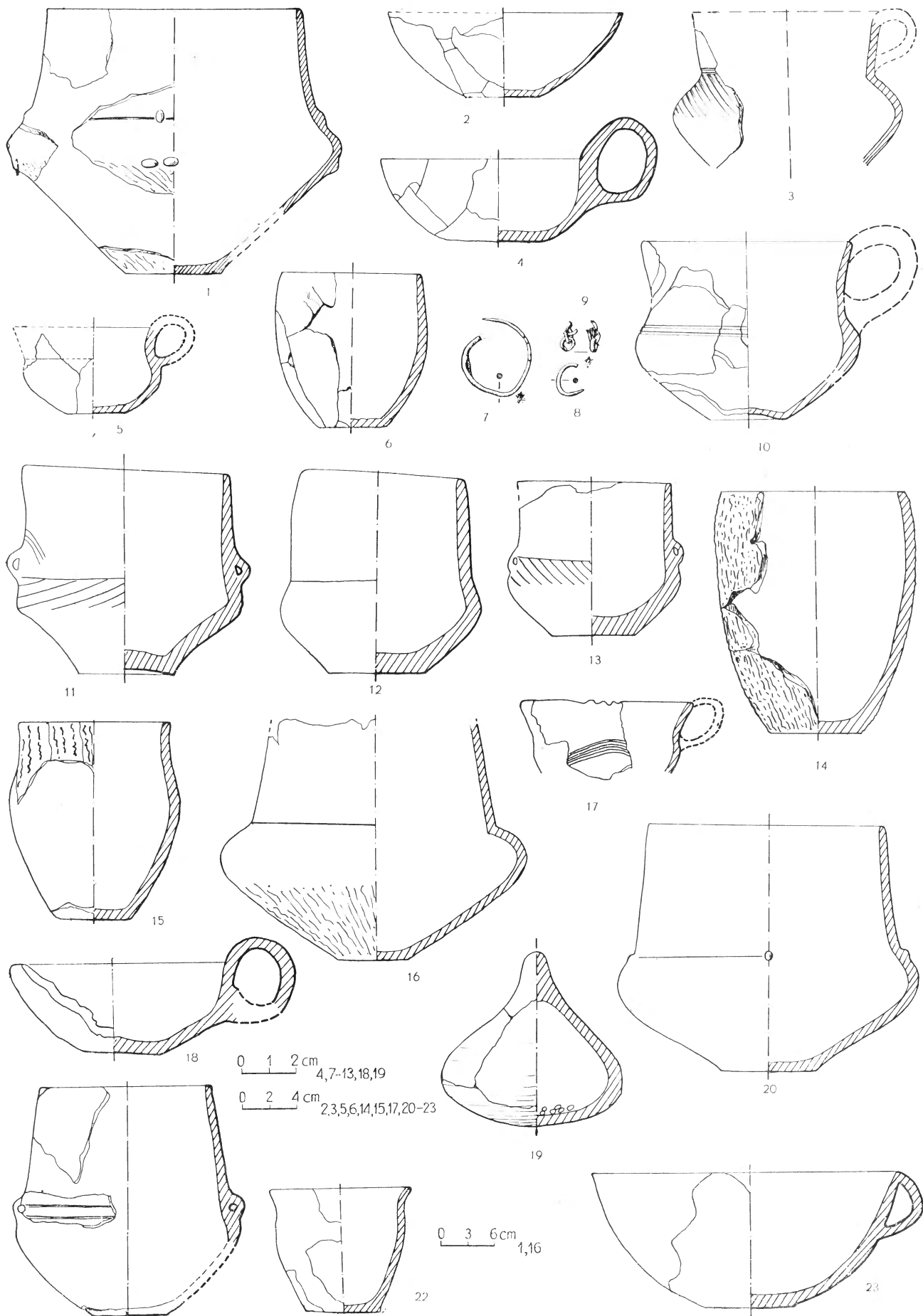
Plan (Ryc. 23). a) Fragmenty wazy typu B-5. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 10,5 cm, brzuśca 43 cm, wylewu 29 cm; wysokość 30 cm (Tabl. II, 1). b) Misa typu G-4. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 5 cm, wylewu 17 cm; wysokość 6 cm (Tabl. II, 2). c) Czerpak typu H-8. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 10,5 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 6,5 cm

Ryc. 23. Podule, pow. Łask. Plan grobu 12

(Tabl. II, 5). d) Naczynie typu E-6. Powierzchnia zewnętrzna jasnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. II, 6). e) Fragmenty dzbana. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnica brzuśca 17,5 cm (Tabl. II, 3). f) Czerpak typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. II, 10). g) Czerpak typu H-1. Powierzchnia brunatna i szara. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 3 cm (Tabl. II, 4). h) Drobne przepalone kości ludzkie. Kości znajdowały się w naczyniu a i w naczyniu b.

TABLICA II

Podule, pow. Łask. Grób 12 (1—6, 10). Grób 13 (7—9, 11, 12). Grób i skupisko 14 (15, 16). Grób 17 (13). Grób 20 (14, 17—20). Skupisko 20 (22). Grób 25 (21). Grób 30 (23)

Skupisko 12

Materiał zaginął, zachowały się tylko kości.

Grób 13

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B-1. Powierzchnia gładka, dołem schropowacona, brunatnoszara. Średnice: brzuśca 22 cm, wylewu 19 cm. b) Miniatura naczynia typu B-1. Powierzchnia całkowicie gładka, brunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 7,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. II, 12). c) Amfora typu C-2. Brzusiec i szyja ponad uchami zdobione ornamentem żłobkowym. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. II, 11). d) Fragment amfory nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. e) Ułamki misy bez ucha o krótkiej szyjce lekko wychylonej na zewnątrz. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 20 cm. f) Fragment kółka brązowego wykonanego z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 2,8 cm (Tabl. II, 7). g) Fragment małego kółeczka wykonanego z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica 1,2 cm (Tabl. II, 8). h) Trzy ogniwka łańcuszka brązowego (Tabl. II, 9). i) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 13

Materiał zaginął.

Grób i skupisko 14

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu zmieszany z materiałem ze skupiska. a) Waza typu B-1. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 34 cm, wylewu 23 cm; wysokość 26,5 cm (Tabl. II, 16). b) Fragmenty wazy typu B-7. Powierzchnia brzuśca nieornamentowana, ciemnoszara. c) Ułamki naczynia typu D-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 11 cm; wysokość 14,5 cm (Tabl. II, 15). d) Czerpak typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 10 cm; wysokość 5,5 cm.

Grób 15

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie zaginęło. b) Czerpak typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 12 cm; wysokość 5 cm. c) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 15

a) Część wylewu naczynia typu E-1. Powierzchnia cegląstobrunatna. Średnice: brzuśca 12,5 cm, wylewu 10 cm. b) Fragmenty około 5 naczyń nieokreślonych kształtów, w tym 2 zdobione ornamentem żłobkowym.

Grób i skupisko 16

Materiał zaginął.

Grób 17

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie zaginęło. b) Miniaturowa amfora typu C-2. Brzusiec zdobiony ukośnymi płytkami żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 6,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 6 cm (Tabl. II, 13).

Skupisko 17

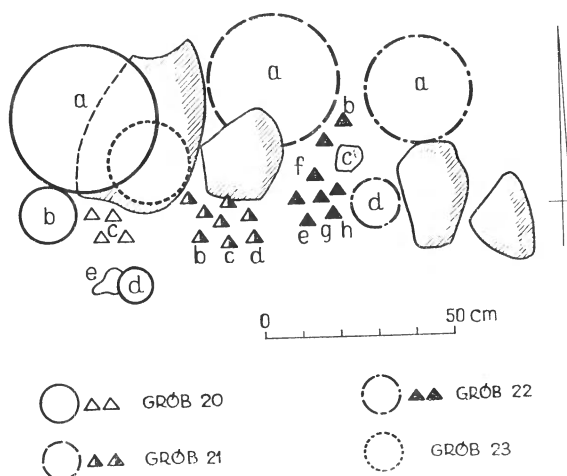
Materiał zaginął.

Grób i skupisko 18

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty naczynia typu B-1. Powierzchnia niezdobiona, ciemnoszara, brzusiec dołem schropowacony. b) Ułamki naczynia typu E-1, barwy ceglastej.

Grób i skupisko 19

Zniszczony, brak planu. Materiał z grobu zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Drobne fragmenty szyi prawdopodobnie wazy. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Ułamki naczynia typu H-6. Powierzchnia jasnobru-

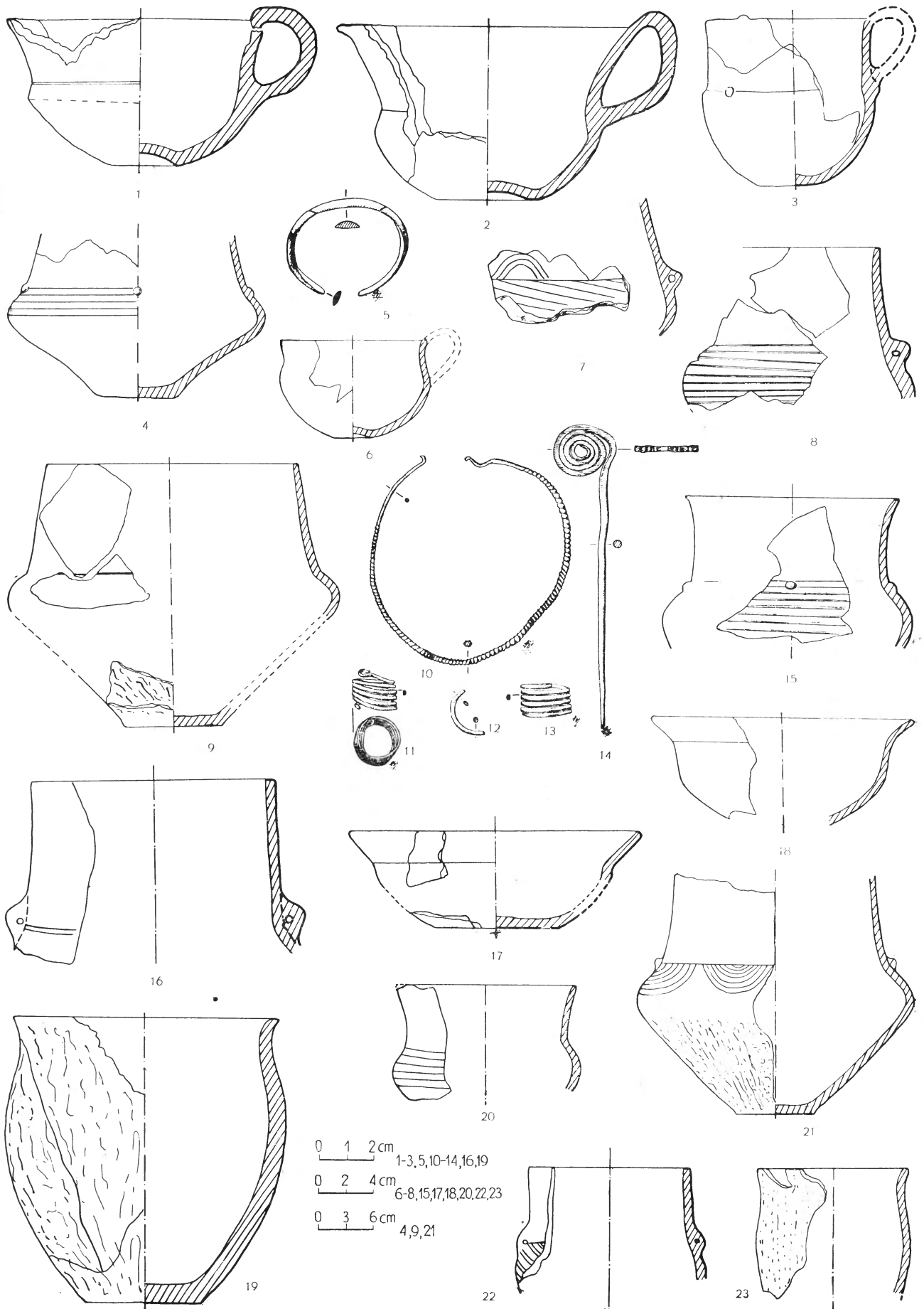
Ryc. 24. Podule, pow. Łask. Plany grobów Nr 20, 21, 22, 23

natna. Średnica wylewu 17 cm. c) Fragmenty naczynia typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 10 cm. d) Naczynie miniaturowe z ostrym załomem brzuśca i wysoką szyją silnie wychyloną na zewnątrz. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 5,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 4 cm. e) Ułamek brzuśca prawdopodobnie naczynia zbliżonego do wazy. Brzusiec zdobiony poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. f) Fragmenty około 3 naczyń nieokreślonego typu. Powierzchnie zewnętrzne jasnobrunatne, gładkie. Kilka fragmentów uch taśmowych. g). Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 20

Plan (Ryc. 24). a) Waza typu B-7. Brzusiec dołem gładki. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 9,5 cm, brzuśca 35 cm, wylewu 26 cm; wysokość 28 cm (Tabl. II, 20). b) Fragment naczynia typu H-8. Wylew miejscami karbowany. Brzusiec zdobiony ornamentem żłobkowym. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. II, 17). c) Naczynie typu E-1 silnie schropowacone. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 15 cm, wylewu 14 cm; wysokość 18 cm (Tabl. II, 14). d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia ciemnożółta. Średnice: dna 2 cm, wylewu 9 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. II, 18). e) Grzechotka o powierzchni gładkiej, brunatnej (Tabl. II, 19).

TABLICA III

Pod ulate, pow. Łask. Grób 21 (5). Grób 22 (1—4). Grób 23(7). Grób i skupisko 31 (8). Grób 32 (6, 9—16, 18, 20). Grób 34 (17, 19, 21—23)

a) Zachowane we fragmentach naczynie o lekko esowatym profilu. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 9 cm (Tabl. II, 22). b) Ułamki naczyń typu H-1 lub H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 17 cm. c) Fragment czerpaka typu H-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 3 cm. d) Dolna część czerpaka lub kubka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica dna 2,5 cm. e) Fragment prawdopodobnie naczyń typu C-2. Powierzchnia gładka, brunatna. f) Górna część naczyń typu H-1 lub H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 15 cm. g) Fragment brzuśca naczyń nieokreślonego typu, zdobionego płytkami, ukośnymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. h) Fragmenty prawdopodobnie 4 różnych naczyń. Powierzchnie schropowane i gładkie, brunatne i jasnoszare.

Grób 21

Plan (Ryc. 24). a) Fragmenty naczyń typu B-1. Brzusiec dołem schropowany. Powierzchnia szara. b) Drobnny ułamek brzuśca naczyń nieokreślonego typu. W górnej partii pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Kilkadziesiąt fragmentów naczyń nieokreślonego typu. Powierzchnie gładkie i częściowo schropowane, jasnobrunatne. d) Kilka drobnych fragmentów nieokreślonego naczyń o powierzchniach gładkich, jasnobrunatnych. e) Połamana bransoleta z drutu brązowego o przekroju płasko-wypukłym (Tabl. III, 5).

Skupisko 21

Materiał zaginął.

Grób 22

Plan (Ryc. 24). a) Naczynie typu B-7. Brzusiec zdobiony pięcioma poziomymi płytkami żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 29,5 cm (Tabl. III, 4). b) Drobnny fragment wylewu, być może kubka lub dzbanka. Wylew lekko rozchylony na zewnątrz. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnica wylewu 11 cm. c) Naczynie typu H-6. Powierzchnia brunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. III, 1). d) Ułamek wylewu naczyń typu E-1. Powierzchnia bardzo silnie schropowana, ciemnobrunatna. e) Fragmenty prawdopodobnie małej misy z silnie wychyloną esowatą szyją. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnice: brzuśca 11 cm, wylewu 16 cm. f) Czerpak typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. III, 2). g) Kubek. U nasady wysokiej szyi pojedyncze guzki. Przy krawędzi pojedyncze występy. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 6,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 6 cm (Tabl. III, 3). h) Ułamek uchwyty grzechotki z przewierconym otworkiem.

Skupisko 22

Materiał zaginął.

Grób 23

Plan (Ryc. 24). Znajdował się pod kamieniem, poniżej grobu 20. a) Fragment amfory typu C-2. Brzusiec zdobiony płytkami ukośnymi żłobkami. U nasady szyi grupy półkolistych żłobków. Powierzchnia szarobrunatna (Tabl. III, 7). b) Drobne przepalone kości ludzkie.

a) Drobne ułamki kilku nieokreślonych naczyń. b) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób i skupisko 24

Materiał z grobu zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Naczynie typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 4,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 10,5 cm. b) Czerpak typu H-8. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Górna część szyi nieokreślonego naczyń. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. d) Fragment misy typu G-2. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. e) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 2,5 cm. f) Fragment wylewu naczyń esowatego o powierzchni silnie schropowanej, jasnobrunatnej. g) Górna część prawdopodobnie misy z lekko rozchyloną na zewnątrz szyją. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. h) Fragmenty czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 7,5 cm. i) Ułamek brzuśca wazy prawdopodobnie typu B-2. Brzusiec zdobiony poziomymi płytkami żłobkami. Powierzchnia szara. k) Ułamek górnej części małej misy o profilu esowatym. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. l) Fragment szyi prawdopodobnie wazy lub amfory. U nasady pojedynczy guzek. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 25

Zniszczony. Brak planu. a) Amfory typu C-2. Brzusiec zdobiony płytkami, szerokimi, poziomymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 16,5 cm, wylewu 12,5 cm; wysokość 17 cm (Tabl. II, 21).

Skupisko 25

Materiał zaginął.

Grób i skupisko 26

Materiał zaginął.

Grób 27

Materiał zaginął.

Skupisko 27

a) Fragment stożkowatej szyi wazy lub amfory. Powierzchnia gładka, żółtoszara. Średnica wylewu 12 cm. b) Ułamek górnej części czerpaka nieokreślonej odmiany. Na styku szyi z brzuścem pojedyncza pozioma bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 8 cm, wylewu 10 cm. c) Fragment wylewu naczyń typu E. Powierzchnia poniżej wylewu schropowana, jasnobrunatna. d) Ułamek brzuśca wazy lub amfory zdobionego poziomymi płytkami żłobkami. Powierzchnia żółtoszara. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 28

Z wyjątkiem niewielkiej ilości drobnych przepalonych kości ludzkich, pozostały materiał zabytkowy zaginął.

Skupisko 28

a) Fragmenty kubka lub małego dzbanka. Powierzchnia żółtoszara, gładka. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 7 cm. b) Ułamek brzuśca małej wazy lub amfory. Na styku szyi i brzuśca pojedyncza pozioma bruzda i jeden zachowany guzek. Powierzchnia żółtoszara. c) Fragment górnej części grzechotki. d) Ułamki prawdopodobnie 3 różnych naczyń, w tym fragment ucha. Powierzchnie jasnobrunatne, gładkie i schropowane.

Grób 29

Materiał zaginął.

Skupisko 29

a) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna, silnie schropowacona. b) Fragment grzechotki.

Grób 30

Zniszczony. Brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część naczynia gładka, brzusec schropowacony. Powierzchnia brunatna. b) Górna część naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastobrunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm. c) Misa o kształcie półkulistym z jednym uchem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 6,5 cm, wylewu 22,5 cm; wysokość 10 cm (Tabl. II, 23).

Skupisko 30

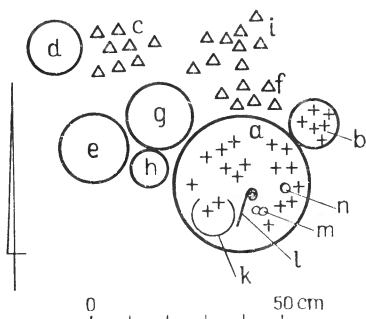
Materiał zaginął.

Grób i skupisko 31

Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Ułamki naczynia typu C-2. Brzusiec zdobiony poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna (Tabl. III, 8). b) Fragment wylewu naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 14 cm. c) Górna część kubka. Szyja łagodnie podcięta, lekko wychylona na zewnątrz. Powierzchnia szara, gładka. Średnica wylewu 8 cm. d) Fragment naczynia typu H-6. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica brzuśca 14 cm. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 32

Plan (Ryc. 25). a) Naczynie typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Brzusiec schropowacony.

Ryc. 25. Podule, pow. Łask. Plan grobu 32

Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 37 cm, wylewu 29 cm; wysokość 29 cm (Tabl. III, 9). b) Półkulisty czerpak z rozchyloną na zewnątrz szyją. Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. III, 6). c) Fragment być może małej misy. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 14 cm. d) Fragment naczynia o wysokiej lekko rozchylonej szyjce i łagodnie zaokrąglonym brzuścu. Brzusiec zdobiony płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm (Tabl. III, 20). e) Fragment naczynia zbliżonego do typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 20 cm (Tabl. III, 18). f) Fragment misy

typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. g) Zachowane we fragmentach naczynie o wysokiej rozchylonej szyjce i łagodnie zaokrąglonym brzuścu. U nasady szyi guzki, na brzuścu ornament żłobkowy. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 19 cm, wylewu 16 cm (Tabl. III, 15). h) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 15 cm. i) Fragment małej amfory typu C-2. Na styku szyi z brzuścem pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 9 cm (Tabl. III, 16). k) Naszyjnik brązowy skręcany. Końce gładkie zachodzące na siebie. Średnica naszyjnika 16 cm. Naszyjnik znajdował się w naczyniu a (Tabl. III, 10). l) Szpila brązowa z tarczką ślimacznicową. Tarczka wykonana z drutu o przekroju prostokątnym, a trzpień z drutu o przekroju okrągłym. Długość szpili 11 cm. Szpila znajdowała się w naczyniu a (Tabl. III, 14). m) Dwie spiralki z drutu brązowego o przekroju okrągłym, znalezione w naczyniu a (Tabl. III, 11, 13). n) Ułamek kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym, odkryty w naczyniu a (Tabl. III, 12). o) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a. p) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia b.

Skupisko 32

Materiał zaginął.

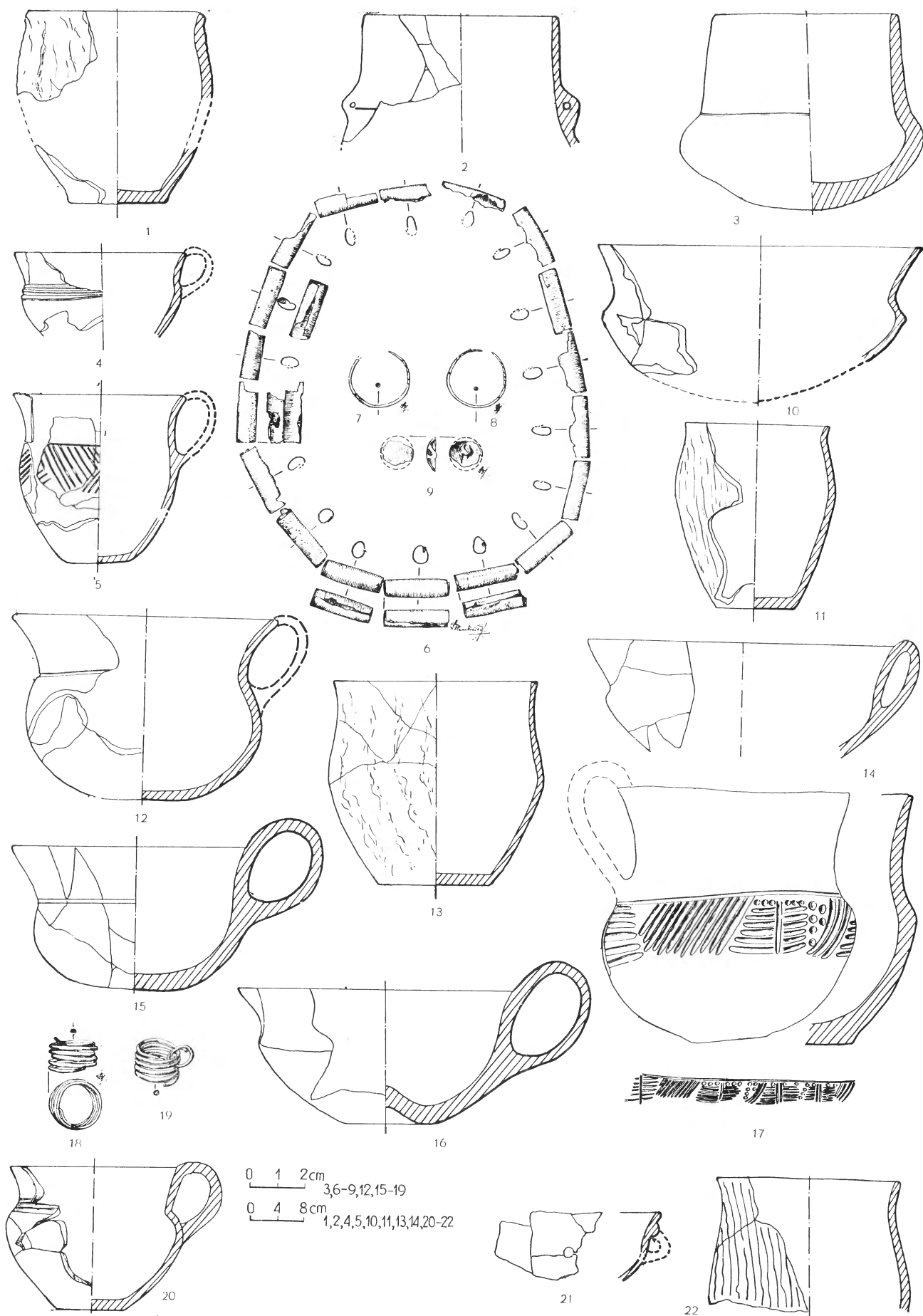
Grób i skupisko 33

Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-6. Brzusiec zdobiony płytkimi żłobkami. Powierzchnia jasnoszara. b) Fragment naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Górna część cienkościennego naczynia z łagodnie rozchyloną szyją. Powierzchnia gładka, ceglastobrunatna. Średnica wylewu 14 cm. d) Ułamek czerpaka typu H-8. Powierzchnia żółtoszara. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 14 cm. e) Fragment górnej części naczynia kształtu półkulistego z krótką stożkową szyją. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. f) Fragment naczynia typu H-8. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: brzuśca 8 cm, wylewu 9 cm. g) Fragmenty czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia żółtoszara. Średnica wylewu 9 cm. h) Drobny ułamek wylewu nieokreślonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. Średnica wylewu 16 cm. i) Fragmenty około 4 nieokreślonych naczyń o powierzchniach gładkich, brunatnych. k) Ułamek spiralki z drutu brązowego o przekroju okrągłym. l) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 34

Plan (Ryc. 26). a) Naczynie typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona, dół silnie schropowacony. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 31 cm (Tabl. III, 21). b) Naczynie typu D-2. Powierzchnia ceglastobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. III, 19). c) Czerpak typu H-8. Górna część brzuśca zdobiona ornamentem żłobkowym. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. IV, 4). d) Górna część naczynia typu C-2. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Brzusiec zdobiony żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. III, 22). e) Dolna część prawdopodobnie czerpaka. Dno wklęsłe. Szyja wyodrębniona, wychylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna

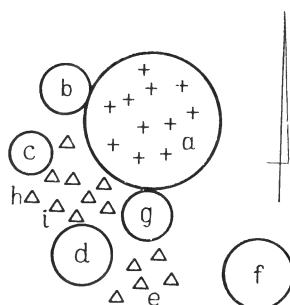
TABLICA IV

Podule, pow. Łask. Grób 34 (1, 4). Grób 35 (2, 3, 6-11). Grób 36 (18-20). Grób i skupisko 37 (5, 12). Grób 39 (13-17, 21, 22)

3 cm, brzuśca 9 cm. f) Fragmenty naczynia typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 21 cm; wysokość 7 cm (Tabl. III, 17). g) Fragment naczynia typu D-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 14,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 14 cm (Tabl. IV, 1). h) Ułamki naczynia typu

wierzchnia brunatna. Średnica dna 7 cm. h) Mały brązowy tutulus o średnicy 1,5 cm (Tabl. IV, 9). i) Fragmenty 19 rurek z cienkiej brązowej blachy. Średnica rurek 5—7 mm. Łączna długość 19 rurek około 50 cm (Tabl. IV, 6). k) Dwa fragmenty kółek z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnice kółek 2,2 cm (Tabl. IV, 7, 8). l) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 26. Podule, pow. Łask. Plan grobu 34

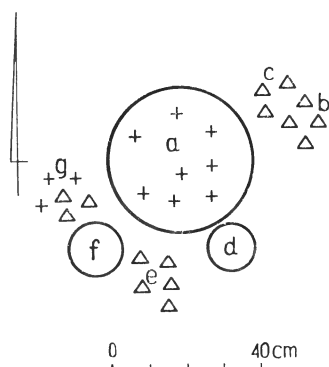
D-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. III, 23). i) Górna część prawdopodobnie czerpaka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. k) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 34

Materiał zaginął.

Grób 35

Plan (Ryc. 27). a) Naczynie zaginęło. Z dokumentacji wynika, że była to waza typu B-2 z brzuścem ornamentowanym żłobkami ukośnymi. b) Górna część amfory typu C-2. U nasady szyi pozioma pojedyncza bruzda. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 17 cm,

Ryc. 27. Podule, pow. Łask. Plan grobu 35

wylewu 14 cm (Tabl. IV, 2). c) Ułamek wylewu misy typu G-2. Powierzchnia brunatna. Szyja oddzielona od brzuśca pojedynczą dookólną bruzdą. d) Miniaturowe naczynie typu B-1. Całkowicie gładkie z pojedynczą bruzdą u nasady szyi. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 7 cm; wysokość 7 cm (Tabl. IV, 3). e) Misa typu G-8. Powierzchnia gładka, żółtoszara. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 22,5 cm, wylewu 24 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. IV, 10). f) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 10 cm; wysokość 13 cm (Tabl. IV, 11). g) Drobne ułamki dzbanka. Brzusiec zdobiony płytkami żłobkami ukośnymi. Po-

Skupisko 35

a) Górna część szyi cienkościennego naczynia prawdopodobnie kubka lub dzbanka o lekko rozchylonej na zewnątrz krawędzi. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 10 cm.

Grób 36

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie typu B-2. Brzusiec zdobiony płytkami, szerokimi, poziomymi żłobkami. Dolna część brzuśca silnie schropowacona. Powierzchnia szara. Średnice: dna 11 cm, brzuśca 47 cm. b) Ułamki małego naczynia typu E-1. Powierzchnia żółtoszara. Średnice: dna 7 cm, wylewu 11 cm; wysokość 13 cm. c) Zachowane we fragmentach naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 13 cm; wysokość 6 cm. d) Fragment wylewu prawdopodobnie jednouchej misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Zachowany w fragmentach dzban. Górna część brzuśca zdobiona poziomymi żłobkami. Powierzchnia żółtoszara. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 12,5 cm; wysokość 12 cm (Tabl. IV, 20). f) Fragment prawdopodobnie półkulistego kubka lub czerpaka z lekko rozchylną na zewnątrz szyją. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 13,5 cm; wysokość 8 cm. g) Fragmenty półkulistego czerpaka z prostym wylewem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm; wysokość 6,5 cm. h) Dwie spiralki kilkuzwojowe z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Dwa zwoje górnej jednej ze spiralek owinięte kółeczkiem. Średnice od 1,6 do 1,8 cm (Tabl. IV, 18, 19). i) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 36

a) Fragment szyi prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. b) Drobne fragmenty 8 naczyń nieokreślonego typu. Część z nich o powierzchniach gładkich, jasnobrunatnych, część silnie schropowacona, barwy żółtobrunatnej i szarej. Niektóre ułamki zdobione ornamentem żłobkowym.

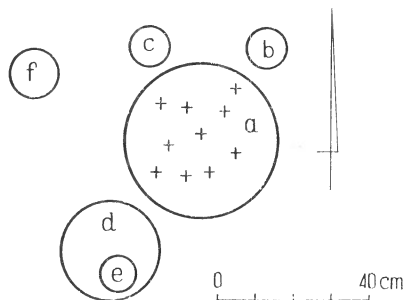
Grób i skupisko 37

Materiał z grobu zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty dużej wazy typu B-1. Dolna część brzuśca silnie schropowacona. Powierzchnia szara. b) Zachowany we fragmentach dzban. Brzusiec ornamentowany płytkami żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 12,5 cm; wysokość 12,5 cm (Tabl. IV, 5). c) Fragment dzbanka. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia szara. Średnica brzuśca 13 cm. d) Naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia gładka, szara. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 10 cm; wysokość 7 cm (Tabl. IV, 12). e) Fragment brzuśca i szyi prawdopodobnie wazy lub amfory.

Górna część brzuśca ornamentowana ukośnymi płytkami żłobkami. Powierzchnia żółto-brunatna. f) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 38

Plan (Ryc. 28). a) Naczynie zaginęło. Z dokumentacji wynika, że było to naczynie typu B-7 z brzuścem zdobionym poziomymi żłobkami dookołnymi. U nasady szyi występowały pojedyncze guzki, a ponad nimi grupy pół-

Ryc. 28. Podule, pow. Łask. Plan grobu 38

kolistych żłobków. b) Mała amfora typu C-2. Powierzchnia całkowicie gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. V, 1). c) Ułamki małego kubka lub czerpaka o lekko podciętej szyjce i słabo wychylonej krawędzi. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno, wklęsłe. Średnice: brzuśca 9 cm, wylewu 8,5 cm. d—f) Naczynia zaginęły. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 38

a) Zachowany we fragmentach dzban. U nasady szyi trzy wąskie dookołne żłobki. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 10 cm (Tabl. V, 4). b) Dolna część nieokreślonego naczynia. Brzusiec zdobiony płytkami nieregularnie rozmieszczonymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica dna 2 cm. c) Kilkanaście ułamków kubka nieustalonego kształtu. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 39

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie typu D-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 15 cm; wysokość 15 cm (Tabl. IV, 13). b) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5 cm (Tabl. IV, 16). c) Dzban. Brzusiec bogato ornamentowany kombinacjami żłobków i dołków. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 9,5 cm (Tabl. IV, 17). d) Misa typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 22 cm, wylewu 23,5 cm (Tabl. IV, 14). e) Górna część misy typu G-9. Powierzchnia gładka, szara (Tabl. IV, 21). f) Naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda dookołna. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. IV, 15). g) Naczynie zbliżone do typu G-2. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 14 cm (Tabl. IV, 22). h) Fragment prawdopodobnie czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 9,5 cm, wylewu 10,5 cm.

Skupisko 39

Materiał zaginął.

Grób 40

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dołem schropowacona. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 30,5 cm, wylewu 23 cm; wysokość 26,5 cm (Tabl. V, 2). b) Fragmenty wylewu prawdopodobnie małej misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, ceglasta. c) Dolna część kubka lub czerpaka. U nasady szyi pojedyncza dookołna bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8,5 cm. d) Naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. V, 3). e) Czerpak zbliżony do typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 3 cm. f) Dwa drobne fragmenty kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica 2 cm. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 40

a) Naczynie zbliżone do typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 13 cm; wysokość 6,5 cm. b) Górna część wylewu i szyi misy typu G-2. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Fragment górnej części brzuśca naczynia typu E-5. Powierzchnia jasnobrunatna.

Grób 41

Brak planu. a) Waza typu B-1. Brzusiec schropowacony. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 33 cm, wylewu 29 cm; wysokość 27 cm (Tabl. V, 7). b) Miniaturowe naczynie typu C-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 5 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. V, 6). c) Czerpak typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 8 cm (Tabl. V, 8). d) Naczynie typu C-5. Brzusiec ornamentowany poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. V, 11). e) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu D-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 9 cm; wysokość 13,5 cm (Tabl. V, 5).

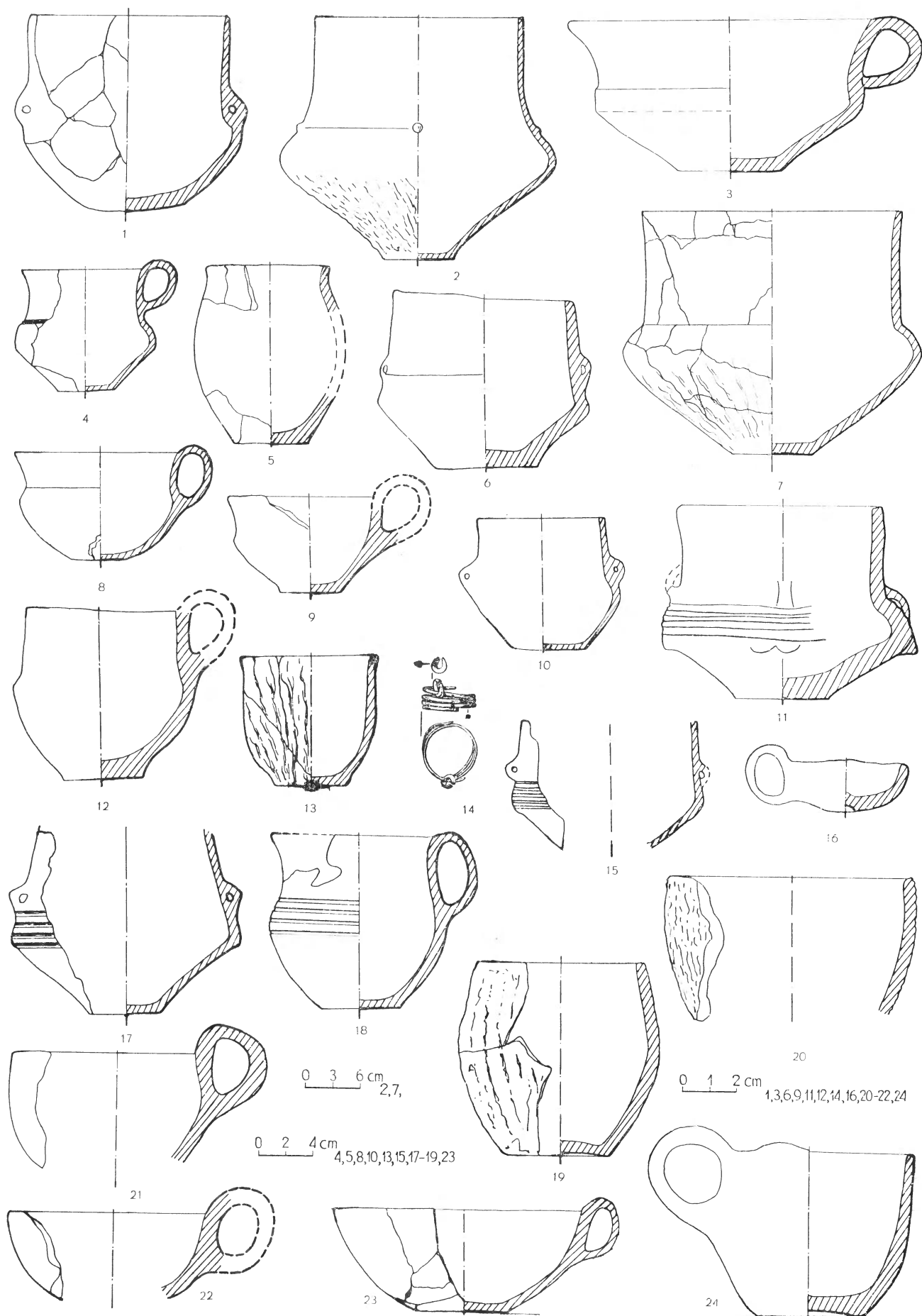
Skupisko 41

a) Kilkanaście ułamków bliżej nieokreślonej ilości naczyń o powierzchniach gładkich i schropowaconych, jasnobrunatnych.

Grób 42

Zniszczony, brak planu. a) Górna część naczynia typu B-1. Brzusiec dołem schropowacony. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica wylewu 24 cm. b) Mały kubek lub dzbanek. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 7 cm, wylewu 6 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. V, 12). c) Naczynie typu C-2. Powierzchnia całkowicie gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 10 cm (Tabl. V, 10). d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10 cm (Tabl. V, 13). e) Fragment dna prawdopodobnie czerpaka lub kubka nieokreślonej odmiany. Po-

TABLICA V

Podule, pow. Łask. Grób 38 (1). Skupisko 38 (4). Grób40 (2, 3). Grób 41 (5—8, 11). Grób 42 (9, 10, 12—14). Grób 45 (15—17, 20—22). Skupisko 46 (18). Grób 47 (19, 23, 24)

wierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica dna 4,5 cm. f) Małe naczynie typu H-8. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 5,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. V, 9). g) Trzy drobne ułamki spiralki z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica 2,3 cm (Tabl. V, 14). h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 42

Materiał zaginął.

Grób 43

Zniszczony, brak planu. a) Górna część naczynia typu B-7. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnica wylewu 25 cm.

Skupisko 43

Materiał zaginął.

Grób 44

Zniszczony, brak planu. a) Zachowana we fragmentach waza typu B-7. Górna część brzuśca gładka. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica brzuśca 30 cm. b) Drobny ułamek prawdopodobnie miniaturowego naczynia typu B lub małej amfory. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9,5 cm. c) Fragment wylewu i ucha niewielkiego dzbanu. Krawędź po obu stronach ucha karbowana. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. d) Ułamek brzuśca wazy. Powierzchnia brunatna, zdobiona poziomymi, płytkimi żłobkami. e) Ułamek wylewu prawdopodobnie głębokiej misy półkulistej. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 17 cm. f) Fragment wylewu misy z łagodnie podciętą szyją i lekko rozchyloną krawędzią. Brzusiec zdobiony płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnożółta. g) Siedem drobnych ułamków kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym.

Skupisko 44

a) Kilkadziesiąt drobnych ułamków ceramiki z nieokreślonych bliżej naczyń o powierzchniach przeważnie gładkich, brunatnych.

Grób 45

Brak planu. a) Amfora zbliżona do typu C-5. Brzusiec zdobiony płytkimi, poziomymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 17 cm (Tabl. V, 17). b) Fragment czerpaka półkulistego o powierzchni gładkiej, brunatnej. Średnica wylewu 7 cm (Tabl. V, 21). c) Ułamek czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 8 cm (Tabl. V, 22). d) Amfora typu C-2. Brzusiec zdobiony płytkimi żłobkami poziomymi. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica brzuśca 14,5 cm (Tabl. V, 15). e) Fragmenty miniaturowego naczynia zbliżonego do typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 9 cm (Tabl. V, 20). f) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 1 cm, wylewu 5 cm; wysokość 2 cm (Tabl. V, 16).

Skupisko 45

a) Drobne ułamki prawdopodobnie półkulistego czerpaka. Powierzchnia gładka, brunatna. Dno wklęsłe. Średnica dna 2,4 cm.

Grób 46

Zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu B-1. Brzusiec dołem schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Dolna część naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 8 cm. c) Drobne ułamki prawdopodobnie amfory o powierzchni gładkiej, szarobrunatnej. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 46

a) Zachowany we fragmentach dzban. Brzusiec zdobiony płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 12,5 cm; wysokość 13 cm (Tabl. V, 18).

Grób 47

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B-1. Brzusiec górą wygładzony, dołem silnie schropowaony. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnica brzuśca 28 cm. b) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 14,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 14 cm (Tabl. V, 19). c) Zachowane we fragmentach naczynie zbliżone do typu B-1. Powierzchnia całkowicie wygładzana, brunatna. d) Głęboka misa półkulista z jednym uchem. Powierzchnia gładka, brunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 6 cm, wylewu 20 cm; wysokość 8 cm (Tabl. V, 23). e) Ułamki czerpaka nieokreślonej odmiany z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, szara. f) Kubek lub czerpak. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha dwa pojedyncze występy. Średnice: dna 4 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 6 cm (Tabl. V, 24). g) Dwa drobne fragmenty spiralki z drutu brązowego o przekroju okrągłym. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 47

a) Ułamki czerpaka zbliżonego do typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5 cm.

Grób i skupisko 48

Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca nieornamentowana, dołem schropowaona. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 27 cm, wylewu 22 cm. b) Górna część amfory typu C-2. Powierzchnia całkowicie wygładzana, jasnobrunatna. Średnica wylewu 14 cm. c) Fragmenty brzuśca i szyi prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia całkowicie wygładzana, brunatna. Średnica brzuśca 17 cm. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 49

Materiał zaginął.

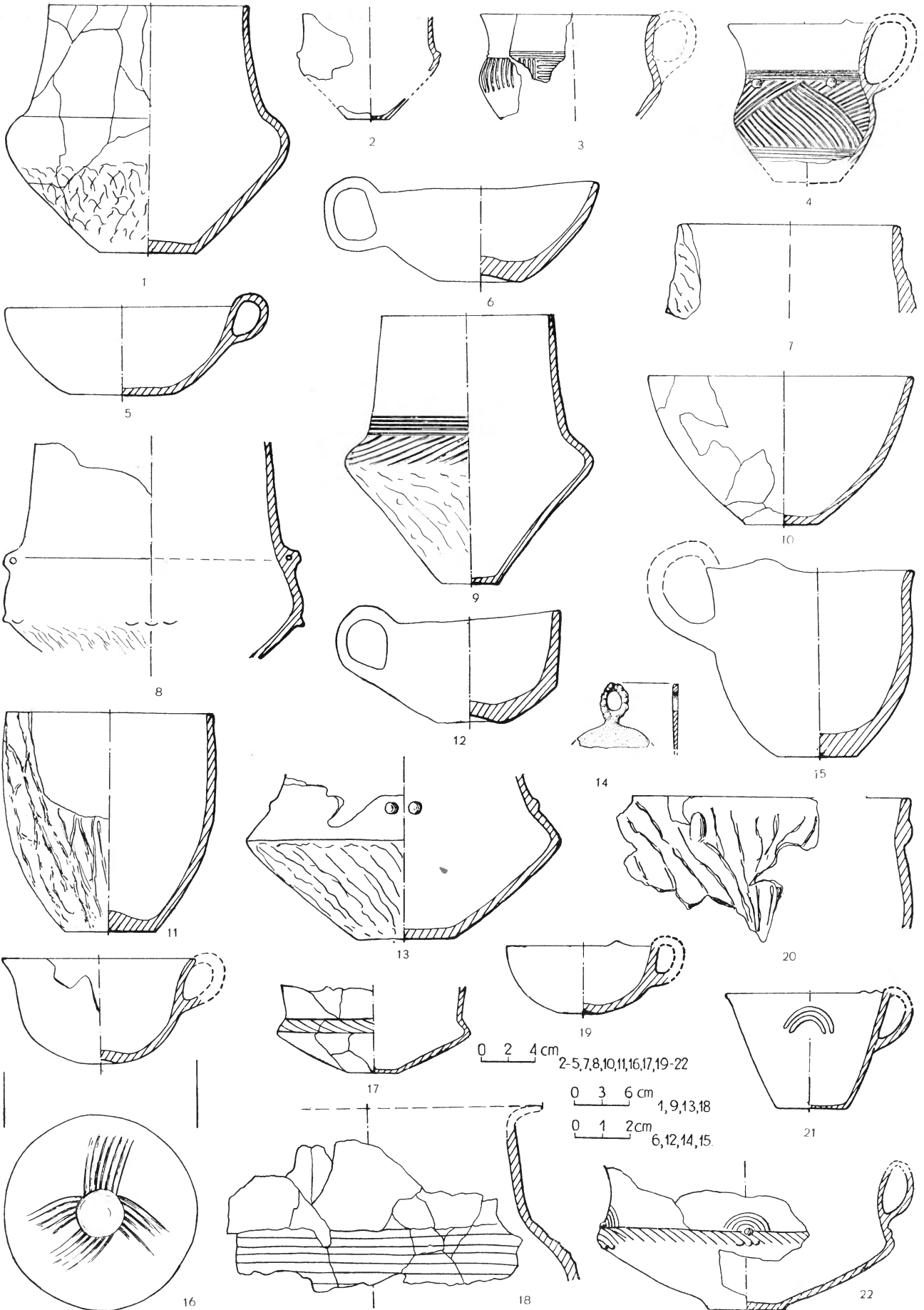
Skupisko 49

a) Fragmenty wylewu naczynia zbliżone do typu E-2. Powierzchnia ciemnobrunatna. b) Drobne fragmenty prawdopodobnie 5 naczyń o powierzchniach jasnobrunatnych, schropowaonych i gładkich.

Grób 50

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B-7. Brzusiec i nasada szyi zdobione płytkimi żłobkami i guzkami. Dolna część brzuśca schropowaona. Powierz-

TABLICA VI

Podule, pow. Łask. Grób 52 (1, 2, 4, 7). Grób 53 (5, 6, 9). Skupisko 53 (3). Grób 54 (8, 12). Grób 56 (10). Grób 57 (11, 13, 15—17, 19, 20). Grób 58 (14). Grób 60 (18, 21, 22)

chnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 24 cm, wylewu 17 cm. b) Ułamki dna naczynia średniościennego nieokreślonego kształtu, barwy brunatnej. c) Fragment wylewu i szyi prawdopodobnie dzbana. Krawędź lekko wychylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnica wylewu 13 cm. d) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, ceglasta. e) Górna część naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 15 cm. f) Ułamki brzuśca i szyi misy typu G-10. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Dolna wewnętrzna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami rozchodzącymi się koncentrycznie od dna. Średnica brzuśca 20,5 cm. g) Zachowana we fragmentach grzechotka. h) Krawędź wylewu małego naczynia średniościennego z silnie rozchyloną na zewnątrz krawędzią. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 9 cm. i) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 50

Materiał zaginął.

Grób 51

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-5. Górna część brzuśca niezdobiona, dół schropowacony. Powierzchnia szarobrunatna. b) Ułamki gładkiej amfory typu C-2. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Drobnny ułamek bransolety ze sztabki brązowej o przekroju soczewkowym. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 51

Materiał zaginął.

Grób 52

Brak planu. a) Naczynie typu B-1, górą gładkie, dołem schropowacone. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 10,5 cm, brzuśca 31 cm, wylewu 22 cm; wysokość 27 cm (Tabl. VI, 1). b) Zachowane we fragmentach małe naczynie średniościenne zbliżone do typu B. U nasady szyi pojedyncze guzki. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 10,5 cm (Tabl. VI, 2). c) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: dna 8,5 cm, wylewu 16 cm (Tabl. VI, 7). d) Dzbana. Brzusiec bogato ornamentowany kombinacjami żłobków i pojedynczymi guzkami. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. VI, 4). e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 52

Materiał zaginął.

Grób 53

Zniszczony, brak planu. a) Waza typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami poziomymi i ukośnymi. Dolna część brzuśca schropowacona. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 27 cm, wylewu 19 cm; wysokość 29,5 cm (Tabl. VI, 9). b) Czerpak zbliżony do typu H-1. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: dna 7 cm, wylewu 16 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. VI, 5). c) Dolna część prawdopodobnie kubka. Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, brunatna. U nasady szyi pojedyncza dookólna listwa plastyczna. Średnica dna 3 cm. d) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 9 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. VI, 6). e) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia jasno-

brunatna. f) Ułamki cylindrycznej szyi prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 53

a) Fragmenty kubka (?). Brzusiec ornamentowany płytkami żłobkami pionowymi i poziomymi. Powierzchnia brunatnożółta. Średnice: brzuśca 13,5 cm, wylewu 13 cm (Tabl. VI, 3). b) Ułamki małego kubka lub czerpaka. Wylew prosty, brzusiec łagodnie zaokrąglony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 54

Brak planu. a) Zachowane we fragmentach naczynie typu C-5. Górna część brzuśca wygładzana, dolna schropowacona. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica brzuśca 22 cm (Tabl. VI, 8). b) Czerpak z wysoką prostą szyją i wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 6,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 4 cm (Tabl. VI, 12). c—d) Naczynia zaginęły. e) Fragment cylindrycznej szyi prawdopodobnie małej wazy. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 18 cm. f) Górna część naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 17 cm. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 54

Materiał zaginął.

Grób 55

Zniszczony, brak planu. a) Dolna część dużego naczynia, przypuszczalnie wazy. Brzusiec schropowacony, jasnobrunatny. Średnica dna 10 cm. b) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 11,5 cm. c) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 55

a) Górna część naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 20 cm. b) Fragmenty 2 naczyń prawdopodobnie typu E. Powierzchnie szarobrunatne. c) Ułamek być może kubka lub czerpaka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia szara, gładka.

Grób 56

Brak planu. a) Fragment brzuśca naczynia typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dołem schropowacona. Powierzchnia szara. b) Miniaturowe naczynie zbliżone do typu B-1. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 7,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 6,5 cm. c) Zachowana we fragmentach głęboka miska półkulista z prostym wylewem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 5 cm, wylewu 19 cm; wysokość 11 cm (Tabl. VI, 10). d) Czerpak typu H-2. Powierzchnia szara. Średnice: dna 2 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 3,5 cm. e) Ułamki małej misy półkulistej z prostym wylewem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 16 cm; wysokość 8,5 cm. f) Naczynie zaginęło. g) Duży czerpak półkulisty. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 17 cm.

Skupisko 56

a) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 10,5 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość 7 cm. b) Fragment

wylewu naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Górne fragmenty naczynia typu H-8. Powierzchnia brunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 10,5 cm.

Grób 57

Brak planu. a) Waza typu B-7. Brzusiec gładki, dołem schropowacony. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 11 cm, brzuśca 34 cm (Tabl. VI, 13). b) Górna część naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna (Tabl. VI, 20). c) Kubek. Powierzchnia gładka, szara. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: dna 3 cm, wylewu 8 cm; wysokość 7 cm (Tabl. VI, 15). d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 15 cm; wysokość 16 cm (Tabl. VI, 11). e) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. We wnętrzu naczynia ornament w postaci grup płytkich żłobków promieniście rozchodzących się od dna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 15 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. VI, 16). f) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnoszara. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: dna 2 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5 cm (Tabl. VI, 19). g) Dolna część małej wazy. Górne partie brzuśca zdobione płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 14,5 cm (Tabl. VI, 17). h) Drobne przepalone kości ludzkie oraz ułamki węgla drzewnych.

Skupisko 57

Materiał zaginął.

Grób 58

Zniszczony, brak planu. Materiał ceramiczny zaginął. Z dokumentacji wynika, że wyróżnienie poszczególnych naczyń już w czasie wykopalisk, było niemożliwe. a) Wisiorek brązowy wykonany z cienkiej blachy (Tabl. VI, 14).

Skupisko 58

a) Ułamek czerpaka prawdopodobnie typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 59

Brak planu. Naczynia: „a, e, f” zaginęły. b) Fragmenty czerpaka zbliżonego do typu H-2. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 5 cm. c) Naczynie typu C-2 całkowicie wygładzane. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 10 cm. d) Fragmenty dna nieokreślonego bliżej naczynia o powierzchni jasnoszarej, gładkiej. Średnica dna 7 cm. g) Drobne ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 59

a) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 14 cm; wysokość 6 cm.

Grób 60

Brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B-6. Brzusiec zdobiony płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica brzuśca 46 cm (Tabl. VI, 18). b) Górna część wylewu naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnoocelasta. Średnica wylewu 16 cm. c) Ułamek minia-

tutowego naczynia z cylindryczną szyją i prostym wylewem. Na styku szyi i brzuśca pozioma listwa dookólna. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnica wylewu 6 cm. d) Zachowane we fragmentach naczynie typu G-8. Brzusiec ornamentowany ukośnymi płytkimi żłobkami. U nasady szyi powyżej guzków półkoliste żłobki. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 22 cm (Tabl. VI, 22). e) Kubek kształtu w przybliżeniu doniczkowatego, zdobiony półkolistymi grupami płytkich żłobków. Na krawędzi po obu stronach ucha po dwa występy. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. VI, 21). f) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 60

a) Fragment górnej części prawdopodobnie małej misy z jednym uchem. Wylew lekko zachylony do wnętrza. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 16 cm. b) Ułamek cylindrycznej szyi prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 9 cm.

Grób i skupisko 61

Materiał z grobu został zmieszany z materiałem ze skupiska. a) Dno naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica 8 cm. b) Fragment dna być może naczynia typu B. Powierzchnia silnie schropowacona, jasnoszara. Średnica 10 cm. c) Ułamek dna naczynia typu E. Powierzchnia brunatna. Średnica 6 cm. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: dna 3 cm, wylewu 10 cm; wysokość 4 cm. e) Ułamki brzuśca prawdopodobnie półkulistego czerpaka. Powierzchnia na największej wydętości zdobiona płytkimi żłobkami poziomymi. Powierzchnia jasnobrunatna. f) Fragment czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 62

Materiał zaginął.

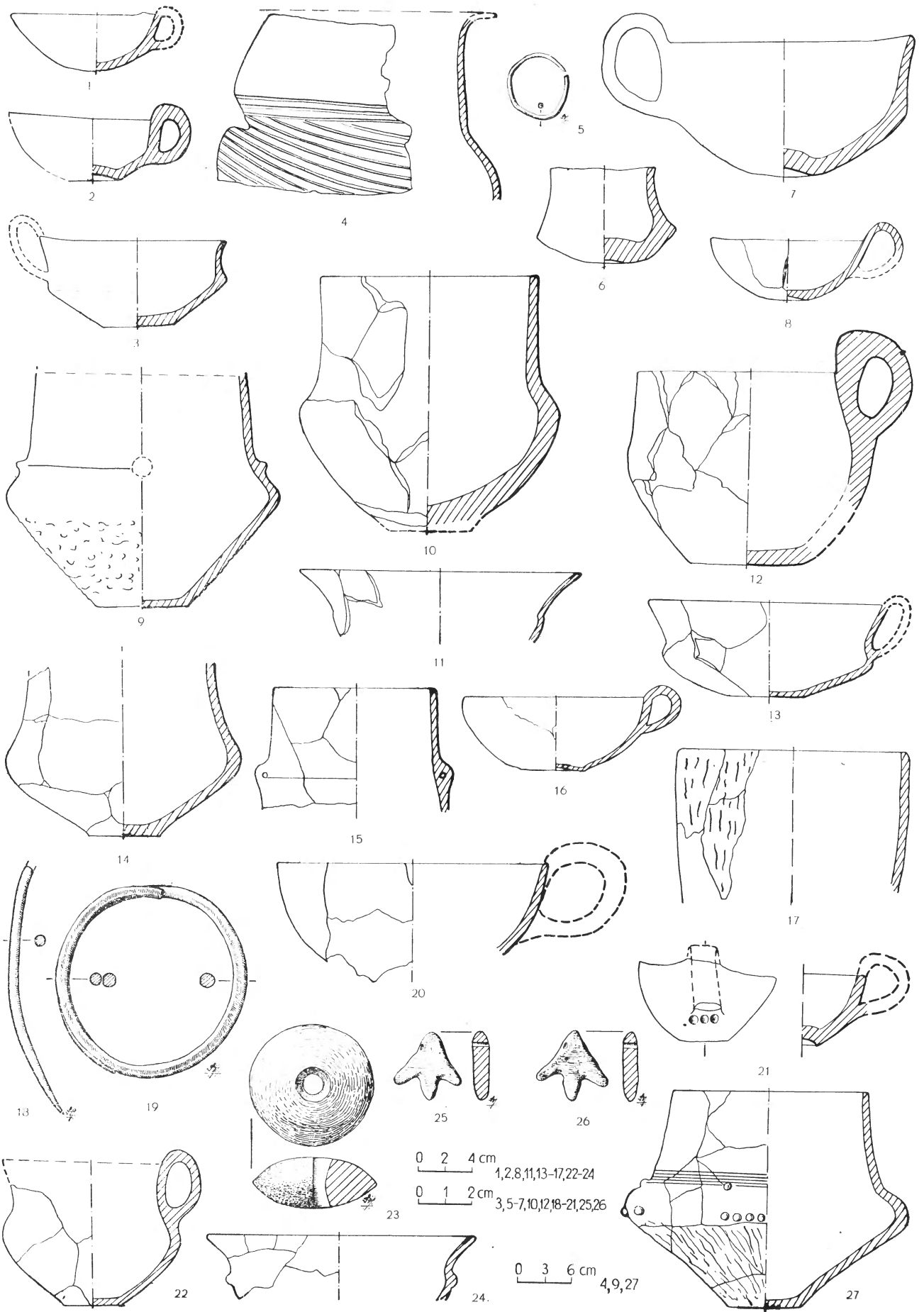
Skupisko 62

a) Ułamki amfory całkowicie wygładzonej. Powierzchnia szarobrunatna. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Drobne ułamki nieokreślonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich, brunatnych.

Grób 63

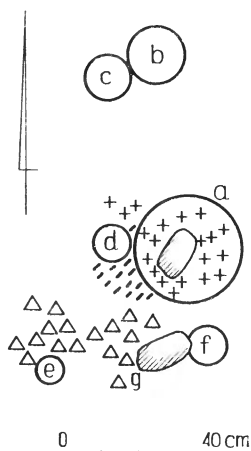
Plan (Ryc. 29). a) Fragmenty naczynia typu B-6. Nasada szyi i brzusiec, zdobione żłobkami poziomymi i ukośnymi. Powierzchnia szarobrunatna. Dolna część brzuśca silnie schropowacona (Tabl. VII, 4). b) Naczynie typu H-5. Powierzchnia cegiastobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 14,5 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. VII, 3). c) Naczynie zbliżone do typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 12 cm; wysokość 5,5 cm. d) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnoszara. Średnice: dna 3 cm, wylewu 10 cm; wysokość 4 cm. e) Naczynie typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 4 cm (Tabl. VII, 1). f) Naczynie typu H-2. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 4,5 cm (Tabl. VII, 2). g) Drobne ułamki nieokreślonego naczynia. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. h) Frag-

TABLICA VII

Podule, pow. Łask. Grób 63 (1—4, 7). Grób 68 (5, 6, 8—10, 12, 14). Grób 69 (18, 19). Grób 72 (11, 13, 16, 17, 21, 27). Grób 73 (15, 20, 25, 26). Grób 74 (22—24)

menty małej wazy lub amfory. Brzusiec zdobiony poziomymi płytkimi żłobkami dookólnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. i) Naczynie typu H-6 (nieoznaczone na planie). Dno wklęsłe. Powierzchnia cegląstobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 5 cm (Tabl. VII, 7). k) Kości i węgle zagięły.

Ryc. 29. Podule, pow. Łask. Plan grobu 63

Skupisko 63

a) Fragment wazy typu B-1. Brzusiec dołem schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki naczyńia typu E. Powierzchnia brunatna. c) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. d) Fragmenty 2 naczyń nieokreślonego kształtu o powierzchniach gładkich i schropowaonych, brunatnych.

Grób i skupisko 64

Materiał z grobu został zmieszany z materiałami ze skupiska. a) Ułamki naczyńia typu B-1. Górna część brzuśca gładka, partie dolne schropowaone. Powierzchnia szara. b) Fragmenty naczyńia typu C-2. U nasady szyi pojedyncza bruzda dookólna. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnica brzuśca 20 cm. c) Ułamki czerpaka typu H-1. Powierzchnia szarobrunatna, gładka. Średnice: dna 15 cm, brzuśca 6,5 cm. d) Drobnny fragment kółka glinianego z przewierconym otworem. Średnica 5 cm.

Grób 65

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie zagięło. b) Miniaturowe naczynie zbliżone do typu B. Szyja lekko rozchylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 6 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 5,5 cm. c) Drobnne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 65

Materiał zagiął.

Grób 66

Materiał zagiął.

Skupisko 66

a) Fragmenty wazy typu B-7. Brzusiec górą gładki, dołem silnie schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara.

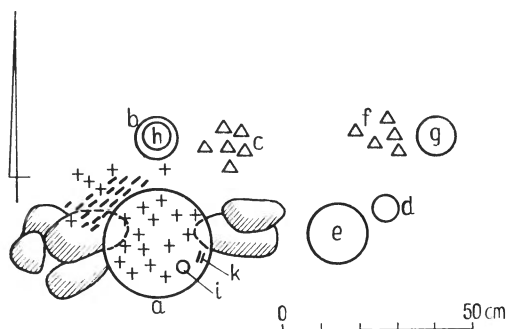
Grób i skupisko 67

Materiał z grobu został przemieszany z materiałami ze skupiska. a) Waza typu B-1. U nasady szyi pojedyn-

cza dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, partie dolne schropowaone. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 41 cm, wylewu 19 cm. b) Drobnne przepalone kości ludzkie.

Grób 68

Plan (Ryc. 30). a) Naczynie typu B-7. Brzusiec na największej wydętości gładki, dołem schropowaony. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 33 cm (Tabl. VII, 9). b) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 4,5 cm (Tabl. VII, 8). c) Drobnny ułamek półkulistej misy z prostym wylewem. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. d) Miniatura naczyńia zbliżonego do typu B. Powierzchnia gładka, brunatna. Dno lekko wklęsłe. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 5,5 cm, wylewu 4 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. VII, 6). e) Fragmenty naczyńia typu B-1. Powierzchnia całkowicie gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 17 cm (Tabl. VII, 14). f) Drobnne ułamki nieokreślonego naczyńia. Powierzchnie brunatne, gładkie i schropowaone. g) Kubek. Powierzchnia całkowicie wygładzana, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. VII, 12). h) Małe naczynie zbliżone do typu B. Powierzchnia całkowicie wygładzana, brunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 9,5 cm (Tabl. VII, 10). i) Kółko z drutu brązowego o przekroju prostokątnym. Średnica 2,5 cm (Tabl. VII, 5). k) Dwa drobnne ułamki przepalonego drutu brązowego o przekroju okrągłym. l) Drobnne przepalone kości ludzkie. m) Drobnne węgle drzewne.

Ryc. 30. Podule, pow. Łask. Plan grobu 68

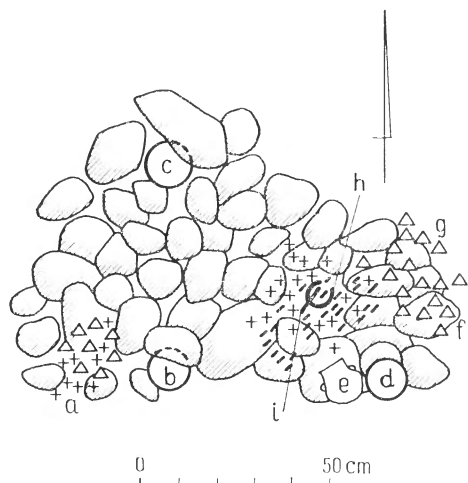
Skupisko 68

a) Ułamek czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 69

Plan (Ryc. 31). a) Ułamki ucha i brzuśca amfory nieokreślonej bliżej odmiany. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. b) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna. Po obu stronach ucha na krawędzi pojedyncze występy. Średnice: dna 2 cm, wylewu 8 cm; wysokość 3,5 cm. c) Prawdopodobnie ułamki naczyńia typu H-2. Powierzchnia cegląstobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 12 cm; wysokość 4 cm. d) Fragmenty naczyńia typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Po obu stronach ucha na krawędzi pojedyncze występy. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3,5 cm. e) Naczynie typu C-2. Powierzchnia całkowicie wygładzana, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 7,5 cm;

wysokość 9 cm. f) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 12,5 cm. g) Ułamki średniościennego naczynia nieokreślonego bliżej kształtu. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. h) Bransoleta z okrągłej sztabki brązowej o płasko ściętych końcach. Średnice: sztabki 0,5 cm; bransolety 7 cm (Tabl. VII, 19). i) Trzpień szpili brązowej. Średnica sztabki 0,4 cm; długość trzpienia 9 cm (Tabl. VII, 18).

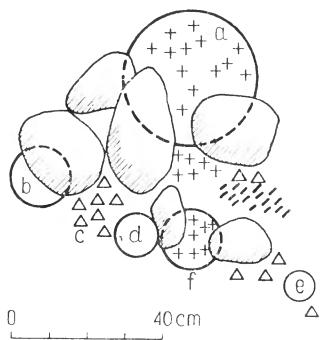
Ryc. 31. Podule, pow. Łask. Plan grobu 69

Skupisko 69

a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona półkolistymi oraz poziomymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. b) Kilkadziesiąt drobnych ułamków różnych naczyń, w tym większość o powierzchniach gładkich, jasnobrunatnych.

Grób 70

Zbiorowy. Plan (Ryc. 32). a) Fragmenty naczynia typu B-5. Górna część brzuśca nieornamentowana. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica brzuśca 34,5 cm. b) Naczynie zaginęło. c) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej

Ryc. 32. Podule, pow. Łask. Plan grobu 70

naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnoszarej. d) Naczynie zaginęło. e) Fragmenty kubka o profilu w przybliżeniu esowatym. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 7 cm. f) Naczynie zaginęło. Z dokumentacji wynika, że była to misa, w której znajdowały się kości.

Skupisko 70

Materiał zaginął.

Grób 71

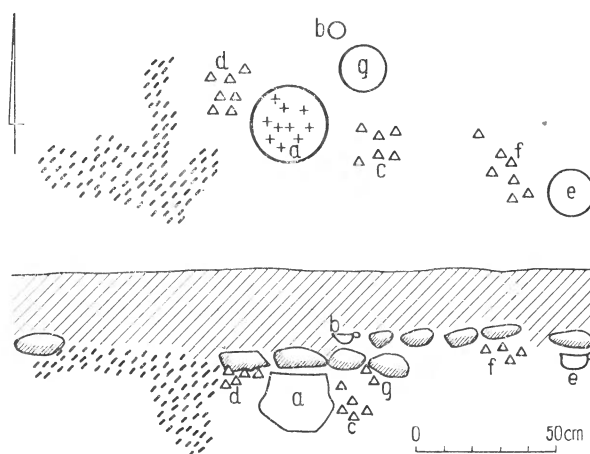
Grób silnie zniszczony nakryty kamieniami. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica dna 5 cm. b—d). Naczynia zaginęły. e) Kilkanaście fragmentów nieokreślonego naczynia o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. f) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 71

Materiał zaginął.

Grób 72

Plan i profil (Ryc. 33). a) Waza typu B-5. Brzusiec zdobiony płytkimi szerokimi dookólnymi żłobkami. Szyja powyżej nasady ornamentowana wąskimi żłobkami poziomymi. Powierzchnia szara. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 32 cm, wylewu 22,5 cm; wysokość 24 cm (Tabl. VII, 27). b) Naczynie typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. U nasady ucha trzy małe wyciśnięte dołki. Średnice:

Ryc. 33. Podule, pow. Łask. Plan i profil grobu 72

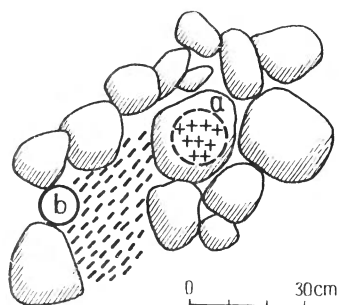
dna 1,5 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 2,5 cm (Tabl. VII, 21). c) Górna część miski typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnica wylewu 21 cm (Tabl. VII, 11). d) Naczynie zbliżone do typu H-1. Powierzchnia gładka, żółtoszara. Średnice: dna 4 cm, wylewu 14 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. VII, 16). e) Naczynie zbliżone do typu H-8. Powierzchnia brunatnoszara, gładka. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 18 cm; wysokość 7 cm (Tabl. VII, 13). f) Drobne ułamki naczynia typu E-2 o powierzchni schropowanej, jasnobrunatnej. g) Górne fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 17 cm (Tabl. VII, 17). h) Fragment blaszki brązowej kształtu w przybliżeniu owalnego. i) Drobne przepalone kości ludzkie oraz ułamki węgielków drzewnych.

Skupisko 72

Materiał zaginął.

Grób 73

Plan (Ryc. 34). a) Amfora typu C-2. Powierzchnia całkowicie gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. VII, 15). b) Ułamki naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 10 cm (Tabl. VII, 20). c) Dwa gliniane wisioriki o trzech

Ryc. 34. Podule, pow. Łask. Plan grobu 73

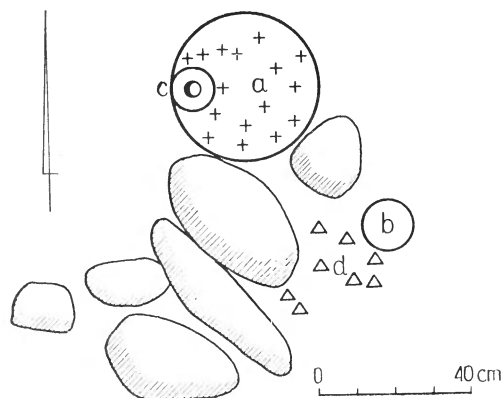
rozkach. Wisioriki znajdowały się w naczyniu a (Tabl. VII, 25, 26). d) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a. e) Drobne węgle drzewne.

Skupisko 73

Materiał zaginał.

Grób 74

Plan (Ryc. 35). a) Drobne fragmenty naczynia typu B-1. Brzusiec górą gładki, w części dolnej schropowawany. Powierzchnia ciemnobrunatna. b) Ułamki dużego kubka. Szyja lekko podcięta. Krawędź wychylona na zewnątrz. Powierzchnia całkowicie gładka, brunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 11 cm (Tabl. VII, 22). c) Kamienna głowica „maczugi” z przewierconym otworem. Średnica 9 cm (Tabl. VII, 23). d) Górne partie misy typu G-8. Powierzchnia wygładzona, brunatna. Średnica wylewu 20 cm (Tabl. VII, 24). e) Drobne przepalone kości ludzkie.

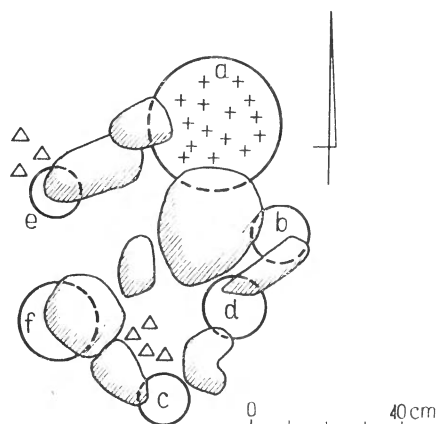
Ryc. 35. Podule, pow. Łask. Plan grobu 74

Skupisko 74

a) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnica wylewu 14 cm. b) Fragment dna i brzuśca prawdopodobnie czerpaka lub kubka. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8 cm. c) Fragment górnej części małego naczynia kształtu w przybliżeniu doniczkowego. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 8 cm.

Grób 75

Plan (Ryc. 36). a) Dolna część naczynia typu B-5. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna część

Ryc. 36. Podule, pow. Łask. Plan grobu 75

brzuśca wygładzona. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 33,5 cm. b—f) Naczynia zaginały.

Skupisko 75

a) Fragment górnej części misy o prostym wylewie bardzo silnie rozchylonym na zewnątrz. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 22 cm. b) Ułamek małej amfory typu C-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 76

Materiał zaginał.

Skupisko 76

a) Ułamki naczynia typu B-1. Górna część brzuśca gładka, a partia dolna silnie schropowawana. Powierzchnia jasnobrunatna. b) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 7,5 cm, wylewu 17 cm. c) Ucho amfory. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Spalenisko 77

a) Drobne przepalone kości ludzkie i ułamki węgla drzewnych. Spalenisko 77 składało się wyłącznie z kości i węgla.

Skupisko 78

Materiał zaginał.

Skupisko 79

Materiał zaginał.

Spalenisko 80

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to jedynie drobne skupienie węgla drzewnych rozrzuconych pomiędzy kamieniami na przestrzeni około 20 cm.

Skupisko 81

a) Gliniany wisior o trzech rozkach (Tabl. VIII, 18). Skupisko 81 nie posiadało innego materiału zabytkowego.

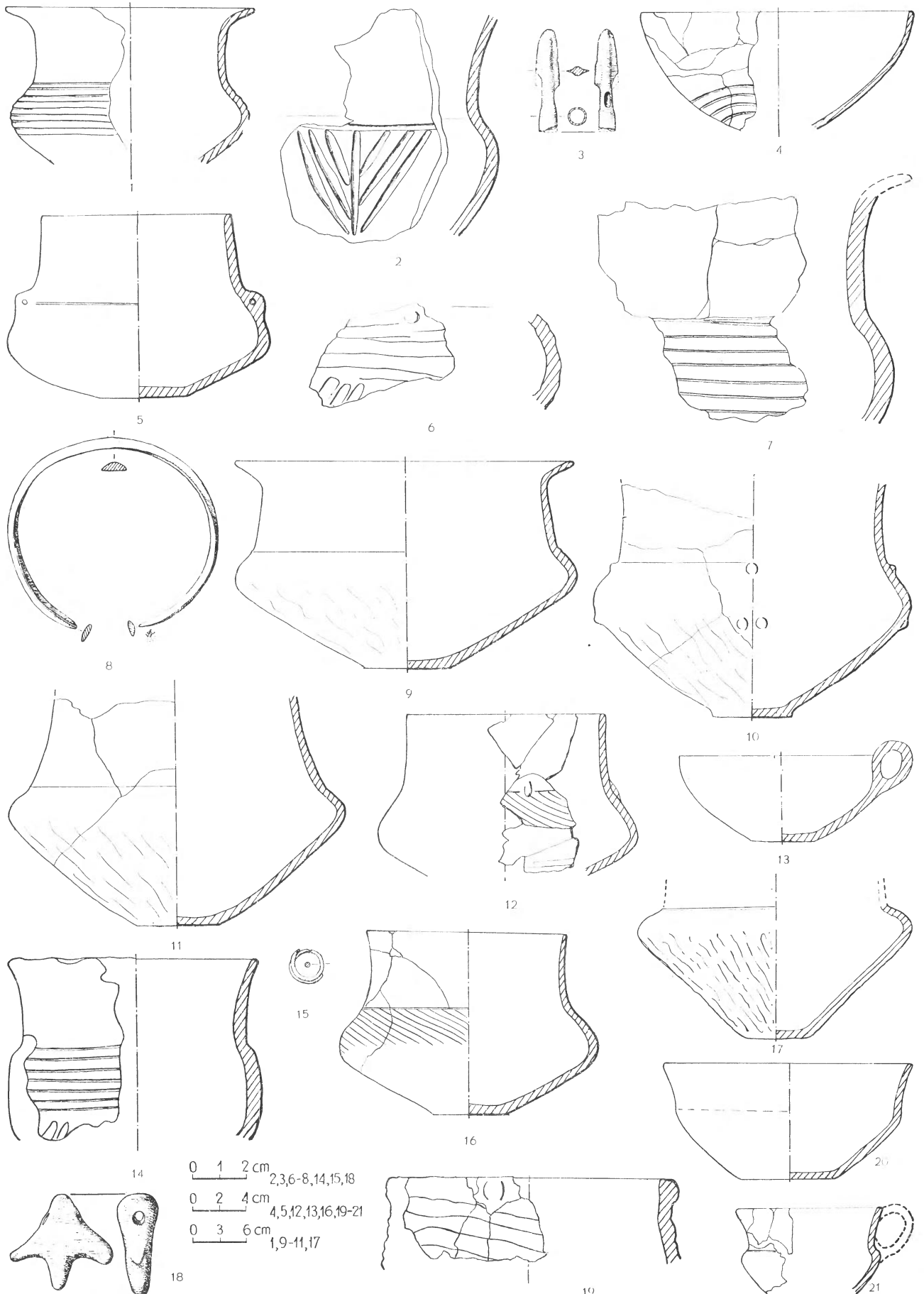
Spalenisko 82

Z dokumentacji wynika, że było to skupienie drobnych węgla drzewnych.

Skupisko 83

Materiał zaginał.

TABLICA VIII

Podule, pow. Łask. Skupisko 81 (18). Skupisko 99 (3). Skupisko 103 (1, 2, 5, 8). Skupisko 107 (4). Grób 114 (6, 7, 9). Grób 115 (10, 13). Grób 116 (11, 12). Grób 117 (17, 19-21). Grób 119 (16). Grób 123 (14, 15)

Skupisko 84

a) Drobne fragmenty naczyń o silnie schropowanej powierzchni jasnobrunatnej. b) Ułamki naczyń średniościennego nieokreślonego kształtu o powierzchni gładkiej, brunatnej.

Skupisko 85

Materiał zaginał.

Skupisko 86

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to jedno wolno stojące naczynie bez kości.

Skupisko 87

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że skupisko 87 zawierało tylko jedno naczynie bez kości.

Skupisko 88

Materiał zaginał.

Skupisko 89

a) Naczynie typu H-2. Powierzchnia szara. Średnice: dna 4 cm, wylewu 10 cm; wysokość 4,5 cm.

Skupisko 90

Tuż pod kamieniami nieregularnie rozrzucone węgle drzewne na przestrzeni 25×90 cm. Miąższość warstwy węgla 25 cm. Na powierzchni „skupiska” bezładnie rozrzucone drobne fragmenty naczyń o powierzchniach schropowanych, brunatnych.

Spalenisko 91

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to skupienie węgla drzewnych.

Skupisko 92

a) Drobne ułamki naczyń średniościennego nieokreślonego bliżej kształtu. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. b) Fragmenty naczyń typu H-6. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Dolna część naczyń typu E. Powierzchnia silnie schropowana, brunatna. Średnica dna 5,5 cm. d) Górne fragmenty naczyń typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. e) Drobne fragmenty nieokreślonego naczyń o powierzchni silnie schropowanej, jasnobrunatnej. f) Kilka ułamków naczyń o powierzchni schropowanej, brunatnej.

Skupisko 93

Materiał zaginał.

Skupisko 94

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to skupienie węgla drzewnych na przestrzeni około 30 cm. Pomiędzy węglami znajdowały się drobne fragmenty ceramiki oraz odłupki krzemienne.

Skupisko 95

Materiał zaginał.

Skupisko 96

a) Drobne fragmenty nieokreślonego naczyń o powierzchni silnie schropowanej, jasnobrunatnej.

Skupisko 97

Materiał zaginał.

Skupisko 98

a) Część przydenna prawdopodobnie naczyń typu E. Powierzchnia silnie schropowana, jasnobrunatna. b) Naczynie typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnoszara. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 4 cm. c) Fragmenty naczyń nieokreślonego kształtu. Powierzchnia gładka, brunatna.

Skupisko 99

a) Brązowy grocik strzały z owalną tulejką. Długość 4 cm. Średnica tulejki 0,9 cm (Tabl. VIII, 3).

Skupisko 100

Skupisko drobnych węgli drzewnych oraz niewielkich ułamków różnych naczyń. a) Fragmenty naczyń typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 21 cm. b) Ułamki naczyń typu C-5. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia szara. c) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej naczyń o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej.

Skupisko 101

Materiał zaginał.

Spalenisko 102

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to skupienie drobnych węgli i kości ludzkich.

Skupisko 103

a) Ułamki naczyń typu B-6. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 27 cm, wylewu 28 cm (Tabl. VIII, 1). b) Naczynie typu C-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 20 cm, wylewu 14 cm; wysokość 13,5 cm (Tabl. VIII, 5). c) Ułamek wylewu małej miseczki (?). Górna część brzuśca zdobiona płytkami szerokimi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 12,5 cm, wylewu 14 cm. d) Fragmenty prawdopodobnie dzbana. Szyja słabo podcięta, lekko wychylona na zewnątrz. Brzusiec ornamentowany płytkami żłobkami w postaci jodełki. Powierzchnia ceglastobrunatna (Tabl. VIII, 2). e) Ułamki wylewu prawdopodobnie misy. Wylew prosty lekko rozchylony na zewnątrz. Poniżej szyi poziomy płytko ryty ornament dookólnych żłobków. Powierzchnia jasnobrunatna. f) Bransoleta ze sztabki brązowej o przekroju półokrągłym. Średnica bransolety 7,5 cm (Tabl. VIII, 8).

Skupisko 104

a) Drobne ułamki wazy typu B-1. Brzusiec górą gładki, dołem silnie schropowany. Powierzchnia jasnoszara. b) Fragmenty naczyń typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 14,5 cm. c) Ułamki naczyń typu E. Powierzchnia silnie schropowana, brunatna.

Skupisko 105

Materiał zaginał.

a) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 21,5 cm. b) Drobne fragmenty wylewu dzbanka. Powierzchnia gładka, niezdobiona, brunatna. Średnica wylewu 14 cm.

Skupisko 107

a) Zachowana we fragmentach misa półkulista. Przy dnie ornament w postaci koncentrycznie ułożonych płytkich żłobków. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 20 cm (Tabl. VIII, 4). b) Środkowa partia naczynia typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia szara. c) Drobne ułamki wylewu nieokreślonego bliżej naczynia. Powierzchnia brunatna, gładka. d) Fragmenty wazy typu B-6. Górna część brzuśca niezdobiona. Powierzchnia szara. e) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, brunatna.

Spalenisko 108

Materiał zaginał. Z dokumentacji wynika, że było to skupienie drobnych węgli drzewnych.

Skupisko 109

Materiał zaginał.

Skupisko 110

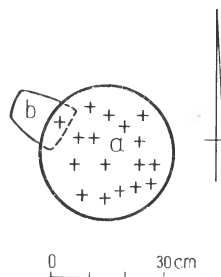
Materiał zaginał.

Skupisko 111

Materiał zaginał.

Grób 112 (188)

Plan (Ryc. 37). Grób bez obwarowania. a) Naczynie typu B-7. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda.

Ryc. 37. Podule, pow. Łask. Plan grobu 112

Górna część brzuśca gładka, dół silnie schropowacony. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 22 cm. b) Naczynie zaginało. Z dokumentacji wynika, że było to naczynie typu E.

Grób 113 (189)

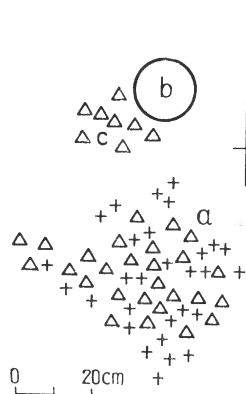
Zniszczony, brak planu. a) Ułamki amfory typu C-2. U nasady szyi dwie poziome dookólne bruzdy. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. b) Fragment szyi prawdopodobnie dzbanka. Krawędź lekko rozchylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. c) Fragmenty wylewów 3 naczyń typu E o powierzchniach silnie schropowaconych, jasnobrunatnych. d) Dwa ułamki den czerpaków typu H-2. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne.

Grób 114 (190)

a) Naczynie typu B-6. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół silnie schropowacony. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 9,5 cm, brzuśca 37,5 cm, wylewu 38 cm; wysokość 23 cm (Tabl. VIII, 9). b) Górna część naczynia typu D-2. Powierzchnia brunatna. c) Fragmenty małego naczynia typu B-6. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna (Tabl. VIII, 7). d) Ułamek brzuśca nieokreślonego bliżej naczynia. Brzusiec ornamentowany płytkami żłobkami poziomymi, ukośnymi oraz ornamentem plastycznym. Powierzchnia brunatna (Tabl. VIII, 6). e) Ułamek brzuśca czerpaka z lekko rozchyloną na zewnątrz szyją. Powierzchnia gładka, szara. f) Drobny fragment czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, żółtoszara.

Grób 115 (191)

Plan (Ryc. 38). Grób obwarowany kamieniami. a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-5. Górna część brzuśca gładka, dół silnie schropowacony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 36 cm (Tabl. VIII,

Ryc. 38. Podule, pow. Łask. Plan grobu 115

10). b) Naczynie zbliżone do typu H-1. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, wylewu 15 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. VIII, 13). c) Drobne fragmenty prawdopodobnie małej płytkiej miseczki kształtu półkulistego. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. d) Drobne przepalone kości ludzkie

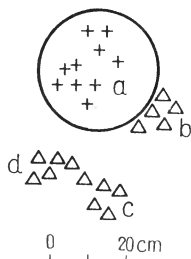
Grób 116 (192)

Zniszczony, brak planu. a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół silnie schropowacony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 9 cm; brzuśca 37,5 cm (Tabl. VIII, 11). b) Fragmenty małego naczynia typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 20 cm, wylewu 15 cm (Tabl. VIII, 12). c) Fragmenty dna naczynia typu E o powierzchniach brunatnej, silnie schropowaconej. d) Ułamek ucha prawdopodobnie czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia brunatnoszara, gładka.

Grób 117 (193)

Zniszczony. Plan (Ryc. 39). a) Fragmenty naczynia typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna

część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 30,5 cm (Tabl. VIII, 17). b) Ułamki wylewu naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 20 cm (Tabl. VIII, 19). c) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. VIII, 21). d) Zachowane we fragmentach niewielkie naczynie średniościenne, misa (?). Powierzchnia gładka, szara. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 18 cm; wysokość 9 cm (Tabl. VIII, 20).

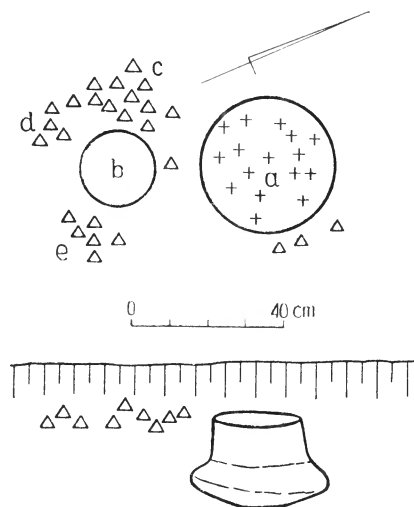
Ryc. 39. Podule, pow. Łask. Plan grobu 117

Grób 118 (194)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

Grób 119 (195)

Częściowo zniszczony. Plan i profil (Ryc. 40). a) Naczynie zaginęło. Była to prawdopodobnie duża waza typu B-1. b) Fragmenty małego naczynia typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 19 cm, wylewu 15 cm; wysokość 13,5 cm (Tabl. VIII, 16).

Ryc. 40. Podule, pow. Łask. Plan i profil grobu 119

c) Ułamki misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Średnica wylewu 20 cm. d) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 18 cm. e) Ułamek wylewu nieustalonego bliżej naczynia. Krawędź prosta. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 120 (196)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Luźno rozrzucone skorupy. a) Ułamek brzuśca wazy nieokreślonej odmiany. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Reszta materiału zaginęła.

Grób 121 (197)

Silnie zniszczony. Materiał zaginął. Z dokumentacji wynika, że grób ten składał się z jednej popielnicy a oraz luźno rozrzuconych skorup b.

Grób 122 (198)

Zniszczony, brak planu. Grób składał się z popielnicy i skupiska fragmentów różnych naczyń. a) Naczynie zaginęło. b) Ułamki naczynia typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 9 cm; wysokość 4 cm. c) Fragmenty szyi dzbanka. Krawędź lekko rozchylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. d) Ułamki nieokreślonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Fragment brzuśca naczynia typu C-2. Brzusiec zdobiony płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. f) Ułamek brzuśca małego naczynia średniościennego. Brzusiec zdobiony płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. g) Ułamek brzuśca prawdopodobnie wazy. Brzusiec zdobiony płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. h) Drobne fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, jasnobrunatna.

Grób 123 (199)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Drobne fragmenty wazy nieokreślonej odmiany. Powierzchnia szara. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, ceglasta. c) Fragmenty niewielkiego naczynia nieustalonego typu. Brzusiec. zdobiony płytkami żłobkami poziomymi i ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 9,5 cm, wylewu 9 cm (Tabl. VIII, 14). d) Fragment spiralki z drutu brązowego o przekroju owalnym. Średnica spiralki 11 mm (Tabl. VIII, 15).

Grób 124 (200)

Zniszczony, brak planu. Z dokumentacji wynika, że było to skupienie drobnych węgli drzewnych i pojedynczych ułamków ceramiki.

Grób 125 (201)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół silnie schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica dna 11 cm.

Grób 126 (202)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-1. Góra brzuśca, gładka, dół schropowaony. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnica dna 10 cm. b) Dolna część miniaturowej wazy zbliżonej do typu B-2. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8 cm. c) Fragmenty dzbanka. Szyja lejkowata, brzusiec łagodnie zaokrąglony. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm. d) Ułamki wylewu naczynia typu E-2. Powierzchnia ceglastobru-

natna. Średnica wylewu 20 cm. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

S p a l e n i s k o 127 (203)

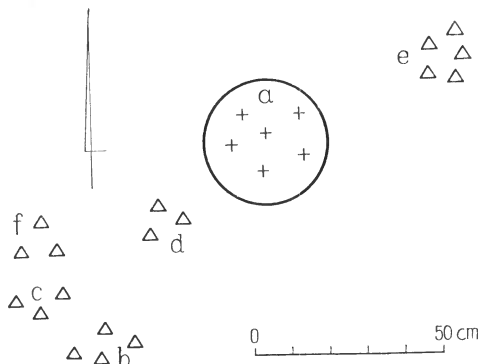
Z dokumentacji wynika, że było to skupienie drobnych ułamków węgla drzewnych bez materiału ceramicznego.

G r ó b 128 (204)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ceglastoszara. Średnica dna 10 cm. b) Drobne ułamki czerpaka nieustalanej odmiany z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, ceglasta. c) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia ceglastobrunatna, schropowacona. d) Ułamki małego naczynia typu B lub G. Powierzchnia jasnobrunatna, całkowicie gładka. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

G r ó b 129 (205)

Plan (Ryc. 41). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia szarobrunatna. Średnica dna 10 cm. b) Ułamki misy jednusznej typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Ułamki naczynia typu H kształtu półkulistego. Powierzchnia cał-

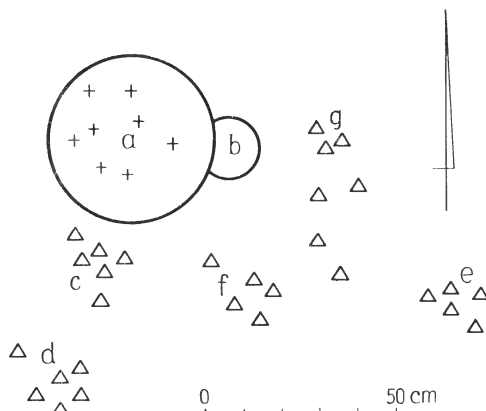
Ryc. 41. P o d u l e, pow. Łask. Plan grobu 129

kowiec gładka, jasnobrunatna. d) Fragmenty naczynia typu H-8. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 15 cm. e) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna, silnie schropowacona. f) Fragmenty czerpaka nieustalanej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

G r ó b 130 (206)

Zniszczony. Plan (Ryc. 42). a) Fragmenty naczynia typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia szara. b) Fragmenty małej amforki typu C-2 o powierzchni całkowicie gładkiej, ceglastobrunatnej. c) Drobne fragmenty czerpaka nieustalanej odmiany. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Na krawędzi po obu stronach ucha po dwa nacięcia. d) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna, silnie schropowacona. e) Drobne fragmenty naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Średnica wylewu 18 cm. f) Zachowana we fragmentach amfora typu C-5. Górna

część brzuśca zdobiona lekko ukośnymi płytkami żłobkami. Na szyi nad guzkami płytkie półkoliste żłobki. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm; wysokość 13 cm (Tabl. IX, 1). g) Fragmenty 3 naczyń, w tym 2 czerpaków nie-

Ryc. 42. P o d u l e, pow. Łask. Plan grobu 130

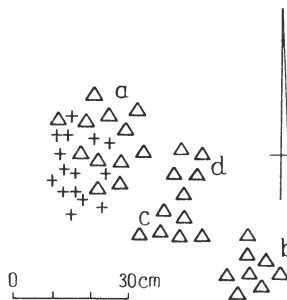
ustalanej odmiany, całkowicie gładkich, jasnobrunatnych, oraz ułamki małej amforki typu C-2. h) Uszkodzona gliniana figurka zoomorficzna. Ślady po ułamanych kończynach. Długość 7,5 cm (Tabl. IX, 3). Figurka gliniana nie została umieszczona na planie grobu przez J. Dylika. i) Drobne przepalone kości ludzkie.

S k u p i s k o 131 (207)

Luźno rozrzucone skorupy kilku naczyń w pobliżu grobu 132 (208). a) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, ceglasta. b) Fragmenty misy nieustalanej odmiany o powierzchni szarej, gładkiej. c) Drobne ułamki pochodzące prawdopodobnie z kilku różnych naczyń. Powierzchnie jasnobrunatne, gładkie.

G r ó b 132 (208)

Zniszczony. Plan (Ryc. 43). a) Drobne ułamki wazy typu B-6. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Dolna partia szyi pokryta dookólnymi

Ryc. 43. P o d u l e, pow. Łask. Plan grobu 132

żłobkami poziomymi. Powierzchnia ciemnoszara. b) Miniatura naczynia zbliżonego do typu E-6. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 6,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 6 cm. c) Naczynie typu H-2. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 5 cm. d) Kubek z cylindryczną wysoką szyją, brzusec łagodnie wydęty. Największa wy-

TABLICA IX

Podule, pow. Łask. Grób 130 (1, 3). Grób 132 (5). Grób 136 (4, 7, 11). Grób 140 (2). Grób 141 (6, 8—10). Grób 142 (14). Grób 145 (13, 17). Grób 146 (12, 15, 16, 18, 22, 25, 26). Grób 147 (23). Grób 156 (20, 21, 24). Skupisko 159 (19)

dętość brzuśca zdobionego ornamentem plastycznym. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 7 cm (Tabl. IX, 5). e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia.

Skupisko 133 (209)

Skupienie luźno rozrzuconych skorup. Materiał zagiął.

Grób 134 (210)

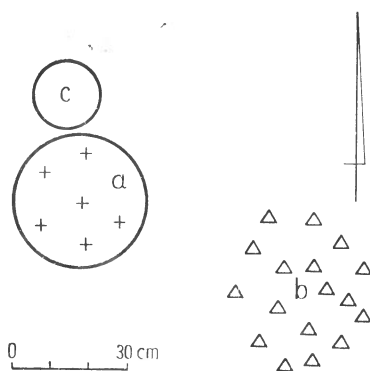
Zniszczony. Materiał zagiął.

Grób 135 (211)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca wygładzana, dół nieustalony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki naczynia zbliżonego do typu E-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 15 cm. c) Naczynie typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 7 cm.

Grób 136 (212)

Plan (Ryc. 44). a) Drobne fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 36 cm (Tabl. IX, 4). b) Ułamki naczynia E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 21 cm (Tabl. IX, 7). c) Za-

Ryc. 44. Podule, pow. Łask. Plan grobu 136

chowane we fragmentach naczynie zbliżone do typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 14 cm; wysokość 7 cm (Tabl. IX, 11). d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 137 (213)

Luźno rozrzucone skorupy w pobliżu grobu 135 (211). a) Drobne fragmenty przypuszczalnie półkulistej misy barwy ceglastej, gładkiej. b) Ułamki naczynia typu E o powierzchni brunatnej, schropowanej. c) Fragmenty nieustalonego naczynia typu B. Powierzchnia gładka i schropowana szara.

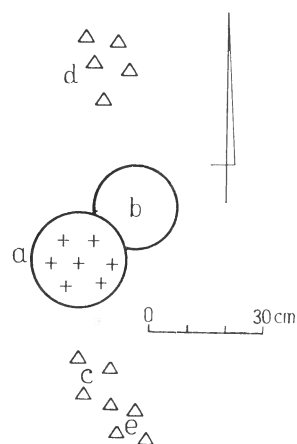
Grób 138 (214)

Zniszczony, brak planu. a) Zachowane we fragmentach duże naczynie typu B-7. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 37 cm, wylewu 28 cm; wysokość 30 cm. b) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Drobne ułamki nieustalonego bliżej naczynia z wysoką lekko rozchyloną

szyją i łagodnie zaokrąglonym brzuścem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 13 cm. d) Drobne ułamki misy lub dzbanka ze śladem ucha taśmowego. Powierzchnia ciemnoszara, gładka.

Grób 139 (215)

Zniszczony. Plan (Ryc. 45). a) Fragmenty brzuśca naczynia typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 21 cm. b) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 13 cm; wysokość 10,5 cm. c) Fragment wylewu nieokreślonego bliżej naczynia. Szyja

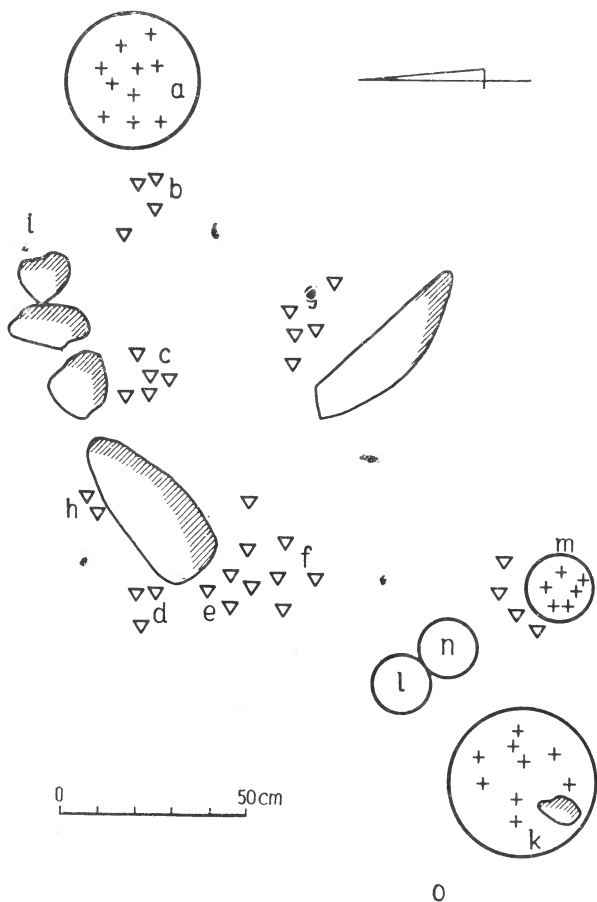

Ryc. 45. Podule, pow. Łask. Plan grobu 139

lekko rozchylona na zewnątrz. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 16 cm. d) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta, silnie schropowana. e) Ucho czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 140 (216)

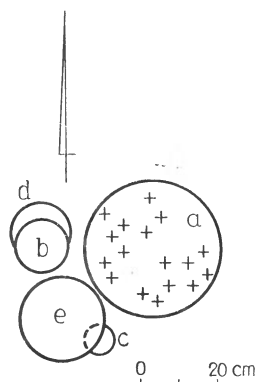
Zbiorowy, plan (Ryc. 46). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia żółtobrunatna, gładka. c) Ułamki małego naczynia typu B-6. U nasady szyi żłobki poziome, poniżej na największej wydętości żłobki ukośne. Dół brzuśca schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. d) Fragment czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia jasnobrunatna. e) Fragment czerpaka nieokreślonej odmiany o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. f) Ułamki misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatna. g) Fragmenty wylewu misy typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. h) Ułamki małej amforki o powierzchni wygładzonej, ciemnoszarej. i) Dwa ułamki kółek z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnice 2,5 cm. k) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. l) Naczynie zbliżone do typu D-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 11 cm; wysokość 11 cm. m) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta, schropowana. n) Naczynie zaginęło. o) Kościany wisiołek wysokości 9 mm (Tabl. IX, 2). p) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a, k, m.

Ryc. 46. Podule, pow. Łask. Plan grobu 140

Grób 141 (217)

Plan (Ryc. 47). a) Naczynie typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia szara. Średnice: dna 9,5 cm, brzuśca 37 cm (Tabl. IX, 8). b) Naczynie typu H-2.

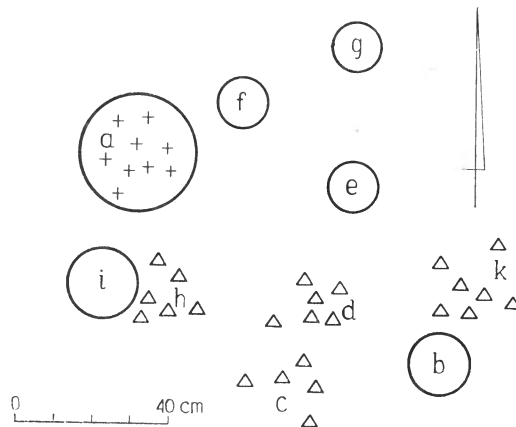
Ryc. 47. Podule, pow. Łask. Plan grobu 141

Powierzchnia żółtobrunatna. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 12 cm; wysokość 7 cm (Tabl. IX, 9). c) Naczynie zaginęło. d) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. IX, 10). e) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu G-8. Górna część brzuśca gładka. U nasady szyi pozioma bruzda. Po-

wierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 21 cm, wylewu 21 cm (Tabl. IX, 6). f) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 142 (218)

Silnie zniszczony, bez obwarowania kamiennego. Plan (Ryc. 48). a) Naczynie zaginęło. b) Drobne fragmenty wylewu naczynia nieustalonego kształtu. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Fragmenty misy typu G-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 18 cm. d) Ułamki małej misy z lekko rozchylonym na zewnątrz wylewem o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Fragmenty naczynia typu G-2. Powierzchnia gładka,

Ryc. 48. Podule, pow. Łask. Plan grobu 142

brunatna. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Średnica wylewu 20 cm. f) Ułamki prawdopodobnie półkulistego czerpaka. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 6 cm. g) Drobne fragmenty prawdopodobnie dzbana z lekko rozchyloną na zewnątrz szyją i łagodnie zaokrąglonym brzuścem. Krawędź miejscami karbowana. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. h) Ułamki naczynia typu C. Powierzchnia całkowicie gładka, jasnobrunatna. i) Górna część naczynia zbliżonego do typu E-5. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 20,5 cm, wylewu 18 cm (Tabl. IX, 14). k) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. l) Odłupek krzemienisty, nieoznaczony na planie.

Grób 143 (219)

Silnie zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara.

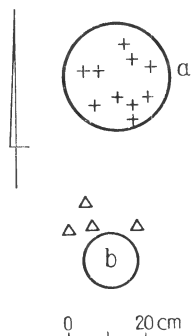
Skupisko 144 (220)

Skupienie luźno rozrzuconych skorup. a) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. b) Fragmenty brzuśca prawdopodobnie wazy typu B-2. U nasady szyi żłobki poziome, w górnej części brzuśca ukośne. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 145 (221)

Plan (Ryc. 49). a) Waza typu B-1. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 28,5 cm, wylewu 22,5 cm; wysokość 20,5 cm (Tabl. IX, 13). b) Fragmenty naczynia

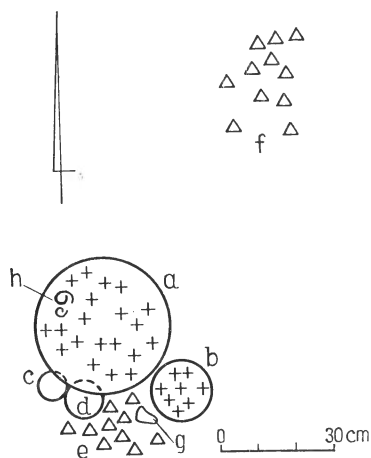
typu H-6. Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 10,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. IX, 17).

Ryc. 49. Podule, pow. Łask. Plan grobu 145

Grób 146 (222)

Plan (Ryc. 50). a) Naczynie typu B-1. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Wąski pas przydenny wygładzony. Powierzchnia szarozółta. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 36 cm, wylewu 27 cm; wysokość 24,5 cm (Tabl. IX, 18). b) Małe naczynie typu C-2. Brzusiec zdobiony poziomymi płytkami żłobkami. Powierzchnia brunatnoszara. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 16 cm (Tabl. IX, 16). c) Naczynie typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 2,5 cm (Tabl. IX, 22). d) Naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda.

Ryc. 50. Podule, pow. Łask. Plan grobu 146

Dno wklęsłe. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5 cm (Tabl. IX, 12). e) Ułamki naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna. f) Ułamki nieokreślonego bliżej naczynia prawdopodobnie czepaka półkulistego. Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 9,5 cm. g) Uchwyt grzechotki z przewierconym otworem. Długość 6 cm (Tabl. IX, 15). h) Dwie spiralki z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnice 11 i 13 mm (Tabl. IX, 25, 26).

Grób 147 (223)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu A-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 25,5 cm (Tabl. IX, 23). b) Drobne węgielki drzewne.

Skupisko 148 (224)

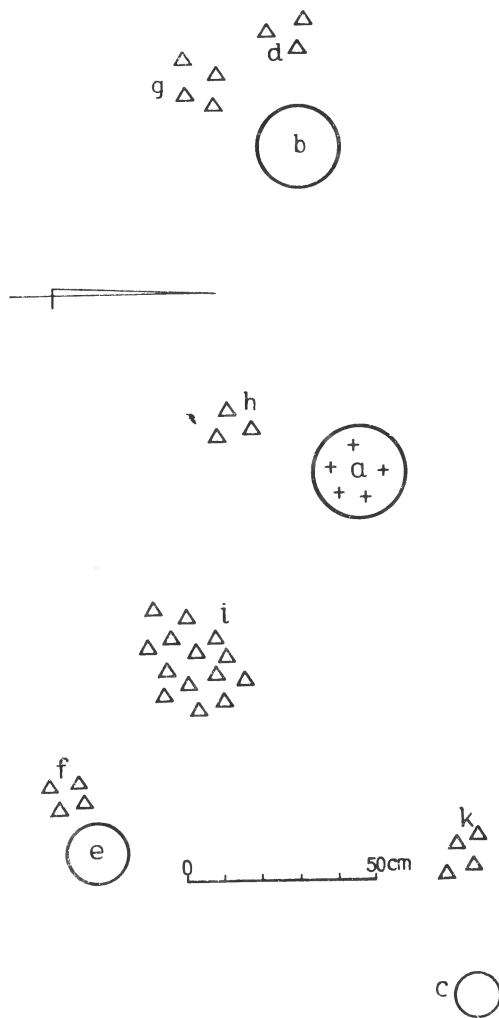
Skupienie skorup rozrzuconych w promieniu 70 cm. a) Ułamki amfory zbliżonej do typu C-3. Ucha kolankowate. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Fragment misy z jednym uchem typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. c) Ułamki płaskiego czepaka typu H-2. Powierzchnia brunatna, gładka.

Skupisko 149 (225)

Lużno rozrzucone skorupy z kilku naczyń. Materiał zaginał.

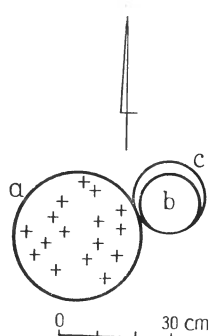
Grób 150 (226)

Zniszczony. Plan (Ryc. 51). a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia całkowicie gładka, brunatna. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 21 cm, wylewu 17 cm; wysokość 18 cm. b, c) Naczynia zaginęły. d) Fragmenty

Ryc. 51. Podule, pow. Łask. Plan grobu 150

brzuśca misy nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. e) Ułamki brzuśca prawdopodobnie wazy typu B-6. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. f) Ułamki wylewu naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 8,5 cm,

Ryc. 52. Podule, pow. Łask. Plan grobu 152

wylewu 15 cm. g) Naczynie zaginęło. h) Fragment naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastobrunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 12 cm. i) Naczynie zaginęło. k) Fragmenty naczynia prawdopodobnie typu E o powierzchni silnie schropowawanej, ceglastej. l) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 151 (227)

Skupienie skorup pochodzących z kilku różnych naczyń. a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu H-6. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnica wylewu 16 cm. c) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. d) Fragmenty małej wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szara.

Grób 152 (228)

Zniszczony. Plan (Ryc. 52). a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki prawdopodobnie czerpaka typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Ułamki naczynia typu G-4. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 6,5 cm, wylewu 19 cm; wysokość 7 cm.

Skupisko 153 (229)

Lużno rozrzucone skorupy różnych naczyń. a) Ułamki wazy typu B-1 o powierzchni całkowicie gładkiej, ciemnoszarej. b) Drobnie ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowawana, ceglasta. c) Fragmenty czerpaka prawdopodobnie typu H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna.

Grób 154 (230)

Całkowicie zniszczony, brak planu. Materiał zagał.

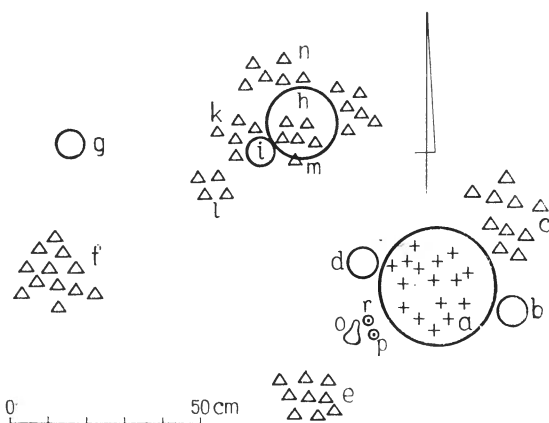
Grób 155 (231)

Zniszczony, brak planu. a) Drobnie ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca wygładzana, dół schropowawany. U nasady szyi pojedyncza bruzda dookólna. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica dna 8 cm. b) Spiralka

z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica spiralki 1,7 cm.

Grób 156 (232)

Plan (Ryc. 53). a) Drobnie ułamki wazy typu B-7. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. Powierzchnia ceglasta. b) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 9 cm. c) Naczynie zaginęło. d) Fragmenty naczynia typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnice: dna 2 cm, wylewu 7,5 cm; wy-

Ryc. 53. Podule, pow. Łask. Plan grobu 156

sokość 3,5 cm. e) Naczynie zaginęło. f) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. g) Dolne fragmenty kubka lub dzbana. Brzusiec ostro wyodrębniony. Powierzchnia gładka. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 10 cm. h) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 16 cm. i) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu H-8. Dolna część brzuśca schropowawana. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5 cm. k) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia brunatna. l) Drobnie ułamki czerpaka typu H-6. Powierzchnia ciemnoszara, gładka. m) Czerpak typu H-1 lub H-2 o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. n) Fragmenty czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia ciemnobrunatna. o) Zachowana we fragmentach grzechołka o średnicy 4 cm (Tabl. IX, 20). p) Kółko gliniane z pogrubioną częścią środkową i przewierconym otworem. Średnica kółka 5 cm, grubość 2 cm (Tabl. IX, 21). r) Fragmenty kółka glinianego z pogrubioną częścią środkową i przewierconym otworem. Średnica 5,5 cm, grubość 3 cm (Tabl. IX, 24). s) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

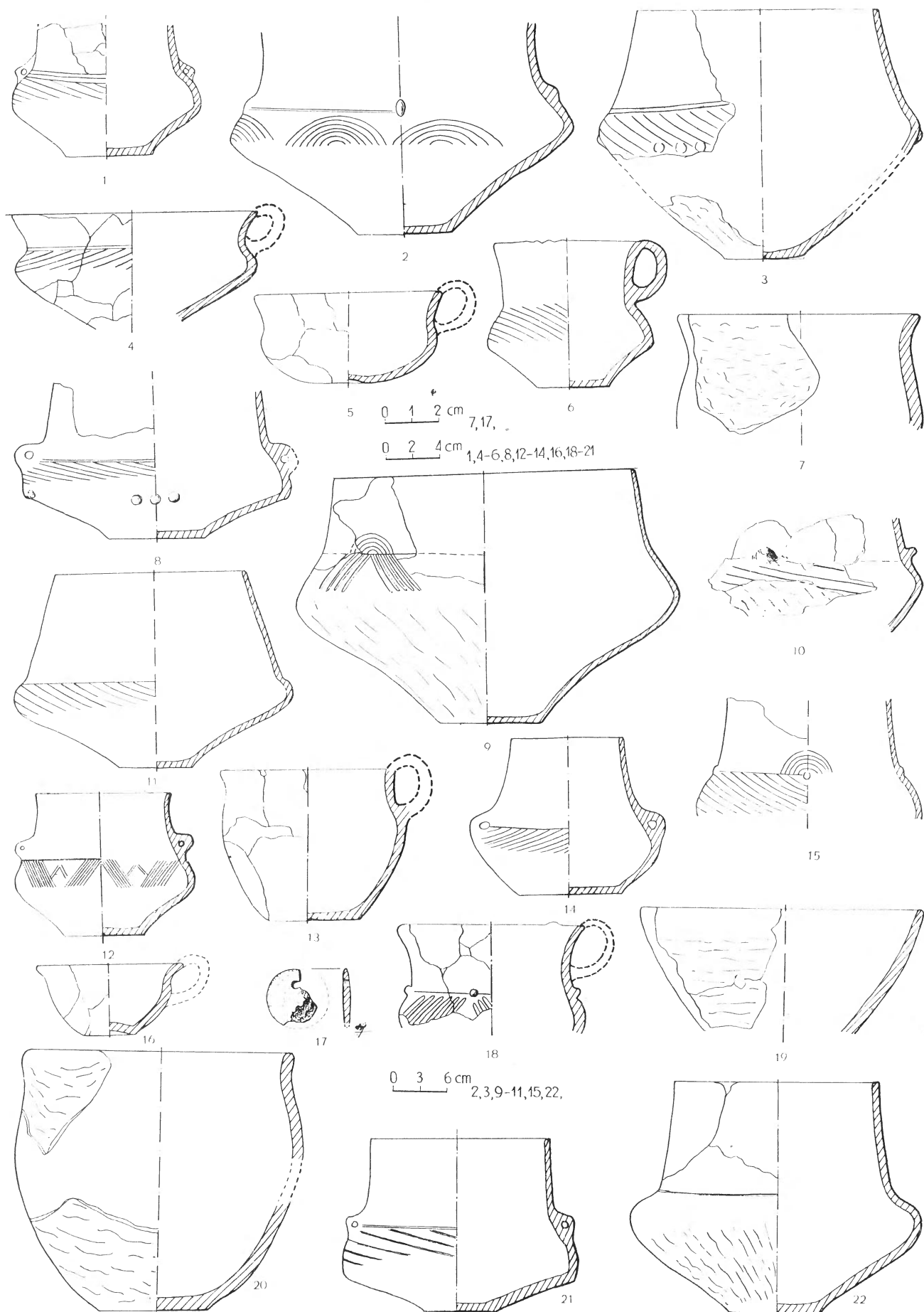
Grób 157 (233)

Zniszczony. Składający się z popielnicy i przystawki. Brak planu. Materiał zagał.

Grób 158 (234)

Zniszczony. a) Skupienie drobnych węgli drzewnych. b) Fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Górna część brzuśca poniżej guzków zdobiona półkolistymi płytkami żłobkami. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 10,5 cm, brzuśca 39 cm (Tabl. X, 2).

TABLICA X

Podule, pow. Łask. Grób 158 (2). Grób 160 (1). Grób 169(4). Grób 170 (8). Grób 171 (3, 5—7). Grób 177 (11, 12). Grób 180 (10, 15). Grób 186 (19). Grób 187 (13, 14, 16, 17, 20). Grób 188 (9). Grób 192 (18). Grób 193 (22). Grób 204 (21)

Skupisko 159 (235)

a) Ułamki głębokiej półkulistej misy o powierzchni schropowanej, żółtobrunatnej. Średnice: dna 7 cm, wylewu 20 cm; wysokość 11 cm (Tabl. IX, 19). b) Drobne fragmenty dużego naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowana, ceglástico-brunatna. c) Drobne ułamki węgli drzewnych.

Grób 160 (236)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne fragmenty wazy typu B-1. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Cała powierzchnia wygładzana. b) Ułamki amfory typu C-2. U nasady szyi dwa poziome żłobki. W górnej części brzuśca żłobki ukośne. Powierzchnia żółtoszara. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 14 cm (Tabl. X, 1). c) Fragment wylewu misy o profilu esowatym. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 18 cm. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 161 (237)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 50 cm. a) Fragmenty małej amfory typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ceglasta. b) Ułamki naczynia typu E o powierzchni silnie schropowanej, ceglastej. c) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej kubka. Powierzchnia brunatna, gładka.

Skupisko 162 (238)

Skupienie skorup rozrzuconych w promieniu 120 cm. Materiał zagiął.

Skupisko 163 (239)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 60 cm. Materiał zagiął.

Skupisko 164 (240)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 50 cm. a) Drobne fragmenty misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatna. b) Fragmenty wylewu naczynia typu E o powierzchni schropowanej, ceglastej. c) Ułamki kilkudziesięciu różnych naczyń niestabilnych typów o powierzchniach gładkich i schropowanych, ceglastych i brunatnoszarych.

Skupisko 165 (241)

Skupienie skorup rozrzuconych w promieniu 50 cm. Materiał zagiął.

Skupisko 166 (242)

Skupienie skorup rozrzuconych w promieniu 50 cm. Materiał zagiął.

Skupisko 167 (243)

Luźno rozrzucone skorupy. Materiał zagiął.

Grób 168 (244)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatna. c) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglástico-brunatna. d) Mała amfora typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 8 cm;

wysokość 8 cm. e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia.

Grób 169 (245)

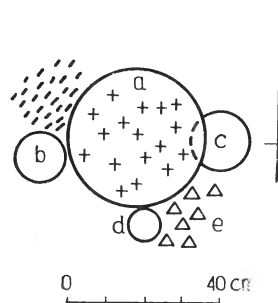
Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglástico-brunatna. c) Zachowane we fragmentach naczynie typu G-1. Nasada szyi i górna część brzuśca zdobiona ornamentem żłobkowym. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 18 cm, wylewu 18 cm (Tabl. X, 4). d) Ułamki brzuśca nieokreślonego naczynia kształtu baniastego. U nasady szyi cztery pojedyncze guzki i dookólna pozioma bruzda. Powierzchnia gładka, żółtoszara. e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 170 (246)

Zniszczony, brak planu. a) Amfora typu C-5. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca zdobiona żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 20 cm (Tabl. X, 8). b) Ułamki niewielkiej misy jednusznej. Krótka szyja lekko rozchylona na zewnątrz, brzusiec łagodnie zaokrąglony. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha po trzy nacięcia. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 17,5 cm. c) Naczynie typu H-8. Powierzchnia brunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5,5 cm. d) Fragment wylewu prawdopodobnie misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. f) Drobne fragmenty grzechotki kształtu gruszkowatego. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 171 (247)

Plan (Ryc. 54). a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-4. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami, dół schropowany. Powierzchnia szara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 36 cm, wylewu 27 cm; wysokość 27 cm (Tabl.

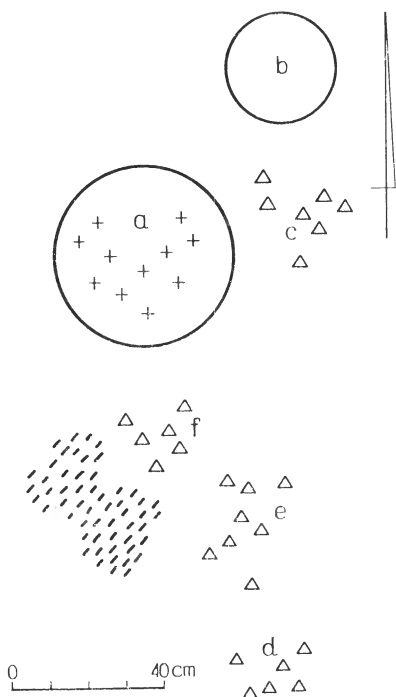
Ryc. 54. Podule, pow. Łask. Plan grobu 171

X, 3). b) Duży kubek lub dzbanek. Górna część brzuśca zdobiona ukośnymi żłobkami. Na krawędzi po obu stronach ucha po trzy występy. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 11 cm (Tabl. X, 6). c) Naczynie zbliżone do typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 14 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. X, 5). d) Fragment wylewu naczynia zbliżonego do typu D-2. Powierzchnia jasnobru-

natna. Średnica wylewu 9 cm (Tabl. X, 7). e) Ułamki nieokreślonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. f) Drobne węgielki drzewne. g) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Grób 172 (248)

Zniszczony. Plan (Ryc. 55). a) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: brzuśca 22,5 cm, wylewu 24 cm. b) Naczynie zaginęło. c) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. d) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu D-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 11 cm, wylewu 11 cm. e) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia brunatna. f) Naczynie zaginęło. g) Drobne węgle drzewne. h) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 55. Podule, pow. Łask. Plan grobu 172

Skupisko 173 (249)

Skupienie węgla drzewnych oraz drobnych ułamków ceramiki. Materiał zaginął.

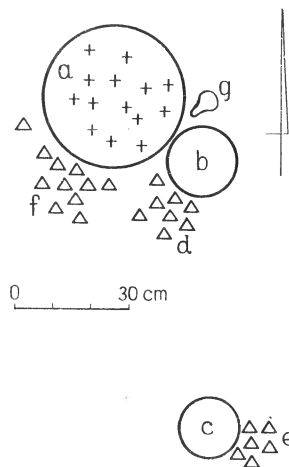
Grób 174 (250)

Zniszczony, brak planu. a) Dolna część wazy prawdopodobnie typu B-1. Brzusiec schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragment wylewu prawdopodobnie czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 11 cm. d) Fragment wylewu nieokreślonego naczynia średniościennego. Szyjka wysoka, lekko rozchylona na zewnątrz. Brzusiec słabo wydęty łagodnie zaokrąglony. U nasady szyi ornament w postaci wyciskanych dołeczków obiegających w koło całe naczynie. Powierzchnia szara. e) Fragmenty naczynia typu E-6. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm. f) Fragment wylewu misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Na krawędzi pojedyncze

występy. g) Ułamki brzuśca prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi szerokimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 175 (251)

Plan (Ryc. 56). a) Naczynie zaginęło. b) Fragment wylewu prawdopodobnie głębokiej misy. Szyja krótka słabo wychylona na zewnątrz. Brzusiec łagodnie zaokrąglony, zdobiony płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 16 cm. c) Amfora typu C-2. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi ukośnymi żłob-

Ryc. 56. Podule, pow. Łask. Plan grobu 175

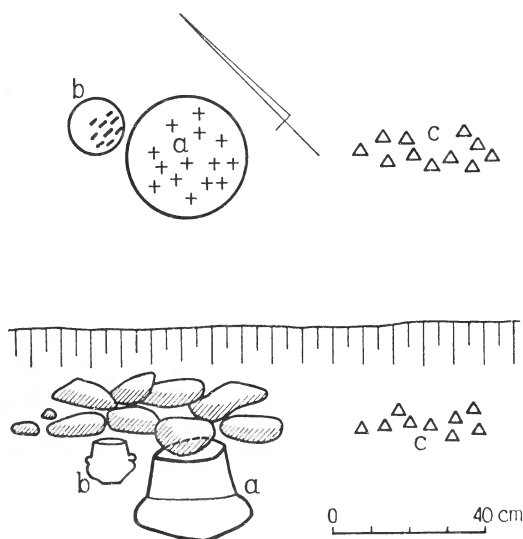
kami. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 15 cm. d) Naczynie typu H-2. Powierzchnia żółtobrunatna, gładka. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 3 cm. e) Małutki czerpaczek typu H-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 4,5 cm; wysokość 2 cm. f) Drobne ułamki naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia szarobrunatna, gładka. Średnica wylewu 10 cm. g) Ułamki grzechotki kształtu gruszkowatego. h) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia.

Grób 176 (252)

Zupełnie zniszczony. a) Fragmenty brzuśca dużej wazy nieustalonej odmiany. U nasady szyi trzy poziome dookolne bruzdy. Powierzchnia ciemnobrunatna. b) Drobne ułamki czerpaka w przybliżeniu półkulistego o powierzchni gładkiej, szarej. Średnica wylewu 10 cm. c) Drobne przepalane kości ludzkie.

Grób 177 (253)

Plan (Ryc. 57). a) Naczynie typu B-2. U nasady szyi pozioma pojedyncza bruzda. Na największej wydętości ornament płytkich żłobków ukośnych. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 8,5 cm, brzuśca 30 cm, wylewu 19 cm; wysokość 21,5 cm (Tabl. X, 11). b) Naczynie typu C-2. Górna część brzuśca bogato ornamentowana grupą wąskich żłobków. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. X, 12). c) Naczynie zaginęło. d) Węgla drzewne. e) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 57. Podule, pow. Łask. Plan i profil grobu 177

Spalenisko 178 (254)

Skupienie węgli drzewnych w promieniu 60 cm. Materiał zaginął.

Spalenisko 179 (255)

Drobne węgle drzewne rozrzucone w promieniu 60 cm. Materiał zaginął.

Grób 180 (256)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona szerokimi, płytkimi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara (Tabl. X, 10). b) Górna część naczynia typu B-7. Największa wydętość brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Na szyi powyżej guzków płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 25 cm (Tabl. X, 15). c) Drobne przepalane kości ludzkie.

Skupisko 181 (257)

Luźno rozrzucone skorupy z różnych naczyń. Materiał zaginął.

Spalenisko 182 (258)

Skupienie drobnych węgli drzewnych w promieniu 60 cm oraz drobne przepalane kości ludzkie.

Spalenisko 183 (259)

Skupienie węgli drzewnych w promieniu 25 cm.

Spalenisko 184 (260)

Skupienie węgli drzewnych w promieniu 60 cm.

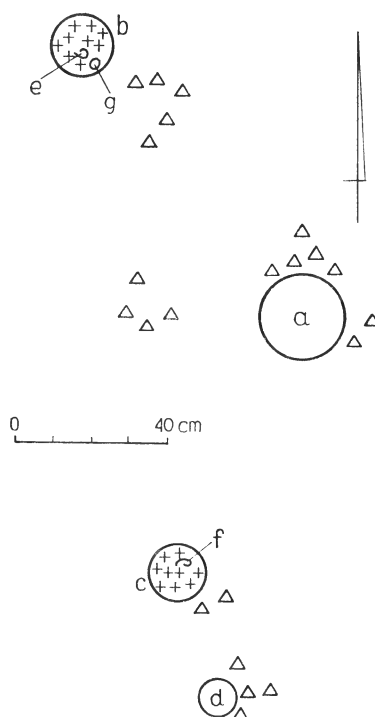
Grób 185 (261)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-2. U nasady szyi trzy poziome bruzdy. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich cienkich żłobków ukośnych. Dolna partia brzuśca schropowacona. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnica dna 8,5 cm. b) Ułamki prawdopodobnie czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Drobne przepalane kości ludzkie.

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 1 m. a) Fragmenty głębokiej półkulistej misy. Powierzchnia tuż przy wylewie gładka, dołem schropowacona, brunatna. Średnica wylewu 21 cm (Tabl. X, 19). b) Ułamki małego naczynia typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona grupami żłobków ukośnych. Powierzchnia brunatna. c) Fragment wylewu prawdopodobnie małego kubka lub czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 187 (263)

Plan (Ryc. 58). a) Ułamki naczynia zbliżonego do typu D-2. Powierzchnia brunatna. Wąski pas przydenny wygładzony. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 21,5 cm, wylewu 20 cm; wysokość 20 cm (Tabl. X, 20) b) Duży kubek. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm; wysokość 11 cm (Tabl. X, 13).

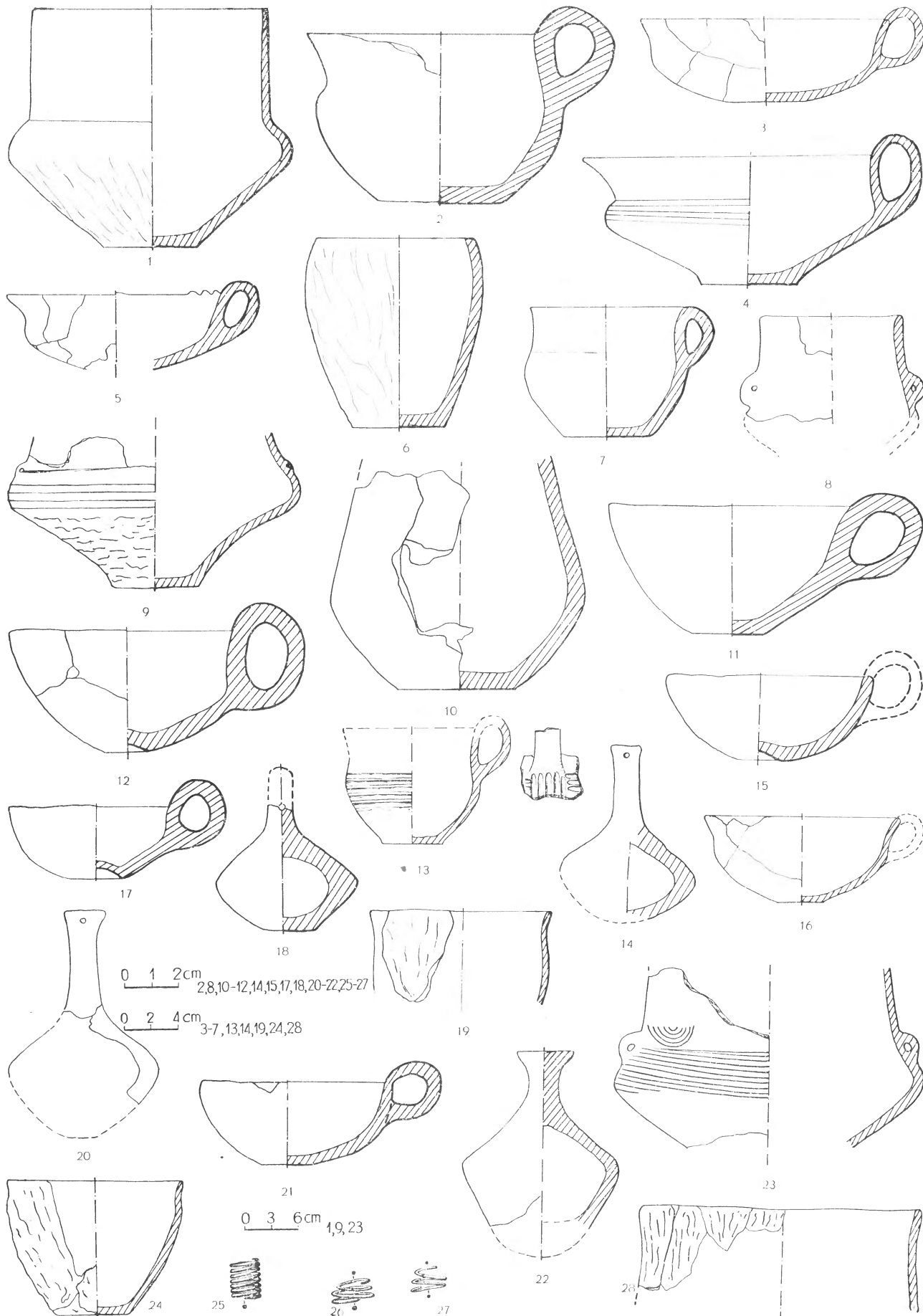
Ryc. 58. Podule, pow. Łask. Plan grobu 187

c) Naczynie typu C-2. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 8 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. X, 14). d) Naczynie typu H-8. Powierzchnia brunatna, gładka. Dno wklęsłe. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. X, 16). e) Nieustalony przedmiot brązowy zaginął. f) Mała spiralka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica 1 cm. g) Płaski okrągły wisior z otworkiem wykonany z kamienia. Średnica 2,3 cm (Tabl. X, 17) h) Drobne przepalane kości ludzkie z naczyń b, c.

Grób 188 (264)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu B-2. U nasady szyi pojedyncza bruzda, powyżej płytkie żłobki w układzie koncentrycznym, poniżej dwie grupy

TABLICA XI

Pod ule, pow. Łask. Grób 194 (1—3, 5). Grób 195 (4, 6, 7) Grób 203 (8, 10—23). Grób 208 (9, 24—28)

żłobków ukośnych. Dolne partie brzuśca schropowacone. Wąski pas przydenny wygładzony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 10,5 cm, brzuśca 43 cm, wylewu 32,5 cm; wysokość 27,5 cm (Tabl. X, 9). b) Fragment wylewu naczynia zbliżonego do typu D-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 13 cm. c) Fragmenty prawdopodobnie małego czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 10 cm.

Skupisko 189 (265)

Luźno rozrzucone skorupy kilku naczyń. a) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 20 cm, wylewu 18 cm. b) Fragmenty wylewu i brzuśca naczynia typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 16 cm. c) Drobnie ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 13,5 cm, wylewu 13 cm. d) Górne ułamki małej miski lub czerpaka o krótkiej szyjce lekko rozchylonej na zewnątrz i silnie rozchylonym brzuścu. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi szerokimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm. e) Ułamki nieokreślonego bliżej naczynia średniościenne. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 9 cm.

Grób 190 (266)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Fragmenty małej wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ceglasta. b) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 11 cm. c) Drobnie fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. d) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. e) Ułamki czerpaka lub kubka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna. f) Drobnie ułamki gruszkowatej grzechotki z otworkiem na uchwycie. g) Drobnie przepalone kości ludzkie.

Skupisko 191 (267)

Skupienie skorup i węgli drzewnych tuż pod darnią. a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pojedyncza dookolna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki dna naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona ceglasta. Średnica 6 cm. c) Drobnie węgle drzewne.

Grób 192 (268)

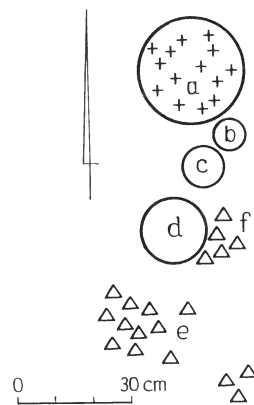
Zniszczony, brak planu. a) Ułamki dzbana. U nasady szyi bruzda, a na niej cztery przeciwległe rozmieszczone guzki. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia żółtobrunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm (Tabl. X, 18). b) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 193 (269)

Zniszczony, brak planu. Składający się z popielnicy bez przystawek. a) Naczynie typu B-1. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 32,5 cm, wylewu 23 cm; wysokość 26 cm (Tabl. X, 22). b) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 194 (270)

Plan (Ryc. 59). a) Waza typu B-1. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Wąski pas przydenny gładki. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 9,5 cm, brzuśca 29 cm, wylewu 23,5 cm; wysokość 26,5 cm (Tabl. XI, 1). b) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 6 cm (Tabl. XI, 2). c) Fragmenty czerpaka praw-

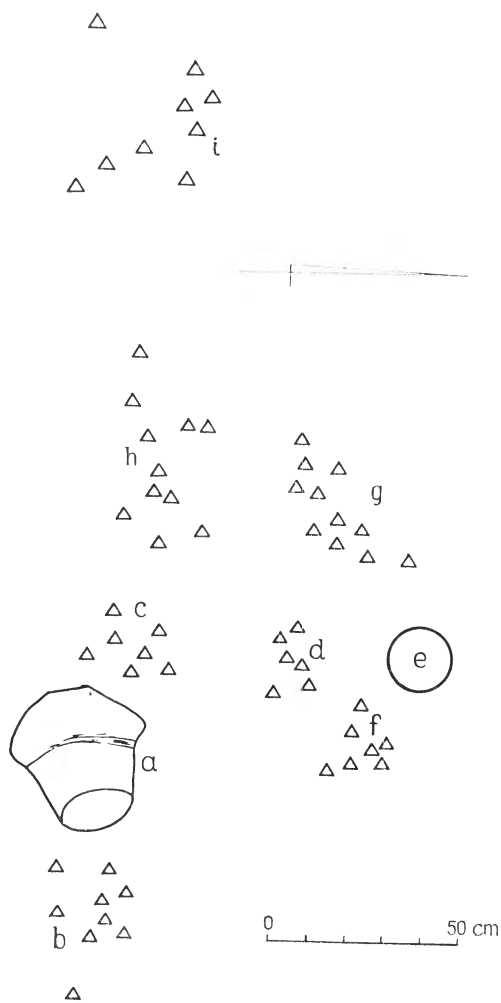

Ryc. 59. Podule, pow. Łask. Plan grobu 194

dopodobnie typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. d) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-8. Na krawędzi po obu stronach ucha po trzy występy. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 16 cm (Tabl. XI, 5). e) Ułamki naczynia typu H-8 (?) Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 18 cm; wysokość 6 cm (Tabl. XI, 3). f) Ułamki wylewu nieustalonego bliżej naczynia, być może małego czerpaka. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. g) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 195 (271)

Plan (Ryc. 60). a) Drobnie fragmenty wazy typu B-4. Górne partie brzuśca zdobione ornamentem żłobkowym o nieustalonym układzie. Dół brzuśca schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Zachowana we fragmentach amfora typu C-2 o całej powierzchni wygładzanej, ciemnobrunatnej. c) Fragmenty kubka lub dzbana. Szyja krótka lekko rozchylona, brzusiec łagodnie zaokrąglony. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 9,5 cm, wylewu 9,5 cm. d) Drobnie ułamki grzechotki gruszkowatej. e) Naczynie typu H-8. U nasady szyi pojedyncza dookolna bruzda. Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5 cm. f) Naczynie zaginęło. g) Misa zbliżona do typu G-1. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 21 cm, wylewu 23 cm; wysokość 9 cm (Tabl. XI, 4). h) Naczynie typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 7 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość 13,5 cm (Tabl. XI, 6). i) Kubek o powierzchni gładkiej, brunatnej. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 12 cm; wysokość 9,5 cm (Tabl. XI, 7). k) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 60. Podule, pow. Łask. Plan grobu 195

Skupisko 196 (272)

Luźno rozrzucone skorupy w pobliżu grobu 194 (270). Materiał zaginął.

Grób 197 (273)

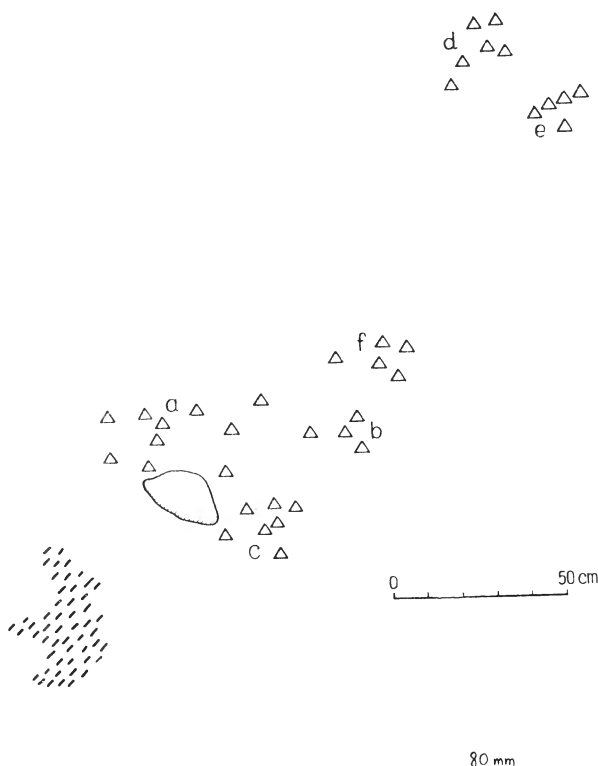
Całkowicie zniszczony, brak planu. Ułamki naczyń rozrzucone w promieniu 60 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 198 (274)

Skupienie skorup z różnych naczyń rozrzuconych w promieniu 70 cm. Materiał zaginął.

Grób 199 (275)

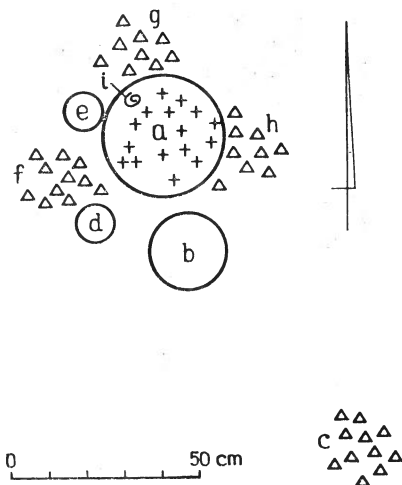
Zniszczony, ze skupieniem drobnych węgli drzewnych. Plan (Ryc. 61). a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Górna część naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Na krawędzi wylewu pojedyncze występy. Średnice: brzuśca 15,5 cm, wylewu 17 cm. c) Drobne ułamki amfory typu C-2. Górna część brzuśca ukośnie żłobkowana. Powierzchnia ciemnoszara. d) Fragmenty wylewu naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 18 cm. e) Ułamki miski typu G-2. Powierzchnia brunatna, gładka. f) Fragmenty górnej partii dzbana z wysoką rozchylną na zewnątrz szyją. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. g) Drobne węgle drzewne.

Ryc. 61. Podule, pow. Łask. Plan grobu 199

Grób 200 (276)

Plan (Ryc. 62). a) Drobne ułamki wazy typu B-1. Cała powierzchnia gładka, ceglastobrunatna. b) Fragmenty małej wazy typu B-1. Szyja i górna część brzuśca gładka. Dolna część brzuśca schropowacona. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 8,5 cm, brzuśca 20 cm. c) Ułamki

Ryc. 62. Podule, pow. Łask. Plan grobu 200

prawdopodobnie małej amfory typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona ornamentem żłobków ukośnych. Powierzchnia ciemnoszara. d) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3 cm. e) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 12 cm; wyso-

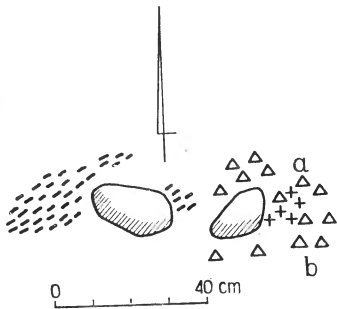
kość 6 cm. f) Fragmenty misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. g) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, brunatnej. h) Drobne ułamki prawdopodobnie czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. i) Sześć fragmentów małej spiralki brązowej wykonanej z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 1,2 cm. k) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 201 (277)

Luźno rozrzucone skorupy. a) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląstobrunatna. b) Ułamki misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. c) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna.

Grób 202 (278)

Zniszczony grób i skupienie węgla drzewnych. Plan (Ryc. 63). a) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląsta. b) Drobne ułamki małej misy zbliżonej do typu G-2. Cała powierzchnia gładka. c) Drobne ułamki węgla drzewnych. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

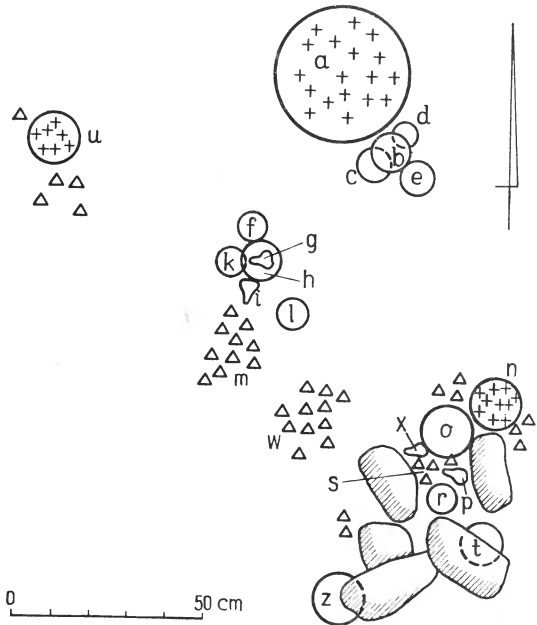

Ryc. 63. Podule, pow. Łask. Plan grobu 202

Grób 203 (279)

Zbiorowy (?). Plan (Ryc. 64). a) Zachowana we fragmentach amfora typu C-2. U nasady szyi pozioma bruzda, powyżej grupy płytkich żłobków w układzie koncentrycznym. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami lekko ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 37 cm (Tabl. XI, 23). b) Czerpak zbliżony do typu H-1. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XI, 11). c) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna, gładka. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XI, 12). d) Ułamki miniaturowej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 3,5 cm, wylewu 5 cm (Tabl. XI, 8). e) Dolna część małego naczynia zbliżonego do typu A-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9,5 cm (Tabl. XI, 10). f) Czerpaczek typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3 cm (Tabl. XI, 21). g) Fragmenty gruszkowatej grzechotki z otworkiem na uchwycie. Długość 8,5 cm (Tabl. XI, 20). h) Drobne fragmenty małej wazy typu B-1. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. i) Fragmenty gruszkowatej grzechotki z otworkiem na uchwycie. Długość 6,5 cm (Tabl. XI, 14). k) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 7 cm. l) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3 cm (Tabl. XI, 15). m) Drobne ułamki brzuśca

naczynia średniościennego nieustalonego typu. Górne części brzuśca zdobione płytkami wąskimi dookólnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. n) Naczynie zagięło. o) Fragmenty naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 14 cm; wysokość 6 cm (Tabl. XI, 16). p) Zachowana we fragmentach grzechotka gruszkowata z otworkiem na uchwycie (Tabl. XI, 18). r) Czerpak typu

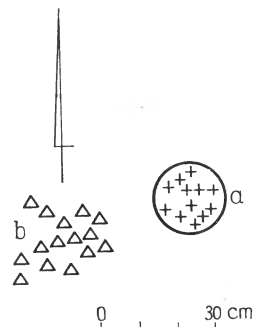

Ryc. 64. Podule, pow. Łask. Plan grobu 203

H-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 7 cm; wysokość 2,5 cm (Tabl. XI, 17). s) Przedmiot zagiął. t) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląstobrunatna. Wąski pas przydenny wygładzony. u) Dolna część kubka lub dzbanka. Brzusiec zdobiony płytkami poziomymi żłobkami. Pod uchem żłobki pionowe. Powierzchnia szara. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 10 cm (Tabl. XI, 13). w) Przedmiot zagiął. z) Fragmenty wylewu naczynia zbliżonego do typu D-2. Powierzchnia brunatna. Średnice brzuśca i wylewu 13 cm (Tabl. XI, 19). x) Fragmenty grzechotki glinianej (Tabl. XI, 22). y) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyn a, n, u.

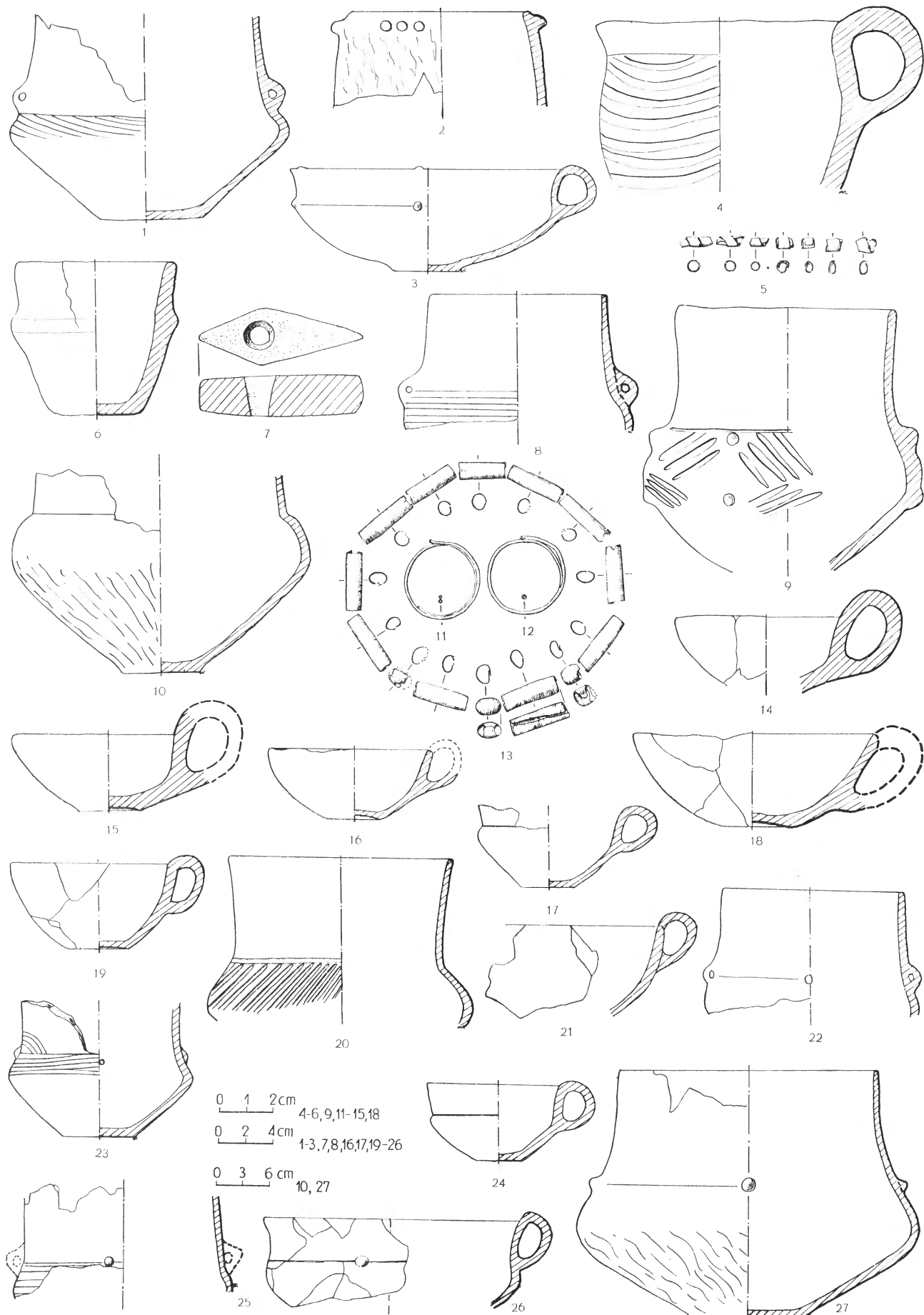
Grób 204 (280)

Plan (Ryc. 65). a) Naczynie typu C-2. U nasady szyi dwie wąskie dookólne bruzdy. Górna część brzuśca zdobiona szerokimi płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia

Ryc. 65. Podule, pow. Łask. Plan grobu 204

TABLICA XII

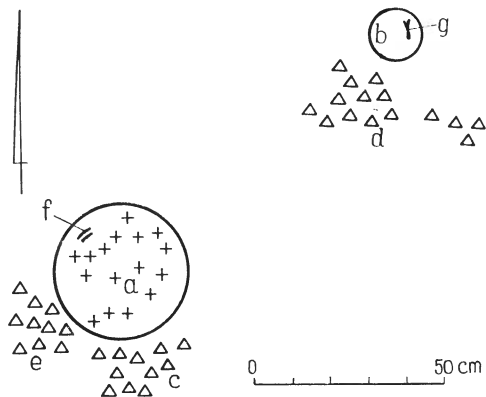

Podule, pow. Łask. Grób 205 (4, 5). Grób 212 (1). Grób220 (2, 3, 6). Grób 222 (7). Grób 230 (8, 9, 11—13). Grób 244 (10, 14, 15, 17—19, 21, 23—25). Grób 245 (20). Grób 247(16, 22, 26, 27)

nia żółtobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 17,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 12,5 cm. (Tabl. X, 21). b) Drobne ułamki naczynia typu E-5. Powierzchnia schropowacona, brunatna. Średnice: dna 6,5 cm, wylewu 19 cm. c) Kości zaginęły.

Grób 205 (281)

Zniszczony. Plan (Ryc. 66). a, b) Naczynia zaginęły. c) Ułamki naczynia typu H-8. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 18 cm; wysokość 6,5 cm. d) Naczynie zaginęło. e) Frag-

Ryc. 66. Podule, pow. Łask. Plan grobu 205

menty wylewu kubka (?). Poniżej nasady krótkiej szyi płytkie półkuliście rozchodzące się żłobki. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 9,5 cm (Tabl. XII, 4). f) Drobne ułamki krótkich zwojów wykonanych z cienkiej, płaskiej blaszki brązowej (Tabl. XII, 5). g) Nieustalony przedmiot brązowy zaginął. h) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 206 (282)

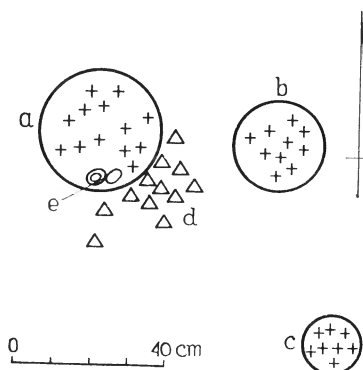
Zniszczony, brak planu. a) Naczynie zaginęło. b) Fragmenty małej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka brunatna. c) Ułamki czerpaka prawdopodobnie typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 207 (283)

Lużno rozrzucone skorupy. Materiał zaginął.

Grób 208 (284)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 67). a) Naczynie o cechach typu B-7 i naczyń typu C. U nasady szyi bruzda oraz dwa małe uszka-guzki. Górna część brzuśca zdobiona

Ryc. 67. Podule, pow. Łask. Plan grobu 208

szerokimi płytkami, równoległymi żłobkami. Dolna część brzuśca schropowacona. Wąski pas przydenny dokładnie wygładzony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 33 cm (Tabl. XI, 9). b) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 21 cm (Tabl. XI, 28). c) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. XI, 24). d) Drobne ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. e) Trzy fragmenty spiralek brązowych wykonanych z drutu o przekroju okrągłym. Średnice 1 cm i 1,5 cm (Tabl. XI, 25—27). f) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a, b, c.

Grób 209 (285)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Prawdopodobnie zbiorowy. a) Fragmenty dużej wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ceglastoszara. b) Ułamki dużej wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca niezachowane. Powierzchnia brunatna. c) Drobne fragmenty amfory typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szarobrunatna. d) Ułamki misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. e) Fragmenty kubka z krótką szyją lekko rozchyloną na zewnątrz i łagodnie zaokrąglonym brzuścem. Cały brzusec aż do dna zdobiony płytkami, wąskimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ceglasta. f) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 210 (286)

Całkowicie zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

Grób 211 (287)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, brunatna. Wąski pas przydenny wygładzony. Średnica dna 10 cm. b) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 212 (288)

Zniszczony, brak planu. a) Zachowane we fragmentach naczynie typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 21 cm (Tabl. XII, 1).

Grób 213 (289)

Zniszczony ze skupieniem drobnych węgli drzewnych. Brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. Wąski pas przydenny wygładzony. Średnica dna 11 cm. b) Fragmenty czerpaka prawdopodobnie typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Ułamki węgla drzewnych. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Spalisko 214 (290)

Skupienie drobnych ułamków węgla drzewnych w promieniu 20 cm.

Skupisko 215 (291)

Ułamki węgla drzewnych oraz drobne skorupy. Materiał zaginął.

Skupisko 216 (292)

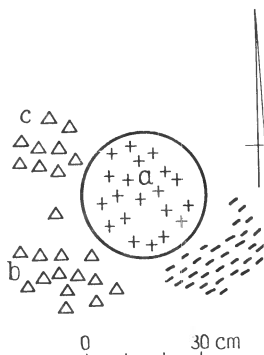
Kilka ułamków ceramiki luźno rozrzuconych w promieniu 30 cm. Materiał zagiął.

Skupisko 217 (293)

Luźno rozrzucone fragmenty ceramiki. a) Kilkanaście ułamków nieustalonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich i schropowaconych, jasnobrunatnych.

Grób 218 (294)

Plan (Ryc. 68). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia brunatna, silnie schropowacona. c) Ułamki miski jednosznej typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Drobne ułamki węgla drzewnych.

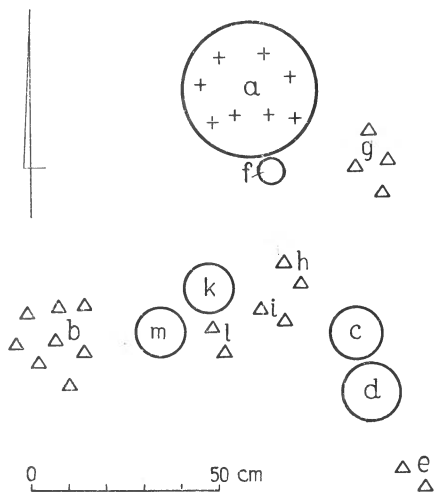
Ryc. 68. Podule, pow. Łask. Plan grobu 218

Grób 219 (295)

Zniszczony, składający się z jednej rozbitej popielnicy. Materiał zagiął.

Grób 220 (296)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 69). a) Waza typu B-7. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia szara. Średnica brzuśca 34 cm. b) Fragmenty naczynia typu E-2. Poniżej wylewu grupy potrójnych guzków. Powierzchnia jasnobrunatna. Śred-

Ryc. 69. Podule, pow. Łask. Plan grobu 220

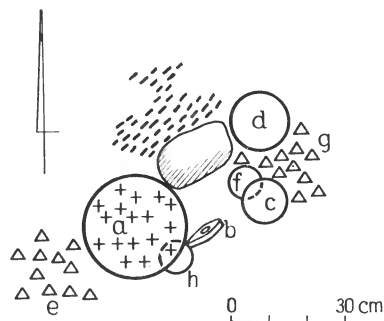
nica wylewu 13 cm (Tabl. XII, 2). c) Fragmenty naczynia typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. U nasady szyi pojedyncza dookólna bruzda. Średnica wylewu 9 cm. d, e) Naczynia zagięte. f) Miniaturowe naczynie doniczkowe z dookólną listwą plastyczną umieszczoną na $\frac{2}{3}$ wysokości. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 5 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XII, 6). g) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, szara. Średnica wylewu 11 cm. h) Fragmenty naczyń typu H-8. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 12 cm, wylewu 11 cm. i) Naczynie zagięte. k) Ułamki naczynia typu H-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 13 cm. l) Zachowana we fragmentach misa typu G-8. Na krawędzi pojedyncze występy. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 19,5 cm, wylewu 20 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XII, 3). m) Ułamki wylewu miski zbliżonej do typu G-4. Powierzchnia gładka, brunatna. n) Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich z naczyń a, b.

Grób 221 (297)

Zniszczony. a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pojedyncza bruzda dookólna. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, brunatna. c) Przedmiot zagiął. d) Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich z naczynia a.

Grób 222 (298)

Plan (Ryc. 70). a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi bruzda. Górna partia brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 27 cm. b) Wrzcionowaty toporek kamienny gładzony.

Ryc. 70. Podule, pow. Łask. Plan grobu 222

Długość 12,5 cm, szerokość 4 cm, grubość 3 cm (Tabl. XII, 7). c) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Dno wklęsłe. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 9 cm; wysokość 7 cm. d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 8 cm, wylewu 13 cm; wysokość 15,5 cm. e) Fragmenty miski typu G-2. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. f) Czerpak typu H-2. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 3,5 cm. g) Ułamki brzuśca prawdopodobnie dzbanka. Powierzchnia ciemnoszara, zdobiona płytkami, ukośnymi żłobkami. h) Miniaturowe naczynie typu B-1. Cała powierzchnia gładka, szara. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 8 cm. i) Drobne węgle drzewne. k) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 223 (299)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. b) Fragmenty głębokiej misy jednoustnej nieustalonej bliżej odmiany. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 224 (300)

Zupełnie zniszczony. a) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. b—f) Materiał zaginął.

Skupisko 225 (301)

Skupienie ułamków naczyń. a) Ułamki amfory typu C-5. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami poziomymi. Powierzchnia ciemnoszara. b) Środkowa część amfory lub małej wazy. U nasady szyi dwie dookólne bruzdy, poniżej grupy ukośnych, płytkich żłobków. Powierzchnia brunatna. c) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia ciemnoszara, gładka. d) Ułamki czerpaka typu H-1. Powierzchnia brunatna. e) Ułamki naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna.

Skupisko 226 (302)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 60 cm. a) Drobne ułamki prawdopodobnie naczynia typu E-5. Powierzchnia jasnobrunatna. b) Ułamki czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. c) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna.

Skupisko 227 (303)

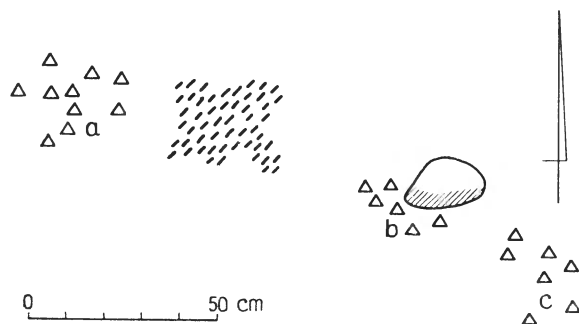
Skupienie kilku fragmentów ceramiki. a) Drobne fragmenty misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. b) Ułamki małej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnoszara.

Skupisko 228 (304)

Luźno rozrzucone drobne ułamki ceramiki. Materiał zaginął.

Skupisko 229 (305)

Plan (Ryc. 71). a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. b) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Czerpak typu H-1. Powierzchnia ciemnoszara. d) Ułamki węgla drzewnych.

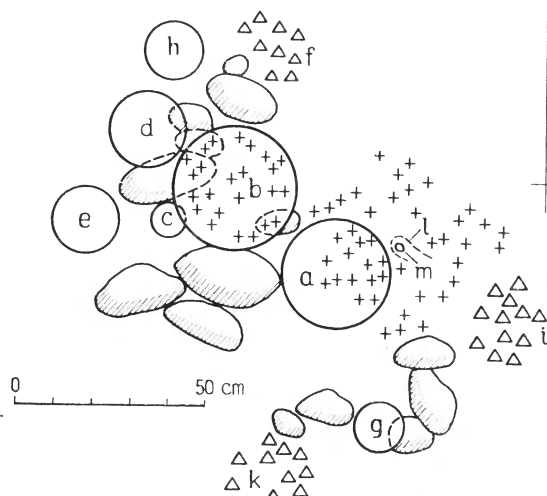

Ryc. 71. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 229

Grób 230 (306)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 72). a) Ułamki wazy typu B-5. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zaginęło. c) Małe

naczynie zbliżone do typu B-5. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich żłobków ukośnych. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 8 cm (Tabl. XII, 9). d) Fragmenty misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 19 cm, wylewu 20 cm. e) Ułamki amfory typu C-2. Górna partia brzuśca zdobiona płytkami, poziomymi żłobkami.

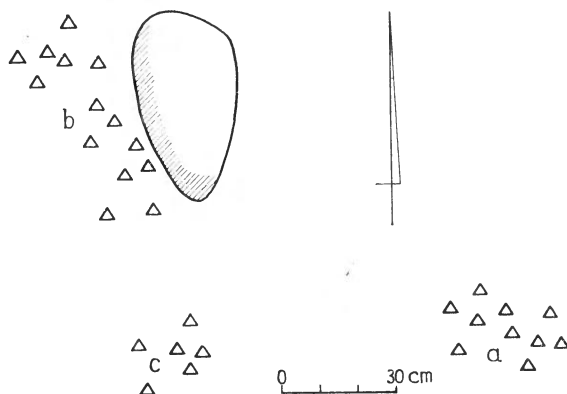

Ryc. 72. Podule, pow. Łask. Plan grobu 230

Nad uchami i poniżej, po dwa żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 17 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XII, 8) f) Przedmiot zaginął. g) Górne fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm, h) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, żółto-brunatna. Dno wklęsłe. Średnica brzuśca 17 cm. i) Przedmiot zaginął. k) Ułamki naczynia zbliżonego do typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 10 cm. l) Jedenaście zawieszek rurkowatych wykonanych z cienkiej blaszki brązowej. Przeciętna długość 2 cm. Trzy zawieszki guziczkowe z cienkiej blaszki brązowej (Tabl. XII, 13). m) Kółko z okrągłego drutu brązowego z zachodzącymi na siebie końcami. Średnica 2,8 cm (Tabl. XII, 11). n) Kółko brązowe jak poprzednio opisane (Tabl. XII, 12). o) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a, b.

Skupisko 231 (307)

Skupienie ceramiki. Plan (Ryc. 73). a) Przedmiot zaginął. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. c) Fragmenty amfory typu

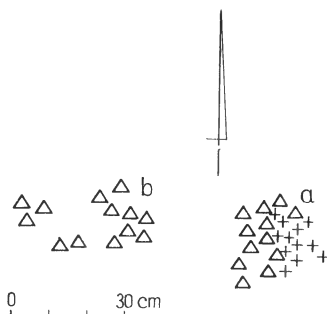

Ryc. 73. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 231

C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 232 (308)

Zniszczony. Plan (Ryc. 74). a) Drobnie fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. b) Ułamki naczynia prawdopodobnie typu E-5. Powierzchnia ceglastoszara. c) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 74. Podule, pow. Łask. Plan grobu 232

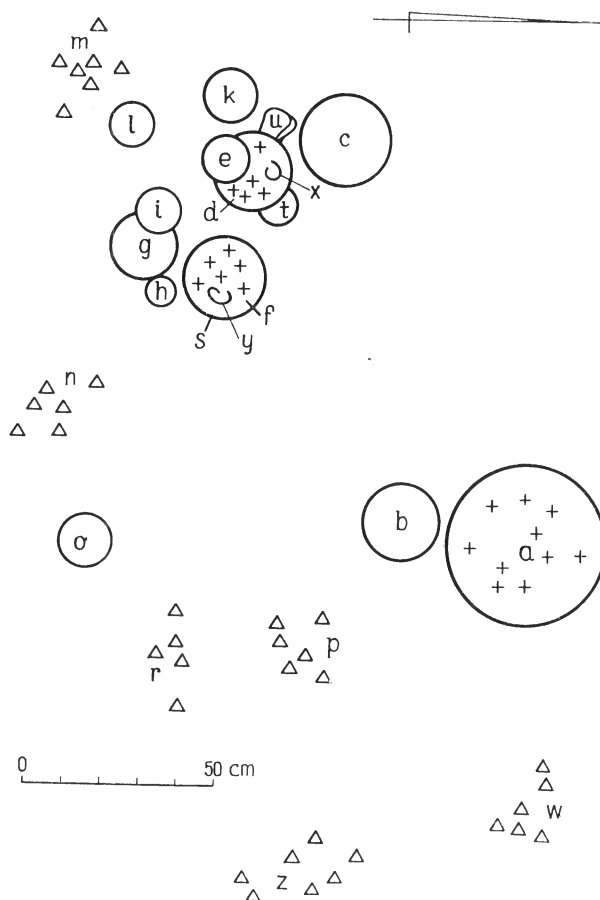
Skupisko 233 (309)

Luźno rozrzucone skorupy z różnych naczyń. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. b) Fragmenty amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. c) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Drobnie ułamki wylewu misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 24 cm. e) Kilkanaście drobnych ułamków nieustalonych bliżej naczyń, w tym kilka fragmentów zdobionych ornamentem żłobkowym.

Grób 234 (310)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 75). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 35 cm, wylewu 27 cm (Tabl. XIII, 1). b) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XIII, 15). c) Ułamki amfory zbliżonej do typu C-2. U nasady szyi dwa poziome płytki żłobki. W górnej części brzuśca żłobki ukośne. Powierzchnia brunatna. Średnica brzuśca 15 cm (Tabl. XIII, 2). d) Zachowana we fragmentach amfora typu C-5. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia szara. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 19 cm (Tabl. XIII, 3). e) Dolne partie małego naczynia prawdopodobnie typu D-1 lub E-6. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 8 cm (Tabl. XIII, 6). f) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm (Tabl. XIII, 5). g) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 13 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XIII, 19). h) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 2 cm (Tabl. XIII, 13). i) Naczynie typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 6,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 4,5 cm (Tabl. XIII, 12). k) Ułamki półkulistego czerpaka z lekko wklęsłym dnem. Cała powierzchnia gładka, żół-

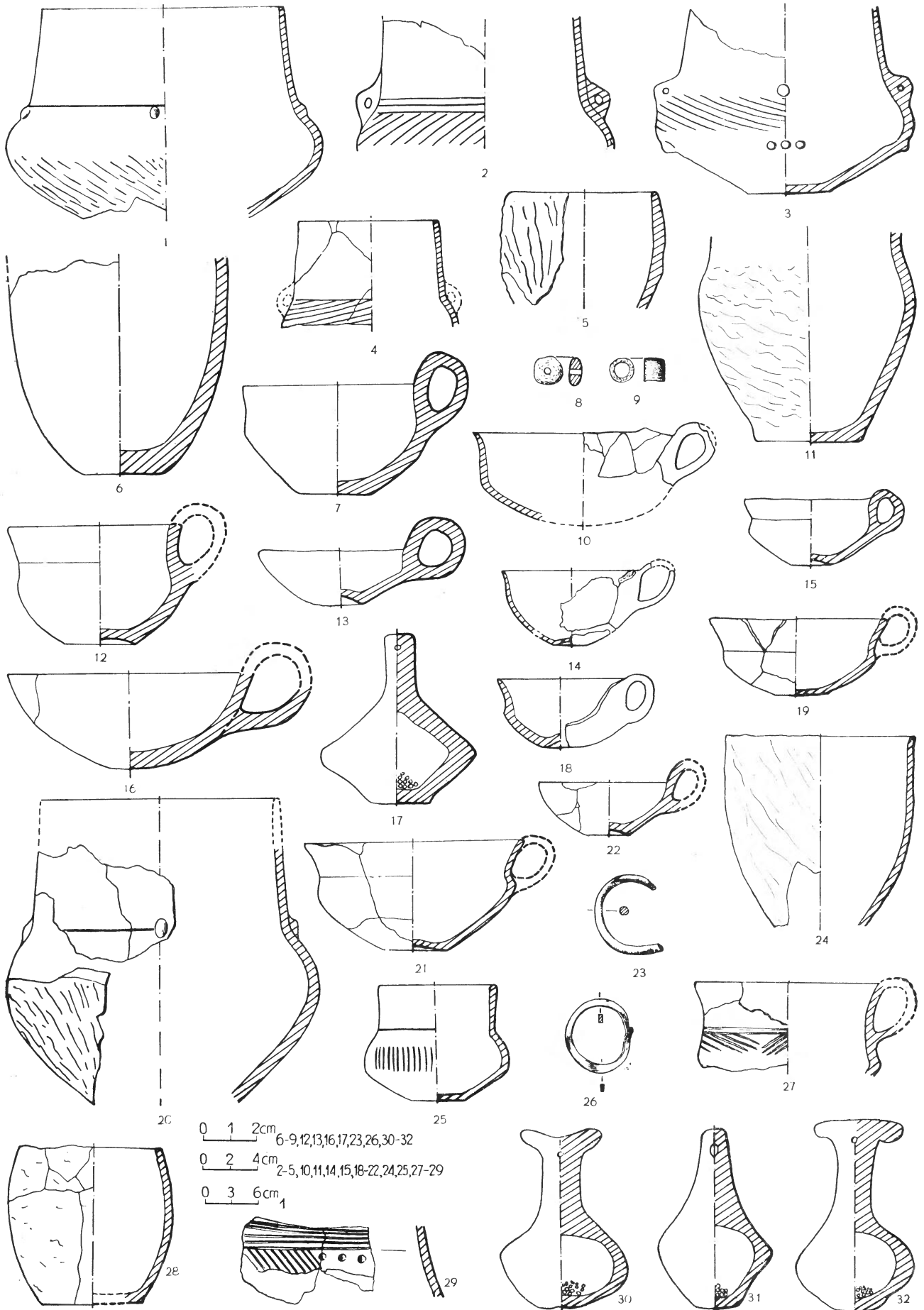
tobrunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XIII, 14). l) Czerpak typu H-6 z wklęsłym dnem. Cała powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 10 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XIII, 18). m) Fragmenty małego naczynia typu C. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 10 cm (Tabl. XIII, 4). n) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu H-6. Cała powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 15,5 cm (Tabl. XIII, 10). o) Dolna część naczynia prawdopodobnie typu E-5. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 16 cm (Tabl. XIII, 11). p) Ułamki naczynia typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. XIII, 16). r) Drobnie ułam-

Ryc. 75. Podule, pow. Łask. Plan grobu 234

ki misy typu G-2. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. s) Dwa paciorki gliniane o średnicach 1 cm, znalezione pod naczyniem f (Tabl. XIII, 8, 9). t) Mały czerpak typu H-6. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 7 cm, wylewu 7 cm; wysokość 4 cm (Tabl. XIII, 7). u) Grzechotka gliniana gruszkowata z otworkiem na uchwycie. Długość 6,5 cm (Tabl. XIII, 17). w) Drobnie ułamki nieustalonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich, jasnobrunatnych. z) Ułamki nieokreślonego naczynia średniościennego o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. x) Dwa drobne ułamki małych kółek brązowych z drutu o przekroju okrągłym. Średnice 1,3 cm. Kółka znalezione w naczyniu

TABLICA XIII

Podule, pow. Łask. Grób 234 (1—19). Grób 248 (20—22,24, 28). Skupisko 249 (27). Grób 250 (23, 26). Grób 251 (30—32). Grób 254 (25, 29)

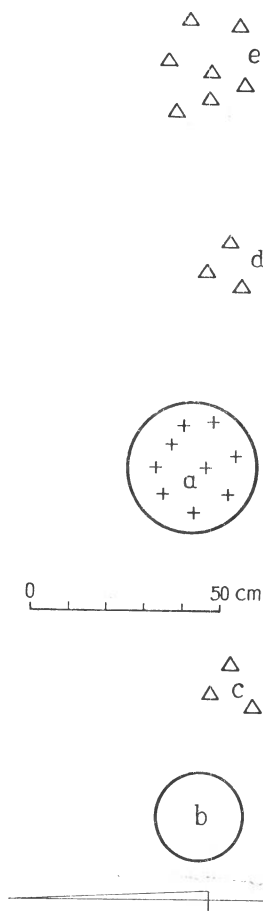
d. y) Dwa małe fragmenty kółek brązowych z drutu o przekroju okrągłym. Oba przedmioty pochodzą z naczynia f. q) Drobne przepalone kości ludzkie pochodzące z naczyń a, d, f.

Skupisko 235 (311)

Lużno rozrzucone skorupy z kilku naczyń. a) Drobne ułamki nieustalonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich, brunatnych.

Grób 236 (312)

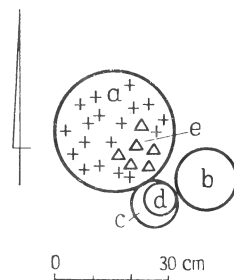
Zniszczony. Plan (Ryc. 76). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zagięte. c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. d) Drobne ułamki naczynia prawdopodobnie zbliżonego do typu D-2. Powierzchnia ceglastobrunatna. e) Przedmiot zagięty. f) Drobne przepalone kości ludzkie prawdopodobnie z naczynia a.

Ryc. 76. Podule, pow. Łask. Plan grobu 236

Grób 237 (313)

Plan (Ryc. 77). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookolna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b, c) Naczynia zagięte. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. e) Drobne ułamki prawdopodobnie dzbana z wysoką lekko rozchyloną szyją i ostro podciętym brzuścem. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żółbkami poziomymi. Powierzchnia jasnobrunatna.

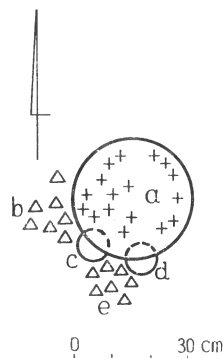
Ryc. 77. Podule, pow. Łask. Plan grobu 237

Skupisko 238 (314)

Skupienie skorup w promieniu 80 cm. a) Drobne ułamki naczynia typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookolna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 239 (315)

Plan (Ryc. 78). a) Ułamki naczynia typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b, c) Materiał zagięty. d) Kubek z krótką lejkowatą szyją i łagodnie wydętym brzuścem. U nasady szyi pojedynczy żłobek dookolny. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu

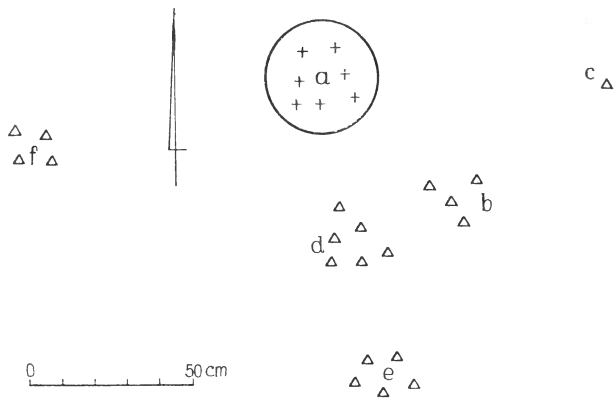

Ryc. 78. Podule, pow. Łask. Plan grobu 239

8,5 cm; wysokość 8 cm. e) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi bruzda. Po obu stronach ucha na krawędzi pojedyncze występy. Powierzchnia jasnobrunatna. f) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 240 (316)

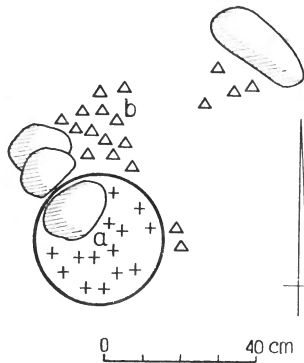
Silnie zniszczony. Plan (Ryc. 79). a) Ułamki brzuśca wazy prawdopodobnie B-2. Górna część brzuśca zdobiona wąskimi, płytkami żółbkami poziomymi. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia brunatna. b) Przedmiot zagięty. c) Czerpak zbliżony do typu H-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 10 cm; wysokość 5 cm. d) Drobne ułamki małej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Fragmenty czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia brunatna, gładka. f) Środkowa partia naczynia gruszkowatego nieustalonego typu. Brzusiec ozdobiony płytkami żółbkami poziomymi. Powierzchnia ciemnoszara. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 79. Pod u l e, pow. Łask. Plan grobu 240

Gr ó b 241 (317)

Plan (Ryc. 80). a) Ułamki wazy typu B-1. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. c) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 80. Pod u l e, pow. Łask. Plan grobu 241

S k u p i s k o 242 (318)

Lużno rozrzucone skorupy z różnych naczyń. a) Kilka-dziesiąt ułamków ceramiki o powierzchniach silnie schropowaconych, ceglastych. Materiał pochodzi prawdopodobnie z dwóch naczyń typu E.

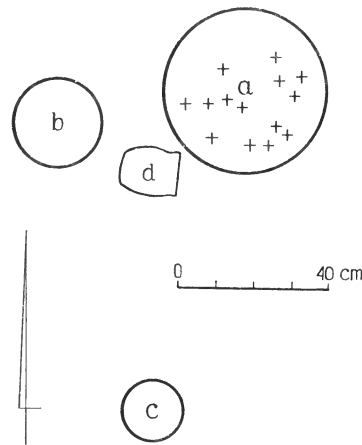
Gr ó b 243 (319)

Plan (Ryc. 81). a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b, c) Przedmioty zaginęły. d) Ułamki małego naczynia typu E o powierzchni lekko schropowaconej, ceglastej.

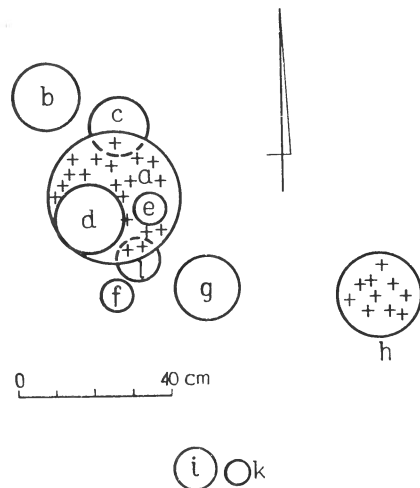
Gr ó b 244 (320)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 82). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia szara. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 34,5 cm (Tabl. XII, 10). b) Ułamki czerpaka półkuliściego. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna (Tabl. XII, 21). c) Czerpak zbliżony do typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. XII, 19). d) Mała waza typu B-7 u nasady szyi bruzda. Powyżej guzków grupy żłobków w układzie koncentrycznym. Górna część brzuśca zdobio-

na płytkimi żłobkami poziomymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 14 cm (Tabl. XII, 23). e) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 3 cm (Tabl. XII, 15). f) Naczynie typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 9 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. XII, 18). g) Ułamki amfory typu C-5. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi, poziomymi żłobkami. Po-

Ryc. 81. Pod u l e, pow. Łask. Plan grobu 243

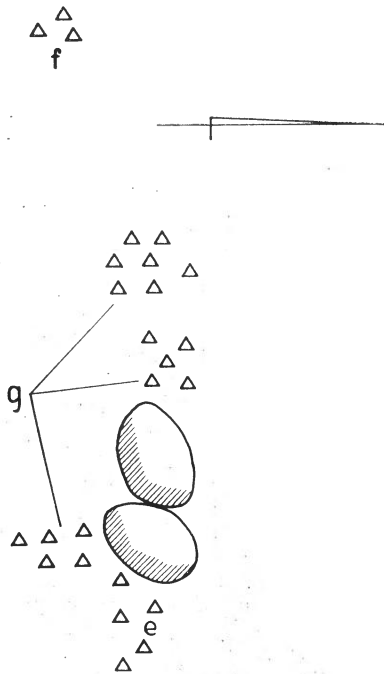
Ryc. 82. Pod u l e, pow. Łask. Plan grobu 244

wierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 16 cm (Tabl. XII, 25). h) Naczynie zaginęło. i) Naczynie typu H-8. Powierzchnia brunatna, gładka. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm (Tabl. XII, 24). k) Czerpak typu H-1 lub H-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica wylewu 6,5 cm (Tabl. XII, 14). l) Dolna część naczynia typu H-8. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 11 cm (Tabl. XII, 17).

Gr ó b 245 (321)

Zupełnie zniszczony. Plan (Ryc. 83). a) Ułamki naczynia prawdopodobnie typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, jasnobrunatna. b) Fragmenty szyi prawdopodobnie małej wazy lub amfory. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Drobne ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni schropowaconej, ceglastej. d, e) Materiał zaginął. f) Fragmenty małego czerpaka

zbliżonego do typu H-6. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. g) Fragmenty naczynia typu B-2. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi, ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 19,5 cm, wylewu 16 cm (Tabl. XII, 20). h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 83. Podule, pow. Łask. Plan grobu 245

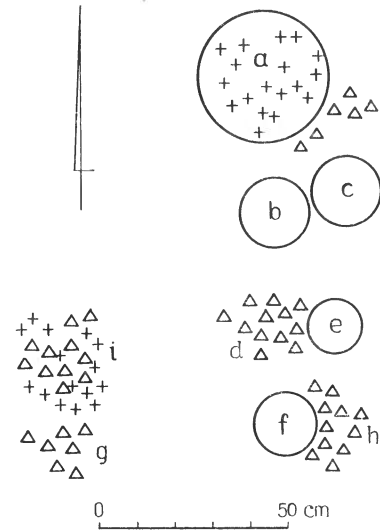
Skupisko 246 (322)

Skupienie skorup w promieniu 60 cm. a) Drobne fragmenty wazy nieustalonej odmiany o powierzchni szarej. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. c) Drobne ułamki prawdopodobnie dzbana. Górna część brzuśca zdobiona ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. d) Ułamki czerpaka typu H-1. Powierzchnia ciemnoszara, gładka.

Grób 247 (323)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 84) a) Waza typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 11,5 cm, brzuśca 37,5 cm, wylewu 27,5 cm; wysokość 27 cm (Tabl. XII, 27). b) Ułamki

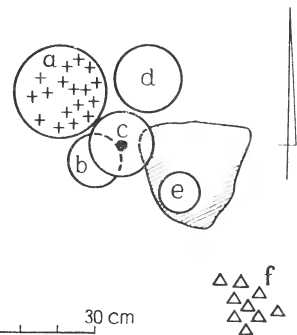
misy typu G-8. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 19 cm, wylewu 19 cm (Tabl. XII, 26). c) Mała amfora typu C-5. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XII, 22). d) Ułamki naczynia typu E o powierzchni silnie schropowaconej, ceglastobrunatnej. e) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 12 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XII, 16). f-i) Materiał zaginął. k) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a oraz i.

Ryc. 84. Podule, pow. Łask. Plan grobu 247

Grób 248 (324)

Plan (Ryc. 85). a) Ułamki naczynia zbliżonego do typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 24 cm, wylewu 18 cm (Tabl. XIII, 20). b) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 14 cm (Tabl. XIII, 24). c) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 14,5 cm,

Ryc. 85. Podule, pow. Łask. Plan grobu 248

wylewu 16 cm; wysokość 8 cm (Tabl. XIII, 21). d) Zachowane we fragmentach naczynie zbliżone do typu E-1. Powierzchnia słabo schropowacona, brunatna. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. XIII, 28). e) Naczynie typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 10,5 cm; wyso-

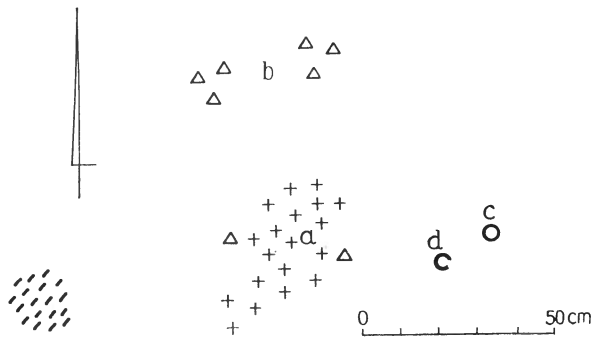
kość 4 cm (Tabl. XIII, 22). f) Drobne ułamki brzuśca nieustalonego bliżej naczynia. U nasady szyi bruzda, poniżej płytkie ukośne żłobki. Powierzchnia ciemnoszara. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 249 (325)

Luźno rozrzucone skorupy z kilku naczyń oraz drobne kości ludzkie i fragmenty przedmiotu brązowego. a) Drobne fragmenty wazy typu B-7. Cała powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 14,5 cm, wylewu 12 cm. b) Górna część kubka lub dzbanka. Górna część brzuśca zdobiona grupami żłobków ukośnych. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 14 cm (Tabl. XIII, 27). c) Fragmenty naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 14 cm. d) Mały ułamek spiralki brązowej z drutu o przekroju okrągłym.

Grób 250 (326)

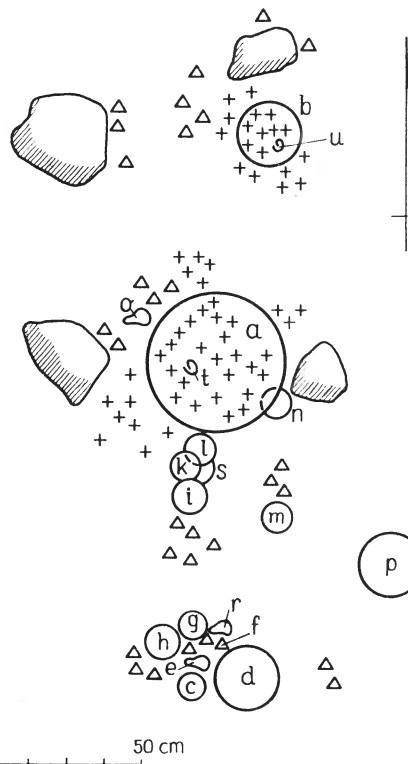
Zupełnie zniszczony. Plan (Ryc. 86). a) Drobne fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasta. b) Drobne ułamki amfory prawdopodobnie typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Kółko brązowe z płaskiej sztabki o średnicy 26 mm (Tabl. XIII, 26). d) Fragment kółka ze sztabki brązowej o przekroju okrągłym (Tabl. XIII, 23). e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 86. Podule, pow. Łask. Plan grobu 250

Grób 251 (327)

Plan (Ryc. 87). a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Przedmiot zaginął. c) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3,5 cm. d) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 16 cm. e) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 7,5 cm (Tabl. XIII, 32). f) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatnożółta. g—i) Materiał zaginął. k) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowana, ceglastobrunatna. Średnica wylewu 7 cm. l, m) Materiał zaginął. n) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. o) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 7 cm (Tabl. XIII, 31). p) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, jasnobrunatna. r) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 6,5 cm (Tabl. XIII, 30). s) Fragmenty małej amfory zbliżonej do typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 9 cm. t) Drobne fragmenty dwóch małych spiralek brązowych z drutu o przekroju okrągłym. u) Ułamki kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym.

Ryc. 87. Podule, pow. Łask. Plan grobu 251

Skupisko 252 (328)

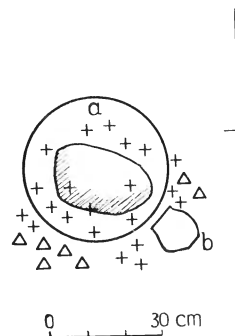
Skupienie skorup w promieniu 70 cm. a) Drobne ułamki wazy nieustalonej odmiany o powierzchni szarej. b) Fragmenty brzuśca amfory zbliżonej do typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi, ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. c) Drobne fragmenty czerpaka typu H-8. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Skupisko 253 (329)

Luźno rozrzucone w promieniu 30 cm skorupy z różnych naczyń. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasta. b) Fragmenty dzbanka o powierzchni gładkiej, brunatnej. c) Ułamki czerpaka typu H-1. Powierzchnia brunatna, gładka.

Grób 254 (330)

Plan (Ryc. 88). a) Drobne ułamki wazy prawdopodobnie typu B-3. Górna część brzuśca zdobiona kombinacjami głęboko rytych, wąskich żłobków (bruzd) oraz wyciska-

Ryc. 88. Podule, pow. Łask. Plan grobu 254

nyymi dołeczkami. Powierzchnia szara (Tabl. XIII, 29). b) Miniaturowa waza typu B-2. U nasady szyi bruzda. Największa wydatność brzuśca zdobiona płytkami, pionowymi żłobkami w czterech przeciwlegle rozmieszczonych grupach. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 9 cm (Tabl. XIII, 25). c) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 255 (331)

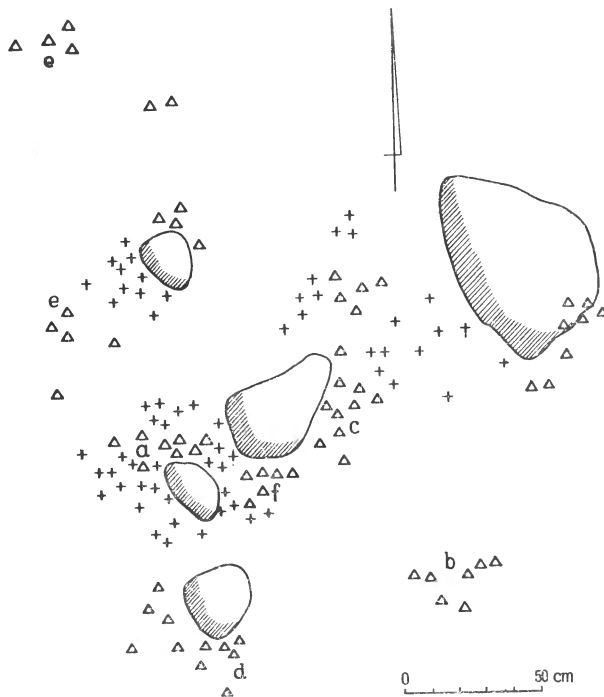
Skupienie drobnych ułamków ceramiki oraz węgla drzewnych. Materiał zagiął.

Skupisko 256 (332)

a) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasiobrunatna. b) Fragmenty małej misy typu G-8. Powierzchnia jasnoszara. c) Fragmenty czerpaka typu H-8. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. d) Drobny ułamek grzechołki.

Grób 257 (333)

Plan (Ryc. 89). a) Drobne fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi dwa płytkie żłobki poziome. Powyżej czterech przeciwlegle rozmieszczonych guzków, płytkie żłobki o układzie koncentrycznym. Górna część brzuśca zdobiona

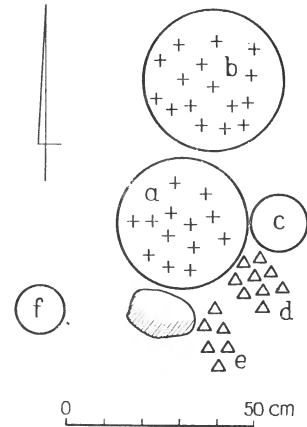

Ryc. 89. Podule, pow. Łask. Plan grobu 257

żłobkami poziomymi oraz grupami żłobków pionowych. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. b) Przedmiot zagiął. c) Ułamki dzbana. U nasady wysokiej szyi bruzda oraz guzki. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XIV, 2). d, e) Materiał zagiął. f) Naczynie typu D-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Wąski pas przydenny wygładzony. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 15 cm (Tabl. XIV, 1).

Grób 258 (334)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 90). a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-4. U nasady szyi żłobek poziomy, poniżej grupy płytek żłobków o układzie koncentrycznym. Dolna część brzuśca schropowacona. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 10,5 cm,

Ryc. 90. Podule, pow. Łask. Plan grobu 258

brzuśca 39,5 cm (Tabl. XIV, 6). c) Środkowa część naczynia zbliżonego do typu G-2 i H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia brunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnica brzuśca 17 cm. d) Drobne ułamki czerpaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Drobne ułamki szyi naczynia a. f) Ułamki naczynia zbliżonego do typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5,5 cm.

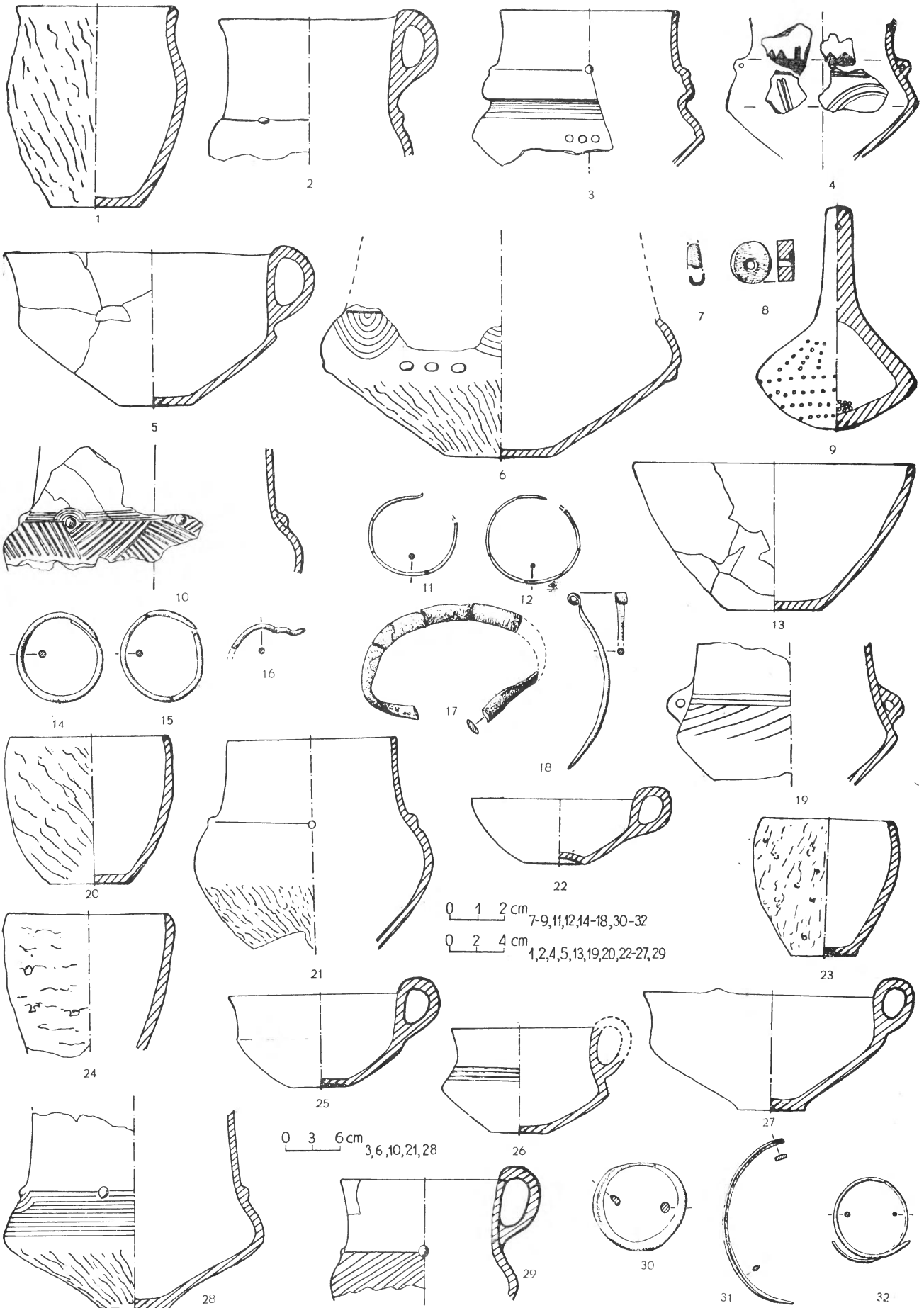
Skupisko 259 (335)

Skupienie luźno rozrzuconych ułamków naczyń. a) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasiobrunatna. b) Fragmenty czerpaka typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna.

Grób 260 (336)

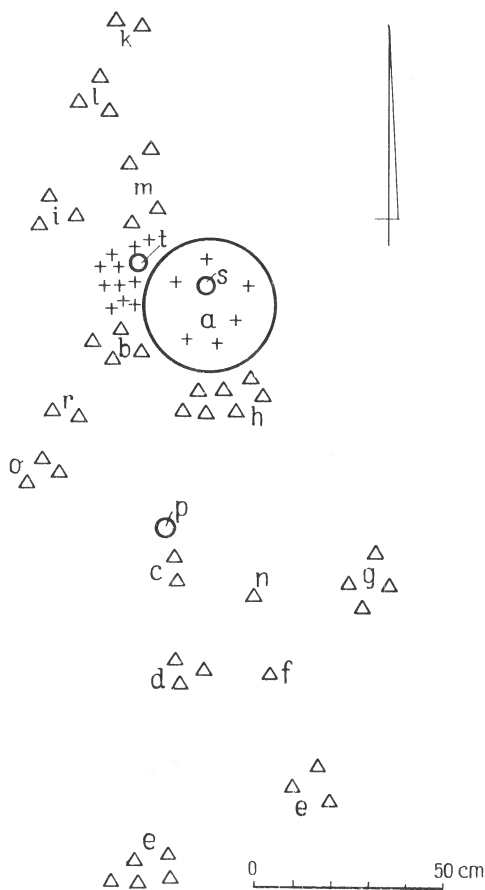
Plan (Ryc. 91). a) Zachowane we fragmentach naczynie „piętrowe” zdobione guzkami i bruzdą dookólną. Powierzchnia ciemnoszara. Dolna partia brzuśca gładka. Średnice: brzuśca „dolnego” 25 cm, brzuśca „górnego” 23 cm, wylewu 20 cm (Tabl. XIV, 3). b) Ułamki czerpaka typu H-6 (?). Dno wklęsłe. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnica dna 3,5 cm. c) Fragmenty małego czerpaczka zbliżonego do typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 3 cm. d) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, ceglasiobrunatna. Średnica wylewu 9,5 cm. e) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, ceglasiobrunatna. f) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, brunatna. Wylew lekko zachylony do wnętrza. g, h) Materiał zagiął. i) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. k) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatna, gładka. l) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia ceglasiobrunatna, schropowacona. m) Fragmenty dużego naczynia typu E. Po-

TABLICA XIV

Podule, pow. Łask. Grób 257 (1, 2). Grób 258 (6). Grób 260 (3,4). Grób 269 (10). Grób 273 (11, 12, 17, 18). Grób 275 (7, 8). Grób 278 (5). Grób 281 (20—22, 24, 25). Grób 284(14—16). Grób 288 (9). Grób 289 (13, 19, 23). Grób 294 (28). Grób 299 (27, 30—32). Skupisko 300 (26, 29)

wierzchnia schropowacona, szarobrunatna. Wylew lekko zachylony do wnętrza. n) Fragmenty czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. o) Fragmenty amforki o powierzchni grafitowanej i bogato ornamentowanej płytkimi żłobkami. Średnica brzuśca 14 cm (Tabl. XIV, 4). p) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. r) Ułamki miniaturowej wazy typu B-1. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 6 cm. s) Kilka drobnych fragmentów przepalonych małych kółek z drutu brązowego o przekroju okrągłym. t) Fragmenty kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. u) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a.

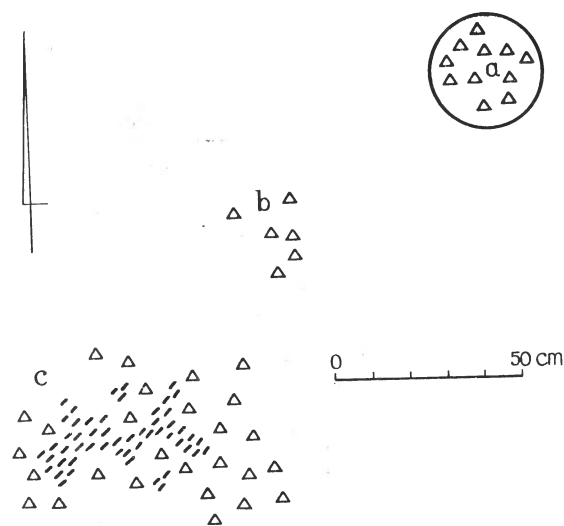
Ryc. 91. Podule, pow. Łask. Plan grobu 260

Skupisko 261 (337)

Plan (Ryc. 92). a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglata. c) Fragmenty naczynia typu E z wylewem lekko zachylonym do wnętrza. Powierzchnia szarobrunatna. d) Drobne ułamki węgla drzewnych.

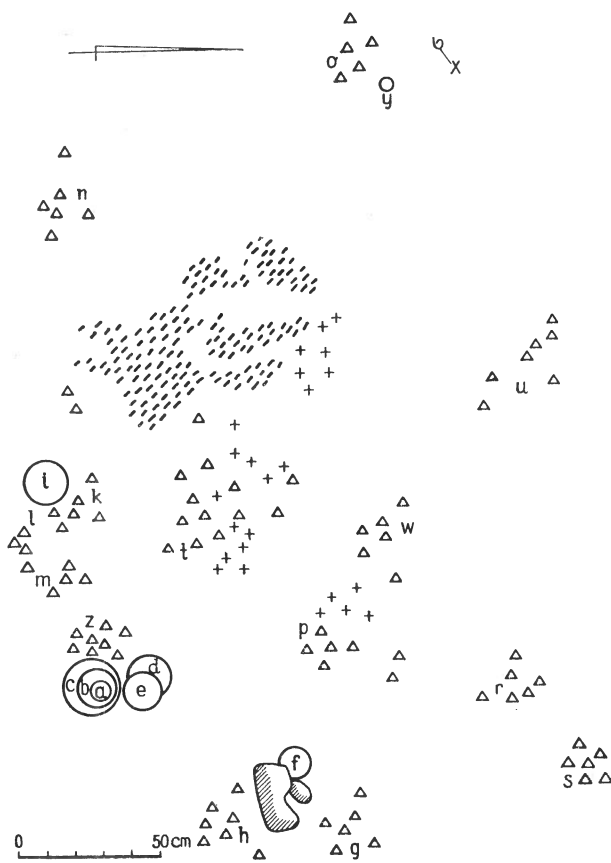
Skupisko 262 (338)

Duże skupienie skorup pochodzące prawdopodobnie ze zbiorowego, zupełnie zniszczonego grobu, pokrytego częściowo kamieniami. Plan (Ryc. 93). a) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. b) Ułamki czerpaka typu H-2 o powierzchni szarobrunatnej. c) Fragmenty dużego czerpaka zbliżonego do typu H-6 o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. Średnice: dna 4,5 cm,

Ryc. 92. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 261

wylewu 13 cm. d) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. e) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, ceglatabrunatna. Średnica wylewu 10 cm. f) Fragmenty głębokiego czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. g) Ułamki małej amforki typu C-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. h) Ułamki miski typu G-2. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia ciemnoszara, gładka. i) Naczynie typu H-6. Powierzchnia jasnobrunatna. U nasady szyi dwa płytkie poziome żłobki. Na krawędzi wylewu po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: dna 4 cm,

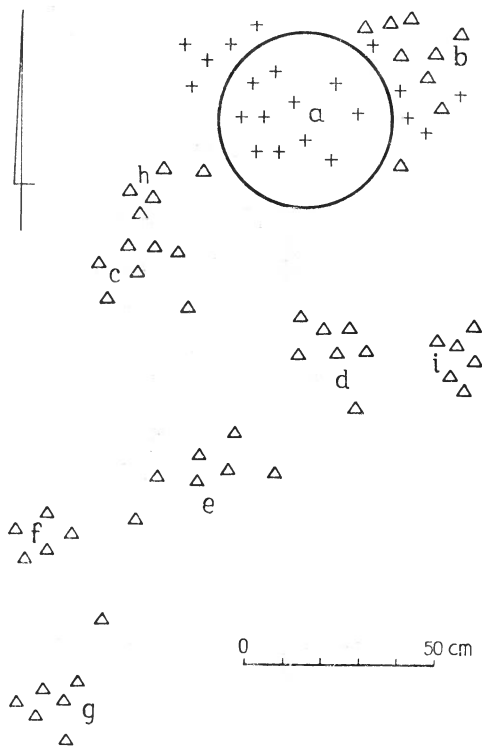

Ryc. 93. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 262

brzuśca 12,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 9,5 cm. k) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. l) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, szara. m) Górna część naczynia typu G-10. Powierzchnia gładka, szara. Średnice brzuśca i wylewu 18,5 cm. n) Drobne ułamki naczynia nieustalonego typu o powierzchni gładkiej, brunatnej. o) Ułamki wazy typu B-6. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. p) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej naczynia o powierzchni lekko schropowaconej, jasnobrunatnej. r) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia ciemnobrunatna, gładka. s) Drobne fragmenty wylewu naczynia typu E. Powierzchnia silnie schropowacona, ceglasta. t) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. u) Fragmenty małego czerpaka półkulistego o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. w) Ułamki dna naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta. z) Ułamki niewielkiego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, szarobrunatna. Wylew lekko zachylony do wnętrza. Średnica dna 5,5 cm. x) Drobne fragmenty kilku kółek brązowych z drutu o przekroju okrągłym. y) Przepalony ułamek nieokreślonego przedmiotu brązowego. q) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 263 (339)

Plan (Ryc. 94). a) Fragmenty wazy typu B-4. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, brunatna. c) Frag-

Ryc. 94. Podule, pow. Łask. Plan grobu 263

menty amfory typu C-5. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnica brzuśca 15 cm. d) Ułamki czerpaka półkulistego. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Fragmenty naczynia typu C. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. f) Ułamki naczynia typu E-2. Powierzchnia ceglastobrunatna. g) Fragmenty małej misy typu G-2. Powierzchnia gładka,

brunatna. h) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 7,5 cm. i) Niewielki kubek z wysoką lejkowatą szyją i silnie wyдутym brzuścem. U nasady szyi dwa poziome płytkie, równoległe żłobki. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 7 cm; wysokość 7 cm.

Grób 264 (340)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Grób ten składał się z beładnie rozrzuconych drobnych ułameków ceramiki, przedmiotu brązowego oraz rozsypanych kości z popielnicy. Materiał ceramiczny i kości zaginęły. a) Ułamek drutu brązowego o przekroju okrągłym. Długość przepalonego i odkształconego przedmiotu 7 cm.

Skupisko 265 (341)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 30 cm. a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca i partie dolne gładkie. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E-2. Powierzchnia ceglasta. c) Ułamki kubka nieustalonego bliżej kształtu. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Skupisko 266 (342)

Skupienie ceramiki w promieniu 40 cm. a) Ułamek kubka lub czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. b) Drobne ułamki nieustalonego bliżej dzbanka o powierzchni gładkiej, brunatnej. c) Drobne ułamki grzechotki glinianej.

Skupisko 267 (343)

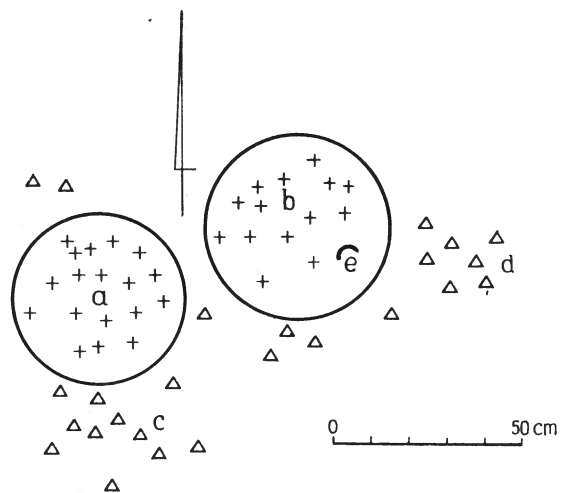
Skupienie ceramiki pochodzącej z kilku naczyń. Materiał zaginął.

Skupisko 268 (344)

Skupienie ceramiki oraz drobnych ułameków węgla drzewnych. Materiał zaginął.

Grób 269 (345)

Zniszczony. Plan (Ryc. 95). a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona kombinacjami płytkich żłobków. Powyżej guzków płytkie

Ryc. 95. Podule, pow. Łask. Plan grobu 269

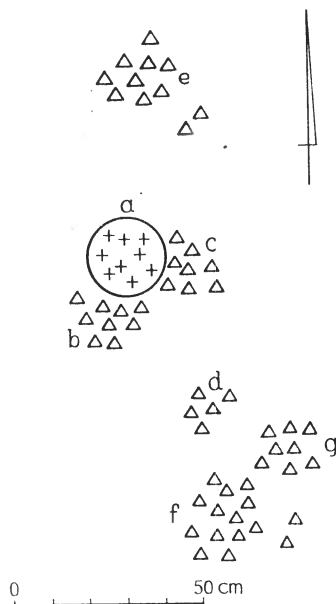
żłobki w układzie koncentrycznym. Dolna część brzuśca schropowacona. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 36 cm (Tabl. XIV, 10). c) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. d) Ułamki prawdopodobnie dwóch różnych czerpaków nieustalonej odmiany. Powierzchnie gładkie, brunatne. e) Drobnny ułamek przepalonego drutu brązowego o przekroju okrągłym. f) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a, b.

Skupisko 270 (346)

Lużno rozrzucone skorupy w promieniu 30 cm. a) Bardzo drobne ułamki ceramiki pochodzące z nieustalonej liczby naczyń, nieokreślonych typów.

Grób 271 (347)

Plan (Ryc. 96). a) Mała amforka zbliżona do typu C-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 11 cm. b) Przedmiot zagiął. c) Ułamki czerpaka nieustalonej bliżej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 7 cm. d—g) Materiał zagiął.

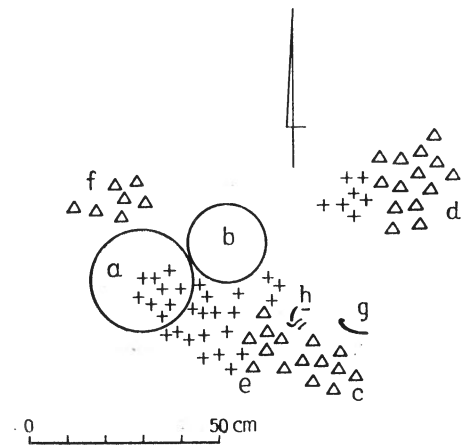
Ryc. 96. Podule, pow. Łask. Plan grobu 271

Skupisko 272 (348)

Skupienie skorup w promieniu 40 cm. a) Ułamki małej amforki nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. b) Fragmenty dzbanka lub kubka nieustalonego kształtu. Powierzchnia gładka, brunatnoszara.

Grób 273 (349)

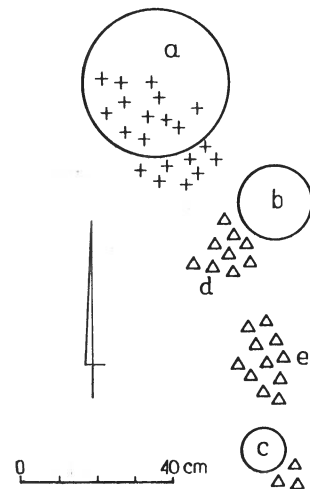
Plan (Ryc. 97). a) Naczynie-popielnica zagięło. b) Ułamki naczynia doniczkowatego z jednym uchem przy krawędzi wylewu. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 21 cm. c—f) Materiał zagiął. g) Szpila brązowa z rozklepaną główką zwiniętą w uszko. Długość 7 cm (Tabl. XIV, 18). h) Fragmenty kółka z okrągłego drutu brązowego. Średnica 3 cm (Tabl. XIV, 11). i) Kółko z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Średnica 3,5 cm (Tabl. XIV, 12). k) Fragmenty bransolety ze sztabki brązowej o przekroju soczewkowatym. Średnica 7 cm (Tabl. XIV, 17). l) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 97. Podule, pow. Łask. Plan grobu 273

Grób 274 (350)

Plan (Ryc. 98). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookoła bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki głębokiej miski półkulistej z jednym uchem umieszczonym przy krawędzi. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 18 cm. c) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. d) Fragment czerpaka zbliżonego do typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. Średnica wylewu 12 cm. f) Drobne przepalone kości ludzkie.

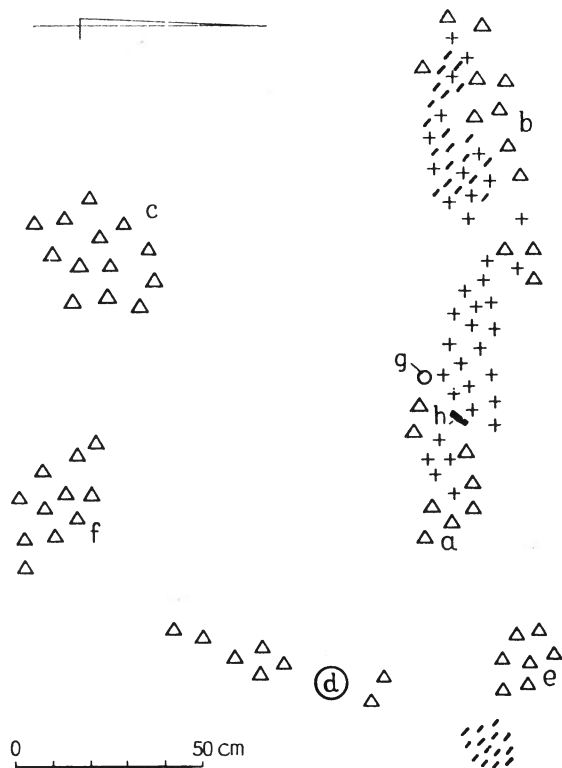

Ryc. 98. Podule, pow. Łask. Plan grobu 274

Grób 275 (351)

Plan (Ryc. 99). a) Drobne ułamki brzuśca małej wazy prawdopodobnie typu B-2. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich ukośnie nachylonych żłobków. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty prawdopodobnie amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. c) Ułamki dużego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. Średnica dna 6 cm. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 7 cm; wysokość 2,5 cm. e) U-

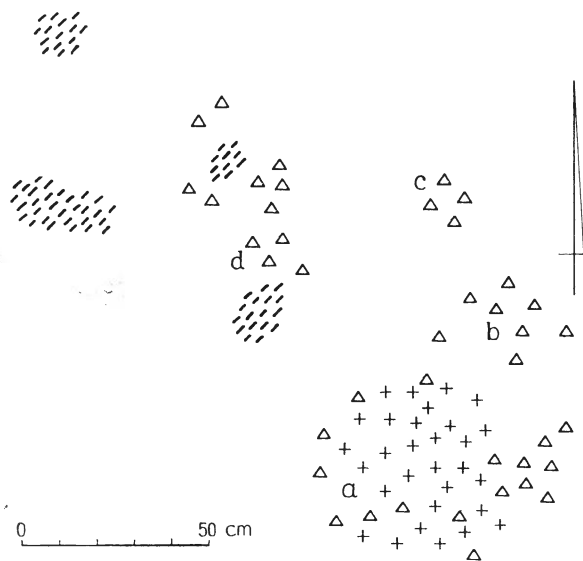
łamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowawana, ceglastobrunatna. f) Drobne ułamki małej misy typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. g) Cylindryczny, płaski paciorek gliniany. Średnica 1,6 cm (Tabl. XIV, 8). h) Drobny fragment rurkowato wygiętej cienkiej blaszki brązowej (Tabl. XIV, 7). i) Drobne węgle drzewne.

Ryc. 99. Podule, pow. Łask. Plan grobu 275

Grób 276 (352)

Zniszczony. Plan (Ryc. 100). a) Ułamki małej wazy typu B-1 z bardzo krótką szyją. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Fragmenty małej wazy typu B-1 o krótk-

Ryc. 100. Podule, pow. Łask. Plan grobu 276

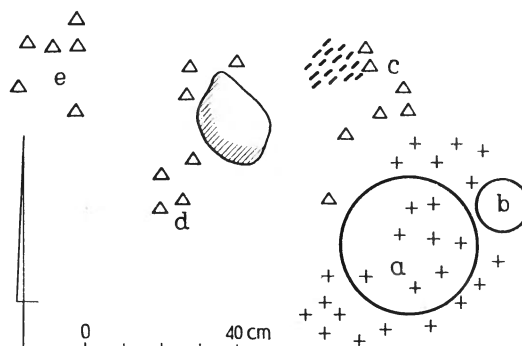
kiej szyi. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. Powierzchnia brunatna. c) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. d) Ułamki dużego naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna. e) Drobne przepalone kości ludzkie. f) Ułamki węgla drzewnych.

Skupisko 277 (353)

Skupienie skorup na przestrzeni o wymiarach 120×60 cm. Materiał zaginął.

Grób 278 (354)

Zniszczony. Plan (Ryc. 101). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 12 cm, wylewu

Ryc. 101. Podule, pow. Łask. Plan grobu 278

8,5 cm. c) Drobne ułamki naczynia nieustalonego kształtu o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. d) Naczynie typu G-10. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 19 cm, wylewu 20 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. XIV, 5). e) Drobne ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. f) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 279 (355)

Skupienie skorup w promieniu 60 cm i ułamki drobnych węgla drzewnych. a) Fragmenty niewielkiej amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Fragment naczynia typu E. Powierzchnia schropowawana, brunatna. c) Ułamki głębokiej misy typu G-10. Powierzchnia brunatna, gładka. d) Ułamki kubka nieustalonego bliżej kształtu o powierzchni gładkiej, brunatnej. Średnica wylewu 11 cm. e) Drobne ułamki węgla drzewnych.

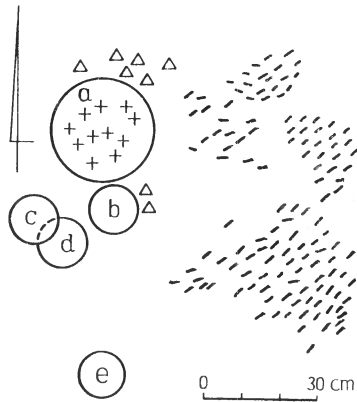
Grób 280 (356)

Zniszczony. Składający się z jednego naczynia-popielnicy. Materiał ceramiczny zaginął. a) Ułamek prawdopodobnie szpili brązowej nieustalonego typu. Długość 5,5 cm.

Grób 281 (357)

Plan (Ryc. 102). a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowawany. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 27 cm, wylewu 18,5 cm (Tabl. XIV, 21). b) Naczynie typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 11 cm (Tabl. XIV, 20). c) Naczynie typu H-6 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość

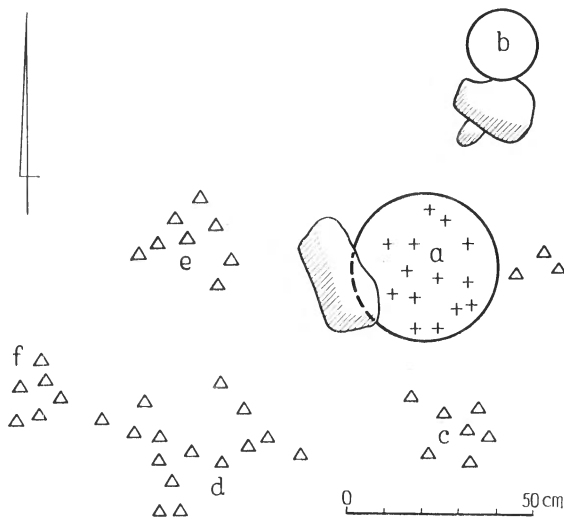
6,5 cm (Tabl. XIV, 25). d) Górna część naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. XIV, 24). e) Naczynie typu H-2. Powierzchnia brunatna, gładka. Średnice: dna 4,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 4,5 cm (Tabl. XIV, 22). f) Drobnie przepalane kości ludzkie z naczynia a. g) Drobnie węgle drzewne.

Ryc. 102. Podule, pow. Łask. Plan grobu 281

Grób 282 (358)

Zniszczony. Plan (Ryc. 103). a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, brunatna. b) Ułamki małej amforki typu C-2. Cała powierzchnia gładka, ceglasto-brunatna. Średnica dna 5 cm. c) Ułamki głębokiej misy zbliżonej do typu G-10. Cała powierzchnia gładka, jasno-

Ryc. 103. Podule, pow. Łask. Plan grobu 282

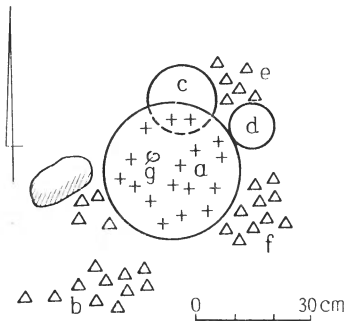
brunatna. Średnica dna 7,5 cm. d) Przedmiot zagiął. e) Drobnie ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. f) Drobnie ułamki głębokiej misy zbliżonej do typu G-10. Cała powierzchnia gładka, jasno-brunatna.

Grób 283 (359)

Zniszczony. a) Ułamki wazy typu B-4. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Wąski pas przydenny wygładzony. b) Drobnie przepalane kości ludzkie pochodzące prawdopodobnie z naczynia a.

Grób 284 (360)

Plan (Ryc. 104). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. c) Fragmenty dużego czerpaka lub kubka nieustalonego kształtu. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnica dna 6,5 cm. d) Mała amforka zbliżona do typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 8,5 cm. e) Naczynie zagięło. f) Ułamki naczynia typu E-2. Powierzchnia ceglastobrunatna. g) Kółko brązowe z za-

Ryc. 104. Podule, pow. Łask. Plan grobu 284

chodzącymi na siebie końcami z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 3 cm (Tabl. XIV, 14). h) Fragmenty kółka brązowego z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 3,3 cm (Tabl. XIV, 15). i) Ułamek drutu brązowego o przekroju okrągłym (Tabl. XIV, 16). k) Drobnie przepalane kości ludzkie.

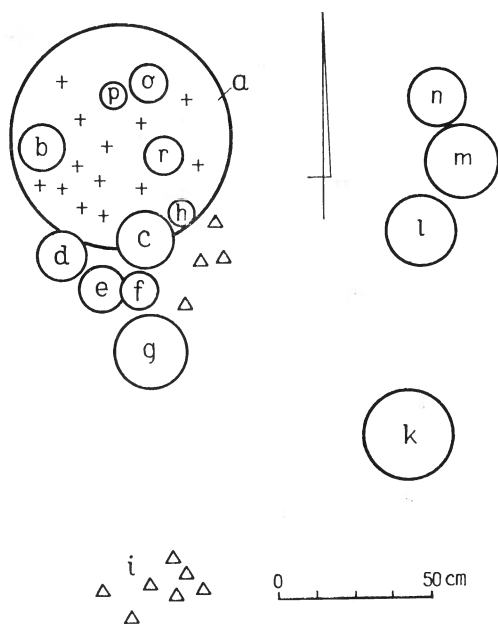
Skupisko 285 (361)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 120 cm. a) Ułamki wazy typu B-6. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty małej amforki nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, szara. c) Fragmenty czerpaka nieokreślonej bliżej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna.

Grób 286 (362)

Plan (Ryc. 105). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-1. Górna część brzuśca nieozdobiona, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki głębokiego czerpaka zbliżonego do typu H-2. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość 5 cm. c) Mały czerpaczek typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice wylewu 8 cm. d) Fragmenty kubka w przybliżeniu doniczkowatego kształtu o powierzchni gładkiej brunatnej. Średnica dna 4 cm; wysokość 6,5 cm. e) Fragmenty kubka z krótką lekko rozchylną szyjką i łagodnie wyдутym brzuścem. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. f) Czerpak typu H-2. Powierzchnia szara. Średnica wylewu 9,5 cm; wysokość 3 cm. g) Czerpak półkulisty, głęboki. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5 cm. h) Miniaturowe naczynie zbliżone do typu E. Powierzchnia słabo wygładzona, brunatnoszara, Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 5 cm; wysokość 4,5 cm. i) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. k—n) Materiał zagiął. o) Czerpak typu

H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnice: dna 1 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 2 cm. p) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 7,5 cm. r) Czerpak typu H-2. Powierzchnia ceglastobrunatna, gładka. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 3,5 cm; wysokość 3 cm. s) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a.

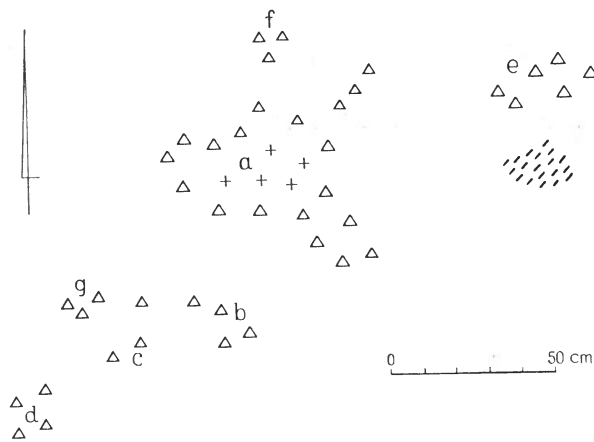
Ryc. 105. Podule, pow. Łask. Plan grobu 286

Skupisko 287 (363)

Skupienie skorup pochodzących z jednego naczynia. a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi pojedyncza bruzda. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 288 (364)

Zniszczony. Plan (Ryc. 106). a) Ułamki wazy typu B-4. Górna część brzuśca niezdobiona, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Grzechotka gliniana gruszkowata, zdobiona wyciskanymi dołączkami. Długość 8,3 cm (Tabl. XIV, 9). c) Ułamki amfory typu C-2. Cała po-

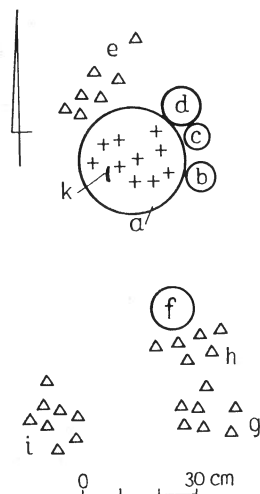

Ryc. 106. Podule, pow. Łask. Plan grobu 288

wierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Fragmenty misy ostro profilowanej zbliżonej do typu G-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna, e) Fragmenty małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. f) Ułamki głębokiego czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, jasnoszara. Średnica wylewu 12 cm. g) Mały czerpaczek typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 2,5 cm. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 289 (365)

Plan (Ryc. 107). a) Mała amfora typu C-2. U nasady szyi poziome żłobki dookólne. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnica brzuśca 16 cm (Tabl. XIV, 19). b) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. c) Mały czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna.

Ryc. 107. Podule, pow. Łask. Plan grobu 289

Średnice: dna 3 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość 4,5 cm. d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 10,8 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10 cm (Tabl. XIV, 23). e) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. Średnica wylewu 9 cm. f) Duży czerpak zbliżony do typu H-2. Powierzchnia gładka, szara. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 3,5 cm. g) Głęboka misa o powierzchni gładkiej brunatnej. Średnice: dna 6 cm, wylewu 20,5 cm; wysokość 11 cm (Tabl. XIV, 13). h) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia lekko schropowacona, ceglasta. Średnica wylewu 9 cm. i) Fragmenty wylewu misy o krawędzi silnie rozchylonej na zewnątrz. Powierzchnia gładka, brunatna. k) Dwa drobne ułamki drutu brązowego o przekroju okrągłym.

Skupisko 290 (366)

Lużno rozrzucone skorupy w promieniu 1 m. a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej amfory nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. c) Ułamki ceramiki pochodzącej z czterech naczyń, w tym fragmenty prawdopodobnie dwóch czerpaków. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne. d) Fragmenty dużego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastobrunatna.

Skupienie ceramiki oraz drobne ułamki węgla drzewnych. a) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. b) Fragmenty brzuśca prawdopodobnie małej amfory lub wazy. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich żłobków ukośnych. Powierzchnia ciemnoszara. c) Drobne ułamki brzuśca prawdopodobnie wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona na całej powierzchni ornamentem zaplatanych trójkątów, wypełnionych płytkimi żłobkami. Powierzchnia brunatna. d) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna, silnie schropowacona. e) Ułamki co najmniej trzech czerpaków nieustalonych odmian o powierzchniach gładkich, jasnobrunatnych. f) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 292 (368)

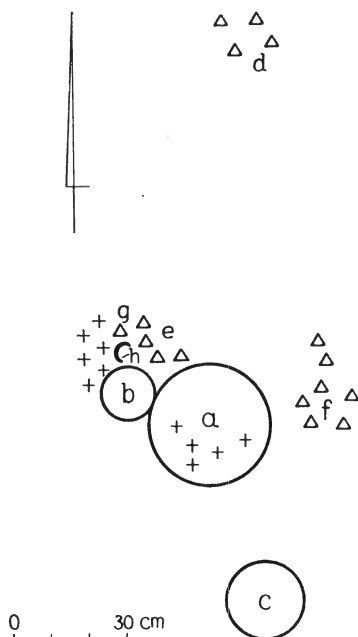
Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 30 cm. a) Ułamki wazy zbliżonej do typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Drobne ułamki ceramiki, w tym przypuszczalnie jednej misy nieustalonej odmiany i co najmniej dwóch czerpaków. Powierzchnie gładkie, jasnobrunatne.

Skupisko 293 (369)

Skupienie skorup w promieniu 30 cm. a) Drobne ułamki ceramiki pochodzące z nieustalonej liczby naczyń nieokreślonych typów.

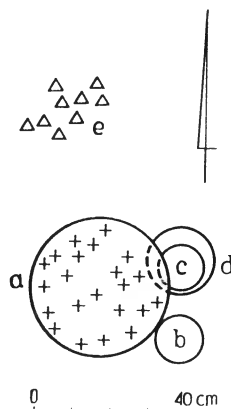
Grób 294 (370)

Plan (Ryc. 108). a) Waza typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami poziomymi, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 29 cm (Tabl. XIV, 28). b—f) Materiały zaginęły. g) Czerpak zbliżony do typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 5 cm, wylewu 15 cm; wysokość 5,5 cm. h) Drobny ułamek przepalonego kółeczka brązowego z drutu o przekroju okrągłym.

Ryc. 108. Podule, pow. Łask. Plan grobu 294

Plan (Ryc. 109). a) Ułamki wazy typu B-7. U nasady brzuśca dwie poziome bruzdy. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zaginęło. c) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 13 cm; wysokość 5,5 cm. d, e) Materiał zaginął.

Ryc. 109. Podule, pow. Łask. Plan grobu 295

Skupisko 296 (372)

Luźno rozrzucone skorupy i kości ludzkie pochodzące prawdopodobnie z zupełnie zniszczonego grobu. a) Drobne fragmenty wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi, poziomymi żłobkami dookólnymi. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. b, c) Materiał zaginął. d) Ułamki małego czerpaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. e) Przedmiot zaginął. f) Fragmenty małego czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, ceglasterobrunatna. Średnica wylewu 5 cm. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 297 (373)

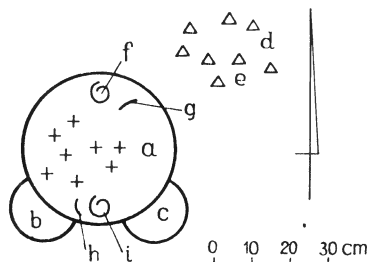
Skupienie ułamków nieustalonej liczby naczyń w promieniu 80 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 298 (374)

Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 30 cm. Materiał zaginął.

Grób 299 (375)

Plan (Ryc. 110). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. b) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm,

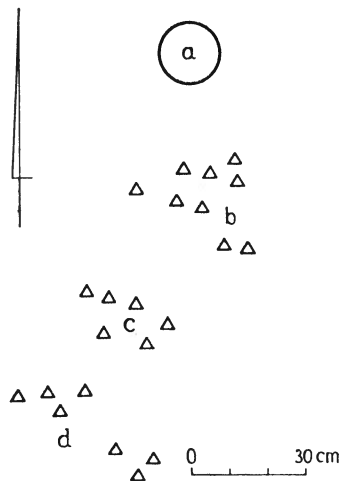

Ryc. 110. Podule, pow. Łask. Plan grobu 299

wylewu 12,5 cm; wysokość 6 cm. c) Zachowane we fragmentach naczynie zbliżone do typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Na krawędzi pojedyncze występy. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 18 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. XIV, 27). d) Drobnie ułamki naczyńia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. e) Ułamki małej wazy nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, brunatna. f) Kółko brązowe ze sztabki o przekroju jajowatym. Jeden grzbiet ostro profilowany. Średnica 3,4 cm (Tabl. XIV, 30). g) Ułamek małej bransolety z drutu o przekroju okrągłym z końcem rozklepanym, piasko ściętym (Tabl. XIV, 31). h) Fragment „salta leone” długości 23 mm. i) Kółko brązowe z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 3 cm (Tabl. XIV, 32). k) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczyńia a.

Skupisko 300 (376)

Plan (Ryc. 111). a) Czerpak typu H-6. U nasady szyi cztery poziome żłobki dookólne. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 12,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 8 cm (Tabl. XIV, 26). b) Górna część dzbana z wysoką lekko rozchyloną szyją i łagodnie zaokrąglonym brzuścem. U nasady szyi pozioma bruzda i guzki. Górna

Ryc. 111. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 300

część brzuśca ornamentowana płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. XIV, 29). c) Fragmenty małego czerpaka nieustalonej bliżej odmiany o powierzchni gładkiej, jasnoszarej. Średnica wylewu 9 cm. d) Ułamki naczyńia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna.

Grób 301 (377)

Plan (Ryc. 112). a) Naczynie zaginęło. b) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 6 cm; wysokość 3 cm. c) Naczynie typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 3 cm. d) Przedmiot zaginęł.

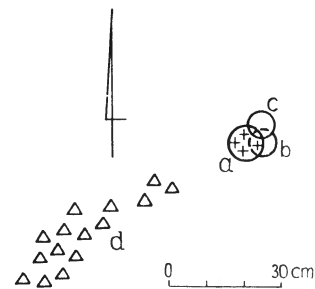
Skupisko 302 (378)

Skupienie skorup w promieniu 30 cm. Materiał zaginęł.

Skupisko 303 (379)

Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 50 cm. a) Fragmenty wylewu nieustalonego bliżej naczyńia. Na

wysokiej lejkowatej szyi przewiercone na wylot otworki rozmieszczone w dwóch rzędach. Górna część brzuśca zdobiona grupami płytkich żłobków ukośnych. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 14 cm (Tabl. XV, 2). b) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Ułamki

Ryc. 112. Podule, pow. Łask. Plan grobu 301

naczyńia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. d) Fragmenty głębokiego czerpaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, szarobrunatnej. e) Zachowana we fragmentach grzechotka gruszkowata z otworkiem na uchwycie.

Skupisko 304 (380)

Skupienie skorup i drobnych węgli drzewnych w promieniu 40 cm. a) Zachowana we fragmentach waza typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona ornamentem zaplatających trójkątów wypełnionych płytkami żłobkami. Dolne partie brzuśca gładkie. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 21 cm, wylewu 15,5 cm; wysokość 17,5 cm (Tabl. XV, 1). b) Fragmenty czerpaka nieustalonej bliżej odmiany o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. c) Ułamki naczyńia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. d) Drobnie ułamki miski prawdopodobnie typu G-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Drobnie ułamki węgli drzewnych.

Skupisko 305 (381)

Skupienie skorup w promieniu 60 cm. Materiał zaginęł.

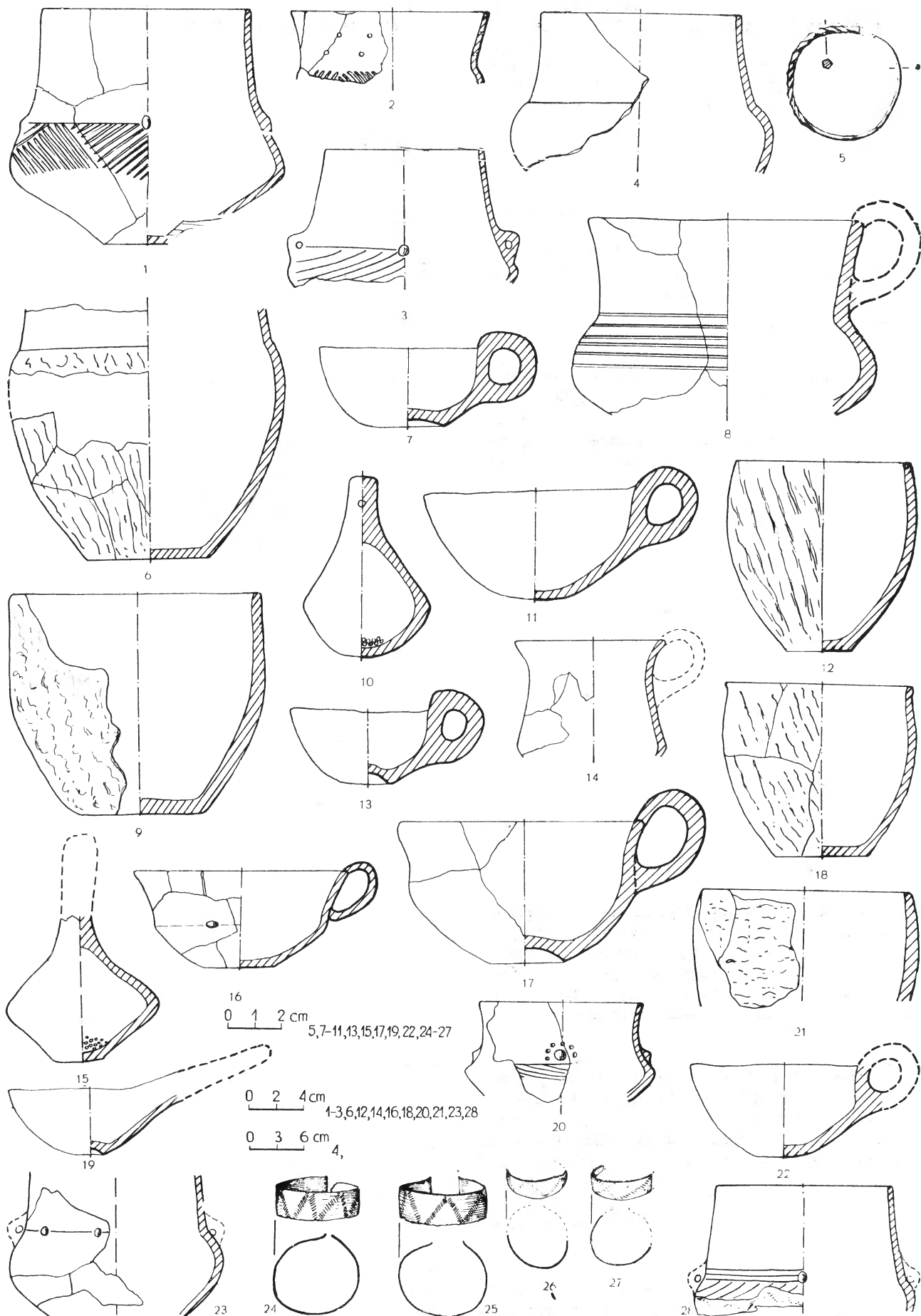
Skupisko 306 (382)

Luźno rozrzucone skorupy z kilku naczyń w promieniu 40 cm. a) Ułamki naczyńia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna.

Grób 307 (383)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 113). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca niezdobiona, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. c) Ułamek czerpaka zbliżonego do typu H-6. Powierzchnia gładka, ceglastrobrunatna. d) Drobnie ułamki nieustalonego bliżej naczyńia średniościennego o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Ułamki płaskiego dna prawdopodobnie miski. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica dna 5 cm. f) Drobnie ułamki nieustalonego bliżej naczyńia o powierzchni gładkiej, brunatnej. g) Ułamki małej wazy nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. h) Fragmenty naczyńia typu E. Powierzchnia schro-

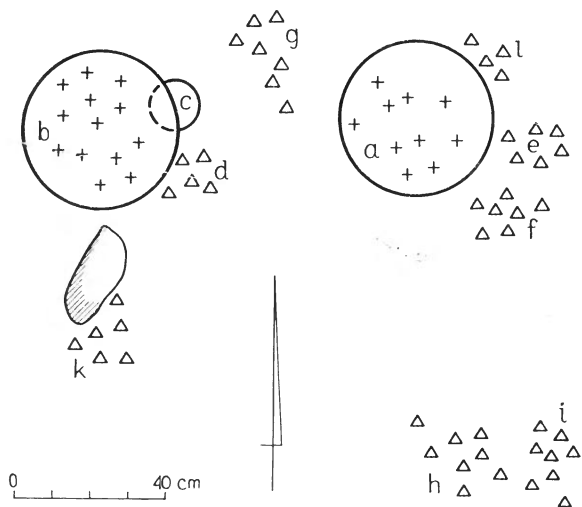
TABLICA XV

Podule. pow. Łask. Skupisko 303 (2). Skupisko 304 (1). Grób 316 (3—15, 17, 18, 21). Grób 318 (20). Grób 325 (16, 19, 22—28)

powacona, ceglastrobrunatna. i) Ułamki małej amforki nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. k) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnica wylewu 10 cm. l) Dolna część miniaturowego naczynia prawdopodobnie kubka nieokreślonego kształtu. Powierzchnia gładka, szara. m) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a i b.

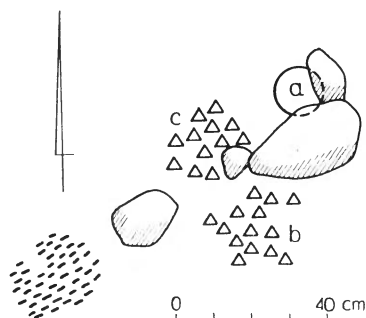
wierzchni schropowaconej, ceglastej. h) Ułamki niewielkiej amfory typu C-2. U nasady szyi trzy płytkie poziome żłobki. Górna część brzuśca ornamentowana żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szarżółta. i) Drobny ułamek małego kółeczka z drutu brązowego o przekroju prostokątnym.

Ryc. 113. Podule, pow. Łask. Plan grobu 307

Skupisko 308 (384)

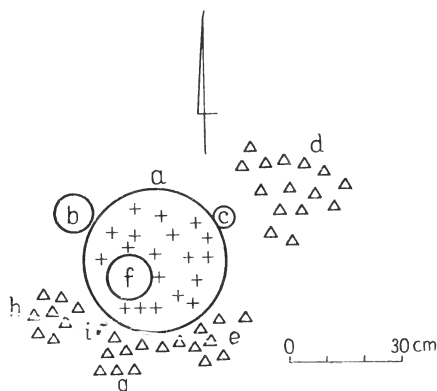
Plan (Ryc. 114). a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. b) Fragmenty dużego czerpaka zbliżonego do typu H-1. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. c) Drobne ułamki niewielkiej wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca gładkie. Powierzchnia jasnobrunatna. d) Drobne ułamki węgla drzewnych.

Ryc. 114. Podule, pow. Łask. Plan skupiska 308

Grób 309 (385)

Plan (Ryc. 115). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-4. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca niezdobiona, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zaginęło. Był to prawdopodobnie czerpak. c) Drobne ułamki miniaturowej wazy typu B-1. Powierzchnia całkowicie gładka, ceglastrobrunatna. d) Przedmiot zaginał. e) Drobne fragmenty nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. f) Ułamki dużego czerpaka zbliżonego do typu H-1. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. g) Ułamki naczynia typu E o po-

Ryc. 115. Podule, pow. Łask. Plan grobu 309

Skupisko 310 (386)

Skupienie skorup w promieniu 20 cm. Materiał zaginał.

Skupisko 311 (387)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 30 cm. a) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. b) Ułamki małej amforki prawdopodobnie typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna.

Skupisko 312 (388)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 50 cm. a) Ułamki naczynia typu E o powierzchni schropowaconej, ceglastrobrunatnej. b) Fragmenty czerpaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, brunatnoszarej.

Skupisko 313 (389)

Skupienie skorup w promieniu 30 cm. a) Fragmenty dużego grubościennego naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta, schropowacona. b) Ułamki nieokreślonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, szarej. c) Ułamki małej amforki nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara.

Skupisko 314 (390)

Luźno rozrzucone skorupy z kilku naczyń z promieniu 60 cm. Materiał zaginał.

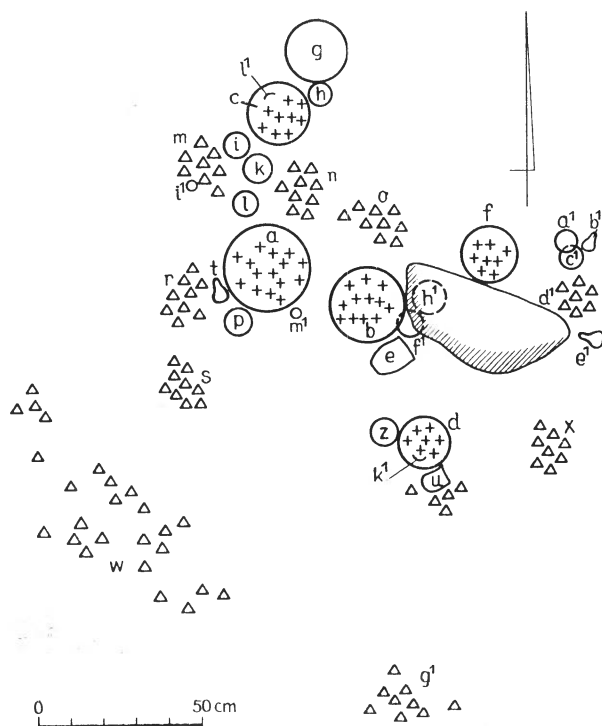
Skupisko 315 (391)

Skupienie skorup i drobnych węgla drzewnych w promieniu 70 cm. a) Drobne ułamki prawdopodobnie wazy nieustalonej odmiany. U nasady szyi dookólna bruzda, nad nią płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia brunatnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E o powierzchni schropowaconej, ceglastrobrunatnej. c) Ułamki nieokreślonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. d) Drobne ułamki węgla drzewnych.

Grób 316 (392)

Zbiorowy. Plan (Ryc. 116). a) Fragmenty naczynia typu B-1 o całej powierzchni gładkiej, brunatnoszarej. Śred-

nica brzuśca 25 cm (Tabl. XV, 4). b) Zachowane we fragmentach naczynie zbliżone do typu E-5. Powierzchnia brunatna, lekko schropowacona. Wąski pas przydenny wygładzony. Średnice: dna 9 cm, brzuśca 20 cm (Tabl. XV, 6). c) Ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 14,5 cm, wylewu 13 cm; wysokość 14 cm (Tabl. XV, 12). e) Naczynie typu E-1. Powierzchnia ceglástico-brunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 14 cm, wylewu 14 cm; wysokość 12,5 cm (Tabl. XV, 18). f) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 15,5 cm (Tabl. XV, 21). g) Górna część amfory typu C-5. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 17 cm, wylewu 11,5 cm (Tabl. XV, 3). h) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 2,5 cm. i) Fragmenty kubka. Górna część brzuśca zdobiona poziomymi płytkimi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm,

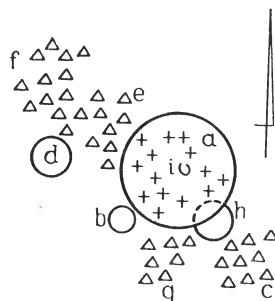
Ryc. 116. Podule, pow. Łask. Plan grobu 316

wylewu 10 cm (Tabl. XV, 8). k) Drobnie ułamki czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia brunatna. l) Małe naczynie typu E-1. Powierzchnia ceglástico-brunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 8 cm (Tabl. XV, 9). m) Przedmiot zaginął. n) Górna część dzbanu o wysokiej rozchylonej na zewnątrz szyi. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 11 cm (Tabl. XV, 14). o) Fragmenty małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglástico-brunatna. p) Przedmiot zaginął. r) Ułamki dużego półkulistego czerpaka o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. Średnica wylewu 11 cm. s) Fragmenty czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. t) Ułamki grzechotki gruszkowatej (Tabl. XV, 15). u) Ułamki niewielkiego naczynia typu E

z wklęsłym dnem. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. w) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. x) Przedmiot zaginął. z) Czerpak typu H-2. Powierzchnia żółtoszara. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 3 cm. a1) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna, gładka. Średnice: dna 3 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 2,7 cm (Tabl. XV, 7). b1) Grzechotka gruszkowata z otworkiem na uchwycie. Długość 6,7 cm (Tabl. XV, 10). c1) Czerpaczek typu H-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 3 cm (Tabl. XV, 13). d1) Ułamki czerpaka typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 7 cm. e1) Drobnie ułamki grzechotki gruszkowatej. f1) Czerpak typu H-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 4 cm (Tabl. XV, 11). g1) Drobnie ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. h1) Czerpak typu H-8. Powierzchnia brunatna, gładka. Dno wklęsłe. Średnice: dna 2,7 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 9 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XV, 17). i1) Drobnie ułamki małego kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. Przedmiot znajdował się w naczyniu m. k1) Małe ułamki drutu brązowego o przekroju okrągłym, odkryte w naczyniu d. l1) Kilka bardzo drobnych ułamków cienkiego drutu brązowego z naczynia c. m1) Kółko brązowe częściowo tordowane. Średnica 4,4 cm (Tabl. XV, 5). n1) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczyń a—f.

Grób 317 (393)

Plan (Ryc. 117). a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty miniaturowego naczynia typu A. Cała powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 8 cm, wylewu 7 cm. c) Ułamki małej wazy nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka i schropowacona, ceglástico-

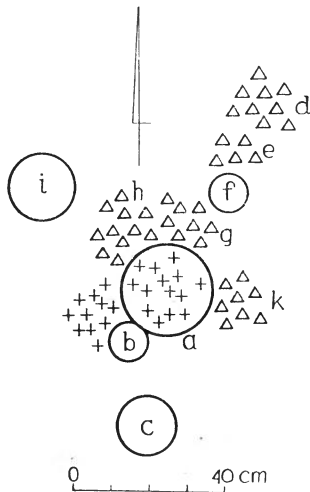
Ryc. 117. Podule, pow. Łask. Plan grobu 317

brunatna. d, e) Materiał zaginął. f) Drobnie ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, ciemnobrunatnej. g) Fragmenty czerpaka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna. h) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 5 cm. i) Fragment przepalonego małego kółka brązowego z drutu o przekroju okrągłym. k) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 318 (394)

Plan (Ryc. 118). a) Naczynie zaginęło. b) Czerpak typu H-1. Powierzchnia szara. c) Ułamki małego naczynia zbliżonego do typu B. Szyja lekko rozchylona na zewnątrz, u jej nasady cztery małe guzki, powyżej dołeczki. Górna

część brzuśca ornamentowana płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XV, 20). d) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. e—g) Materiał zaginął. h) Fragmenty dużego naczynia typu E-2. Powierzchnia cegląstobrunatna. i) Fragmenty dzbana z krótką lekko rozchyloną szyją. Po obu stronach ucha na brzuścu grupy ukośnych żłobków oraz dwa przewiercone na wylot otworki. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica wylewu 16 cm. k) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląsta.

Ryc. 118. Podule, pow. Łask. Plan grobu 318

Spalenisko 319 (395)

Skupienie drobnych węgli drzewnych w promieniu 20 cm.

Skupisko 320 (396)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 50 cm. a) Ułamki niestalonej bliżej wazy o powierzchni gładkiej, szarej. b) Fragmenty wazy prawdopodobnie typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. U nasady szyi grupy (po trzy) małych guzków. Powierzchnia brunatna. c) Fragment przykrawędny prawdopodobnie misy niestalonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna.

Skupisko 321 (397)

Skupisko drobnych ułamków ceramiki w promieniu 20 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 322 (398)

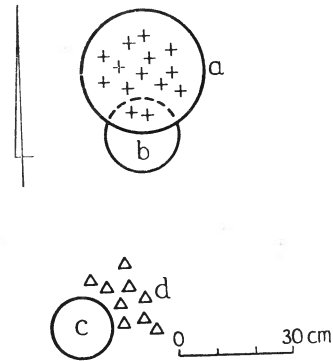
Skupisko drobnych ułamków ceramiki pochodzących z różnych naczyń. a) Fragmenty małej wazy lub amfory. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi, u nasady szyi pojedyncze guzki, a powyżej płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia jasnobrunatna. b) Fragmenty płytkiej misy zbliżonej do typu G-2. Cała powierzchnia gładka, cegląstobrunatna. c) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia cegląstobrunatna, schropowacona. d) Fragmenty czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, ciemnoszara.

Skupisko 323 (399)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 80 cm. Materiał zaginął.

Grób 324 (400)

Plan (Ryc. 119). a) Fragmenty wazy typu B-1. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacona. Powierzchnia brunatna. Średnica brzuśca 32 cm (Tabl. XVI, 1). b) Ułamki dużego czerpaka typu H-8.

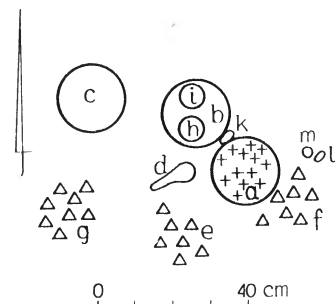

Ryc. 119. Podule, pow. Łask. Plan grobu 324

Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 17 cm, wylewu 17 cm, (Tabl. XVI, 2). c) Ułamki naczynia zbliżonego do typu D-1. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XVI, 5). d) Ułamki naczynia prawdopodobnie typu H-6. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 11 cm (Tabl. XVI, 3). e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 325 (401)

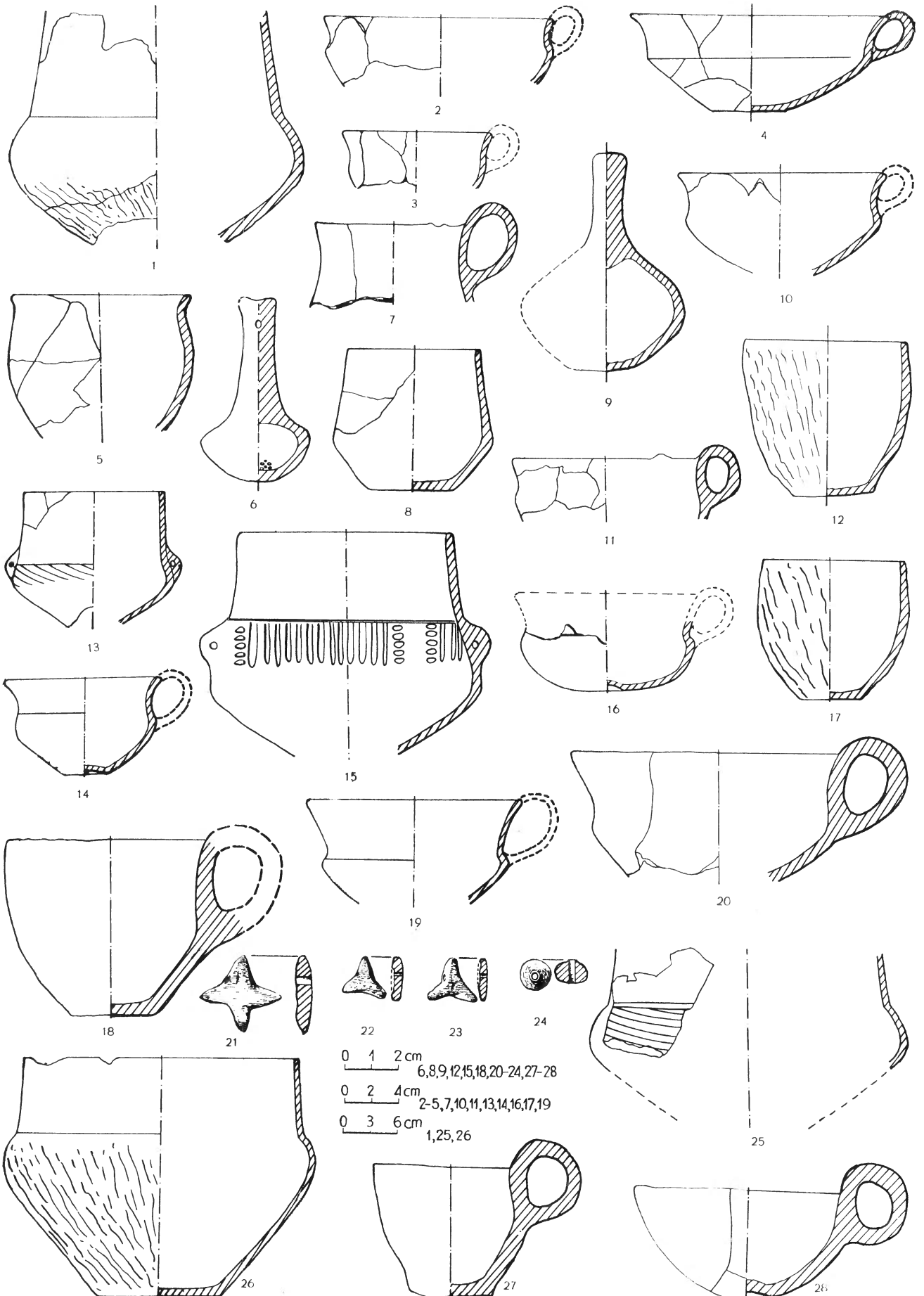
Plan (Ryc. 120). a) Ułamki naczynia typu C-5. U nasady szyi żłobki poziome. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XV, 28). b) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu C-5. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnica brzuśca 16 cm (Tabl. XV, 23). c) Ułamki prawdopodobnie czerpaka zbliżonego do typu H-6. Powierzchnia gładka, brunatna.

Ryc. 120. Podule, pow. Łask. Plan grobu 325

Na największej wydętości pojedyncze guzki. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 16 cm; wysokość 7 cm (Tabl. XV, 16). d) Fragmenty łyżki glinianej. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Długość 10 cm (Tabl. XV, 19). e) Fragmenty małego czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, szara. f) Drobne ułamki czerpaka typu H-6. Cała powierzchnia gładka, cegląstobrunatna. g) Drobne ułamki czerpaka niestalonej odmiany o powierzchni gładkiej, brunatnej. h) Przedmiot zaginął. i) Ułamki naczynia typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2 cm,

TABLICA XVI

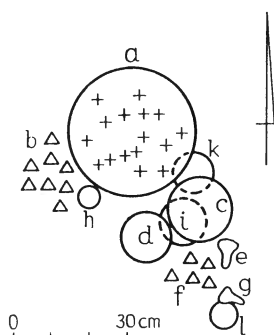

Podule, pow. Łask. Grób 324 (1—3, 5). Grób 326 (4, 6—10, 12, 15). Grób 327 (21—24). Grób 331 (11, 13, 14, 16—20, 25, 28). Grób 333 (26, 27)

wylewu 7 cm; wysokość 3,5 cm (Tabl. XV, 22). k) Kółko brązowe z cienkiej blachy szerokości 11 mm. Powierzchnia zewnętrzna zdobiona puncowanym ornamentem kreskowym. Średnica kółka 3,6 cm (Tabl. XV, 24). l) Kółko brązowe jak poprzednio opisane (Tabl. XV, 25). m) Kółko brązowe z cienkiej brązowej blachy szerokości 7 mm. Powierzchnia zewnętrzna zdobiona słabo widocznym ornamentem kreskowym. Średnica kółka 2,3 cm (Tabl. XV, 26). n) Kółko brązowe jak poprzednio opisane (Tabl. XV, 27). o) Drobne przepalone kości ludzkie pochodzące z naczynia a.

Grób 326 (402)

Plan (Ryc. 121). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Przedmiot zaginął. c) Fragmenty misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 16,5 cm, wylewu 19 cm; wysokość 7 cm (Tabl. XVI, 4). d) Górna

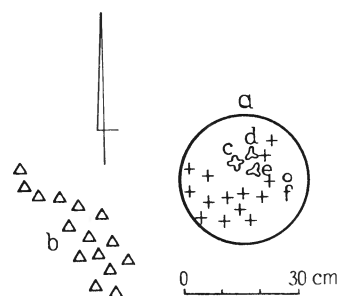

Ryc. 121. Podule, pow. Łask. Plan grobu 326

część dzbana o wysokiej szyi lekko rozchylonej na zewnątrz. Na krawędzi po obu stronach ucha po dwa występy. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. XVI, 7). e) Grzechotka gruszkowata. Długość 6,7 cm (Tabl. XVI, 6). f) Przedmiot zaginął. g) Grzechotka gliniana gruszkowata. Długość 8 cm (Tabl. XVI, 9). h) Miniaturowe naczynie typu A. Powierzchnia całkowicie gładka, brunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 6 cm, wylewu 5 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XVI, 8). i) Fragmenty dużego czerpaka zbliżonego do typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 16 cm (Tabl. XVI, 10). k) Mała amforka zbliżona do typu C-2. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami żłobkami i rzędami pionowo usytuowanych dołeczków. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 8 cm (Tabl. XVI, 15). l) Miniaturowe naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 6 cm; wysokość 6 cm (Tabl. XVI, 12).

Grób 327 (403)

Plan (Ryc. 122). a) Naczynie zaginęło (popielnica). b) Przedmiot zaginął. c) Wisiołek gliniany w kształcie czwororamiennej gwiazdy z otworkiem do zawieszania. Średnica 3 cm (Tabl. XVI, 21). d) Mały gliniany wisiołek w kształcie trójramiennej gwiazdy z otworkiem do zawieszania. Wymiary 1,3×1,5 cm (Tabl. XVI, 22). e) Wisiołek gliniany jak poprzednio opisany. Wymiary 1,4×1,8 cm (Tabl. XVI, 23). f) Cylindryczny paciorek gliniany. Średnica 1,2 cm, wysokość 0,8 cm (Tabl. XVI, 24). Przedmioty oznaczone literami c–f znajdowały się w naczyniu a. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 122. Podule, pow. Łask. Plan grobu 327

Grób 328 (404)

Zniszczony, brak planu. a) Drobne ułamki wazy typu B-1 o powierzchni całkowicie gładkiej, ceglalistobrunatnej.

Skupisko 329 (405)

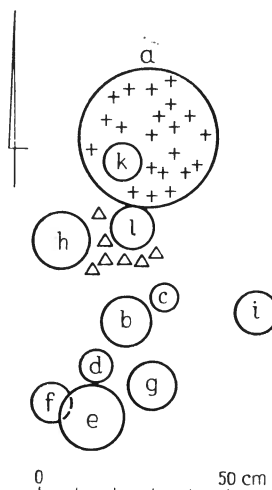
Skupienie skorup w promieniu 50 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 330 (406)

Luźno rozrzucone ułamki ceramiki oraz drobne węgle drzewne. a) Drobne fragmenty wazy typu B-5. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Drobne przepalone kości ludzkie prawdopodobnie z naczynia a. c) Ułamki węgla drzewnych.

Grób 331 (407)

Plan (Ryc. 123). a) Fragmenty wazy typu B-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami, szerokimi żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica brzuśca 36 cm (Tabl. XVI, 25). b) Ułamki zbliżonego do typu C-2. U nasady szyi bruzda.

Ryc. 123. Podule, pow. Łask. Plan grobu 331

Górna część brzuśca ornamentowana płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica 12 cm, wylewu 10,5 cm (Tabl. XVI, 13). c) Fragmenty dolnej partii prawdopodobnie czerpaka z wklęsłym dnem. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica dna 2,5 cm (Tabl. XVI, 16). d) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 1,8 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 4 cm (Tabl. XVI, 28). e) Ułamki prawdopodobnie naczynia typu H-8. U nasady szyi bruzda.

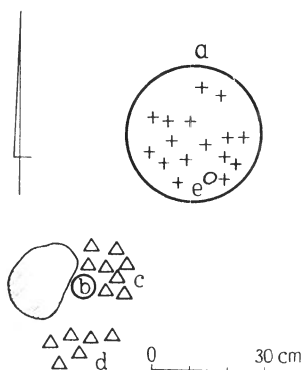
Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 14 cm, wylewu 16 cm (Tabl. XVI, 19). f) Ułamki naczynia typu H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnica wylewu 10 cm. g) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 12 cm; wysokość 7 cm (Tabl. XVI, 14). h) Górna część czerpaka zbliżonego do typu H-8. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: brzuśca 14,5 cm, wylewu 14 cm (Tabl. XVI, 11). i) Naczynie typu E-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. XVI, 17). k) Fragmenty kubka jajowatego. Powierzchnia gładka, żółto-brunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 8 cm, wylewu 8 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. XVI, 18). l) Fragmenty małego czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, żółto-brunatna. Średnica wylewu 10 cm (Tabl. XVI, 20). m) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 332 (408)

Skupienie skorup w promieniu 30 cm. Materiał zaginął.

Grób 333 (409)

Plan (Ryc. 124). a) Waza typu B-1. U nasady szyi dookoła bruzda. Górna część brzuśca i dół schropowaony. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 13,5 cm, brzuśca 35 cm, wylewu 30,5 cm; wysokość 26 cm (Tabl. XVI, 26). b) Mały kubek o powierzchni wygładzanej z wyodrębnionym dnem. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 6 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XVI, 27). c) Fragmenty

Ryc. 124. Podule, pow. Łask. Plan grobu 333

czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. d) Drobne ułamki nieokreślonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Drobne ułamki małych kótczek z drutu o przekroju okrągłym. f) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

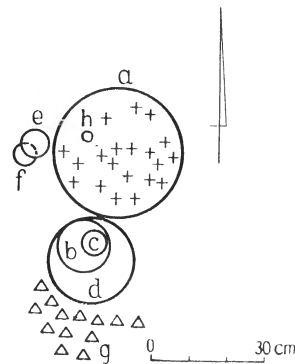
Skupisko 334 (410)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a) Dolna część wazy nieustalonej odmiany o powierzchni schropowaczonej, szarobrunatnej.

Grób 335 (411)

Plan (Ryc. 125). a) Fragmenty wazy typu B-2. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami poziomymi żłobkami. Dolne partie brzuśca schropowaczone. Powierzchnia szarobrunatna. b) Naczynie za-

ginęło. c) Mały kubek doniczkowaty. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 5 cm. d) Ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. e) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 8 cm. f) Mała amforka o powierzchni wygładzanej, ceglastro-brunatnej. g) Drobne ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta. h) Drobny ułamek cienkiego drutu brązowego o przekroju okrągłym. i) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 125. Podule, pow. Łask. Plan grobu 335

Skupisko 336 (412)

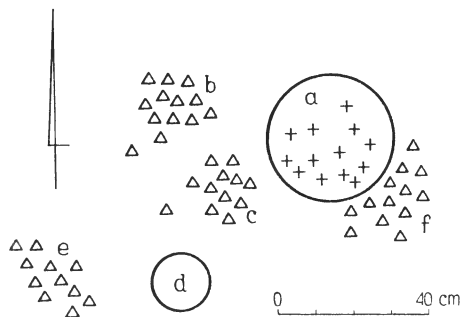
Skupienie skorup w promieniu 40 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 337 (413)

Skupienie skorup luźno rozrzuconych w promieniu 50 cm. Materiał zaginął.

Grób 338 (414)

Zniszczony. Plan (Ryc. 126). a) Ułamki wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty głębokiego czerpaka półkulistego. Powierzchnia gładka, brunatna. c) Ułamki czerpaka typu H-6. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Fragmenty dużego czerpaka półkulistego. Na

Ryc. 126. Podule, pow. Łask. Plan grobu 338

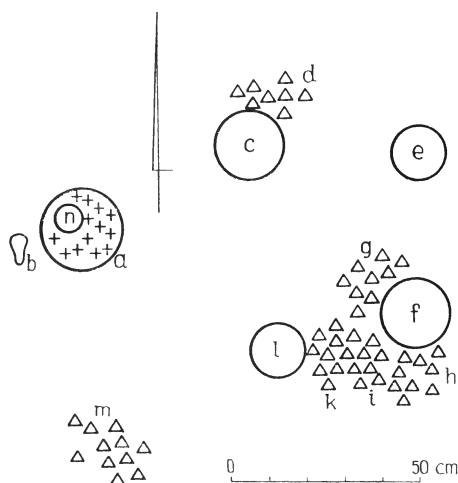
krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica wylewu 15 cm. e) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. f) Drobne fragmenty misy typu G-2. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. g) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Grób 339 (415)

Zniszczony, brak planu. a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami poziomymi. Nad guzkami płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia żółtobrunatna. Dolne partie brzuśca schropowacone (Tabl. XVII, 2). b) Drobne ułamki małego kółeczka z drutu o przekroju okrągłym. c) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyńa a.

Grób 340 (416)

Plan (Ryc. 127). a) Misa typu G-9. U nasady szyi dookólna bruzda. Przy dnie dwa płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Na krawędzi po obu stronach ucha po dwa występy. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 20 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XVII, 1). b) Grzechotka gliniana, gruszkowata. Długość 7,5 cm (Tabl. XVII, 3). c) Fragmenty misy typu G-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: brzuśca 18 cm, wylewu 20 cm (Tabl. XVII, 4). d) Fragmenty małego czer-

Ryc. 127. Podule, pow. Łask. Plan grobu 340

paka typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. e) Mała amforka. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami poziomymi. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 9 cm; wysokość 11 cm (Tabl. XVII, 5). f) Górna część amfory typu C-5. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi poziomymi żłobkami. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 16,5 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XVII, 6). g) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 12 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XVII, 7). h) Drobne ułamki nieustalonego bliżej naczyńa o powierzchni gładkiej, brunatnej. i) Głęboki czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnica dna 3 cm. k) Fragmenty niewielkiej misy typu C-2. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. l) Mała amforka. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 13 cm, wylewu 9 cm; wysokość 9 cm (Tabl. XVII, 8). m) Ułamki słabo wygładzonego naczyńa prawdopodobnie typu E-6. Powierzchnia ceglata. n) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 2 cm (Tabl. XVII, 9). o) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyńa a.

Skupisko 341 (417)

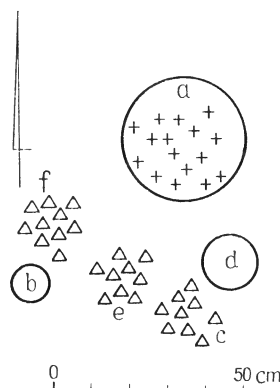
Skupienie skorup w promieniu 50 cm. Materiał zaginął.

Grób 342 (418)

Zniszczony, składający się z jednego naczyńa. a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyńa a.

Grób 343 (419)

Plan (Ryc. 128). a) Fragmenty dużej wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie typu E-6. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 8,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 8,3 cm (Tabl. XVII, 10).

Ryc. 128. Podule, pow. Łask. Plan grobu 343

c) Ułamki czerpaka typu H-8. z wklęsłym dnem. Powierzchnia ciemnoszara. d) Górna część dzbanka. U nasady szyi bruzda. Na największej wydętości brzuśca ornament płytkich ukośnych żłobków. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XVII, 11). e) Ułamki czerpaka zbliżonego do typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. f) Fragmenty małego czerpaczka typu H-1. Powierzchnia brunatna. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyńa a.

Skupisko 344 (420)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a) Ułamki naczyńa typu E-8. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 12 cm (Tabl. XVII, 12). b) Ułamki prawdopodobnie głębokiej półkulistej misy. Powierzchnia gładka, brunatna.

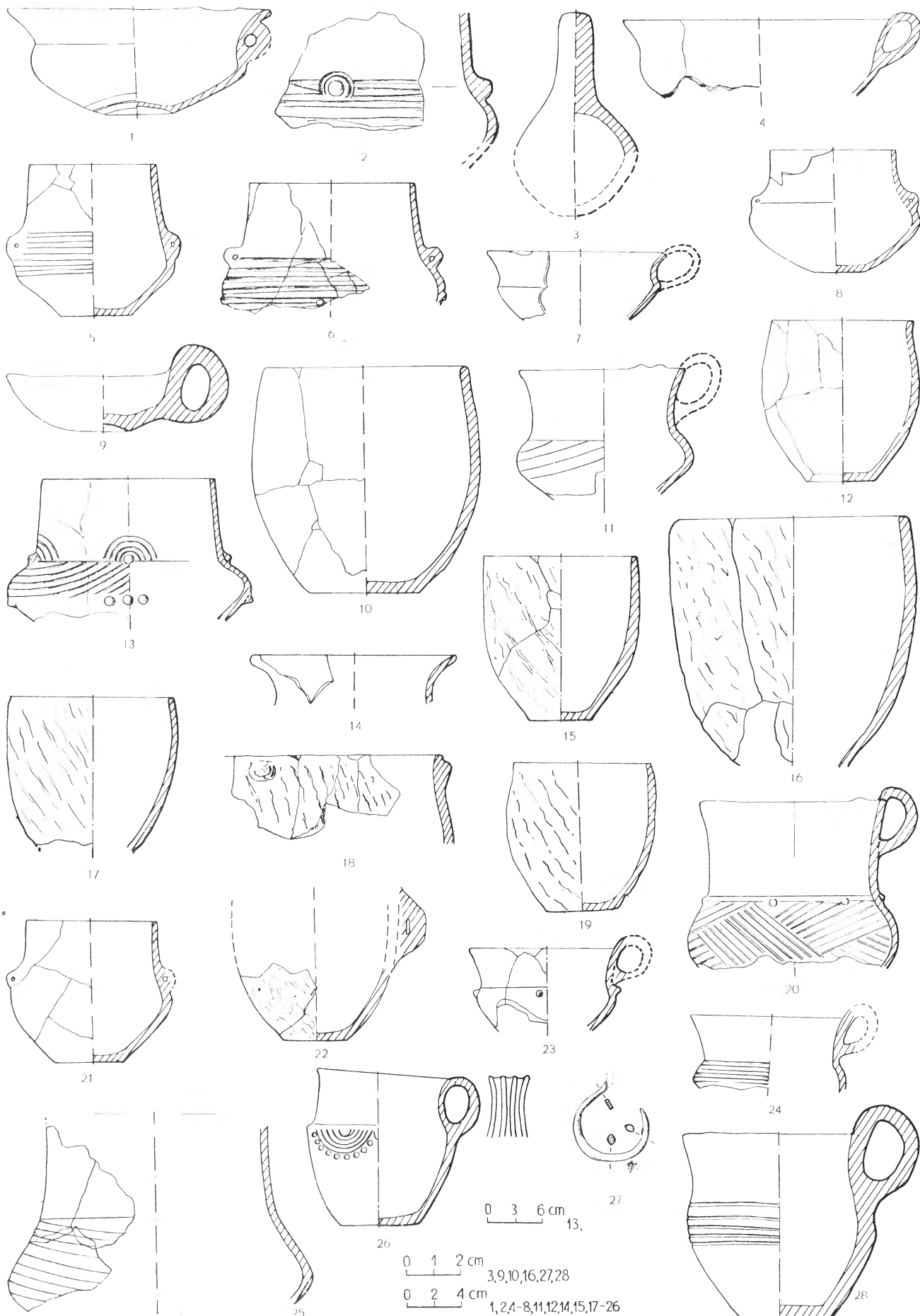
Skupisko 345 (421)

Skupienie skorup pochodzących z jednego naczyńa. a) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Bezpośrednio pod uchem ornament w postaci dwóch płytkich dołeczków. Średnica wylewu 11 cm.

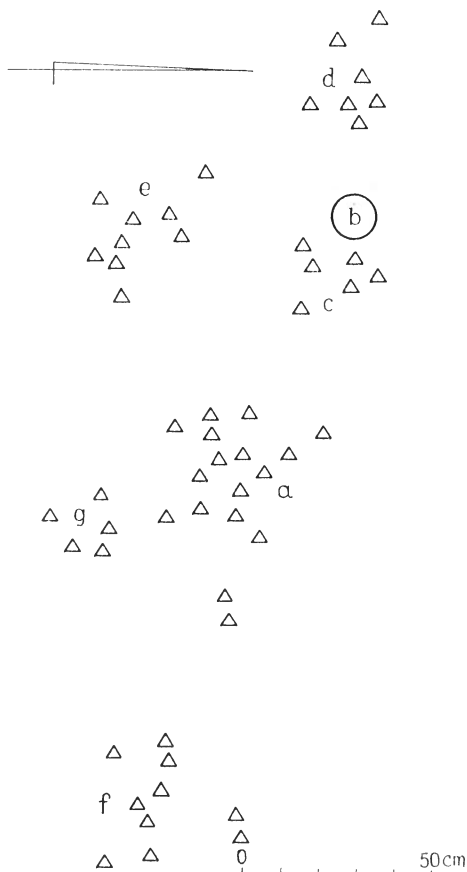
Grób 346 (422)

Zniszczony. Plan (Ryc. 129). a) Zachowane we fragmentach naczyńie typu B-7. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 36 cm, wylewu 26 cm. b) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 8,5 cm; wysokość 2,5 cm. c—f) Materiał zaginął. g) Ułamki dużego naczyńa typu E. Powierzchnia ceglata.

TABLICA XVII

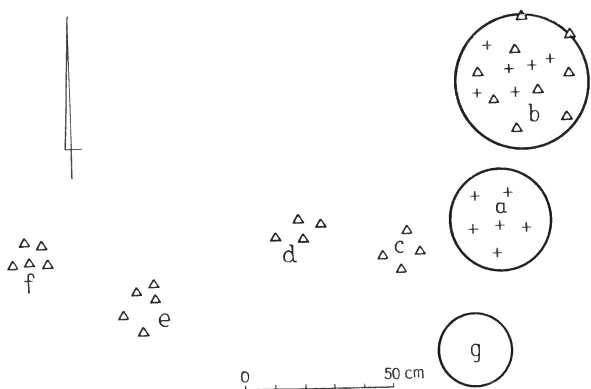
Podule, pow. Łask. Grób 339 (2). Grób 340 (1, 3—9). Grób 343 (10, 11). Skupisko 344 (12). Grób 348 (13—19, 21). Grób 349 (25). Grób 350 (26). Grób 352 (27). Grób 354 (20, 23, 24). Grób 355 (28). Grób 362 (22)

Ryc. 129. Podule, pow. Łask. Plan grobu 346

Grób 347 (423)

Zbiorowy, zniszczony. Plan (Ryc. 130). a) Ułamki wazy typu B-2. Górna część brzuśca skośnie żłobkowana, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty wazy typu B-1. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia

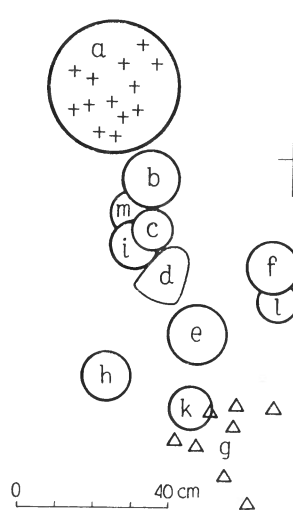
Ryc. 130. Podule, pow. Łask. Plan grobu 347

szarobrunatna. c) Drobne fragmenty głębokiego czerpaka lub kubka z wysoką lejkowatą szyją i łagodnie rozchylonym brzuścem. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. d) Fragmenty dużego naczynia typu E. Powierzchnia ceglastrobrunatna. e) Ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni głębokiej i schropowaconej, brunatnej. f)

Fragmenty głębokiego czerpaka typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. g) Ułamki amfory C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica wylewu 11 cm. h) Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich z naczyń a, b.

Grób 348 (424)

Plan (Ryc. 131). a) Fragmenty niewielkiego naczynia typu B-5. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Na szyi nad guzkami płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 27 cm, wylewu 19 cm (Tabl. XVII, 13). b) Mała amforka o powierzchni gładkiej, żółtobrunatnej. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 12 cm, wylewu 9,5 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. XVII, 21). c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia

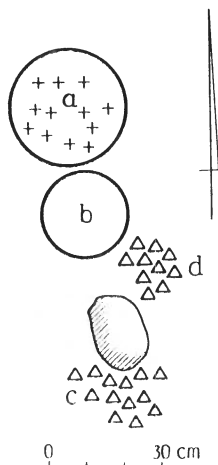
Ryc. 131. Podule, pow. Łask. Plan grobu 348

schropowacona, ceglastrobrunatna. d) Naczynie typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. XVII, 19). e) Naczynie typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XVII, 17). f) Czerpak typu H-2. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 3,5 cm. g) Ułamki naczynia typu E-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 20 cm (Tabl. XVII, 18). h) Ułamki czerpaka prawdopodobnie typu H-2. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. i) Naczynie typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 12 cm (Tabl. XVII, 15). k) Fragment wylewu nieustalonego bliżej naczynia o bardzo silnie rozchylonej na zewnątrz krawędzi. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 15 cm (Tabl. XVII, 14). l) Ułamki głębokiego czerpaka zbliżonego do typu H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. m) Fragmenty małego naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnice: brzuśca 9 cm, wylewu 8,5 cm (Tabl. XVII, 16).

Grób 349 (425)

Plan (Ryc. 132). a) Fragmenty wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej wazy typu B-2. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płyt-

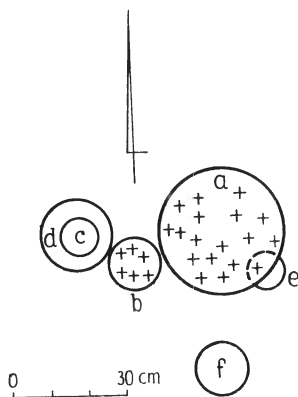
kimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica brzuśca 23 cm (Tabl. XVII, 25). c) Przedmiot zaginął. d) Ułamki głębokiego czerpaka typu H-6. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. e) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 132. Podule, pow. Łask. Plan grobu 349

Grób 350 (426)

Plan (Ryc. 133). a) Waza typu B-1. U nasady szyi pojedyncza pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Frag-

Ryc. 133. Podule, pow. Łask. Plan grobu 350

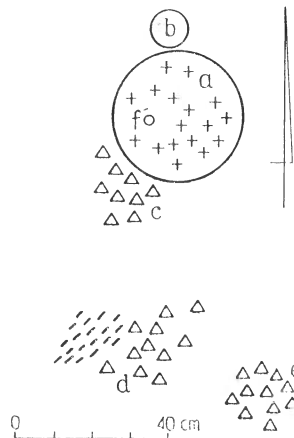
menty niewielkiej misy zbliżonej do typu G-2. Cała powierzchnia gładka, ceglastobrunatna. c) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, ceglata. Średnica wylewu 9,5 cm; wysokość 3,5 cm. d) Ułamki misy zbliżonej do typu G-2. Cała powierzchnia gładka, ceglastobrunatna. Na krawędzi wylewu pięć występów. e) Mały czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 6,5 cm; wysokość 2,5 cm. f) Dzban bogato zdobiony poniżej styku szyi z brzuścem ornamentem płytkich żłobków koncentrycznych, guzkami oraz płytkami dołeczkami. Ucho zdobione płytkami żłobkami pionowymi. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 11 cm (Tabl. XVII, 26). g) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 351 (427)

Rozrzucone skorupy w promieniu 50 cm. Zaginione.

Grób 352 (428)

Zniszczony. Plan (Ryc. 134). a) Ułamki wazy typu B-7. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Mały czerpak typu H-1. Powierzchnia szara. Średnica wylewu 6 cm. c) Ułamki czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Fragmenty naczynia

Ryc. 134. Podule, pow. Łask. Plan grobu 352

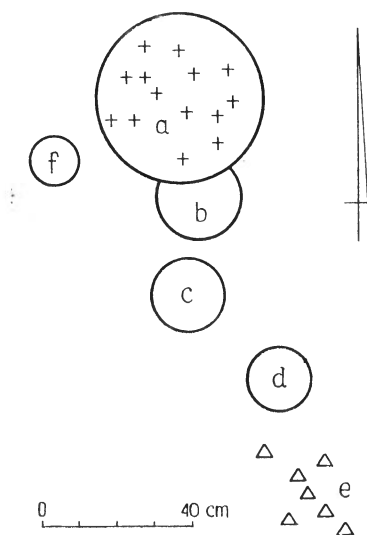
typu E. Powierzchnia schropowaona, ceglastobrunatna. e) Ułamki misy półkulistej. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. f) Kółko brązowe z drutu o przekroju okrągłym, rozklepane na jednym końcu. Średnica 2,5 cm (Tabl. XVII, 27). g) Drobnie przepalone kości ludzkie prawdopodobnie z naczynia a. h) Ułamki węgli drzewnych.

Skupisko 353 (429)

Skupienie ułamków ceramiki w promieniu 40 cm. a) Drobnie ułamki nieustalonej bliżej wazy o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. b) Fragmenty czerpaka nieokreślonej odmiany. Powierzchnia gładka, brunatna. c) Drobnie ułamki prawdopodobnie małej amfory o powierzchni szarej. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi.

Grób 354 (430)

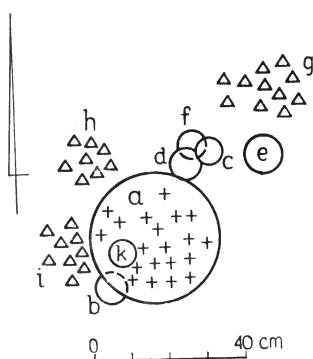
Plan (Ryc. 135). a) Fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty dzbana z wysoką lekko rozchyloną szyją, u jej nasady płytki poziomy żłobek dookólny. Na tej samej wysokości pojedyncze guzki. Górna część brzuśca ornamentowana zaplatanymi trójkątami wypełnionymi głębokimi wąskimi żłobkami. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 15 cm, wylewu 14 cm (Tabl. XVII, 20). c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowaona, ceglastobrunatna. d) Fragmenty czerpaka typu H-8. Na największej wydętości brzuśca pojedyncze guzki. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XVII, 23). e) Ułamki czerpaka nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka, szara. f) Fragmenty kubka lub czerpaka o wysokiej lejkowatej szyi. Górna część brzuśca zdobiona płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XVII, 24). g) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 135. Podule, pow. Łask. Plan grobu 354

Grób 355 (431)

Plan (Ryc. 136). a) Fragmenty naczynia typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki głębokiego półkulistego kubka o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. Średnica dna 3 cm. c) Kubek półkulisty. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Dno lekko wklęsłe. Średnice: dna 2 cm, wylewu 5 cm;

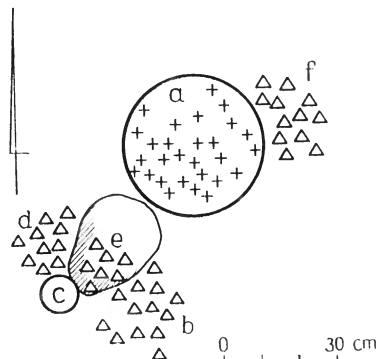
Ryc. 136. Podule, pow. Łask. Plan grobu 355

wysokość 3,5 cm. d) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. Średnica dna 4,5 cm. e) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. f) Mały kubek lub dzbanek. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami poziomymi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca i wylewu 7 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XVII, 28). g) Ułamki małego czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, ceglastrobrunatna. h) Fragmenty czerpaka typu H-2. Powierzchnia szarobrunatna. i) Drobnе ułamki czerpaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, ceglastej. k) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia szarobrunatna, gładka. l) Drobnе przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 356 (432)

Plan (Ryc. 137). a) Fragmenty wazy typu B-1. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. b) Naczynie zaginęło.

c) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, brunatnoszara. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 12 cm; wysokość 6 cm. d) Drobnе ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. e) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. f) Drobnе fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, szarobrunatna.

Ryc. 137. Podule, pow. Łask. Plan grobu 356

Skupisko 357 (433)

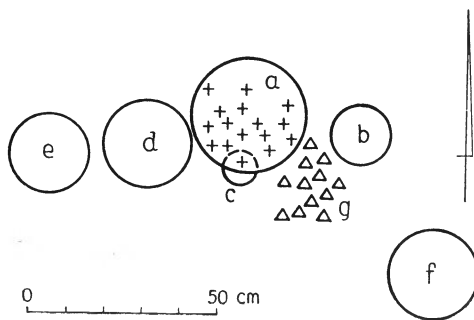
Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a) Fragment brzuśca prawdopodobnie niewielkiej wazy. Górna część ornamentowana płytkami żłobkami poziomymi, poniżej grupy podwójnych guzków. Powierzchnia brunatna. b) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 14 cm.

Skupisko 358 (434)

Drobnе węgle drzewne oraz kilka fragmentów ceramiki w promieniu 50 cm. a) Ułamki naczynia typu E-2 o powierzchni ceglastrobrunatnej. b) Drobnе węgle drzewne.

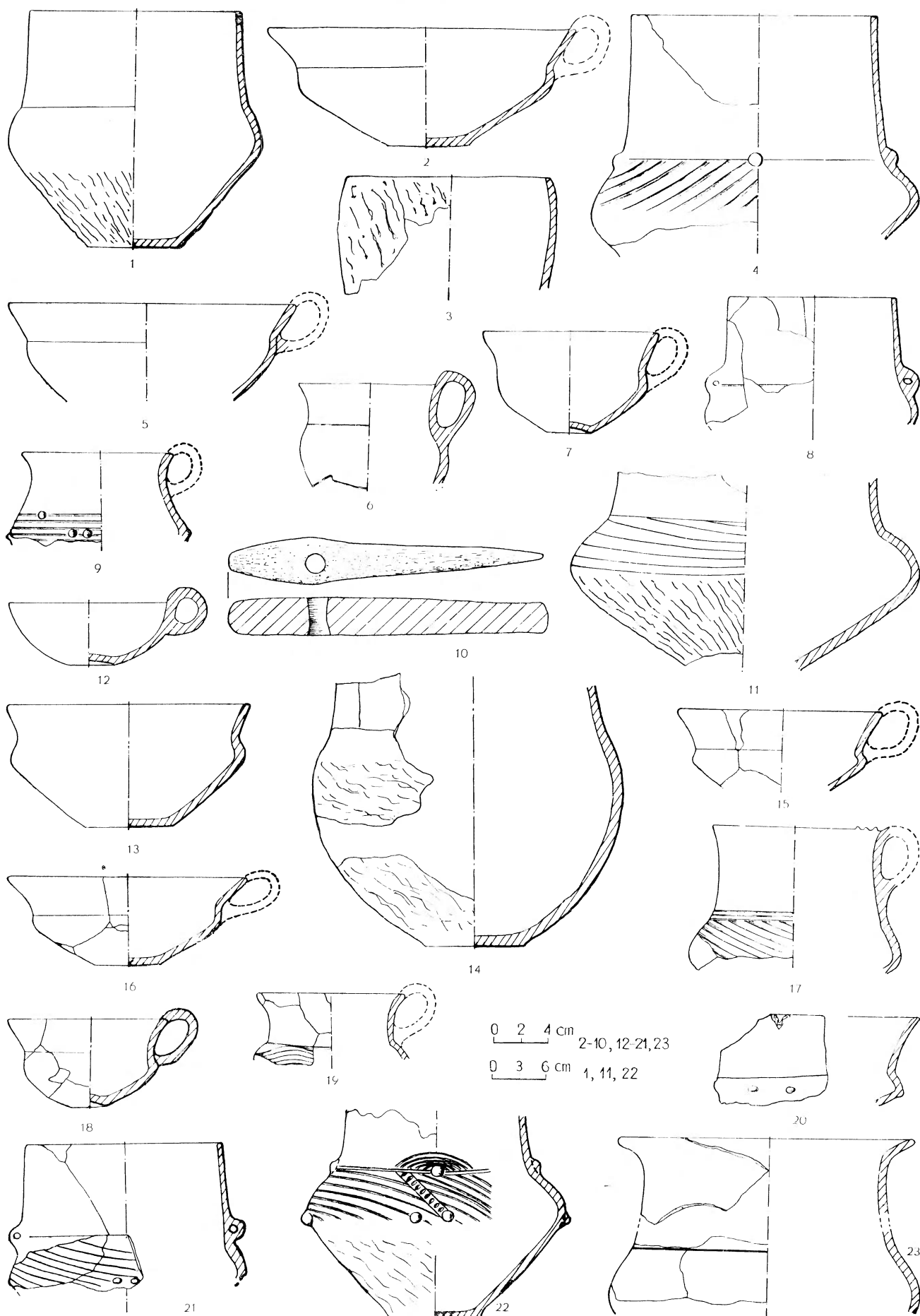
Grób 359 (435)

Plan (Ryc. 138). a) Fragmenty wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca nie ornamentowana, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 28 cm, wylewu 23,5 cm; wysokość 26 cm (Tabl. XVIII, 1). b) Górna część naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 15 cm (Tabl. XVIII, 3). c) Ułamki naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 10 cm. d) Ułamki misy typu G-2. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 19 cm, wylewu 23 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. XVIII, 2).

Ryc. 138. Podule, pow. Łask. Plan grobu 359

TABLICA XVIII

Podule, pow. Łask. Grób 359 (1—4). Grób 366 (5—9). Grób 370 (10, 11). Grób 372 (12—15). Grób 374 (16, 18). Grób 381 (17, 19—21). Grób 382 (22). Skupisko 390 (23)

e) Ułamki małej misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, brunatna. Średnica wylewu 20 cm. f) Fragmenty małej wazy typu B-7. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca ornamentowana bardzo płytkimi, szerokimi, ukośnymi żłobkami. Średnica brzuśca 24 cm (Tabl. XVIII, 4). g) Drobne ułamki niewielkiego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasiobrunatna. h) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 360 (436)

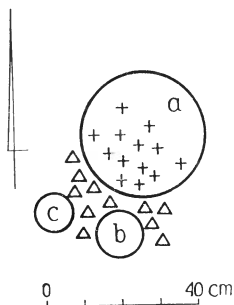
Skupienie ceramiki w promieniu 50 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 361 (437)

Luźno rozrzucone skorupy w promieniu 40 cm. Materiał zaginął.

Grób 362 (438)

Plan (Ryc. 139). a) Ułamki naczynia typu A. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia zbliżonego do typu E z jednym uchem umieszczonym na brzuścu. Powierzchnia schropowacona, brunatna. Średnica dna 5 cm (Tabl. XVII, 22). c) Naczynie zaginęło. d) Drobne ułamki kości ludzkich z naczynia a.

Ryc. 139. Podule, pow. Łask. Plan grobu 362

Skupisko 363 (439)

Skupienie ceramiki w promieniu 40 cm. a) Drobne ułamki wazy nieustalonej odmiany. Powierzchnia górą gładka, dołem schropowacona, szara. b) Ułamki małej wazy typu B-7. U nasady szyi płytkie poziome żłobki. Powierzchnia brunatna. Średnica brzuśca 19 cm. c) Fragmenty czepaka typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. d) Ułamki misy zbliżonej do typu G-2. Powierzchnia gładka, szara.

Grób 364 (440)

Zniszczony, składający się z jednego naczynia-popielnicy. Brak planu. Materiał zaginął.

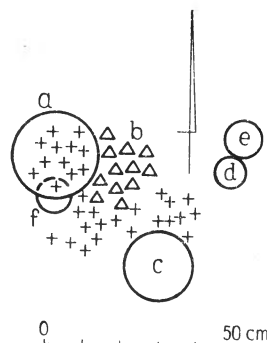
Skupisko 365 (441)

Skupienie ceramiki bez kości ludzkich. a) Przedmiot zaginął. b) Ułamki czepaka nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, żółtobrunatnej. Dno wklęsłe. U podstawy ucha ornament w postaci dwóch płytek dołączków. Średnica wylewu 10 cm. c) Czepak typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 7 cm.

Grób 366 (442)

Plan (Ryc. 140). a) Fragmenty misy typu G-2. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara, wygła-

dzana. Średnice: brzuśca 18,5 cm, wylewu 21,5 cm (Tabl. XVIII, 5). b) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia jasnobrunatna, schropowacona. c) Ułamki małej amfory typu C-2. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 12,5 cm (Tabl. XVIII, 8). d) Naczynie typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Dno wklęsłe. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 13 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XVIII, 7). e) Górna część kubka lub dzbana. U nasady szyi

Ryc. 140. Podule, pow. Łask. Plan grobu 366

bruzda. Powierzchnia wygładzana, żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XVIII, 6). f) Fragmenty kubka lub dzbana. Brzusiec zdobiony płytkimi żłobkami poziomymi i guzkami. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 13,5 cm, wylewu 10 cm (Tabl. XVIII, 9). g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 367 (443)

Skupienie skorup w promieniu 40 cm. Materiał zaginął.

Skupisko 368 (444)

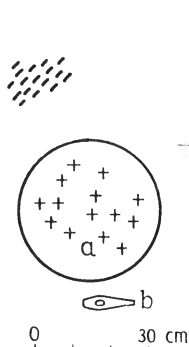
Skupienie skorup pochodzących z kilku naczyń. Materiał zaginął.

Skupisko 369 (445)

Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 30 cm. a) Drobne fragmenty prawdopodobnie czepaka typu H-1. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Grób 370 (446)

Plan (Ryc. 141). a) Zachowane we fragmentach naczynie typu B-2. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca ornamentowana bardzo płytkimi żłobkami ukośnymi, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnica

Ryc. 141. Podule, pow. Łask. Plan grobu 370

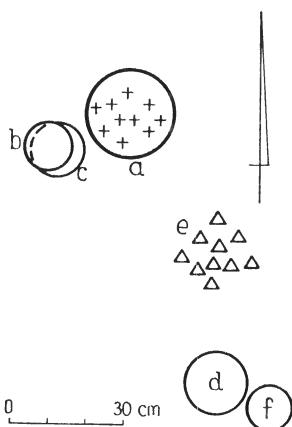
brzuśca 39 cm (Tabl. XVIII, 11). b) Pięcioboczny topór kamienny o długim ostrzu i wąskim obuchu. Otwór wiercony obustronnie. Długość 24 cm, szerokość 3,5 cm (Tabl. XVIII, 10). c) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a.

Skupisko 371 (447)

Skupienie skorup w promieniu 40 cm. a) Ułamki czerpaka prawdopodobnie typu H-6. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. b) Fragmenty małej amforki typu C-2. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara.

Grób 372 (448)

Plan (Ryc. 142). a) Fragmenty naczynia typu E-5. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 7,5 cm, brzuśca 23 cm (Tabl. XVIII, 14). b) Czerpak typu H-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 12 cm;

Ryc. 142. Podule, pow. Łask. Plan grobu 372

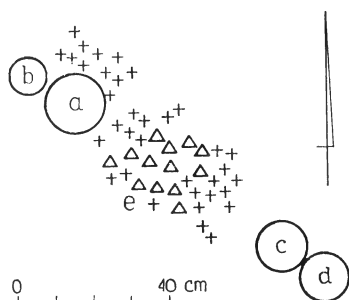
wysokość 5 cm (Tabl. XVIII, 12). c) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 13 cm, wylewu 15 cm (Tabl. XVIII, 15). d) Mała misa zbliżona do typu G-2. Cała powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 17,5 cm, wylewu 18 cm; wysokość 9 cm (Tabl. XVIII, 13). e) Fragmenty małego czerpaczka typu H-1. Powierzchnia ceglastrobrunatna. f) Ułamki naczynia typu D-2. Powierzchnia ceglastrobrunatna.

Skupisko 373 (449)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. Materiał zaginął.

Grób 374 (450)

Plan (Ryc. 143). a) Naczynie zaginęło. b) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 11 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość

Ryc. 143. Podule, pow. Łask. Plan grobu 374

6 cm. c) Czerpak typu H-8. U nasady szyi bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 14 cm, wylewu 18 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. XVIII, 16). d) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 12 cm; wysokość 6,5 cm (Tabl. XVIII, 18). e) Drobne ułamki nieokreślonego naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej.

Skupisko 375 (451)

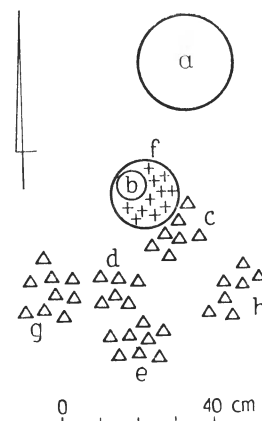
Skupienie ułamków ceramiki. Materiał zaginął.

Grób 376 (452)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Drobne ułamki wazy nieustalonej odmiany o powierzchni ciemnobrunatnej. b) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia brunatnoszara.

Grób 377 (453)

Zniszczony. Plan (Ryc. 144). a) Ułamki wazy typu B-5. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Czerpak typu H-8. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. Dno wklęsłe. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm; wysokość 6 cm. c—e) Materiał zaginął. f) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. g, h) Materiał zaginął. i) Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich z naczynia f.

Ryc. 144. Podule, pow. Łask. Plan grobu 377

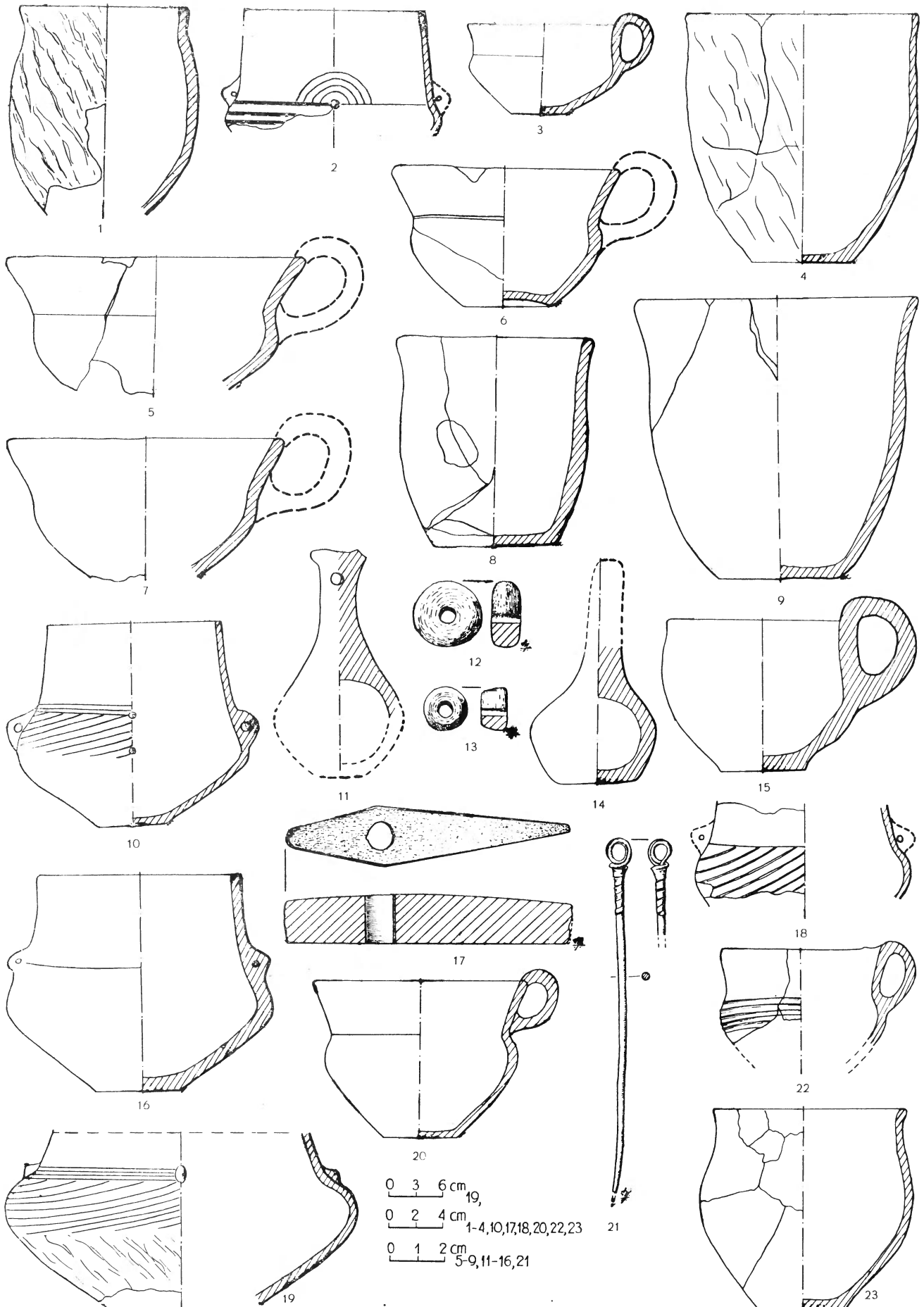
Skupisko 378 (454)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a—c) Materiał zaginął. d) Ułamki małej wazy nieustalonej odmiany. Powierzchnia gładka i schropowacona, ciemnoszara. e) Drobne fragmenty nieokreślonego bliżej naczynia średniościenne o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. f) Fragmenty małej amforki. Cała powierzchnia gładka, brunatna. g) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. h) Ułamki nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, szarej.

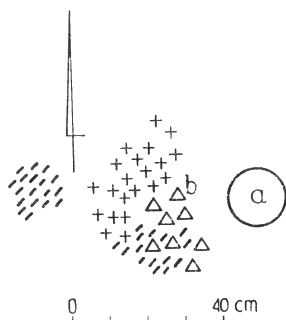
Grób 379 (455)

Plan (Ryc. 145). a) Naczynie zaginęło. b) Fragmenty naczynia typu D-2. Powierzchnia ceglastrobrunatna. Średnice: brzuśca 14,5 cm, wylewu 12,5 cm (Tabl. XIX, 1). c) Drobne przepalone kości ludzkie, d) Ułamki węgla drzewnych.

TABLICA XIX

Podule, pow. Łask. Grób 379 (1). Skupisko 386 (2). Grób 389 (3—11, 14, 15, 18). Grób 393 (16, 19). Grób 398 (17). Grób 403 (12, 13). Grób 404 (21). Skupisko 413 (20, 22). Grób 421 (23)

Ryc. 145. Podule, pow. Łask. Plan grobu 379

Grób 380 (456)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. b) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 381 (457)

Zniszczony, brak planu. a) Naczynie zaginęło. b) Fragmenty małej amfory typu C-5. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 17,5 cm, wylewu 14 cm (Tabl. XVIII, 21). c) Górna część dzbana. U nasady szyi dwa płytkie żłobki. Górna część brzuśca zdobiona żłobkami ukośnymi. Na krawędzi po obu stronach ucha potrójne występy. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XVIII, 17). d) Fragmenty kubka z wysoką silnie rozchylną krawędzią. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca zdobiona wąskimi żłobkami półkolistymi. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XVIII, 19). e) Drobne ułamki małego kubka. Szyja wysoka, lekko rozchylona na zewnątrz. Brzusiec zdobiony płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica brzuśca 7 cm. f) Fragmenty naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastobrunatna. Średnica wylewu 14 cm. g) Miniaturowe naczynie zbliżone do typu B. Cała powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, brzuśca 6,5 cm. h) Drobne ułamki misy prawdopodobnie typu C-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. i) Ułamki naczynia typu H-1 lub H-2. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnica wylewu 9 cm. k) Ułamki misy typu G-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna (Tabl. XVIII, 20). l) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 382 (458)

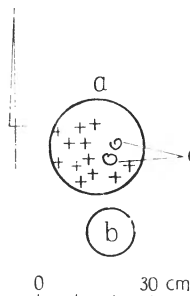
Silnie zniszczony, brak planu. a) Zachowana we fragmentach waza typu B-5. U nasady szyi oraz w górnej części brzuśca ornament płytkich żłobków koncentrycznych, ukośnych i płytkich doleczków. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 29,5 cm (Tabl. XVIII, 22). b) Spirala brązowa (zagubiona) z drutu o przekroju okrągłym. Długość 2 cm, średnica 2 cm. c) Kółko brązowe odlane o przekroju płaskowypukłym (zagubione). Średnica 2,5 cm. d) Brązowa bransoleta (zagubiona) o przekroju płaskowypukłym. Średnica 7,5 cm, grubość sztabki 1 cm. Wszystkie przedmioty brązowe znajdowały się w naczyniu a. e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 383 (459)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

Grób 384 (460)

Plan (Ryc. 146). a, b) Materiał zaginął. c) Drobne ułamki małych kóleczek brązowych z drutu o przekroju okrągłym. d) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 146. Podule, pow. Łask. Plan grobu 384

Grób 385 (461)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi dwa poziome dookolne żłobki. Górna część brzuśca ornamentowana płytkami żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej amfory typu C-2. U nasady szyi bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami ukośnymi żłobkami. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. d) Fragmenty czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 386 (462)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a) Górna część amfory typu C-5. U nasady szyi bruzda dookolna. Nad guzkami płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami poziomymi. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 16 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XIX, 2). b) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia ceglastobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Fragmenty czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia szara. Średnica brzuśca 12 cm. d) Fragmenty wylewu nieokreślonej bliżej małej misy o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej.

Grób 387 (463)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

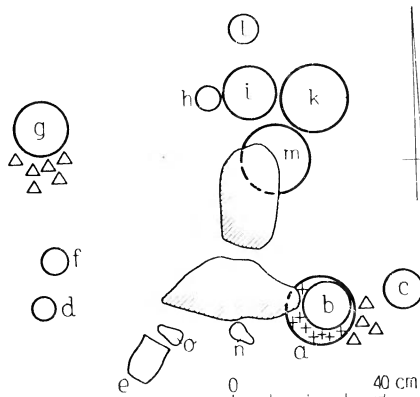
Grób 388 (464)

Zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

Grób 389 (465)

Plan (Ryc. 147). a) Naczynie typu E-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 7 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 16 cm; wysokość 18 cm (Tabl. XIX, 4). b) Czerpak typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XIX, 3). c) Czerpak zbliżony do typu H-8. Powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. Średnice: brzuśca 8 cm, wylewu 10 cm (Tabl. XIX, 7). Naczynie leżało dnem do góry. d) Małe naczynie zbliżone do typu D-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm,

brzuśca i wylewu 7 cm; wysokość 8 cm (Tabl. XIX, 8). Naczynie leżało odwrócone dnem do góry. e) Naczynie zbliżone do typu D-1. Powierzchnia żółtobrunatna, lekko szorstka. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. XIX, 9). f) Mały czerpaczek typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 7 cm, wylewu 8 cm; wysokość 5 cm (Tabl. XIX, 6). g) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasiobrunatna. Naczynie leżało odwrócone do góry dnem. h) Mały kubek z bardzo słabo wydzieloną szyją. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 7 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XIX, 15). Naczynie leżało odwrócone dnem do góry. i) Ułamki naczynia typu E-1. Powierzchnia brunatna. Śred-

Ryc. 147. Podule, pow. Łask. Plan grobu 389

nica wylewu 10 cm. Naczynie leżało odwrócone dnem do góry. k) Zachowana we fragmentach amfora typu C-5. U nasady szyi dwa bardzo płytkie żłobki dookólne. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 5 cm, brzuśca 17 cm, wylewu 13 cm; wysokość 15 cm (Tabl. XIX, 10). l) Ułamki naczynia typu H-8. U nasady szyi dookólna bruzda. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 9 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XIX, 5). m) Ułamki amfory typu C-2. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica brzuśca 16 cm (Tabl. XIX, 18). n) Fragmenty grzechotki gruszkowatej. Średnica 4,8 cm (Tabl. XIX, 14). o) Grzechotka gruszkowata. Długość 8,5 cm, średnica 4,5 cm (Tabl. XIX, 11). p) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Skupisko 390 (466)

Skupienie ułamków ceramiki. a) Fragmenty wazy typu B-6. Cała powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. U nasady szyi dookólna bruzda. Średnice: brzuśca 23,5 cm., wylewu 22 cm (Tabl. XVIII, 23). b) Ułamki misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica brzuśca 20 cm. c) Ułamki małej wazy typu B-7. Cała powierzchnia gładka, brunatna.

Skupisko 391 (467)

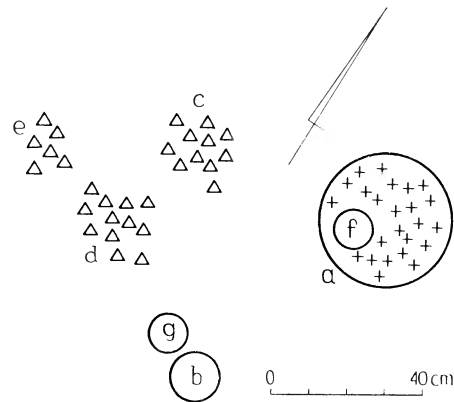
Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 60 cm. a) Drobne ułamki amfory typu C-2. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. b) Fragmenty czerpaka typu H-8. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, jasnobrunatna.

Grób 392 (468)

Zniszczony, brak pianu. a) Ułamki wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowany. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasiobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. c) Drobne ułamki naczynia miniaturowego zbliżonego do typu B. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi ukośnymi żłobkami. Powierzchnia ceglasiobrunatna.

Grób 393 (469)

Plan (Ryc. 148). a) Waza typu B-7. U nasady szyi bruzda oraz płytkie dookólne żłobki. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi, szerokimi żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca schropowane. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnica brzuśca 39 cm (Tabl. XIX, 19). b)

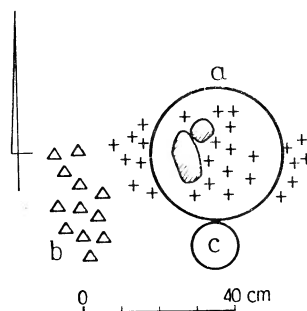

Ryc. 148. Podule, pow. Łask. Plan grobu 393

c) Czerpaczek typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 12 cm, wylewu 13 cm. c) Drobne fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasiobrunatna. d) Drobne ułamki małej amfory nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, jasnobrunatnej. e) Fragmenty nieustalonego bliżej naczynia o powierzchni gładkiej, brunatnej. f) Mała amforka. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 7,5 cm; wysokość 8 cm (Tabl. XIX, 16). g) Czerpaczek typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 10 cm; wysokość 4,5 cm. h) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 394 (470)

Plan (Ryc. 149). a) Naczynie zaginęło. Była to amfora typu C-2. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowana, ceglasiobrunatna. c) Naczynie zaginęło.

Ryc. 149. Podule, pow. Łask. Plan grobu 394

Skupisko 395 (471)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. a) Ułamki amfory typu C-2. Na szyi powyżej uszu płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Górna część brzuśca zdobiona żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szarobrunatna. b) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta, schropowacona. Średnica wylewu 11 cm. c) Ułamki naczynia typu D-2. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 23 cm. d) Ułamki głębokiego czerpaka typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 12 cm.

Skupisko 396 (472)

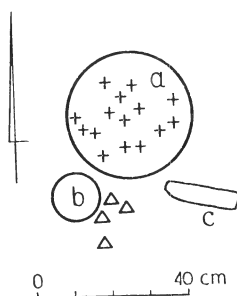
Luźno rozrzucone ułamki ceramiki w promieniu 80 cm. a) Fragmenty dużego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. b) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna.

Skupisko 397 (473)

Skupienie skorup w promieniu 50 cm. Materiał zagiął.

Grób 398 (474)

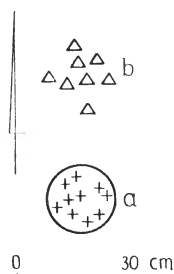
Plan (Ryc. 150). a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnoszara. b) Przedmiot zagiął. c) Kamienny toporek pięcioboczny z wąskim obuchem. Ostrze utracone. Długość 20,5 cm, szerokość 3,5 cm (Tabl. XIX, 17). d) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 150. Podule, pow. Łask. Plan grobu 398

Grób 399 (475)

Plan (Ryc. 151). a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglasta. Średnica wylewu 15 cm. c) Drobne przepalane kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 151. Podule, pow. Łask. Plan grobu 399

Skupisko 400 (476)

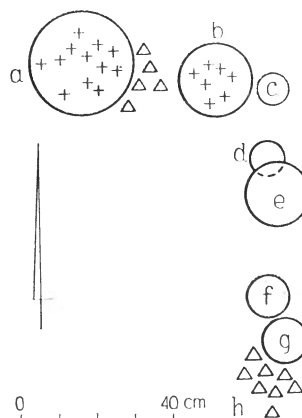
Skupienie skorup w promieniu 40 cm. a) Ułamki amfory typu C-2. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. b) Drobne fragmenty prawdopodobnie małego czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. c) Ułamki zapewne dwóch nieustalonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich, brunatnych.

Skupisko 401 (477)

Luźno rozrzucone ułamki ceramiki. Materiał zagiął.

Grób 402 (478)

Plan (Ryc. 152). Grób zbiorowy. a) Ułamki małej wazy typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ceglastoszara. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia lekko schropowacona, ceglasta. Krawędź lekko zachylona do wnętrza. Średnice: dna 5,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 7 cm. c) Czerpak typu H-1. Po-

Ryc. 152. Podule, pow. Łask. Plan grobu 402

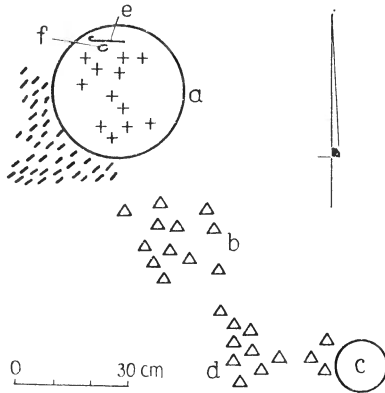
wierzchnia brunatna, gładka. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 5 cm; wysokość 2,5 cm. e) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia brunatnoszara. Średnica wylewu 14 cm. f) Czerpak typu H-2. Powierzchnia jasnobrunatna. g) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, szara. h) Drobne fragmenty małej amfory o powierzchni gładkiej, ciemnoszarej. i) Drobne przepalane kości ludzkie z naczyń a, b.

Grób 403 (479)

Zupełnie zniszczony. Brak planu. a) Drobne ułamki wazy typu B-2. U nasady szyi dwa poziome dookólne żłobki. Górna część brzuśca ornamentowana głębokimi żłobkami w kształcie festonów. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia brunatnoszara. b) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastrobrunatna. c) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia słabo schropowacona, jasnobrunatna. d) Ułamki prawdopodobnie trzech czerpaków nieustalonych odmian o powierzchniach gładkich, brunatnych. e) Kółeczko gliniane (paciorek). Średnica: 2,5 cm otworu 0,5 cm (Tabl. XIX, 12). f) Kółko gliniane (paciorek). Średnica: 1,6 cm, otworu 0,5 cm (Tabl. XIX, 13). g) Drobne przepalane kości ludzkie. h) Ułamki przepalonych węgli drzewnych.

Grób 404 (480)

Plan (Ryc. 153). a) Ułamki wazy typu B-2. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami, poziomymi, szerokimi żłobkami. Dolne partie brzuśca schropowacone. Powierzchnia ciemnobrunatna. b) Fragmenty amfory typu C-2. U nasady szyi trzy poziome płytkie żłobki dookólne. Górna część brzuśca zdobiona ornamentem zaplatanych trójkątów, wypełnionych płytkami

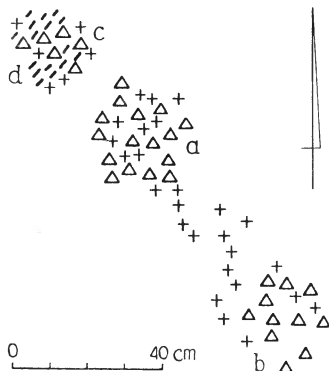

Ryc. 153. Podule, pow. Łask. Plan grobu 404

wąskimi żłobkami. Powierzchnia ciemnoszara. c) Fragmenty czepaka typu H-2. Powierzchnia brunatna. d) Drobne ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastobrunatna. e) Szpila brązowa z główką obwinętą rozklepanym drutem trzpienia. Długość 13 cm (Tabl. XIX, 21). f) Ułamek kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. g) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 405 (481)

Zniszczony. Plan (Ryc. 154). a) Fragmenty wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej amfory. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Fragmenty czepaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna. Powierzchnia jasnobrunatna. d) Drobne przepalone kości ludzkie. e) Ułamki węgla drzewnych.

Ryc. 154. Podule, pow. Łask. Plan grobu 405

Skupisko 406 (482)

Skupienie dużej ilości drobnych węgla drzewnych oraz fragmentów ceramiki w promieniu 80 cm. a) Ułamki wa-

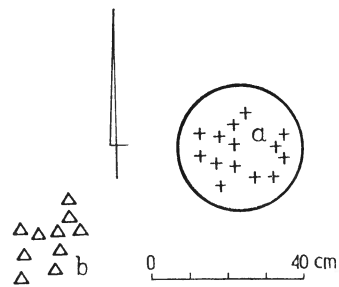
zy niestalonej odmiany. Powierzchnia gładka i schropowacona, szara. b) Fragmenty prawdopodobnie małej amfory. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, jasnobrunatna. d) Drobne ułamki węgla drzewnych.

Skupisko 407 (483)

Skupienie skorup w promieniu 40 cm. a) Ułamki misy niestalonej odmiany o powierzchni gładkiej, szarobrunatnej. b) Drobne ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastobrunatna. c) Fragmenty kilku niestalonych bliżej naczyń o powierzchniach gładkich, brunatnych.

Grób 408 (484)

Plan (Ryc. 155). a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki czepaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

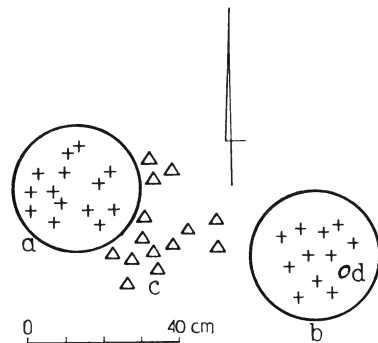
Ryc. 155. Podule, pow. Łask. Plan grobu 408

Grób 409 (485)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastobrunatna. b) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 410 (486)

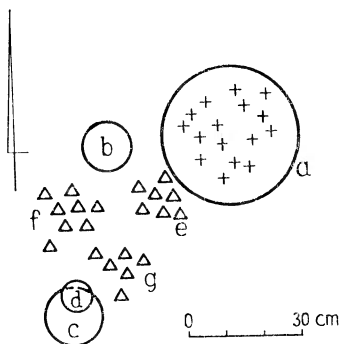
Zbiorowy. Plan (Ryc. 156). a) Fragmenty wazy typu B-7. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zaginęło. c) Ułamki niewielkiego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglastobrunatna. d) Przedmiot brązowy, zaginał. e) Drobne przepalone kości ludzkie z naczyń a, b.

Ryc. 156. Podule, pow. Łask. Plan grobu 410

Grób 411 (487)

Plan (Ryc. 157). a) Fragmenty dużej wazy typu B-7. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 9 cm, wylewu 11 cm; wysokość 6 cm (Tabl. XX, 1). c) Misa typu G-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Po-

Ryc. 157. Podule, pow. Łask. Plan grobu 411

wierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 18 cm, wylewu 21 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. XX, 2). d) Czerpak zbliżony do typu H-1. Przy dnie płytkie żłobki w układzie koncentrycznym. Na zewnętrznej stronie dna dwa płytkie żłobki w postaci krzyża. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 4 cm (Tabl. XX, 5). e) Kubek lub mały dzbanek. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 4,5 cm, brzuśca 19 cm, wylewu 12 cm; wysokość 10 cm (Tabl. XX, 3). f) Ułamki czerpaka typu H-2. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. g) Fragmenty amfory nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia jasnobrunatna. h) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 412 (488)

Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowaona, ceglata. Średnica wylewu 15 cm; wysokość 18 cm. b) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 3 cm, wylewu 8 cm; wysokość 3,5 cm. c) Kubek lub mały dzbanek. Krótka lejkowata szyja lekko wychylona na zewnątrz, brzusiec łagodnie zaokrąglony. Cała powierzchnia gładka, ciemnoszara. d) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 413 (489)

Luźno rozrzucone ułamki kilku naczyń. a) Fragmenty kubka. Poniżej styku szyjki z brzuścem ornament w postaci płytkich prawie poziomych żłobków dookólnych. Powierzchnia ciemnoszara. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. Średnice: brzuśca 12,5 cm, wylewu 12 cm (Tabl. XIX, 22). b) Duży kubek. Cała powierzchnia wygładzana, ciemnobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzuśca 14,5 cm, wylewu 16 cm; wysokość 11,5 cm (Tabl. XIX, 20). c) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: brzuśca 10,5 cm, wylewu 12 cm. d) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnica wylewu 13 cm.

Grób 414 (490)

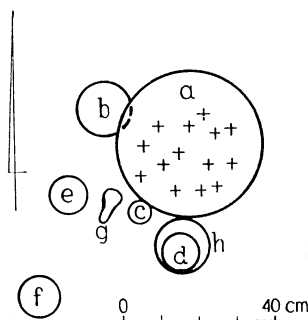
Zniszczony, brak planu. a) Ułamki wazy typu B-7. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami, poziomymi żłobkami. Dolne partie brzuśca schropowaone. Powierzchnia ciemnoszara. b) Drobne ułamki przepalonych kości ludzkich z naczynia a.

Grób 415 (491)

Zniszczony, brak planu. a) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowaona, ceglato-brunatna. b) Fragmenty naczynia typu C-2. U nasady szyi dwa płytkie poziome żłobki dookłone. Górna część brzuśca zdobiona szerokimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. c) Drobne ułamki misy typu G-2. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. d) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia słabo schropowaona, ceglato-brunatna. e) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, brunatna. f) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia szarobrunatna. g) Drobne przepalone kości ludzkie.

Grób 416 (492)

Plan (Ryc. 158). a) Waza zbliżona do typu A-2. Górna część naczynia gładka, dół schropowaony. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 10 cm, brzuśca 25,5 cm, wylewu 21 cm; wysokość 21,5 cm (Tabl. XX, 8). b) Fragmenty małej amfory. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami ukośnymi. Pod uchami półkoliste żłobki naśladowujące ornament guzowy. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 11,5 cm, wylewu 8,5 cm (Tabl. XX, 7). c) Ułamki czerpaka typu H-8 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, żółto-

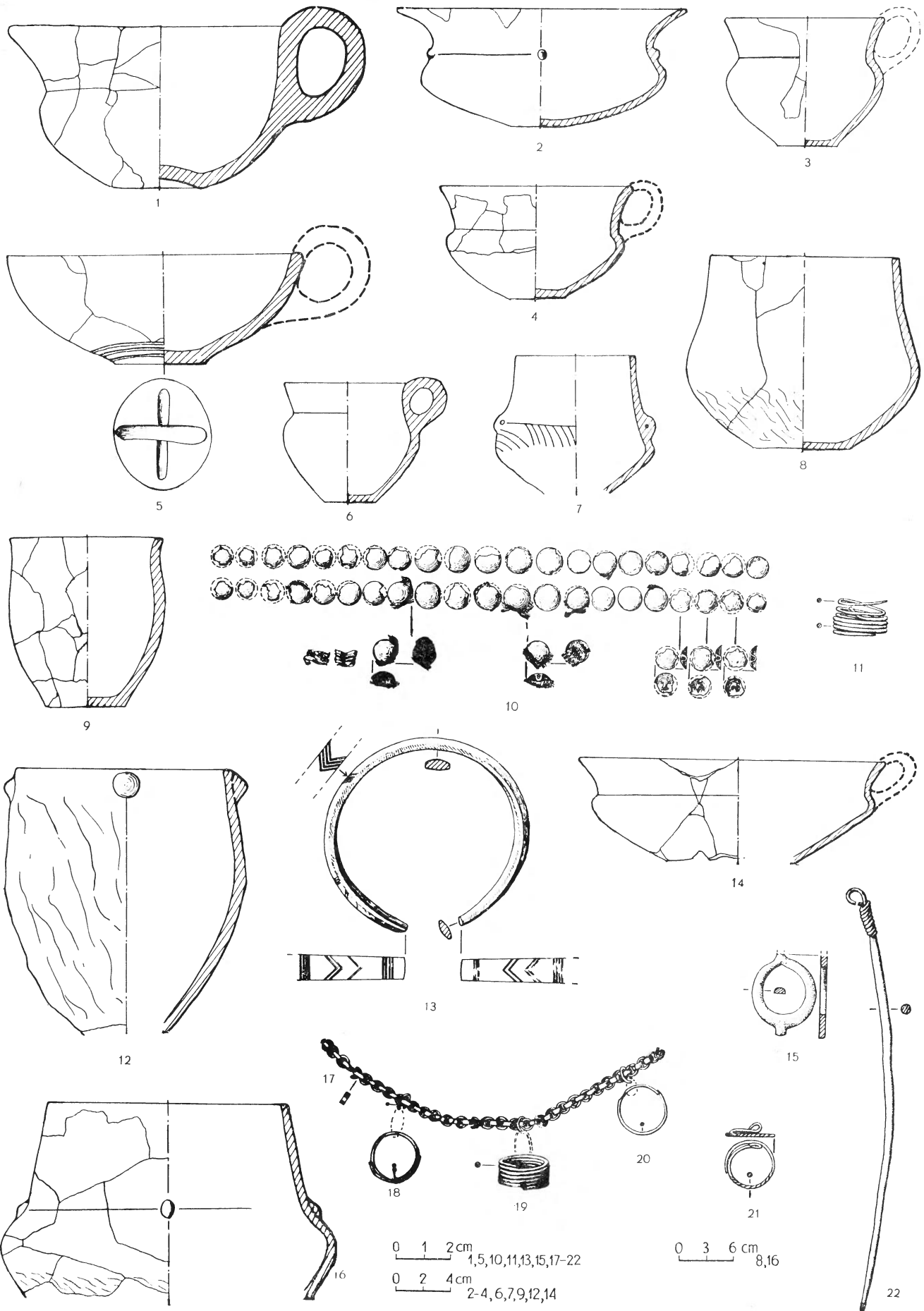
Ryc. 158. Podule, pow. Łask. Plan grobu 416

brunatna. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 6 cm. d) Małe naczynie zbliżone do typu D-1. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 6 cm, brzuśca 11,5 cm, wylewu 11 cm; wysokość 12,3 cm (Tabl. XX, 9). e) Naczynie zaginęło. f) Kubek z krótką lejkowatą szyjką i łagodnie wydętym brzuścem. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 10 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. XX, 6). g) Grzechotka, zaginęła. h) Ułamki naczynia typu H-8. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: dna 4 cm, brzuśca 13,5 cm, wylewu 14 cm; wysokość 8,3 cm (Tabl. XX, 4). i) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 417 (493)

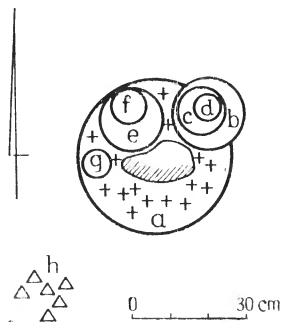
Plan (Ryc. 159). a—c) Materiał zaginął. d) Miniaturowe naczynieko o profilu esowatym z silnie rozchyloną na

TABLICA XX

Podule, pow. Łask. Grób 411 (1—3, 5). Grób 416 (4, 6—9). Grób 427 (10—12, 16). Grób 428 (13—15, 17—22)

zewnątrz krawędzią. Powierzchnia brunatnoszara, gładka. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 5 cm; wysokość 4,5 cm. e—g) Materiał zaginął. h) Ułamki czerpaka typu H-6. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna.

Ryc. 159. Podule, pow. Łask. Plan grobu 417

Skupisko 418 (494)

Skupienie skorup w promieniu 30 cm. Materiał zaginął.

Grób 419 (495)

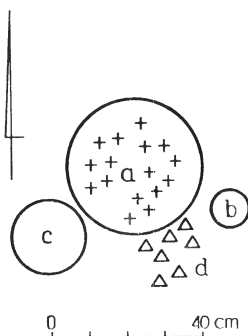
Zniszczony, brak planu. a) Ułamki wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki amfory typu C-5. U nasady szyi dwa poziome płytkie żłobki dookólne. Na górnej części brzuśca ornament płytkich żłobków ukośnych. Powierzchnia szarobrunatna. c) Ułamki czerpaka typu H-6. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. d) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, brunatna. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Spalenisko 420 (496)

Luźno rozrzucone drobne ułamki węgla drzewnych. Materiał zaginął.

Grób 421 (497)

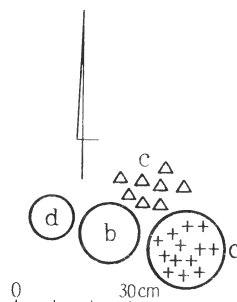
Plan (Ryc. 160). a) Ułamki wazy prawdopodobnie typu B-1. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie typu D-1. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnice: dna 6,5 cm, brzuśca 16 cm, wylewu 14 cm; wysokość 15,5 cm (Tabl. XIX, 23). c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia ceglasta, schropowacona. d) Fragmenty nieustalonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, brunatnej. e) Drobne przepalone kości ludzkie.

Ryc. 160. Podule, pow. Łask. Plan grobu 421

Grób 422 (498)

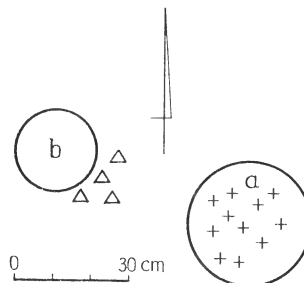
Plan (Ryc. 161). a—c) Materiał zaginął. d) Czerpak typu H-1. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 3,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 4 cm. e) Drobne przepalone kości ludzkie prawdopodobnie z naczynia a.

Ryc. 161. Podule, pow. Łask. Plan grobu 422

Grób 423 (499)

Plan (Ryc. 162). a) Waza typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Naczynie zaginęło. c) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 162. Podule, pow. Łask. Plan grobu 423

Skupisko 424 (500)

Skupienie drobnych ułamków ceramiki. Materiał zaginął.

Grób 425 (501)

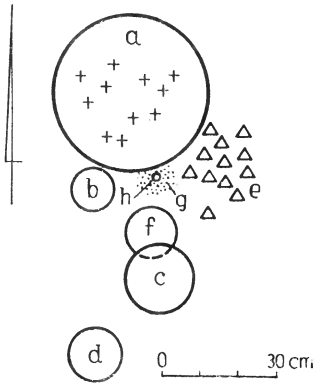
Zupełnie zniszczony, brak planu. a) Ułamki amfory typu C-5. U nasady szyi dookólna bruzda. Górna część brzuśca zdobiona płytkami żłobkami poziomymi. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki kubka o profilu esowatym. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice: dna 3,5 cm, brzuśca 7,5 cm, wylewu 7 cm; wysokość 6,5 cm. c) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, brunatna. Średnice: dna 1,8 cm, wylewu 8 cm; wysokość 3,5 cm. d) Czerpak typu H-2. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 8 cm; wysokość 2,5 cm. e) Czerpak typu H-2. Powierzchnia brunatna. Średnice: dna 1,5 cm, wylewu 10 cm; wysokość 2,5 cm. f) Czerpak typu H-1. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnica wylewu 6,5 cm. g) Ułamki grzechotki gruszkowatej. h) Drobne fragmenty małego kółka z drutu brązowego o przekroju okrągłym.

Grób 426 (502)

Zupełnie zniszczony, brak planu. Materiał zaginął.

Grób 427 (503)

Plan (Ryc. 163). a) Fragmenty wazy typu B-7. U nasady szyi pozioma bruzda. Górna część brzuśca gładka, a dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzuśca 36 cm, wylewu 27 cm (Tabl. XX, 16). b) Drobne ułamki nieustalonego bliżej czerpaka o powierzchni gładkiej, szarobrunatnej. Średnica wylewu 11 cm. c) Fragmenty misy typu G-2. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica brzuśca 24 cm. d) Czerpak typu H-8 z wklęsłym dnem. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia żółtobru-

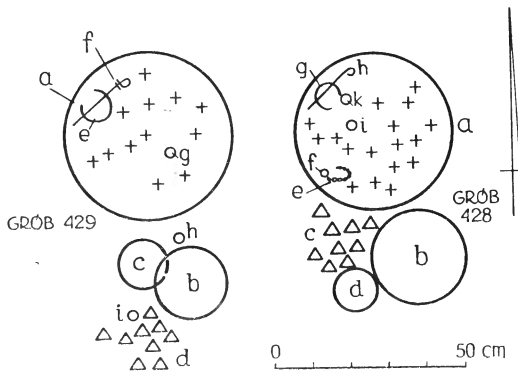

Ryc. 163. Podule, pow. Łask. Plan grobu 427

natna. Średnice: dna 1,5 cm, brzuśca 9,5 cm, wylewu 10,5 cm; wysokość 5,3 cm. e) Fragmenty naczynia typu E-2. Powierzchnia brunatna. Średnica wylewu 16 cm (Tabl. XX, 12). f) Ułamki naczynia typu H-8. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnica brzuśca 11 cm. g) Ułamki czterdziestu dwóch małych tutulusów brązowych o średnicy 1 cm. Na kilku z nich zachowane fragmenty materii organicznej (Tabl. XX, 10). h) Spiralka z drutu brązowego o przekroju okrągłym, sześciowojowa. Średnica 2 cm (Tabl. XX, 11). i) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 428 (504)

Plan (Ryc. 164). a) Zachowana we fragmentach waza typu B-2. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna, a powyżej trzy płytkie żłobki poziome. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Fragmenty misy typu G-2. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia gładka, ciemnoszara. Średnice:

Ryc. 164. Podule, pow. Łask. Plany grobów 428 i 429

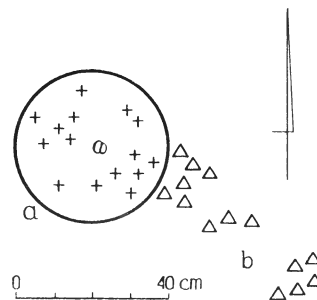
brzuśca 21 cm, wylewu 23 cm (Tabl. XX, 14). c) Drobne ułamki amfory typu C-2. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. d) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka szarobrunatna. e) Łańcuszek brązowy z 58 ogniwek o łącznej długości 13,5 cm. Wśród ogniwek znajdują się trzy małe kółeczka rozmieszczone w równych od siebie odstępach (Tabl. XX, 17). f) Spiralka brązowa sześciowojowa z drutu o przekroju okrągłym. Średnica spiralki 1,8 cm (Tabl. XX, 19). g) Małe kółko brązowe z zachodzącymi na siebie końcami z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 1,8 cm (Tabl. XX, 18). h) Małe kółko brązowe z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 1,8 cm (Tabl. XX, 20). i) Bransoleta brązowa wykonana ze sztabki o przekroju płasko-wypukłym. Powierzchnia zewnętrzna ornamentowana grupami kresek ukośnych i poprzecznych. Grubość bransolety 5 mm, średnica 7,7 cm (Tabl. XX, 13). k) Kółeczko brązowe z drutu o przekroju okrągłym z zachodzącymi na siebie końcami. Połowa kółeczka toradowana. Średnica kółka 1,8 cm (Tabl. XX, 21). l) Kółeczko brązowe odlane o przekroju płasko-wypukłym. Wyraźnie zachowane szwy odlewnicze. Średnica kółka 3 cm (Tabl. XX, 15). m) Szpila brązowa o główce wykonanej z drutu zwiniętego w kółko i obwiniętego wokół górnego końca szpili. Długość 16 cm (Tabl. XX, 22). n) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a. Wśród kości jeden paliczek pokryty zielonym nalotem.

Grób 429 (505)

Plan (Ryc. 164). a) Fragmenty dużej wazy typu B-1. U nasady szyi dookólna bruzda pozioma. Górna część brzuśca wygładzana, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki amfory typu C-2. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. c) Ułamki czerpaka typu H-8. Powierzchnia gładka, brunatna. d) Drobne fragmenty misy typu G-2. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia ciemnoszara. e) Bransoleta brązowa o przekroju płaskowypukłym niezdobiona. Średnica 8 cm (Tabl. XXI, 3). f) Szpila brązowa z główką płasko rozklepaną i zwiniętą w uszko. Długość 16 cm (Tabl. XXI, 8). g) Mała spiralka z drutu o przekroju okrągłym. Średnica 1,7 cm (Tabl. XXI, 7). h, i) Przedmioty brązowe zaginęły. k) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

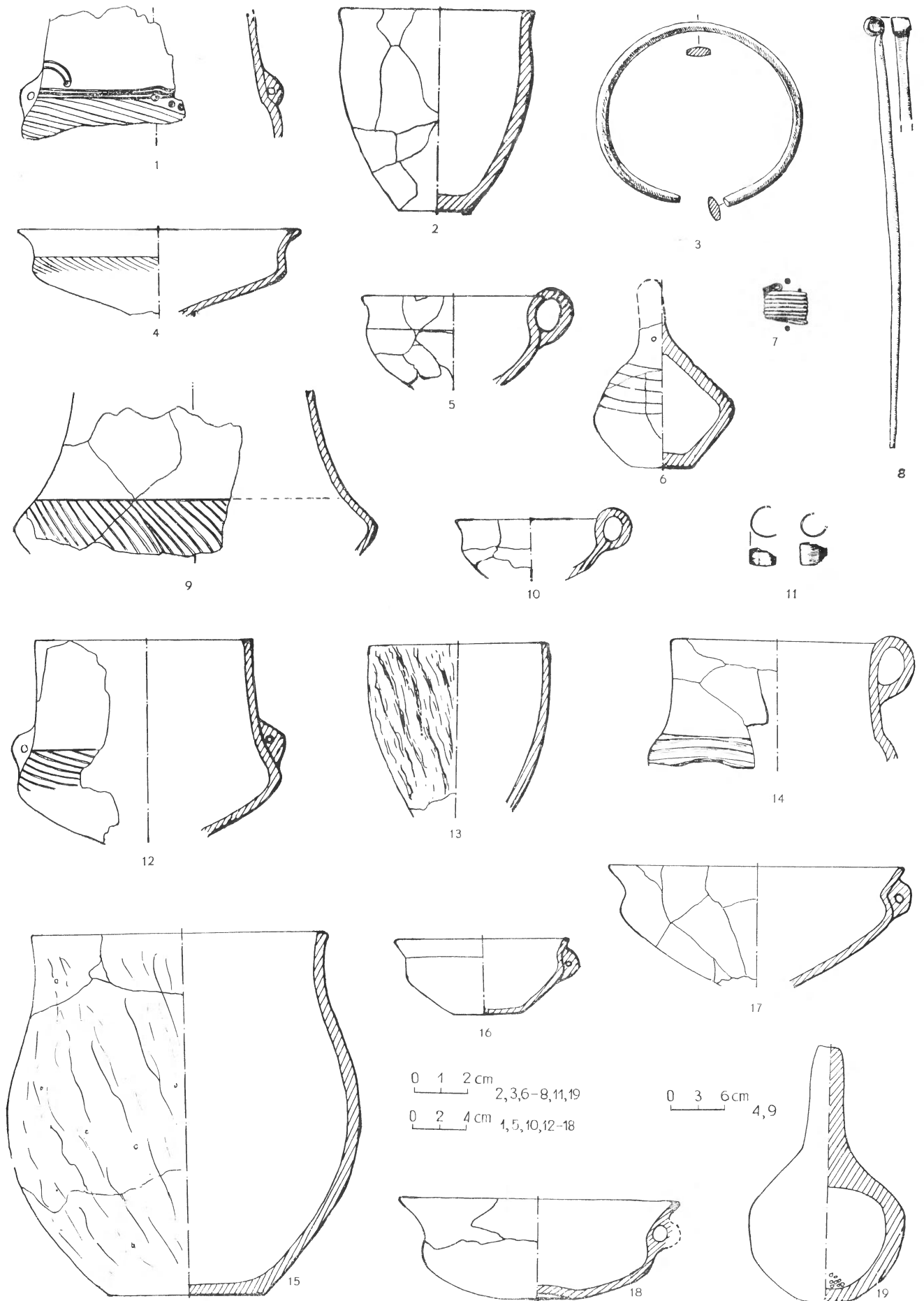
Grób 430 (506)

Plan (Ryc. 165). a) Waza typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowaony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Przedmiot zaginął. c) Dwa fragmenty „pierścionków” brązowych z płaskiej, cienkiej taśmy. Średnice 1,2 cm i 1,3 cm (Tabl. XXI, 11). d) Drobne przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 165. Podule, pow. Łask. Plan grobu 430

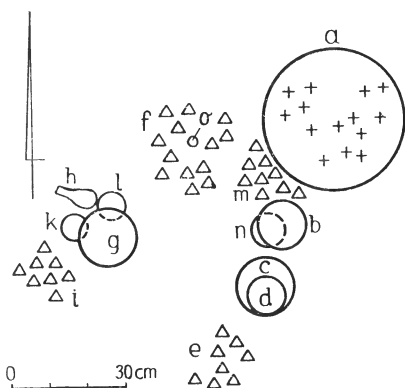
TABLICA XXI

Grób 431 (1, 2, 6). Grób 436 (4, 5, 9, 10, 13-15). Grób 437 (12, 16, 17, 19). Grób 438 (18)
 Podule, pow. Łask. Grób 429 (3, 7, 8). Grób 430 (11).

Grób 431 (507)

Plan (Ryc. 166). Zbiorowy (?). a) Fragmenty dużej wazy typu B-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Górna część brzuśca gładka, dół schropowacony. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małej amforyk nieustalonej odmiany. Cała powierzchnia gładka, ciemnobrunatna. c) Fragmenty czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna. Powierzchnia cegląstobrunatna. d) Fragmenty małego czerpaczka typu H-8. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnica wylewu 8 cm. e) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma dookólna

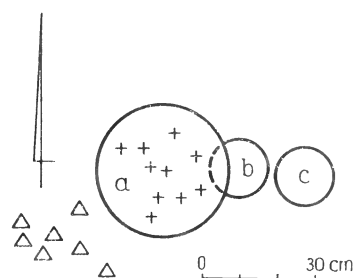

Ryc. 166. Podule, pow. Łask. Plan grobu 431

bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm. f) Ułamki płytkiej misy nieustalonej odmiany o powierzchni gładkiej, cegląstobrunatnej. g) Fragmenty amfory typu C-5. Na szyi powyżej uszu płytkie żłobki półkoliste zakończone pojedynczymi dołeczkami. U nasady szyi dwa żłobki poziome, dookólne. Górna część brzuśca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi oraz grupami dołeczków. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnica brzuśca 19,5 cm (Tabl. XXI, 1). h) Grzechotka gruszkowata zdobiona płytkimi żłobkami dookólnymi. Średnica 5,5 cm (Tabl. XXI, 6). i) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia brunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm. k) Czerpak typu H-2. Powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 1,8 cm, wylewu 5,5 cm; wysokość 3 cm. l) Miniaturowe naczynie zbliżone do typu D-1. Cała powierzchnia gładka, żółtobrunatna. Średnice: dna 3 cm, brzuśca 7,2 cm, wylewu 7 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XXI, 2). m) Fragmenty wylewu naczynia prawdopodobnie typu D. Powierzchnia żółtobrunatna. n) Czerpak typu H-2. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: dna 2 cm, wylewu 12 cm; wysokość 4,5 cm. o) Drobnie ułamki małego kółeczka z drutu brązowego o przekroju okrągłym. p) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a i f.

Grób 432 (508)

Plan (Ryc. 167). a) Ułamki naczynia typu C-5. U nasady szyi dwa płytkie poziome żłobki dookólne. Górna część brzuśca zdobiona wąskimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. b) Ułamki małego naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląsta. c) Fragmenty nieustalonego bliżej naczynia, być może dzbanka. Górna część brzuśca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna.

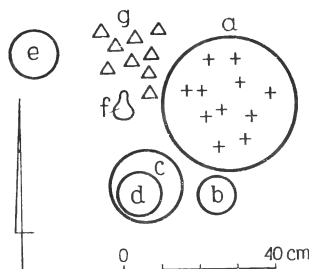
Ryc. 167. Podule, pow. Łask. Plan grobu 432

Spalenisko 433 (509)

Ułamki drobnych węgli drzewnych rozrzuconych pomiędzy kamieniami w promieniu 40 cm. Materiał zaginał.

Grób 434 (510)

Plan (Ryc. 168). a) Fragmenty amfory. U nasady szyi dwa płytkie poziome żłobki. Nad uchami płytkie żłobki półkoliste. Górna część brzuśca zdobiona żłobkami ukośnymi. Powierzchnia ciemnoszara. b) Małe naczynie typu E. Powierzchnia cegląstobrunatna, schropowacona. c) Ułamki misy typu G-2. Powierzchnia brunatna, gładka.

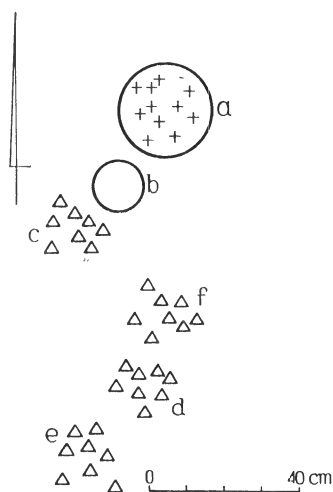

Ryc. 168. Podule, pow. Łask. Plan grobu 434

Średnica wylewu 17 cm. d) Fragmenty małej misy typu G-2. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda. Powierzchnia gładka, brunatnocegląsta. Średnica wylewu 11 cm. e) Ułamki czerpaka typu H-8. Cała powierzchnia gładka, jasnobrunatna. Średnica wylewu 11 cm. f) Drobnie ułamki grzechotki gruszkowatej. g) Ułamki małego czerpaka typu H-1. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: dna 2,5 cm, wylewu 6 cm; wysokość 2 cm. h) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Grób 435 (511)

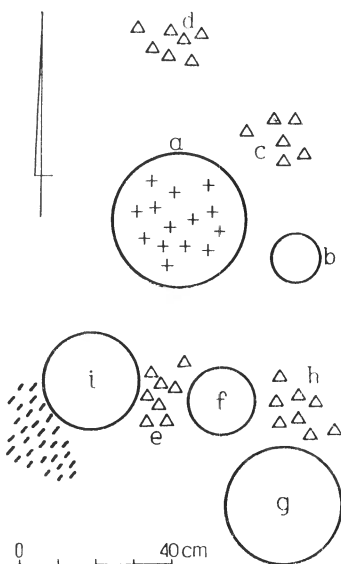
Plan (Ryc. 169). a) Ułamki wazy nieustalonej bliżej odmiany. Powierzchnia gładka i schropowacona, ciemnoszara. b) Naczynie typu H-6 z wklęsłym dnem. Powierzchnia żółtobrunatna, gładka. Średnice: dna 2 cm, brzuśca 10 cm, wylewu 11,5 cm; wysokość 5,5 cm. c) Ułamki naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, cegląstobrunatna. d) Fragmenty czerpaka prawdopodobnie typu H-8. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. e) Fragmenty wylewu prawdopodobnie dzbanka o krótkiej lejkowatej szyi, lekko rozchylonej na zewnątrz. Na krawędzi po obu stronach ucha pojedyncze występy. U nasady szyi dookólna pozioma bruzda. Średnica wylewu 12,5 cm. f) Ułamki czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia żółtobrunatna. Średnice: brzuśca 10 cm, wylewu 11 cm. g) Drobnie przepalone kości ludzkie z naczynia a.

Ryc. 169. Podule, pow. Łask. Plan grobu 435

Grób 436 (512)

Plan (Ryc. 170). a) Ułamki naczynia typu B-2. Górna część brzośca zdobiona wąskimi ukośnymi żłobkami. Dolne partie brzośca słabo schropowacone. Powierzchnia brunatna. Średnica brzośca 39 cm (Tabl. XXI, 9). b) Fragmenty czerpaka typu H-8. U nasady szyi pozioma bruzda. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: brzośca 13 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XXI, 5). c) Fragmenty czerpaka zbli-

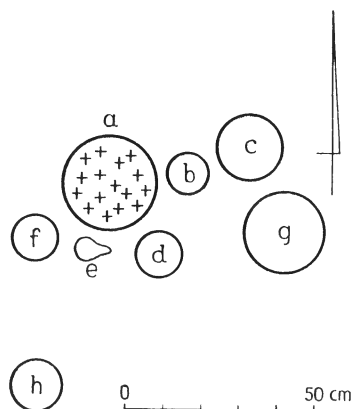
Ryc. 170. Podule, pow. Łask. Plan grobu 436

żonego do typu H-6. Całą powierzchnia gładka, żółto-brunatna. Średnice: brzośca 10,5 cm, wylewu 11 cm (Tabl. XXI, 10). d) Przedmiot zaginął. e) Drobne fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglato-brunatna. f) Górna część dzbanka z wysoką stożkowatą szyją i łagodnie zaokrąglonym brzoścem. W górnej części brzośca płytkie żłobki w układzie poziomym. Powierzchnia ciemnoszara. Średnice: brzośca 19 cm, wylewu 15 cm (Tabl. XXI, 14). g) Fragmenty misy typu G-1. U nasady szyi pozioma dookólna bruzda, poniżej płytkie ukośne żłobki. Powierzchnia ciemnobrunatna. Średnice: brzośca 29 cm, wylewu 32 cm (Tabl. XXI, 13). h) Fragmenty na-

czynia typu E-1. Powierzchnia żółto-brunatna. Wąski pas przydenny gładki. Średnice: brzośca 13,5 cm, wylewu 13 cm (Tabl. XXI, 4). i) Naczynie typu D-2. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: dna 11,5 cm, brzośca 26 cm, wylewu 23 cm; wysokość 27 cm (Tabl. XXI, 15).

Grób 437 (513)

Plan (Ryc. 171). a) Ułamki amfory typu C-2. Górna część brzośca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szarobrunatna. Średnice: brzośca 20 cm, wylewu 16 cm (Tabl. XXI, 12). b—d) Materiał zaginął. e) Grzechotka gruszkowata. Długość 9,8 cm, średnica 6 cm (Tabl. XXI, 19). f) Przedmiot zaginął. g) Fragmenty misy typu G-9. Cała powierzchnia gładka, żółto-brunatna. Średnice: brzośca 20,5 cm, wylewu 22 cm (Tabl. XXI, 17). h)

Ryc. 171. Podule, pow. Łask. Plan grobu 437

Mały kubek z krótką lekko rozchylną szyją i łagodnie zaokrąglonym brzoścem. U nasady szyi małe kolankowate ucho. Powierzchnia żółto-brunatna. Średnice: dna 4 cm, brzośca 12 cm, wylewu 13 cm; wysokość 5,5 cm (Tabl. XXI, 16).

Grób 438 (514)

Zniszczony, brak planu. a) Fragmenty naczynia typu E. Powierzchnia schropowacona, ceglato-brunatna. b) Drobne ułamki amfory typu C-2. U nasady szyi pozioma bruzda dookólna. Górna część brzośca ornamentowana płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia jasnobrunatna. c) Ułamki misy typu G-9 z wklęsłym dnem. Powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnice: dna 5,5 cm, brzośca 17,5 cm, wylewu 21 cm; wysokość 7,5 cm (Tabl. XXI, 18). d) Ułamki misy prawdopodobnie typu G-4. Cała powierzchnia gładka, szarobrunatna. Średnica wylewu 18 cm. e) Fragmenty wylewu prawdopodobnie dzbanka. Szyja wysoka, cylindryczna. Powierzchnia jasnobrunatna. Średnica wylewu 12 cm. f) Ułamki małej wazy nieustalonej odmiany. Powierzchnia ciemnoszara, gładka. g) Drobne ułamki misy nieokreślonej odmiany. Górna część brzośca zdobiona płytkimi żłobkami ukośnymi. Powierzchnia szara. h) Drobne przepalone kości ludzkie.

Skupisko 439 (515)

Skupienie skorup w promieniu 60 cm. a) Drobne ułamki prawdopodobnie trzech lub czterech naczyń o powierzchniach gładkich i schropowaconych, jasnobrunatnych.

CERAMIKA

Analiza ceramiki obejmuje naczynia zaklasyfikowane do odpowiednich odmian, jak również ceramikę i różnego rodzaju wyroby gliniane, nie objęte stosowanym podziałem. Ilość naczyń podawana przy omawianiu poszczególnych odmian dotyczy tylko zespołów grobowych.

Typ A. Naczynia dwustożkowe

Na cmentarzysku w Podulach nie stwierdzono występowania naczyń dwustożkowatych odmiany 1. Odmiana 2 to naczynia dwustożkowe, nieornamentowane. Wśród materiałów ceramicznych z omawianego cmentarzyska, wydzielono 6 naczyń tej odmiany. Większość z nich posiada dolne partie brzuśców dokładnie wygładzane (Tabl. IX, 23). Tylko jeden okaz naczynia A-2 ma brzusiec silnie schropowacony (Tabl. XX, 8).

Naczynia typu A-2 spotyka się bardzo często na cmentarzyskach kultury łużyckiej wszystkich grup regionalnych, szczególnie na stanowiskach datowanych na okres od III do V okresu epoki brązu. Najbliższe analogie dla tego rodzaju naczyń występują między innymi na cmentarzyskach w Sierpowie⁵, pow. Łęczyca (III—IV okres), Lutomiersku-Wrzęcej⁶, pow. Łask (IV), Opatowie⁷ (IV—V) i Dankowie⁸, pow. Kłobuck (V). Bardzo zbliżone okazy naczyń do przedstawionych wyżej form typu A-2 spotyka się również, choć znacznie rzadziej, na cmentarzyskach datowanych na IV okres epoki brązu po wczesny okres halsztacki włącznie. Groby z tego rodzaju naczyniami odkryto np. na cmentarzyskach w Chojnie-Golejewku, pow. Rawicz⁹ i Myśliborzu, pow. Opoczno¹⁰.

⁵ W. Ber: Zabytki z cmentarzyska popielnicowego w Sierpowie w powiecie łęczyckim, „Światowit”, T. XVII, 1938, tabl. VII, 6, grób 149, str. 137.

⁶ A. Ząbkiewicz-Koszańska: Materiały z cmentarzyska kultury łużyckiej w Lutomiersku-Wrzęcej, pow. Łask, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego w Łodzi”, cz. I, Łódź 1956, tabl. XV, 11, grób IV.

⁷ S. Nosek: Wyniki badań prowadzonych na cmentarzysku kultury łużyckiej w Opatowie pow. częstochowski, „Annales UMCS”, Vol. 1, nr 4, Lublin 1946, tabl. V, 2, grób XLIV, str. 324.

⁸ M. Gedl: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Dankowie, pow. Kłobuck, cz. III, „Materiały Archeologiczne”, T. IV, 1963, tabl. XVI, 8, grób 412, str. 177.

⁹ Z. Woźniak: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Chojnie-Golejewku w powiecie rawickim, „Przegląd Archeologiczny”, T. XII, 1960, tabl. IX, 23, grób XLIX, str. 84—87.

¹⁰ B. Balcer: Materiały kultury trzcinieckiej i łużyckiej z cmentarzyska w Myśliborzu, pow. Opoczno, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXX, 1964, str. 49, ryc. 3c, grób 75, str. 57.

Ogólnie naczynia dwustożkowe uważa się za formy charakterystyczne dla zespołów wczesnołużyckich. Przewaga analogii dla naczyń typu A z cmentarzyska w Podulach, ze stanowisk datowanych na III—V okres epoki brązu, pogląd ten potwierdza.

Typ B. Wazy

Wazy jak wiadomo należą do najczęściej występującego typu ceramiki na stanowiskach kultury łużyckiej. Na cmentarzysku w Podulach reprezentowane są wszystkie odmiany waz charakterystycznych dla grupy górnośląsko-małopolskiej.

Odmiana 1 to naczynia całkowicie gładkie, dołem schropowacone, nieornamentowane. Zarówno wazy grupy pierwszej jak i drugiej nie wykazują istotnych różnic chronologicznych. Na cmentarzysku w Podulach stwierdzono 74 naczyń tej odmiany (Tabl. IX, 8, 13, 18; X, 22). Analogiczne wazy odmiany 1 znane są z następujących stanowisk: Lutomiersk-Wrzęca¹¹, pow. Łask (IV), Czarnków¹² m. pow. (V) i Danków¹³, pow. Kłobuck (V-Hallstatt C). W oparciu o dotychczasowe opracowania najstarsze egzemplarze naczyń typu B-1 datować można na IV okres epoki brązu, a formy najmłodsze na okres halsztacki¹⁴.

Odmiana 2 obejmuje wazy różniące się od wyżej omówionych jedynie występowaniem ornamentów rozmieszczonych przeważnie na górnych partiach brzuśców. Do najpospolitszych wątków zdobniczych należą szerokie płytkie, ukośne żłobki oraz żłobki poziome dookoła. W porównaniu do ilości odkrytych waz odmiany 1, naczynia B-2 reprezentowane są mniej licznie, bo tylko w 22 egzemplarzach (Tabl. XVI, 25; XVII, 25; XVIII, 11). Naczynia B-2 przeważnie datuje się na IV okres epoki brązu, choć znane są również obiekty starsze z III okresu epoki brązu na których także stwierdzono omawiany rodzaj ceramiki. Za najstarsze wazy odmiany 2, uznać można naczynia pochodzące z cmentarzyska w Smolicach¹⁵, pow. Łęczyca

¹¹ A. Ząbkiewicz-Koszańska: op. cit., cz. II, Łódź 1957, tabl. XI, 8, grób 20 oraz cz. I, tabl. XIV, 13, grób 3.

¹² L. Łuka: Cmentarzysko kultury łużyckiej z IV—V okresu epoki brązu w Czarnkowie, „Fontes Praehistorici”, T. I, 1950, ryc. 67b, str. 120.

¹³ M. Gedl: op. cit., cz. I, „Materiały Archeologiczne”, T. II, 1960, tabl. II, 1, grób 30; oraz cz. III, tabl. II, 3, grób 192, str. 177; tabl. IV, 7; VIII, 14, 19.

¹⁴ Z. Woźniak: op. cit., str. 87.

¹⁵ L. Kozłowski: Cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej z ceramiką żłobkową w wsi Smolice i Nągorki w powiecie łęczyckim, „Wiadomości Archeologiczne”, T. V, 1920, ryc. 13, str. 146, 154.

(koniec III okresu) oraz wazy pochodzące z kilku innych stanowisk np. z Kamionki Nadbużnej¹⁶, pow. Ostrów Mazowiecka (koniec III do połowy IV okresu), Trzcianca¹⁷, pow. Puławy (III) i Sierpowa¹⁸, pow. Łęczycza (III—IV).

Odmiana 3 wyróżnia się wątkami zdobniczymi w postaci ostro i głęboko rytych żłobków ukośnych i poziomych oraz kombinacjami ornamentów geometrycznych i figuralnych. Na cmentarzysku w Podulach stwierdzono tylko jeden fragment naczynia odmiany 3. Formy zbliżone do waz odmiany 3 M. Gedl, datuje na podstawie materiałów z cmentarzyska w Dankowie, pow. Kłobuck na V okres brązu, zaznaczając równocześnie, że analogiczne okazy naczyń mogą występować również w IV okresie oraz w okresie halsztackim¹⁹. Na terenie międzyrzecza Pilicy i środkowej Wisły wzmiankowany rodzaj ceramiki spotyka się przeważnie na obiektach datowanych na okres halsztacki D i wczesny okres lateński między innymi na stanowiskach w Ostrowcu Świętokrzyskim²⁰, Nidzie, pow. Kielce²¹, Błoniu²² pow. Sandomierz itd. Tego rodzaju datowanie potwierdza występowanie waz odmiany 3 na cmentarzysku w Łodzi-Rudzie Pabianickiej z okresu halsztackiego i wczesnego okresu lateńskiego²³.

Odmiana 4 w zakresie proporcji nie różni się od poprzednio omawianych, posiada natomiast na największej wydętości brzuśca ornament plastyczny, a nieco powyżej niekiedy żłobki w różnych układach. Na cmentarzysku w Podulach naczyń tej odmiany jest 7 sztuk (Tabl. X, 3; XIV, 6). Na podstawie ornamentyki można je datować na IV okres epoki brązu. Naczynia B-4 nieornamentowane występują na wielu cmentarzyskach grupy

górnos Śląsko-małopolskiej np. w Kępnie²⁴ m. pow. (V okres), Łubnicach²⁵, pow. Wieluń, Nagłowicach²⁶, pow. Jędrzejów i Myśliborzu²⁷, pow. Opatoczno (V — okres halsztacki). Omawiany rodzaj ceramiki należy do wyrobów specyficznych dla kręgu górnośląsko-małopolskiego i poza zasięgiem tej grupy na ogół nie występuje.

Odmiana 5 obejmuje naczynia zdobione guzami zarówno na największej wydętości brzuśca, jak i u nasady szyi. Niektóre wazy odmiany 5 bywają również zdobione żłobkami równoległymi lub półkolistymi (Tabl. VII, 27; XVII, 13), oraz żłobkami ukośnymi rozmieszczonymi powyżej największej wydętości (Tabl. XVIII, 22). Wśród analizowanych materiałów odkryto 12 słabo zachowanych naczyń typu B-5. Naczynia ornamentowane tej odmiany (ornament żłobkowy) odnieść możemy do IV okresu epoki brązu. Nieornamentowane wazy B-5 zalicza się przeważnie do wyrobów ceramicznych charakterystycznych dla V okresu epoki brązu i okresu halsztackiego. Przykłady tak datowanych naczyń znany ze stanowisk w Brzeziu²⁸, pow. Kraków (V okres), Nagłowicach²⁹, pow. Jędrzejów (V-Hallstatt C) i Jamnie³⁰, pow. Częstochowa (koniec epoki brązu po wczesny okres lateński).

Odmiana 6 to wazy z wylewem w kształcie ukośnie rozchylonej kreyzy. Na cmentarzysku w Podulach odkryto 7 tego rodzaju naczyń przy czym część z nich odznacza się ornamentami żłobkowymi umieszczonymi w górnej części brzuśca (Tabl. VI, 18). Oprócz naczyń zdobionych występują także wazy odmiany 6 całkowicie gładkie lub zdobione tylko pojedynczą dookólną linią u nasady szyi (Tabl. XVIII, 23). Zwykle bogato ornamentowane naczynia B-6 datuje się na III-IV okres epoki brązu. Najbliższe analogie pochodzą z cmen-

¹⁶ T. Węgrzynowicz: Osadnictwo kultury łużyckiej we wsi Kamionka Nadbużna, pow. Ostrów Mazowiecka, „Materiały Starożytne”, T. VII, 1961, tabl. VIII, 1, str. 189.

¹⁷ A. Gardawski: Wyniki prac wykopaliskowych przeprowadzonych w 1952 r. w miejscowości Trzcianiec, pow. Puławy, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XX, 1954, tabl. L, 9, str. 391—393 (datowanie). Naczynie z Trzcianca ma dużo wyższą szyjkę i dwustożkowy brzusiec. Jak można sądzić z zachowanego fragmentu jest to forma dużo wcześniejsza od naszej.

¹⁸ W. Ber: op. cit., tabl. III, 5, grób 26, str. 137.

¹⁹ M. Gedl: op. cit., cz. III, tabl. VI, 1, grób 221, str. 179.

²⁰ M. Miśkiewicz: Groby halsztackie i osada z okresu rzymskiego w Ostrowcu Świętokrzyskim, pow. Opatów, „Materiały Starożytne”, T. III, 1958, tabl. LXII, 5.

²¹ Niepublikowane materiały w PMA w Warszawie.

²² R. Jank: Cmentarzysko wczesnolateńskie w Błoniu w powiecie sandomierskim, „Przegląd Archeologiczny”, T. IV, 1933, ryc. 11, I, str. 229; ryc. 15, IV, str. 232.

²³ A. Ząbkiewicz-Koszańska: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Łodzi-Rudzie Pabianickiej, „Przegląd Archeologiczny”, T. X, 1958, tabl. VII, 6, grób 66, str. 258, 283.

²⁴ W. Śmigielski: Badania na cmentarzysku kultury łużyckiej w Kępnie, w latach 1942—43, „Fontes Archaeologici”, T. XIII, 1962, ryc. 61,3, str. 135, grób 32; ryc. 114, 4, str. 156, grób 73; ryc. 176, 10, str. 183, ceramika luźna.

²⁵ J. Walewska: Cmentarzysko łużyckie w Łubnicach, pow. Wieruszów, „Materiały Starożytne”, T. IV, 1958, tabl. LXII, 7, grób 2; LXXI, 1, grób 39.

²⁶ R. Rogozińska: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Nagłowicach, pow. Jędrzejów, „Materiały Archeologiczne”, T. II, 1960, tabl. I, 1, grób 1, str. 115.

²⁷ B. Balcer: op. cit., ryc. 8a, grób 106, str. 54, 57.

²⁸ M. Gedl: Cmentarzysko kultury łużyckiej we wsi Brzezie, pow. Kraków, „Materiały Starożytne”, T. II, 1957, ryc. 9, grób 8, str. 217; ryc. 19a, grób 15, str. 227—228.

²⁹ J. Miśkiewicz: Cmentarzysko łużyckie w Nagłowic-Wypalanek, pow. Jędrzejów, „Materiały Starożytne”, T. III, 1957, tabl. LX, 9, grób 29, str. 219—224.

³⁰ J. Prokopowicz: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Jamnie, pow. Częstochowa, „Materiały Archeologiczne”, T. IV, 1963, cz. II, tabl. V, 5, grób 126, str. 248.

tarzyska w Słowiku ³¹, pow. Łódź (III okres), Lutomińska-Wrzęcej ³², pow. Łask (IV), Szwarocinie ³³, pow. Sochaczew (IV) i Zdzienicach ³⁴, pow. Turek (koniec III i IV). Wazy nieornamentowane na ogół datowane są na koniec epoki brązu i wczesny okres halszacki np. z Chojna-Golejewka, pow. Rawicz. Znane są jednak egzemplarze nieornamentowanych naczyń B-6, których chronologię ustala się na okres przejściowy pomiędzy III i IV okresem epoki brązu. Formy zbliżone do waz odmiany 6 ornamentowane z Dankowa, pow. Kłobuck M. Gedl datuje nawet na V okres epoki brązu i początek okresu halszackiego ³⁵.

Odmiana 7 charakteryzuje się guzami dolepionymi na styku szyji i brzuśca. Z omawianego stanowiska pochodzą 64 wazy tej odmiany. Przewagę stanowią naczynia ornamentowane (Tabl. III, 4, 21; X, 2) oraz zdobione tylko pojedynczą dookólną linią (Tabl. XII, 1, 20). Wazy odmiany 7 jako bardzo bliskie naczyniom odmian B-4 i B-5 datować należy począwszy od IV okresu epoki brązu (wazy ornamentowane) aż po wczesny okres halszacki (egzemplarze nieornamentowane).

Typ C. Amfory

Spośród pięciu odmian amfor grupy górnośląsko-małopolskiej, na cmentarzysku w Podulach reprezentowane są jedynie naczynia typu C odmiany 2 i 5.

Odmiana 2 to bardzo rozpowszechnione w kulturze łużyckiej amfory o baniastych brzuścach i stosunkowo dużych taśmowych uchach. Naczynia te zdarzają się zarówno całkowicie gładkie, nieornamentowane (Tabl. XIX, 16) jak i zdobione szerokimi żłobkami ukośnymi i poziomymi (Tabl. XIII, 2; XII, 8) oraz kombinacjami żłobków poziomych i półkolistych (Tabl. XI, 23). Na omawianym obiekcie odkryto 63 naczynia typu C-2. Amfory odmiany 2 nieornamentowane znane są na bardzo rozległych terenach i nie stanowią dobrych wy-

znaczników chronologicznych. Analogiczne naczynia zdobione płytkami żłobkami datuje się zwykle na III—V okres epoki brązu. Według H. Wiklaka niektóre amfory żłobkowane pochodzą już z drugiej połowy III okresu epoki brązu ³⁶. Najczęściej jednak chronologię ich ustala się na IV—V okres np. na cmentarzysku w Mariankach ³⁷, pow. Włocławek (IV), Opatowie ³⁸, pow. Kłobuck (IV—V), Nowym Mieście ³⁹, pow. Jarocin (IV—V) i Brzeziu ⁴⁰, pow. Kraków (V).

Odmiana 5 obejmuje amfory zdobione ornamentem plastycznym w postaci dolepionych guzów u nasady szyi lub na największej wydętości brzuśca. Część naczyń tej odmiany ornamentowana jest dodatkowo kombinacjami płytkich żłobków ukośnych, poziomych i półkolistych. Amfory odmiany 5 reprezentowane są przez 20 okazów (Tabl. VI, 8; X, 8; XII, 25; XV, 23). W ramach tej odmiany niewątpliwie wskaźnikiem chronologicznym jest bardzo często powtarzający się tu ornament płytkich żłobków ukośnych i poziomych w oparciu o który zdobione amfory odmiany 5 datować należy na drugą połowę III i IV okresu epoki brązu. Gładkie niezdobione naczynia C-5 podobnie jak i analogiczne nieornamentowane wazy odmian 4 i 5 pochodzą prawdopodobnie z V okresu względnie z wczesnego okresu halszackiego.

Typ D. Naczynia esowate

Odmiana 1 to naczynia o profilu esowatym i powierzchniach zewnętrznych gładkich lub lekko szorstkich. Wśród analizowanych materiałów stwierdzono 10 egzemplarzy naczyń zbliżonych do typu D-1 (Tabl. V, 5; XIX, 23; XXI, 2). Zbliżone okazy występują na kilku obiektach kultury łużyckiej między innymi na cmentarzysku w Dankowie ⁴¹, pow. Kłobuck (V okres—okres halszacki). Naczynia D-1 o bardziej wysmukłych kształtach i silniej rozchylonych na zewnątrz wylewach datuje się na ogół na III—IV okres epoki brązu.

Odmiana 2 charakteryzuje się większymi rozmiarami aniżeli naczynia D-1 oraz silnie schropwacaną powierzchnią zewnętrzną. W zespołach grobowych omawianego cmentarzyska odkryto 15

³¹ H. Wiklak: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Słowiku, pow. Łódź, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Łódź 1961, tabl. V, 4, grób 12, str. 155, 185.

³² A. Ząbkiewicz-Koszańska: Materiały z cmentarzyska kultury łużyckiej w Lutomińsku-Wrzęcej, pow. Łask, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi”, Łódź 1957, cz. II, tabl. XII, 1, grób 18, str. 22.

³³ A. Uzarowicz: Cmentarzysko łużyckie w Szwarocinie, pow. Sochaczew, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVIII, 1962, tabl. LXXV, 1, grób 18, str. 380.

³⁴ J. Janowski: Łużyckie cmentarzysko kurhanowe z późnej epoki brązu w miejscowości Zdzeniec, pow. Turek, „Materiały Starożytne”, T. III, 1958, tabl. LXXII, 7, kurhan 41, grób V, str. 343.

³⁵ M. Gedl: Danków..., tabl. II, 1b, grób 190, str. 178; tabl. IV, 6, grób 210, str. 177.

³⁶ H. Wiklak: op. cit., tabl. XI, 2, grób 25, str. 185.

³⁷ J. Miśkiewicz: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Mariankach, pow. Włocławek, „Materiały Starożytne”, T. VII, 1961, tabl. II, 3, grób VIII, str. 235.

³⁸ S. Nosek: op. cit., tabl. IV, 3, grób XVI, str. 324; tabl. VI, 3, grób LIII, str. 324.

³⁹ M. Perzyńska: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Nowym Mieście, pow. Jarocin, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, T. XII, 1961, ryc. 15b, grób 6, str. 65, 142, 145.

⁴⁰ M. Gedl: Brzezie..., ryc. 29f, g, str. 226, 229.

⁴¹ M. Gedl: Danków..., tabl. II, 16, grób 86, str. 94.

egzemplarzy tych naczyń (Tabl. II, 15; III, 19, 23; IV, 22; XIV, 1; XIX, 1). Typowe okazy D-2 występują przeważnie na stanowiskach wczesnołużyckich. Zasięg ich występowania odpowiada w przybliżeniu obszarom zajmowanym w II okresie epoki brązu przez osadnictwo ludności kultury trzcinieckiej. Typ ten prawdopodobnie jest kontynuacją trzcinieckich naczyń o esowatym profilu. Na stanowiskach wczesnołużyckich spotykamy go w Trzcińcu⁴², pow. Puławy (III okres), Słowiku⁴³, pow. Łódź (druga połowa III okresu), Sierpowie⁴⁴, pow. Łęczycyca (III), Opatowie⁴⁵, pow. Kłobuck i Olszyńcu⁴⁶, pow. Żary (IV—V) oraz Lutomięrsku-Wrzęcej⁴⁷, pow. Łask (IV).

Typ E. Naczynia jajowate

Spośród sześciu odmian naczyń jajowatych typowych dla grupy górnośląsko-małopolskiej, na cmentarzysku w Podulach znane są tylko odmiany 1, 2, 5, 6.

Odmiana 1 to przysadziste naczynia kształtów w przybliżeniu jajowatych i doniczkowatych o powierzchniach zewnętrznych silnie schropowanych. Naczynia te należą do najpospolitszych wyrobów ceramicznych ludności kultury łużyckiej. W grobach cmentarzyska z Podul było ich 50 sztuk (Tabl. II, 14; V, 19, 20; VI, 11; XIII, 24). Naczynia E-1 są jednym z najbardziej długotrwałych typów ceramiki kultury łużyckiej. Analogiczne okazy pochodzą między innymi z cmentarzysk z Miszewka Strzałkowskiego⁴⁸, pow. Płock (IV—V okres), Nagłowic⁴⁹, pow. Jędrzejów (V—okres halsztacki), Piasku⁵⁰, pow. Lubliniec (koniec V—początek okresu halsztackiego), Olesna⁵¹ m. pow. (V—początek okresu halsztackiego) itd.

Odmiana 2 obejmuje naczynia jajowate zdobio-

⁴² A. Gardawski: op. cit., tabl. XXXIX, b częściowo także a.

⁴³ H. Wiklak: op. cit., tabl. VIII, 3, grób 20, str. 185.

⁴⁴ W. Ber: op. cit., tabl. VI, 3, grób 16, str. 139.

⁴⁵ S. Nosek: op. cit., tabl. VII, 3, grób LXX; tabl. VIII, 11, grób XXIII, str. 324.

⁴⁶ T. Malinowski: Badania archeologiczne na cmentarzysku kultury łużyckiej w Olszyńcu, pow. Żary w r. 1956, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, T. X, 1959, ryc. 7f, kurhan 1, str. 110, 119.

⁴⁷ A. Ząbkiewicz-Kosańska: Lutomięrsku-Wrzęca..., cz. II, tabl. XV, 4, grób 13.

⁴⁸ J. Miśkiewicz: Osada kultury łużyckiej z miejscowości Miszewko Strzałkowskie, pow. Płock. „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXX, 1964, ryc. 8p, jama 14, str. 157.

⁴⁹ R. Rogozińska: op. cit., tabl. II, 2, grób 31, str. 115.

⁵⁰ K. Jażdżewski: Dwa cmentarzyska łużyckie w Boronowie i Piasku w powiecie lublinieckim na Górnym Śląsku, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XI, 1932, ryc. 4, grób V, str. 102.

⁵¹ M. Gedl: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Olesnie na Górnym Śląsku, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVIII, 1962, tabl. VIII, 1, grób 29, str. 37.

ne guzami oraz innymi rodzajami ornamentów plastycznych. Naczynia odmiany 2 reprezentowane są przez 14 naczyń (Tabl. VI, 20; VIII, 19; XII, 2). Tego rodzaju ceramika znana jest ze stanowisk w Czarnkowie⁵² m. pow. (IV—V), Orchowie⁵³, pow. Łask (IV), Nagłowicach⁵⁴, pow. Jędrzejów i Lasowicach Małych⁵⁵, pow. Olesno (okres halsztacki).

Odmiana 5 wyróżnia się dokładnie wygładzaną szyją i silnie schropowanym brzuścem. Na cmentarzysku w Podulach odkryto 6 naczyń tej odmiany (Tabl. XIII, 11). Naczynia E-5 występują na cmentarzyskach w Boronowie i Piasku⁵⁶, pow. Lubliniec (koniec epoki brązu—początek okresu halsztackiego) oraz Jamnie⁵⁷, pow. Częstochowa (V—okres halsztacki). Naczynia tej odmiany datuje się także niekiedy na wczesny okres lateński.

Odmiana 6 to niewielkie naczynia jajowate o powierzchniach zewnętrznych wygładzanych lub lekko szorstkich. Naczynia E-6 reprezentowane są przez 6 egzemplarzy (Tabl. I, 15). Naczynia E-6 występują na ogół na wczesnołużyckich stanowiskach datowanych na III—IV okres epoki brązu między innymi w Trzcińcu⁵⁸, pow. Puławy (III).

Typ G. Misy

Naczynia te licznie występujące na cmentarzysku w Podulach reprezentowane są przez odmiany: 1 (3 sztuki; Tabl. X, 4; XI, 4), 2 (50 sztuk; Tabl. XI, 3, 5; XIII, 19; XVI, 4), 4 (4 sztuki; Tabl. VI, 10; VIII, 4), 8 (10 sztuk; Tabl. VI, 22; XII, 3), 9 (4 sztuki; Tabl. XIV, 5; XVII, 1), 10 (3 sztuki; Tabl. I, 12; V, 3). W ogólnych zarysach wszystkie przedstawione wyżej odmiany mis podzielić można na naczynia charakterystyczne dla wczesnej fazy kultury łużyckiej (III—IV okres) oraz na naczynia o bardzo płynnej chronologii zamykającej się w granicach IV okresu epoki brązu po koniec okresu halsztackiego włącznie.

Do grupy pierwszej należą niewątpliwie misy odmiany 1 dla których najbliższe analogie znajdujemy np. na stanowiskach w Erminowie, pow.

⁵² L. Łuka: op. cit., ryc. 70d, str. 125.

⁵³ R. Miśkiewicz: Osada kultury łużyckiej w Orchowie, pow. Łask, „Materiały Starożytne”, T. IV, 1958, tabl. LIV, 9, str. 138.

⁵⁴ J. Miśkiewicz: Nagłowice-Wypalanki..., tabl. LV, 8, grób 9.

⁵⁵ E. Dobrzańska, M. Gedl: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Lasowicach Małych, pow. Olesno, „Silesia Antiqua”, T. IV, 1962, ryc. 12k, str. 141, 150.

⁵⁶ K. Jażdżewski: op. cit., tabl. IX, 1, grób XXVIII, str. 102.

⁵⁷ J. Prokopowicz: op. cit., cz. II, tabl. VI, 1, grób 131, str. 248.

⁵⁸ A. Gardawski: op. cit., tabl. I, 7, str. 393.

Sochaczew⁵⁹, Lasocinie, pow. Końskie⁶⁰ i Podgajczu, pow. Opatów⁶¹. W grupie tej mieszczą się również ornamentowane płytko rytymi żłobkami naczynia G-8 oraz rzadko zdobione niektóre egzemplarze mis odmiany 9.

Naczynia pozostałych odmian nie wykazują na ogół wyraźnego zróżnicowania chronologicznego i datowane są przeważnie na koniec epoki brązu oraz okres halsztacki. Za najmłodsze formy tej grupy ceramiki uznać można naczynia G-10, które jako bardzo zbliżone do mis odmiany 3 pochodzą prawdopodobnie z przełomu epoki brązu i okresu halsztackiego.

Typ H. Czerpaki

Spośród ośmiu wyróżnionych odmian czerpaków w zespołach grobowych cmentarzyska w Podulach występują jedynie cztery odmiany tych naczyń: odmiana 1 (54 sztuki; Tabl. II, 4, 18), odmiana 2 (84 sztuki; Tabl. V, 16; VI, 6), odmiana 6 (24 sztuki; Tabl. VII, 7; IX, 12), odmiana 8 (103 sztuki; Tabl. XVIII, 2, 16). Wszystkie przedstawione odmiany czerpaków należą do form bardzo długotrwałych i pospolicie występujących na różnego rodzaju stanowiskach kultury łużyckiej. Okazy najstarsze pochodzą z zespołów datowanych na IV okres epoki brązu, a najmłodsze z okresu halsztackiego.

Typ I. Kubki

Bardzo zróżnicowane formy, licznie występujących na cmentarzysku w Podulach kubków, nie posiadają wyraźnych cech chronologicznych. Datowanie ich uzależnione jest wyłącznie od przewodnich form głównie waz, amfor i ewentualnych wyrobów metalowych.

Typ J. Dzbany

Na cmentarzysku w Podulach odkryto 41 egzemplarzy tego typu naczyń. Tylko niewielki procent dzbanów to naczynia o powierzchniach gładkich, nieornamentowanych (Tabl. VI, 15). Pozostałe dzbany wyróżniają się bogatymi wątkami zdobniczymi, wśród których przeważają płytko ryte żłobki ukośne i poziome (Tabl. IV, 5; V, 18; XV, 8), oraz żłobki ukośne i niewielkie dolepienie guzy (Tabl. I, 24; VI, 4). Naczynia nieornamentowane używane były począwszy od IV okresu epoki brązu po okres halsztacki włącznie. Bogato ornamen-

towane naczynia typu J z płytko rytymi żłobkami i guzami w oparciu o charakterystyczny rodzaj ornamentu odnieść należy niewątpliwie do wyrobów właściwych dla wczesnej fazy kultury łużyckiej to jest do III—IV okresu epoki brązu.

Oprócz naczyń mieszczących się w analizowanych powyżej typach i odmianach, na szczególną uwagę zasługują jeszcze inne wyroby ceramiczne do których zaliczamy: grzechotki, figurkę zoomorficzną, różnego rodzaju wisiorki i paciorki gliniane, kółka wózków glinianych oraz naczynia o wyjątkowych kształtach i przeznaczeniu.

Grzechotki pochodzące z cmentarzyska w Podulach zarówno pod względem kształtu, jak i techniki wykonania nie różnią się od analogicznych wyrobów znanych nam z cmentarzysk w Laskach, pow. Kępno⁶², Topornicy, pow. Zamość⁶³ itd. Ogólnie grzechotki datuje się na IV—V okres epoki brązu. Podobną chronologię posiadają rzadkie na terenie Polski figurki zoomorficzne (Tabl. IX, 3) oraz równie rzadkie paciorki gliniane (Tabl. XIII, 8, 9; XIV, 8).

Do bardzo ciekawych i unikalnych zabytków należą wisiorki gliniane trójpalczaste (Tabl. VII, 25, 26; VIII, 18), trójramienne (Tabl. XVI, 22, 23) i w kształcie czwororamiennej gwiazdy (Tabl. XVI, 21). Prawie identyczne trójpalczaste wisiorki pochodzą z cmentarzyska w Laskach, pow. Kępno⁶⁴, datowanego przez T. Malinowskiego na młodszą epokę brązu i okres halsztacki⁶⁵. Podobne, nieco mniejsze, i czteroramienne znane są z terenu Moraw, niestety bliżej nie datowane⁶⁶.

W omawianej grupie znalezisk o wyjątkowym znaczeniu mieszczą się również gliniane kółka od tzw. wózków kultowych (Tabl. IX, 21, 24). Bardzo zbliżone pełne kółko gliniane z wózka kultowego znane jest między innymi z miejscowości Brzeźniak, pow. Łobez z kurhanu datowanego na IV okres epoki brązu⁶⁷.

Na tle bardzo ujednoczonych inwentarzy ceramicznych grobów cmentarzyska w Podulach, na

⁶² A. Wrzosek, M. Ćwirko-Godycki: Grzechotki z grobów cmentarzyska łużyckiego w Laskach w pow. kępińskim, „Światowit”, T. XVII, 1938, str. 171—254.

⁶³ J. Głosiński: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Topornicy, pow. Zamość, „Materiały Starożytne”, T. III, 1957, tabl. LII, 3, str. 200—203.

⁶⁴ A. Wrzosek: Ozdoby gliniane, bursztynowe i kamienne znalezione w grobach kultury łużyckiej na cmentarzysku w Laskach w powiecie kępińskim, „Przegląd Antropologiczny”, T. XI, 1937, tabl. I, 122.

⁶⁵ T. Malinowski: Katalog cmentarzysk ludności kultury łużyckiej w Polsce, Poznań 1961, str. 272—273.

⁶⁶ J. Nekvasil: Über weitere Grabungen auf dem Lausitzer Gräberfeld und der Flur „Dilecky” bei Moravican, Bez. Sumperk, Brno 1963, tabl. 20, 1—6, str. 37.

⁶⁷ J. Kosteński: Kultura łużycka na Pomorzu, Poznań 1958, ryc. 52, 11, str. 70.

⁵⁹ A. Uzarowicz: Cmentarzysko łużyckie w Erminowie, pow. Sochaczew, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVIII, 1962, tabl. XV, 7, grób 9, str. 67.

⁶⁰ Niepublikowane materiały z Muzeum Lubelskiego.

⁶¹ A. Uzarowicz: Osada kultury łużyckiej w Podgajczu, pow. Opatów, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXI, 1965, ryc. 7c, str. 230 (inny ornament).

specjalną uwagę zasługują dwa naczynia z grobu 260. Są to tzw. naczynie piętrowe (Tabl. XIV, 3) oraz mała amfora bardzo bogato zdobiona o powierzchni grafitowanej (Tabl. XIV, 4). Na terenie Polski naczynia piętrowe występują stosunkowo rzadko i to głównie w Małopolsce i na Śląsku. Na południe od Karpat i Sudetów naczynia piętrowe znane są z kilkunastu stanowisk których chronologię określa się w granicach IV—V okresu epoki brązu⁶⁸. Nieliczne egzemplarze naczyń piętrowych z Polski Południowej między innymi z Kietrza, pow. Głubczyce datuje się ostatnio na wczesną fazę okresu halsztackiego⁶⁹. Grafitowana amfora z tego samego grobu nawiązuje do śląskiej ceramiki grafitowanej, której chronologia odpowiada piętrowym naczyniom⁷⁰.

WYROBY KAMIENNE I KOŚCIANE

Reprezentowane są przez trzy topory kamienne (Tabl. XII, 7; XVIII, 10; XIX, 17), buławę (Tabl. VII, 23) oraz wisiołek kościany (Tabl. IX, 2).

Najbliższe analogie dla toporków z cmentarzyska w Podulach znajdujemy na cmentarzysku w Jamnie, pow. Częstochowa datowanym na V okres epoki brązu i wczesny okres halsztacki⁷¹. Podobną chronologię mają topory kamienne publikowane przez M. Kostrzewską⁷². Rzadko występujące na cmentarzyskach kultury łużyckiej buławy kamienne zalicza się do wczesnego okresu halsztackiego⁷³. Jedynym przedmiotem kościanym jest maleńki wisiołek, składający się z dwóch owalnych tarczki połączonych cylindrycznym trzpieniem (Tabl. IX, 2). E. Szydłowska tego rodzaju zabytki określa jako typowe dla V okresu epoki brązu i wczesnego okresu halsztackiego⁷⁴.

PRZEDMIOTY METALOWE

Większość wyrobów metalowych stanowią ozdoby i części stroju. Są to wyłącznie przedmioty wy-

konane z brązu. Spośród sześciu szpil odkrytych na omawianym cmentarzysku dwie z nich wyróżniają się szczególną budową główki (Tabl. XIX, 21; XX, 22) i nawiązują do wczesnobrązowych szpil typu cypryjskiego. Na cmentarzyskach kultury łużyckiej szpile takiej odmiany nie są znane. Prawdopodobnie należy je uznać za wytwór lokalny o chronologii ustalonej w oparciu o zabytki towarzyszące.

Dwie następne szpile brązowe reprezentują bardzo pospolitą odmianę szpil z płasko rozklepaną, zawiniętą w uszko główką (Tabl. XIV, 18; XXI, 8). Szpile te należą do wytworów bardzo rozpowszechnionych i długotrwałych. Znane są przez cały okres trwania kultury łużyckiej.

Jedyna zachowana szpila z tarczką spiralną (Tabl. III, 14) należy do bardzo ciekawych. Większość szpil tego rodzaju posiada romboidalny lub okrągły przekrój drutu, z którego zrobiona jest tarczka. Szpila z cmentarzyska w Podulach ma zupełnie płaską tarczkę o przekroju prostokątnym. Analogii do tej szpili na terenie Polski nie znaleziono. Zespół w którym się znajduje datować można na IV—V okres epoki brązu.

Na cmentarzysku w Podulach odkryto 6 bransolet przeważnie o przekroju płasko wypukłym (Tabl. I, 11; III, 5; VIII, 8; XXI, 3). Większość z nich jest niezdobiona. Tylko jedna bransoleta (Tabl. XX, 13) posiada oba zakończenia ornamentowane grupami kresek. Analizowane bransolety nie stanowią dobrych wyznaczników chronologicznych i przeważnie datuje się je od IV okresu epoki brązu po wczesny okres halsztacki włącznie. Najbliższą analogię dla bransolety ornamentowanej stanowi bransoleta z Wartosławia⁷⁵, pow. Szamotuły (IV okres) oraz bransoleta z Łabęd-Przyszówki⁷⁶, pow. Gliwice (okres halsztacki).

Dla zamkniętych bransolet niezdobionych (Tabl. I, 11; VII, 19) znamy zbliżone formy z Przeczyc⁷⁷, pow. Zawiercie (V—Hallstatt C), i Częstochowy-Rakowa⁷⁸ (V—okres halsztacki).

Wśród ozdób brązowych znajduje się również jeden dobrze zachowany naszyjnik spiralnie skręcony, należący do wyrobów bardzo pospolitych

⁶⁸ J. Rihovský: Etazovita osudi ve velaticke kulturne, „Archeologické Rozhledy” R. X, 1958, str. 79—106; J. Bouzek: Etazovite nádoby v jižních Čechách a v sousedních oblastech, „Archeologické Rozhledy”, R. X, 1958, str. 548—574.

⁶⁹ M. Gedl: Kultura łużycka na Górnym Śląsku, Wrocław 1962, str. 53.

⁷⁰ J. Kostrzewski, W. Chmielewski, K. Jądowski: Pradzieje Polski, Wrocław 1965, str. 186.

⁷¹ J. Prokopiowicz: op. cit., cz. I, tabl. IV, 6, grób 36; tabl. IV, 5, grób 43, str. 175.

⁷² M. Kostrzewska: Wyroby kamienne kultury łużyckiej w Wielkopolsce w epoce brązowej i wczesno-żelaznej, „Przegląd Archeologiczny”, T. IX, 1953, ryc. 7, 1, str. 239, 241.

⁷³ M. Kostrzewska: op. cit., ryc. 15, 1, str. 247—248.

⁷⁴ E. Szydłowska: Cmentarzysko w Przeczycach, pow. Zawiercie, „Inventaria Archaeologica”, zes. XVI, Łódź 1966, tabl. 99, 14, 15, grób 258.

⁷⁵ J. Łopata: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Wartosławiu, pow. Szamotuły, „Fontes Archaeologici Posenienses”, T. XV, 1964, ryc. 137, 5, str. 63, grób CXXI, str. 71.

⁷⁶ E. Szydłowska: Cmentarzysko łużyckie w Łabędach-Przyszówce, „Rocznik Muzeum Bytomskiego”, Bytom 1962, ryc. 11a, str. 19, grób 9, str. 94.

⁷⁷ E. Szydłowska: Przeczycy..., tabl. 96, 11; 98, 10, grób 89, grób 221.

⁷⁸ W. Błaszczak: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Częstochowie-Rakowie, „Rocznik Muzeum w Częstochowie”, Częstochowa 1965, tabl. Ve, f, grób 11, str. 174.

i długotrwałych (Tabl. III, 10). Tego rodzaju naszyjniki datuje się ogólnie na V okres epoki brązu i okres halsztacki ⁷⁹.

Liczną grupę zabytków metalowych stanowią, spiralki, kółka, fragmenty „salta leone” oraz drobne nieustalone ułamki przedmiotów brązowych (Tabl. I, 9, 10; XII, 5, 11, 12). Spiralki i małe kółka brązowe należą jak wiadomo do bardzo pospolitych wyrobów brązowych i spotyka się je przez cały czas trwania kultury łużyckiej. W tej grupie zabytków mieści się także w przybliżeniu trójkątny wisior będący przypuszczalnie częścią zawieszki skroniowej (Tabl. VI, 14). Analogiczne wisioriki datuje się na V okres epoki brązu a najbardziej rozpowszechnione były w okresie halsztackim ⁸⁰.

Z grobu 427 pochodzą tutulusy, które prawdopodobnie naszyte na opaskę służyły jako ozdoba głowy (Tabl. XX, 10). Podobne zestawy tutulusów pochodzące z diademów znane są głównie z cmentarzysk szkieletowych między innymi z Opatowa ⁸¹, pow. Kłobuck (III—V), Częstochowy-Rakowa ⁸² (Hallstatt C), Przeczyce ⁸³, pow. Zawiercie (V—Hallstatt C) oraz Dankowa ⁸⁴, pow. Kłobuck (V—Hallstatt).

Urozmaicony zestaw ozdób uzupełniają rurkowane, podłużne fragmenty naszyjników (Tabl. IV, 6; XII, 13) określane w literaturze przedmiotu jako ozdoby charakterystyczne dla V okresu epoki brązu i okresu halsztackiego C ⁸⁵.

Do niezwykle rzadkich ozdób brązowych należy odkryty w grobie 428 łańcuszek wykonany z okrągłych kółeczek. Tego rodzaju łańcuszki spełniały funkcję ozdobnych wisiorów przy szpilach, zapinkach i klamrach. Analogiczne łańcuszki pochodzą ze stanowisk w Sierszewie ⁸⁶, pow. Jarocin (V—Hallstatt C) i Czarnowasów ⁸⁷, pow. Opole (V).

Na koniec wspomnieć należy jeszcze o luźno znalezionym grociku brązowym do strzały z tulejką o przekroju okrągłym i liściastym ostrzu

⁷⁹ W. Błaszczyk: op. cit., tabl. XXIIh, grób 59, grób 219 (2 naszyjniki), str. 173.

⁸⁰ E. Szydłowska: Diademy i zawieszki skroniowe, „Archeologia Polski”, T. VIII, 1963, str. 63.

⁸¹ S. Nosek: op. cit., tabl. IX, 5, grób XXX; tabl. XI, 12, gróbLXXV, str. 324.

⁸² W. Błaszczyk: op. cit., tabl. VIg, grób 12, str. 171, 203.

⁸³ E. Szydłowska: Przeczyce..., tabl. 97, 4, grób 90; tabl. 102, 1, grób 493.

⁸⁴ M. Gedl: Danków..., cz. II. tabl. IV, 4, 9, grób 94, grób 97, str. 97.

⁸⁵ E. Szydłowska: Przeczyce..., tabl. 100, 7, grób 357.

⁸⁶ M. Zeylandowa: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Sierszewie, pow. Jarocin, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, T. XVI, 1965, ryc. 65, grób 42, str. 99, 102.

⁸⁷ M. Gedl: Kultura łużycka..., tabl. XLVI, 3, str. 109.

(Tabl. VIII, 3). Podobne groty strzał znane są z wielu stanowisk kultury łużyckiej i datuje się je w przybliżeniu od IV okresu epoki brązu po okres halsztacki włącznie ⁸⁸.

FORMY GROBÓW

W oparciu o zachowaną dokumentację rysunkową i opisową wszystkie groby z cmentarzyska w Podulach zaliczyć należy do obiektów ciałałalnych. Prawdopodobnie były to wyłącznie płaskie groby popielnicowe nakryte albo ciągłym brukiem kamiennym zalegającym całe cmentarzysko albo brukiem pokrywającym grupy grobów lub pojedyncze obiekty. W niektórych przypadkach łącznie z przepalonymi kośćmi w popielnicach, względnie w najbliższym ich sąsiedztwie znajdowały się resztki stosu w postaci drobnych ułamków węgla drzewnych. O wzajemnym usytuowaniu poszczególnych zespołów grobowych niestety nie można nic powiedzieć ponieważ nie zachował się całkowity plan cmentarzyska.

Jak wynika z dokumentacji rysunkowej niektóre obiekty uznać należy za groby zbiorowe to jest zawierające więcej niż jedną popielnicę. Większość jednak grobów stanowiły groby pojedyncze o nieustalonej bliżej ilości pochowanych osobników. Ze względów od nas niezależnych analizami antropologicznymi objęto tylko 5 popielnic pochodzących z grobów wyróżniających się bogactwami i szczególnie ciekawymi inwentarzami.

Na omawianym cmentarzysku inwentarze grobowe składały się głównie z wyrobów ceramicznych. Ilość naczyń w poszczególnych grobach jest bardzo zróżnicowana. Obok grobów zawierających tylko jedną popielnicę bardzo często występowały także obiekty o kilku i kilkunastu naczyniach. Do wyjątków należą groby w skład których wchodziło ponad 20 naczyń.

W porównaniu z innymi cmentarzyskami kultury łużyckiej z Polski środkowej, cmentarzysko z Podul wyróżnia się stosunkowo dużą ilością wyrobów metalowych oraz zabytkami unikalnymi.

Z A K O Ń C Z E N I E

Cmentarzysko z Podul należy do grupy stosunkowo dużych obiektów sepulkralnych kultury łużyckiej. Ilość wydobytego w dwóch sezonach wykopaliskowych materiału źródłowego jest impo-

⁸⁸ E. Szydłowska: Przeczyce..., tabl. 101, 8, grób 481; Z. Woźniak: op. cit., ryc. 4e, grób LXX, str. 111; W. Błaszczyk: op. cit., tabl. XXIIi, grób 59, str. 166, 219.

nująca. Mimo to wartość naukowa tego zespołu, niestety nie odpowiada w pełni obecnie stosowanym wymogom opracowań archeologicznych.

Jednym z głównych mankamentów analizowanego stanowiska jest niewątpliwie kiepski stan zachowania materiałów ceramicznych oraz spora ilość zespołów przemieszanych o niepewnych metrykach. Są to pochodzące głównie z 1929 r. obiekty oznaczone przez nas jako „grób i skupisko” z wyraźnym podkreśleniem, że nie byliśmy w stanie rozdzielić które zabytki pochodzą z grobu, a które ze skupiska. Jest rzeczą zrozumiałą, iż tego rodzaju zespoły nie posiadają już istotnych wartości poznawczych i reprezentują tylko bezładny zbiór, przeważnie ceramiki właściwej dla omawianego cmentarzyska.

Słaby stan zachowania materiałów źródłowych manifestuje się nie tylko silnym zniszczeniem poszczególnych wyrobów ceramicznych czy przedmiotów metalowych, ale również dużą ilością naczyń, które już po wyeksplorowaniu zaginęły.

Ze względu na brak wyczerpującej dokumentacji opisowej trudno jest również ustalić, czy oznaczane przez J. Dylika tzw. „skupiska” należy uważać za silnie zniszczone groby, czy też za skupienia ułamków ceramiki o nie ustalonej bliżej funkcji. Ponieważ w materiałach pochodzących ze „skupisk” niejednokrotnie znajdowaliśmy fragmenty kostne, w związku z tym wszystkie skupiska (być może mylnie) zaliczone zostały do kategorii grobów zniszczonych, a więc obiektów o niepełnej wartości analitycznej.

Stosunkowo obfita dokumentacja rysunkowa niestety nie zawiera ogólnego planu cmentarzyska i obecnie nie sposób jest odtworzyć wzajemne usytuowanie poszczególnych obiektów grobowych, co, być może dałoby podstawy do wyciągnięcia wniosków z zakresu chronologii i stosunków społecznych.

Kończąc ten rejestr braków trzeba jeszcze zaznaczyć że większość materiału kostnego pochodzącego z popielnic składa się albo z bardzo małej ilości fragmentów, albo z materiału wybranego tylko z niektórych grobów lepiej zachowanych. Na skutek tego nie można było dokonać analizy antropologicznej nawet tych wszystkich szczątków kostnych, które przetrwały do momentu podjęcia opracowania. Analizie antropologicznej poddano tylko 5 pochówków o stosunkowo dużej ilości fragmentów kostnych, których inwentarze odznaczały się wyjątkowo bogatym wyposażeniem.

Przedstawiony wyżej stan zachowania materiałów z cmentarzyska w Podulach jest przede

wszystkim rezultatem tego, że obiekt ten dopiero po 37 latach doczekał się wreszcie opracowania. Bardzo poważne szkody dokonane zostały przez okupanta w czasie ostatniej wojny oraz przez liczną przeprowadzki bezpośrednio po wyzwoleniu.

W rezultacie, przystępując do omówienia wniosków ogólnych, opierać się będziemy głównie na materiałach pochodzących wyłącznie z grobów o pewnych metrykach i nie przemieszanych zabytkach. Na cmentarzysku w Podulach obiektów takich mamy tylko 231. Pozostałe zespoły (groby przemieszane, skupiska, spaleniska) wykorzystane zostaną tylko jako materiał dodatkowy, uzupełniający.

Podobnie jak i na innych cmentarzyskach kultury łużyckiej, ustalenie chronologii stanowiska z Podul nastęrcza poważne trudności. Z analizy ceramiki wynika jednoznacznie, że nie zawiera ona form względnie krótko użytkowanych w nie zmienionej postaci. Przeważnie są to wyroby, które według tradycyjnych metod klasyfikacji prawdopodobnie używane były przez co najmniej kilka pokoleń. Wytwarzane na użytek małych grup, małych społeczności, odzwierciedlały zapewne maksymalną funkcjonalność, jak i gust lub modę panującą wśród ówczesnej ludności. Naczynia takie wyrabiane w setkach i tysiącach egzemplarzy bardzo powoli ulegały zmianom. Pewne innowacje i większe urozmaicenie obserwujemy głównie w zakresie wątków zdobniczych, podczas gdy podstawowe kształty i proporcje zasadniczych typów ceramiki nie wykazują rozwoju. Fakt ten ma swoje uzasadnienie w roli, jaką spełniała i spełnia ceramika użytkowa. Zmiany w sposobach gospodarowania i, co za tym idzie, nowe rodzaje wyrobów ceramicznych, następowały znacznie wolniej aniżeli upodobania i poglądy estetyczne.

Właściwie wszystkie odmiany naczyń pochodzących z grobów omawianego cmentarzyska datować można albo w granicach około 400 lat, to jest dwóch kolejnych okresów chronologicznych, albo w granicach sześciu lub nawet ośmiu stuleci. Jak już zaznaczyliśmy, bardziej precyzyjnym miernikiem datowania wydają się być różnego rodzaju style ornamentacyjne. Wśród analizowanych przez nas materiałów głównym motywem zdobniczym są przeważnie płytko ryte szerokie żłobki ukośne, poziome i półkoliste. Ten styl mający niewątpliwie wartości datujące, jak wiadomo, właściwy jest głównie dla IV okresu epoki brązu. Równocześnie trzeba podkreślić, że ceramika z Podul nie ma wyraźnych cech typowych dla najstarszej fazy kultury łużyckiej, to jest cech

III okresu epoki brązu. W takim układzie nasuwa się wniosek (biorąc pod uwagę tylko zabytki ceramiczne), że najstarsze zespoły grobowe, najprawdopodobniej założone zostały w obrębie IV okresu epoki brązu.

Na podstawie tych przesłanek należałoby przyjąć, że wszystkie groby zawierające naczynia z ornamentem żłobkowym pochodzą z IV okresu. Niestety, jak wskazują na to coraz liczniejsze przykłady, ceramika zdobiona płytkami żłobkami, znana jest również w zespołach o wyraźnie młodszej proveniencji. Trzeba więc rozszerzyć granice chronologiczne występowania naczyń żłobkowanych co najmniej do połowy V okresu. Rekapitułując powyższe uwagi uznać wypada omawiany rodzaj ceramiki za charakterystyczny dla IV i pierwszej połowy V okresu epoki brązu, z tym jednak zastrzeżeniem, że dotyczy to przede wszystkim opracowywanego cmentarzyska.

Do najmłodszych z kolei wyrobów ceramicznych należą bardzo rzadko występujące naczynia z ornamentem ostro i głęboko rytych linii oraz liczne na tym stanowisku egzemplarze nie zdobionych waz z guzami. W grupie tej mieszczą się również typowe dla końca epoki brązu i wczesnego okresu halsztackiego czerpaki odmiany 1 i 2, nie ornamentowane misy prawie wszystkich rodzajów z wyjątkiem odmiany 1, amfory o całkowicie wygładzanych powierzchniach zewnętrznych i naczynia jajowate odmiany 5.

Przy równoczesnym braku jakichkolwiek elementów późnohalsztackich można przyjąć, że górna granica użytkowania cmentarzyska zamyka się na okresie halsztackim C. W ten sposób mielibyśmy ustalone ogólne ramy chronologiczne badanego obiektu. Cmentarzysko z Podul należy więc do stanowisk nieprzerwanie użytkowanych począwszy od IV okresu epoki brązu po okres halsztacki C włącznie.

Niewielka ilość mało zróżnicowanych przedmiotów metalowych potwierdza w zasadzie taką właśnie chronologię analizowanego obiektu. Zabytki metalowe uważane powszechnie za typowe dla końca epoki brązu i okresu halsztackiego na ogół nie występują łącznie z materiałami ceramicznymi charakterystycznymi dla IV okresu, to jest z naczyniami bogato ornamentowanymi kombinacjami żłobków ukośnych, poziomych i półkolistych. Spotykamy je natomiast prawie wyłącznie w towarzystwie ceramiki niezdobionej o cechach schyłkowo brązowych.

Na zasadzie wykluczania się tych elementów, ceramiki żłobkowanej z jednej strony i ceramiki

nieornamentowanej oraz metali charakterystycznych dla późnej fazy kultury łużyckiej z drugiej strony, przeprowadziliśmy roboczy podział na obiekty pochodzące z IV—V okresu i zespoły z V okresu i okresu halsztackiego C. Podkreślamy jednak z całym naciskiem, że w niektórych przypadkach cezury między obu grupami chronologicznymi są bardzo płynne i nie zawsze ostro odcinające się. Podział grobów na młodsze i starsze ilustruje tabela 2.

Jak wynika z zestawienia spośród 231 analizowanych grobów — 106 zespołów pochodzi prawdopodobnie z IV—V okresu epoki brązu, 100 obiektów z V okresu i okresu halsztackiego C a 25 pozostałych nie udało się wydatować ze względu na małą ilość niewiele mówiących materiałów.

Wśród 231 grobów tylko 48 posiadało oprócz naczyń przystawkowych dodatki metalowe. Na grupę grobów starszych przypada 27 zespołów z wyrobami brązowymi, a na młodszą 21. Widać z tego wyraźnie, że ilość obiektów z metalami rozkłada się w obu grupach mniej więcej równomiernie.

Nie zaobserwowano również istotnych różnic w ilości naczyń przystawkowych. Obok grobów tylko z jedną przystawką, występują i to znacznie częściej zespoły bardzo „bogato” wyposażone o kilku i kilkunastu naczyniach.

Ciekawych danych dostarczyły wyniki analiz antropologicznych. Według oceny mgr A. Wiercińskiej⁸⁹, dwa groby z toporami kamiennymi (222, 370) kryły szczątki czterech osobników. W popielnicy grobu 222 pochowana była kobieta w wieku wczesny *maturus* oraz niemowlę. Również popielnica z grobu 370 zawierała fragmenty kostne kobiety w wieku *adultus* i niemowlę. Gdyby tego rodzaju zbieżności pochówek kobiet z toporami kamiennymi potwierdzone zostały na innych stanowiskach kultury łużyckiej, możnaby sądzić, że topory kamienne w pełnej epoce brązu przestały być wyłącznie narzędziem męskim. Być może wyroby te niekiedy używane były do kopieńczyj uprawy roli. Funkcja ich mogła być bardzo zbliżona do znanych w kulturze łużyckiej motyko-toporów rogowych.

Wyniki analizy antropologicznej dwóch następnych pochówek z grobów 428 i 429 przedstawiają się następująco: popielnica z grobu 428 zawierała szczątki kostne osobnika męskiego w wieku *maturus* oraz kości kobiety w wieku *adultus-ma-*

⁸⁹ A. Wiercińska: Ekspertyza antropologiczna w zakresie płci i wieku ciała palnych szczątków kostnych z cmentarzyska kultury łużyckiej w Podulach, pow. Łask, praca w maszynopisie.

Tabela 2

Inwentarz oraz chronologia grobów z cmentarzyska kultury łużyckiej w Podulach, pow. Łask

Nr grobu	Typy ceramiki										Grzechotki	Naczynia nieokreślone Wyroby gliniane	Wyroby kamienne	Metale	Chronologia	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J						
1		1					3	2					9			V-HC
2		1			1		1	2					1		×	V-HC
5			1		1								1			V-HC
9		1		1			2				1		5	5		IV-V
11		1							1			x	1			IV-V
12		1			1		1	3			1					IV-V
13		2	2				1								×	IV-V
15								1					1			?
17			1										1			IV-V
20		1			1			2				x				V-HC
21		1											4		×	V-HC
22		1			1		1	2	1	1		x				IV-V
23			1													IV-V
25			1													?
30		1			1		1									V-HC
32		1	1				3	2					2		×	IV-V
34		1	1	4			1	3								IV-V
35		2	1		1		2				1				×	V-HC
36		1			1		1	3			1				×	IV-V
38		1	1					1								IV-V
39				1			3	3			1					IV-V
40		1					1	3							×	V-HC
41		1	2	1				1								V-HC
42		1	1		1			2			1				×	V-HC
43		1														V-HC
44		3					2				1				×	V-HC
45			2		1			3								IV-V
46		1	1		1											V-HC
47		2			1		1	2							×	V-HC
50		1			1		1	1			1	x	2			V-HC?
51		1	1												×	V-HC
52		2			1						1					IV-V
53		1			1			2	1				1			IV-V
54		1	1					2					2			V-HC
55		1			1											V-HC
56		2					2	2					1			V-HC
57		2			2			2	1							V-HC
59			1		1			1					4			?
60		1			1		1				1		1			IV-V
63		1						6					2			IV-V
65		1														?
68		4					1	1	1				2		×	V-HC
69			2		1			3					1		×	V-HC
70		1							1				4			?
72		1			2		1	3							×	V-HC?
73			1					1					wisiorek			V-HC
74		1					1		1							V-HC
75		1											5			?
112		1			1								1			V-HC
113			1		3			2			1					V-HC
114		2		1				2					1			IV-V
115		1					1	1								V-HC
116		2			1			1								IV-V
117		1			1		1	1								V-HC
119		1					1	1					2			IV-V
120		1														?
122		1	1		1			2			1		2			IV-V

c.d.

Nr grobu	Typy ceramiki										Grzechotki	Naczynia nieokreślone Wyroby gliniane	Wyroby kamienne	Metale	Chronologia	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J						
123		1			1								1		×	IV-V
125		1														IV-V
126		2			1											V-HC?
128		1			1			1					1			V-HC
129		1			1		1	3								V-HC
130		1	3		1			4								V-HC
132		1			1			1	1							IV-V
135		1			2											?
136		1			1			1								V-HC
138		1			1											V-HC
139			1		1			2								IV-V
140		3	1	1	1		3	2							×	IV-V?
141		1			1		1	1								V-HC
142			1		2		3	1			1					V-HC
143		1														V-HC
145		1						1								V-HC
146		1	1		1			3				×			×	IV-V?
147	1															IV-V
150		2			3		1									IV-V
152		1					1	1								V-HC
153		1													×	?
156		1			2			7			1	×				V-HC
158		1														IV-V
160		1	1				1									IV-V
168		1	1		1			1								IV-V
169		1			1		1									IV-V
170			1				2	2				×				IV-V
171		1		1				2			1					IV-V
172				1				1								V-HC?
174		1			1		1	2								V-HC?
175		1					1	3				×				IV-V
176		1						1								?
177		1	1													IV-V
179		2														IV-V
185		1						1								IV-V
187			1	1				1	1						×	IV-V
188		1		1				1								IV-V
190		1			1			3				×				V-HC
192											1					IV-V
193		1														V-HC
194		1						5								V-HC
195		1	1		1		1	1	1		1	×				IV-V
199		1	1				1	2			1					IV-V
200		2	1				1	4							×	IV-V
202					1		1									V-HC
203	1	1	2	1	1			7			1	×				IV-V
204			1		1											IV-V
205								1	1						×	IV-V
206			1					1								V-HC
208		1			2											IV-V
209		2	1		1		1			1						IV-V
211					1											?
212			1													IV-V
213					1			1								V-HC
218		1			1		1									V-HC
220		1	1		1		2	3								V-HC
221		1			1			1								V-HC
222		2			1		1	1			1				×	IV-V

c.d.

Nr grobu	Typy ceramiki										Grzechotki	Naczynia nieokreślone Wyroby gliniane	Wyroby kamienne	Metale	Chronologia	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J						
223					1		1									V-HC
224					1								5			?
225			1		1			2					1			IV-V
230		2	1		2		1	1					2		×	IV-V
232					2											V-HC
234		1	3	1	2		1	9				×	2		×	IV-V
236		1		1	1								2			V-HC
237		1						1		1			2			IV-V
239		1						1	1				2			V-HC
240		1	1					2					2			IV-V
241		1			1											V-HC
243		1			1								2			?
244		2	1					7					1			IV-V
245		1			1			1					4			IV-V
247		1	1		1		1	1					4			V-HC
248		1			2			2					1			V-HC
250			1		1										×	V-HC
251		1	1		2			4				×	6		×	V-HC
254		2														V-HC
257		1		1						1			2			IV-V
258		2						2					1			IV-V
260		1	1		3			8					2		×	V-HC
263		1	2		2		1	1	1			×				V-HC
267		2			1			2								IV-V
271			1					1					5			?
273								6							×	V-HC
274		1			1		1	2								V-HC
275		1	1		2		1	1							×	IV-V
276		2			1			1								V-HC
278		1	1				1						2			V-HC
279		1			2			2								V-HC
282			1		1		2						2			V-HC
283		1														V-HC
284		1	1		2			1					1		×	V-HC
286		1			2			6	2			×	4			V-HC
288		1	1		1		1	2				×				V-HC
289			1		3		2	3							×	IV-V
294		1						1					5		×	IV-V
295		1						1					3			?
299		2			1			2							×	V-HC
307		3	1		1		1	2					3			V-HC
309		2	1		1			1					3		×	IV-V
316		1	1		8			10	1	1		×	5		×	IV-V
317	1	2						2					3		×	V-HC
318					2		1	1		1			5			IV-V?
324		1		1				2								V-HC
325			2					5					1		×	IV-V
326	1	1	1		1		1	1		1		×	2			IV-V
327													3 wisiorki, 2 paciorki			V-HC?
328		1														V-HC?
331		1	1		1			7	1							IV-V
333		1						2	1						×	V-HC
335		1	1		1			1	1				2		×	IV-V
338		1					1	4								V-HC
339		1													×	IV-V
340			3		1		3	4				×	1			IV-V
342		1														V-HC
343		1			1			3		1						IV-V
346		1			1			1					4			?

c.d.

Nr grobu	Typy ceramiki										Grzechotki	Naczynia nieokreślone Wyroby gliniane	Wyroby kamienne	Metale	Chronologia	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J						
347		2	1		1			2					1			IV-V
348		1	1		6			3					1			IV-V
349		2						1					1			IV-V
350		1					2	2			1					IV-V
352		1			1		1	2						×		V-HC
354		1			1			2	1	1						IV-V
355		1			2			4	2	1						IV-V
356		1			2			1					2			V-HC
359		2			2		2	1								IV-V
362	1				1			1					1			V-HC
366			1		1		1	1				2				IV-V
370		1												×		IV-V
372				1	1		1	3								V-HC
374								3					2			?
376		1						1								?
377		1			1			1					5			?
379				1									1			?
380					1											?
381		1	1		1		2	1	1	2			1			IV-V
382		1													×	IV-V
385		1	1		1			1								IV-V
389			2	2	3			4			1	×				IV-V
392		2			1											IV-V
393		1	2		1			2					1			IV-V
394			1		1											?
398		1											1	×		IV-V
399		1			1											V-HC
402		1	1		1			5								?
403		1			2			3								V-HC
404		1	1		1			1							×	IV-V
405		1	1					1								IV-V
408		1						1								V-HC
409					1											V-HC
410		1			1								2			V-HC
411		1	1				1	3			1					V-HC
412					1			1					1			V-HC
414		1														IV-V
415			1		2		1	2								IV-V
416	1		1	1				2				×	2			IV-V
417								1					7			?
419		1	1		1			1								IV-V
421		1		1	1			1								V-HC
422								1								?
423		1											3			?
425			1					4	1				1			V-HC
427		1			1		1	3				×				IV-V
428		1	1				1	1							×	V-HC
429		1	1				1	1							×	IV-V
430		1											1			IV-V
431		1	2	1			1	6				×	1			V-HC
432			1		1						1					IV-V
434			1		1		2	2				×				IV-V
435		1			1			3			1					V-HC
436		1		1	1		1	3			1		1			IV-V
437			1				1				1	×				IV-V
438		1	1		1		3				1					?
Razem	6	211	104	25	173	—	102	321	26	41			232			

turus. Popielnica z grobu 429 podobnie: fragmenty kostne kobiety o nieustalonym wieku i drugiego osobnika o nieustalonej płci w wieku *adultus-maturus*. W obu wypadkach były to zatem pochówki podwójne. Interesujące jest, że wyróżnione przez J. Dylika groby 428 i 429, jak wynika z planu, znajdowały się tuż obok siebie i zasadniczo traktować je należy jako jeden grób zbiorowy o dwóch pochówkach podwójnych. Analizowany zespół należy do najobficiej wyposażonych w metale grobów z cmentarzyska w Podulach. Oprócz przedmiotów brązowych każdy pochówek składał się z jednej popielnicy i trzech przystawek. W sumie grób 428—429 zawierał osiem naczyń i 16 ozdób metalowych.

Ponieważ nie posiadamy wyników opracowań antropologicznych wszystkich pozostałych obiektów omawianego cmentarzyska nie jesteśmy w stanie szerzej zinterpretować tego wyjątkowego grobu zbiorowego. Pragniemy jedynie podkreślić, że oba pochówki są pochówkami podwójnymi osobników dorosłych co należy raczej do rzadkości. Równocześnie biorąc pod uwagę ich bardzo urozmaicone inwentarze, trudno się oprzeć sugestii, że mogą to być ewentualne pochówki albo starszyny rodowej albo osobników o wyjątkowym znaczeniu.

Piąty i ostatni przebadany pod względem antropologicznym grób 427 obejmował szczątki kostne tylko jednego osobnika, a mianowicie dziecka w wieku około 3—4 lat. Odnośnie tego grobu zastanawiające jest, że oprócz 6 naczyń zawierał on również ułamki 42 brązowych tutulusów pochodzących prawdopodobnie z diademu. Tego rodzaju diademy znane były dotychczas głównie z grobów szkieletowych i to wyłącznie osobników dorosłych.

Choć dysponujemy bardzo obfitym materiałem źródłowym trudno jest cokolwiek powiedzieć o poziomie rozwojowym i stosunkach demograficznych badanej społeczności pochowanej na cmentarzysku w Podulach. Ilość i jakość inwentarzy grobowych zasadniczo nie odbiega od przeciętnej charakterystycznej dla dużych cmentarzysk kultury łużyckiej pełnej epoki brązu i wczesnego okresu halsztackiego.

Osobnym zagadnieniem jest kwestia liczebności pochowanych na danym cmentarzysku osobników. Jak pamiętamy wśród pięciu przypadkowo wybranych pochówków aż cztery były pochówkami podwójnymi. Częste współwystępowanie szczątków kostnych kilku osobników w jednej popielnicy jest już zjawiskiem powszechnie znanym. Według naszych obliczeń na cmentarzyskach kultury łużyckiej pochówki zbiorowe stanowią od 20 do 30%

ogólnej liczby pochówków popielnicowych względnie jamowych. Odnośnie cmentarzyska z Podul biorąc pod uwagę wyłącznie 231 najlepiej zachowanych grobów, ilość pochowanych w nich osobników przyjąć można na około 290—300 jednostek.

Na zakończenie pragniemy jeszcze kilka słów poświęcić sprawie zaklasyfikowania badanego cmentarzyska do konkretnej grupy regionalnej. Najmłodsze groby, pochodzące z V okresu epoki brązu i okresu halsztackiego C wyraźnie wskazują, że ta faza cmentarzyska należy do kręgu grupy górnośląsko-małopolskiej. Dowodem na to są licznie występujące, nieornamentowane żłobkani, wazy z listwami poniżej największej wydętości oraz wazy zdobione guzami u nasady szyi. Jak wiadomo tego rodzaju ceramika należy do najbardziej typowych wyrobów grupy górnośląsko-małopolskiej kultury łużyckiej.

Naczynia pochodzące ze starszej fazy cmentarzyska (IV—V okres) posiadają jednak nieco odmienny charakter. W ogólnych zarysach nawiązują raczej do form i ornamentyki znanych nam ze stanowisk Polski środkowej. W niektórych przypadkach podobieństwo między ceramiką z Podul a ceramiką z Sierpowa, pow. Łęczyca⁹⁰ czy Lutomińska-Wrzęcej, pow. Łask⁹¹ jest uderzające.

Reasumując powyższe uwagi wydaje się, że cmentarzysko z Podul zaliczyć należy do kategorii obiektów peryferyjnych, położonych na styku dwóch grup regionalnych z których każda w innym okresie chronologicznym silnie oddziaływała na tereny sąsiednie. Grupami tymi były, we wczesnej fazie rozwoju kultury łużyckiej, grupa środkowo-polska, a u schyłku epoki brązu i w okresie halsztackim grupa górnośląsko-małopolska. Materiały źródłowe z cmentarzyska w Podulach dostatecznie jasno ilustrują rozwój i zanik wspomnianych wyżej ośrodków kulturowych. Jak już zaznaczyliśmy starsze groby tego cmentarzyska wyróżniają się wyrobami ceramicznymi o wyraźnych cechach stylu grupy środkowo-polskiej, podczas gdy zabytki z obiektów młodszych należą już do form typowych dla kręgu górnośląsko-małopolskiego. Jest to krąg, którego charakterystyczne elementy kultury materialnej, w V okresie epoki brązu i w okresie halsztackim znajdujemy na terenach znacznie rozleglejszych aniżeli poprzednio przez niego zajmowane.

⁹⁰ W. Ber: op. cit., str. 89—154.

⁹¹ A. Ząbkiewicz-Koszańska: Lutomińska-Wrzęca..., cz. I, str. 51—60; cz. III, str. 13—24.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Могильник в Подулях, район Ласк, был исследован в 1929—1930 годах, охватывает он 439 комплексов. Документация стоянки, также как и часть материала подверглась разрушению. В связи с этим хронологический анализ проведен был только для 231 могилы (таблица 2). В материале, который был подвергнут анализу можно различить ряд типов сосудов обозначенных буквами, а также их разновидностей обозначенных цифрами. Классификация их представлена на рисунках от 1 до 20; она включает в себе 11 основных типов сосудов обозначенных большими буквами в алфавитном порядке от А до К, и классифицированных потом на виды означенные, как уже выше упоминалось, цифрами.

Типы сосудов следующие: тип А — сосуды двуконусные, тип В — ваза, тип С — амфоры, тип D — сосуды в форме буквы „S”, тип E — сосуды яйцевидные, тип F — подкладки — тарелки, тип G — миски, тип H — черпаки, тип I — бокалы, тип J — кувшины, тип K — кубки.

Ввиду отсутствия общего плана могильника, выгоды относительно эпохи пользования отдельными его партий и взаимного расположения гробов — является невозможным. Можно однако утверждать, что могильник существовал от IV периода эпохи бронзы до гальштатского периода С включительно. В большинстве случаев удалось также идентифицировать могилы. Из общего числа 231 исследованных гробов — 106 комплексов относится к IV—V периоду эпохи бронзы, 100 — к V периоду эпохи бронзы и к гальштатскому периоду С. К IV—V периоду относятся могилы содержащие сосуды с желобчатым орнаментом; к V и гальштатскому периоду С — сосуды не-

украшенные с накладками (гузами), черпаки видов 1 и 2, миски за исключением вида 1 и амфоры с гладкими поверхностями. Количество могил содержащих металлы, в обеих группах распределено более менее равномерно. Не замечено также специальной разницы в количестве дополнительно окружающих сосудов.

Антропологический анализ охватывает только 5 могил, ввиду сильного разрушения остальных и возможности перемешивания костных останков. Обработанные могилы содержат останки по два индивида, а в одном случае кости одного ребенка. Две могилы содержащие между прочим каменные топоры, принадлежали двум женщинам с детьми, что могло бы свидетельствовать, что каменные топоры в расцвете эпохи бронзы, перестали быть исключительно оружием мужчин и начали быть использованы женщинами при ручной обработке земли. Можно предполагать, что количество погребенных индивидов в могильнике в Подулях составляло около 300.

Что касается причисления исследуемого могильника к региональной группе лужицкой культуры, то подтверждено, что более ранние могилы (V период эпохи бронзы и гальштатский период) указывают, что фаза могильника относится к группе верхнесилезско-малопольской, в то время как более поздняя фаза (IV—V период эпохи бронзы) имеет иной характер. В общих чертах выявляет она самую сильную связь с формами известными из центральной Польши. Могильник в Подулях, район Ласк можно причислить к периферийным объектам лежащим на границе двух региональных групп: верхнесилезско-малопольской и центральной польской.

S U M M A R Y

The Podule cemetery, Łask district, was examined in the years 1929 and 1930; it consisted of 439 graves. As plans and notes concerning that site as well as a part of finds had been severely damaged, the authors of this article examined only 231 graves, as far as chronology is concerned (table 2). Several types of pots and their varieties were distinguished out of the finds from Podule. This classification is shown on figs. 1—20; 11 basic types of pots marked with the letters from A to K and their varieties marked with numbers. The following types of pots were distinguished: type A — biconical pots, type B — vases, type C — amphorae, type D — pots with the S-shaped profile, type E — ovoid pots, type F — discs and plates, type G — bowls, type H — ladles, type I — cups, type J — jugs and type K — beakers.

It was impossible to make any conclusions concerning the time in which different parts of the cemetery had been in use, or the lay-out of the graves because of the lack of the general plan of the cemetery. The authors may only state that the Podule cemetery lasted from the IVth period of the Bronze Age to the Hallstatt C period.

Out of the total number of the graves examined (231), 106 are dating from the IVth—Vth periods of the Bronze Age, 100 — from the Bronze Age and the Hallstatt C period. Graves containing pots ornamented with furrows should be assigned to the IVth—Vth periods, those with knobs, varieties 1 and 2 of ladles, bowls except variety

I and amphorae with a smooth surface should be assigned to the Vth period of the Bronze Age and the Hallstatt period. The numbers of graves containing metal objects are similar in both groups. No particular differences in the numbers of associated vessels were noticed either.

As the graves were severely damaged, only five of them could be submitted to the anthropological examination. The results obtained are very interesting. In each of four graves, two individuals were discovered; one grave contained bones of one child. Two women with children were buried in two graves, containing, among others, stone axes. That can be regarded as an evidence that stone axes ceased to be exclusively men's tools in the full Bronze Age and began to be used in hoe cultivation. The number of the individuals buried in the Podule cemetery was probably 300.

It has been ascertained that the younger graves, dating from the Vth period of the Bronze Age and the Hallstatt period, show that that phase of the cemetery belonged to the cycle of the Upper Silesian — „Little Polish” group. The older phase (the IVth—Vth period of the Bronze Age) is of a different character: the pots of that phase bear the strongest resemblance to those of Central Poland. The Podule cemetery may be assigned to those situated on the borderland of the two regional groups: the Upper Silesian — „Little Polish” group and that of Central Poland.

HALINA RÓŻAŃSKA

CMENTARZYSKO W MIEJSCOWOŚCI WOLA SZYDŁOWIECKA—KOLONIA POW. ŁOWICZ

МОГИЛЬНИК В МЕСТНОСТИ ВОЛЯ ШИДЛОВЕЦКАЯ-КОЛОНИЯ, ПОВЯТ ЛОВИЧ

A CEMETERY AT WOLA SZYDŁOWIECKA-KOLONIA, ŁOWICZ DISTRICT

Prace wykopaliskowe na cmentarzysku w Woli Szydłowieckiej-Kolonii, pow. Łowicz trwały w okresie od 3 do 28 sierpnia 1963 r. Były to prace o charakterze ratowniczym, finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na województwo łódzkie oraz Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, a prowadzone przez autorkę niniejszego opracowania.

Istnienie cmentarzyska na tym terenie zasygnalizowała T. Węgrzynowicz¹ publikując materiały kultury pomorskiej z odkrytych przypadkowo grobów. Dokonana w związku z tym z inicjatywy PMA wizja lokalna wykazała, że na powierzchni pola na którym wystąpiły powyższe groby, znajdują się liczne ułamki ceramiki i spalonych kości ludzkich. Właściciel pola, miejscowy rolnik Daniel Lasek wykazujący nieprzeciętne zupełnie zainteresowanie dla tych spraw informował, że często wyorywuje większe ułamki naczyń, a także natrafia na kamienie, na których „aż podskakuje” mu pług.

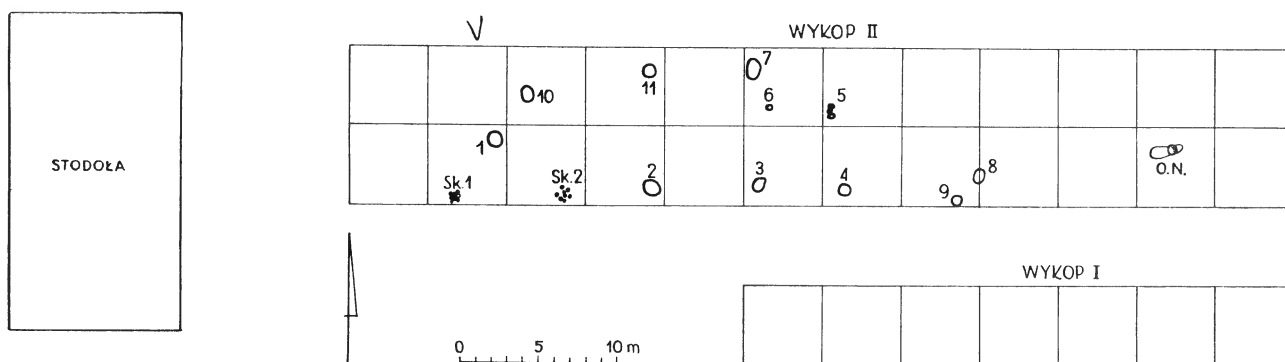
Teren obfitujący w zabytki znajduje się cały pod uprawą i zajmuje wschodnią część gospodarstwa poza zasięgiem zabudowań i sadu. Przystąpiono więc do badań oznaczając pole jako stanowisko 1 (Ryc. 1). Wytyczono dwa równoległe wy-

¹ T. Węgrzynowicz: Cmentarzysko z późnej fazy kultury pomorskiej we wsi Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXIX, 1963, str. 83—85.

Ryc. 1. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan sytuacyjny cmentarzyska

kopy usytuowane w odległości 5 m od siebie (Ryc. 2). Wykop I o długości 35 i szerokości 5 m nie wykazywał obecności zabytków, wykop II natomiast o długości 60 i szerokości 10 m dostarczył materiału będącego przedmiotem niniejszego opracowania. Odsłonięto tu jedenaście grobów, dwa skupiska kamieni z ułkami ceramiki oraz dość zagadkowy obiekt wyłożony na spodzie węglem drzewnym, na wierzchu zaś polepą. Wszystkie groby sytuowane były na małych głębokościach, w zasięgu pługa, ulegając systematycznemu niszczeniu.

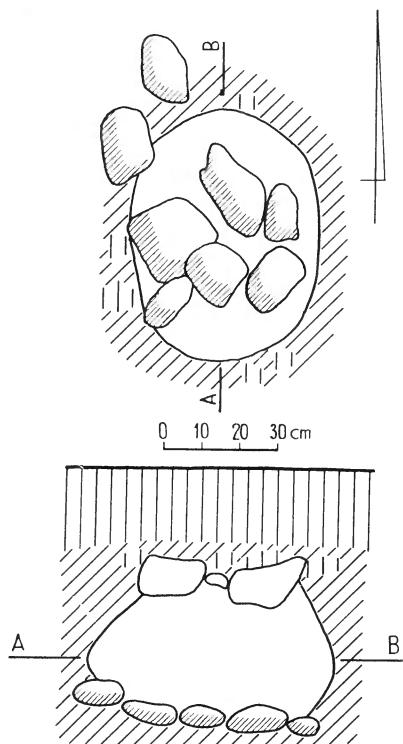
Ryc. 2. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan wykopów. Cyframi oznaczono groby. sk — skupisko. o.n. — obiekt nieokreślony

W niektórych przypadkach trudno było ustalić przynależność rozwłóczonego lemieszem inwentarza. Głębokość grobów mierzono od powierzchni ziemi.

OPIS MATERIAŁU

Grób 1

Kłoszowy symboliczny (Ryc. 3). Kłosz ustawiony na głębokości 65 cm, na bruku, dnem do góry. U dołu otoczony wieńcem kamieni, u góry bezpośrednio na naczyniu

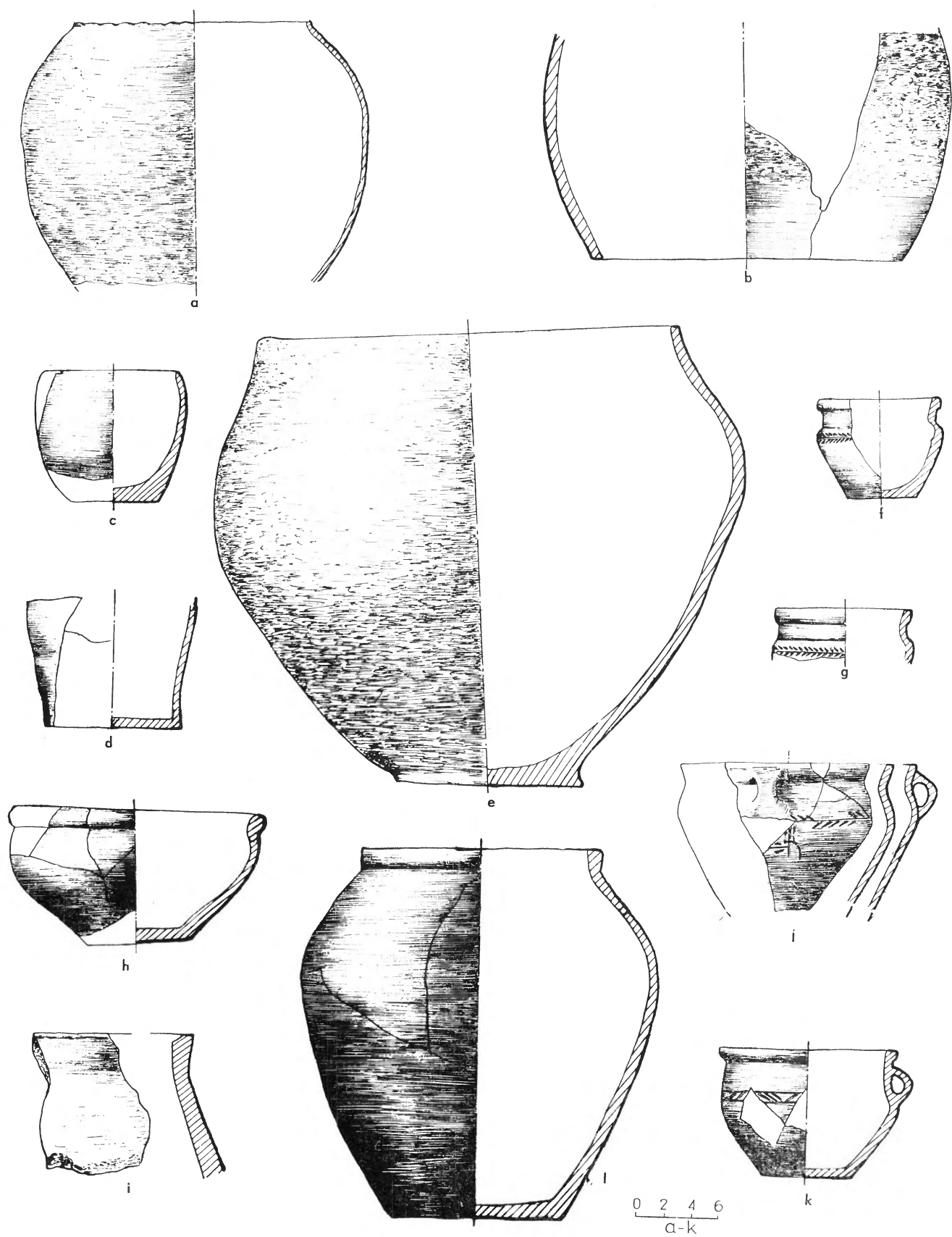

Ryc. 3. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 1. Legenda na rycinie dotyczy wszystkich planów zamieszczonych w tej pracy

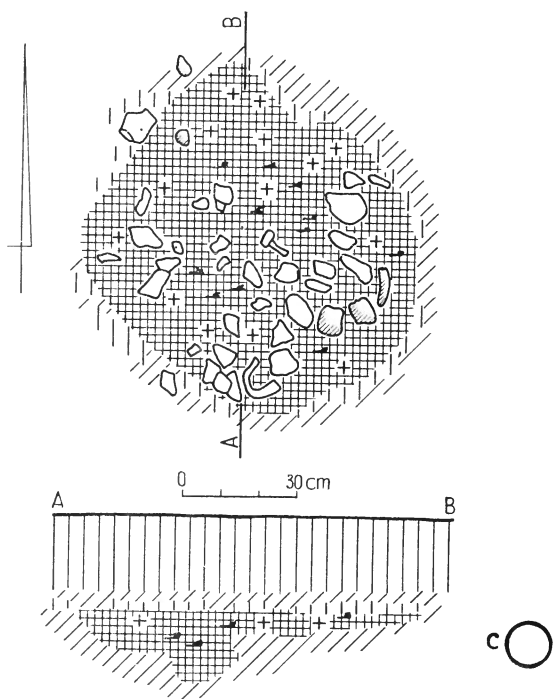
niu znajdowało się siedem otoczków tworzących skupisko. Ponieważ górna partia grobu nosi ślady zniszczenia zaobserwowane skupisko kamieni może nie ilustrować stanu pierwotnego. 1) Kłosz z karbowaną krawędzią, część przydenna niezachowana. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna obmazywana brunatna. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. Zachowana wysokość 37,2 cm; średnica wylewu 34,5 cm (Ryc. 4a).

Grób 2

Jamowy (Ryc. 5). Usytuowany w odległości 7 m na południe od grobu 11. Górny poziom grobu w spągu ziemnej na głębokości 25 cm. Zarys jamy grobowej w przybliżeniu kolisty o wymiarach 90×80 cm, w przekroju nieregularny. Jama płytka w granicach od 2 do 19 cm. Wypełnisko stanowiła czarna ziemia przemieszana z ułamkami węgla drzewnego, ponadto występują pojedyncze, luźne ułamki kości ludzkich oraz fragmenty ceramiki. 1) Fragment górnej partii naczynia jajowatego uzupełniony gipsem. Powierzchnia wewnętrzna gładzona starannie, zewnętrzna gładzona pod krawędzią, niżej obmazywana. Barwa obustronnie ceglasta. Domieszka średnioziarnista w dużej ilości. Zachowana wysokość 16 cm; średnica wylewu około 22 cm (Ryc. 4b). 2) Naczynie jajowate rekonstruowane. Szyjka krótka, krawędź pogrubiona. Powierzchnie starannie gładzone, brunatnoceglaste, miejscami czarne. Domieszka drobnoziarnista przemieszana z minką. Dno płaskie, wyraźnie zarysowane. Wysokość 26,2 cm; średnice: wylewu 17 cm, dna 12 cm (Ryc. 4l). 3) Naczynie wazowate w dużym stopniu rekonstruowane gipsem. Na załomie brzuśca dookólna płytko ryta linia, po jej obu stronach ryty ornament „jodełkowy”. Powierzchnie gładzone starannie, brunatne. Domieszka drobnoziarnista. Dno płaskie, wyraźnie zarysowane. Naczynie wykonane jest masywnie, ścianki grube. Wysokość 7,3 cm; średnice: wylewu 9 cm, dna 5,2 cm (Ryc. 4f). 4) Przepalony fragment wylewu naczynia wazowatego. Na załomie brzuśca ornament „jodełkowy”. Powierzchnie gładzone brunatnoszare. Domieszka drobnoziarnista. Zachowana wysokość 4 cm; średnica wylewu 10 cm (Ryc. 4g). 5) Fragment kubka zaopatrzony w jedno taśmowe, przewężone po środku ucho. Na załomie dookólna bruzda, od której ukośnie w kierunku krawędzi i dna odchodzą grupy krótkich kresek. Powierzchnie gładzone starannie, ceglaste. Domieszka bardzo drobna. Średnica wylewu 15 cm (Ryc. 4j). 6) Kubek w dużym stopniu rekonstruowany gipsem, zaopatrzony w jedno przewężone po środku ucho. Powyżej załomu brzuśca dwie dookólne linie, między nimi

Ryc. 4. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Grób 1 (a). Grób 2 (b—d, f—h, j—l). Grób 3 (i). Grób 4 (e)

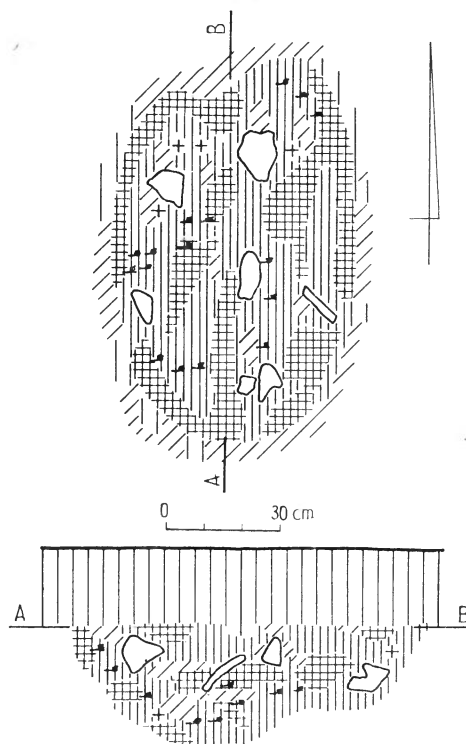
Ryc. 5. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 2

grupy ukośnych żłobków. Powierzchnie gładzone starannie, ceglaste, miejscami czarne. Domieszka bardzo drobna. Dno płaskie, wyraźnie zarysowane. Wysokość 9 cm; średnice: wylewu 12,8 cm, dna 6,5 cm (Ryc. 4k). 7) Dolna część kubka w przybliżeniu cylindrycznego, rekonstruowana gipsem. Powierzchnie gładzone starannie, brunatnoceglaste, miejscami czarne. Domieszka drobnoziarnista, przemieszana z ziarnami miki. Dno płaskie bardzo wyraźnie zarysowane. Zachowana wysokość 9 cm; średnica dna 9,8 cm (Ryc. 4d). 8) Kubek jajowaty w dużym stopniu rekonstruowany gipsem. Powierzchnie gładzone obustronnie, ceglaste. Domieszka drobnoziarnista w dużej ilości. Naczynie charakteryzuje się grubymi, nierównymi ściankami, wykonane jest mało starannie. Wysokość 9,2 cm; średnice: wylewu 9,8 cm, dna 7 cm (Ryc. 4c) 9) Misa w dużym stopniu rekonstruowana gipsem, zdeformowana na skutek działalności ognia. Powierzchnie gładzone starannie, wewnętrzna szara, górą brunatnoceglasta, zewnętrzna brunatnoceglasta. Domieszka drobnoziarnista. Wysokość 10 cm; średnice: wylewu 10,5 cm, dna 8 cm (Ryc. 4h). 10) Fragment wałeczkowatego niewielkiego ucha. Powierzchnie brunatne. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. 11) Pojedyncze ułamki przepalonych kości ludzkich. 12) Bardzo małe ułamki węgla drzewnych.

G r ó b 3

Jamowy (Ryc. 6). Usytuowany w odległości 6 m na wschód od grobu 2. Górny poziom grobu odsłonięty bezpośrednio pod warstwą ziemi ornej miał zarys owalny o wymiarach 90×63 cm. Przekrój pionowy nieckowaty z nieregularnym dnem. Głębokość jamy grobowej 20 do 32 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnoszara ziemia z licznymi wkładkami ziemi intensywnie czarnej i żółtego piasku, przemieszana z ułami kami węgla drzewnego. Odkryto dużą ilość ceramiki oraz pojedyncze, luźno rozrzucone ułamki przepalonych kości ludzkich. Ceramika zalegała również na powierzchni grobu. 1) Fragment gór-

nej partii naczynia dwustożkowatego z pogrubioną, płasko ściętą krawędzią i krótką cylindryczną szyjką. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna czarna, zewnętrzna pod wylewem szara, niżej ceglasta. Domieszka nieliczna średnioziarnista (Ryc. 4i). 2) Fragment naczynia jajowatego. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna gładzona pod wylewem, niżej obmazywana, brunatna. Domieszka średnioziarnista w małej ilości. Zachowana wysokość 11,3 cm; średnica wylewu 20 cm. 3) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego, grubościennego. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna pod krawędzią wygładzona, niżej grubo obmazywana, brunatna. Duża ilość niejednorodnej domieszki, na powierzchni gru-

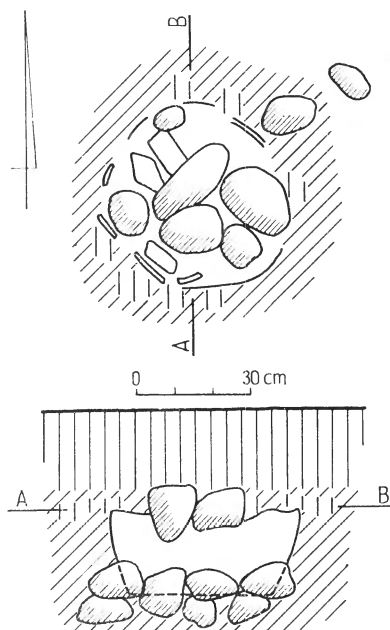
Ryc. 6. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 3

boziarnista, w przełomie ziarna średnie i grube. 4) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego o grubych ściankach. Powierzchnia wewnętrzna gładzona szara, zewnętrzna pod wylewem gładzona, niżej obmazywana, brunatna. Nie wielka ilość średnioziarnistej domieszki. 5) Szesnaście ułamków dużych naczyń jajowatych o całkowicie gładzonych powierzchniach wewnętrznych, na zewnątrz gładzonych pod krawędzią, niżej obmazywanych lub chropawaconych. Krawędzie zaokrąglone lub płasko ścięte. Barwa brunatna i szara. Domieszka drobnoziarnista, liczna. 6) Fragment górnej partii naczynia jajowatego. Łagodny, wysoko usytuowany załom brzuśca, krawędź lekko zachylona do środka, zaokrąglona. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna czarna, zewnętrzna ceglasta. Domieszka drobnoziarnista. 7) Ułamek górnej partii niewielkiego naczynia jajowatego o mało starannie gładzonych, szarych powierzchniach. Załom brzuśca łagodny, umieszczony w górnej partii naczynia, szyjka krótka, lekko wcięta, krawędź zaokrąglona. Domieszka średnioziarnista z pojedynczymi ziarnami grubymi. 8) Fragment małego jajowatego kubka ze śladem osadzenia ucha, wykazujący prymitywne wykonanie. Krawędź płasko ścięta. Powierzchnie gładzone, szare, domieszka drobnoziarnista. 9) Dwadzieścia trzy

ułamki wylewów naczyń średniościennych. Ułamki na tej wysokości są gładzone obustronnie barwy brunatnej i szarej. Domieszka średnioziarnista. Krawędzie płasko ścięte lub zaokrąglone, niekiedy pogrubione, w jednym wypadku występuje krawędź facetowana. 10) Jedenaście den i części przydennych naczyń różnych rozmiarów. Barwa ułamków brunatna lub szara. Dwa fragmenty wykazują grubą podsypkę. Domieszka średnioziarnista. 11) Część przydenna niewielkiego naczynia. Powierzchnie gładzone starannie, brunatne. Domieszka bardzo drobna, nieliczna. Dno płaskie. Zachowana wysokość 4,8 cm; średnica dna 5,1 cm. 12) Dwa ułamki dużego grubościennego naczynia, krawędź pogrubiona, wychylona na zewnątrz. Powierzchnie gładzone starannie, brunatne. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. Dno płaskie, wyodrębnione. 13) Pięć ułamków naczynia grubościennego dużych rozmiarów. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, szara, zewnętrzna grubo obmazywana, ceglasta. Domieszka gruboziarnista, obfita. Grubość ścianki 1,5 cm. 14) Dwieście siedemdziesiąt cztery ułamki ceramiki średniościennej o średnioziarnistej domieszce. Powierzchnie wewnętrzne gładzone, zewnętrzne chropowate, brunatne i szare. 15) Siedemdziesiąt dwa ułamki środkowych partii różnej wielkości naczyń. Wszystkie gładzone barwy brunatnej i szarej. Domieszka drobno- i gruboziarnista. 16) Siedem ułamków cienkościennego niewielkiego naczynia o starannie gładzonych, czarnych powierzchniach. Liczna drobnoziarnista domieszka. 17) Sześć fragmentów różnej grubości uch wykazujących bardzo niestaranne wykonanie. Zabarwienie brunatne i szare. Domieszka średnio- i gruboziarnista. 18) Niewielka ilość przepalonych kości ludzkich. 19) Pojedyncze ułamki węgla drzewnych.

Grób 4

Kłoszowy symboliczny (Ryc. 7). Usytuowany w odległości 5 m w prostej linii na wschód od grobu 3. Kłosz ustawiony na piasku dnem do góry na głębokości 48 cm. U dołu otoczony dwiema dookólnymi warstwami kamieni, w górnej części, na naczyniu zanotowano skupisko sześciu kamieni, z których dwa znajdowały się w spągu ziemi

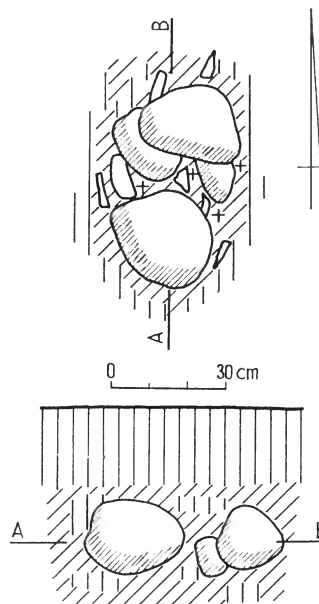

Ryc. 7. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 4

ornej. 1) Kłosz w dużym stopniu rekonstruowany gipsem, krawędź karbowana. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna chropowata, ceglastoszara. Domieszka gruboziarnista, obfita. Dno płaskie, lekko wyodrębnione, nieregularne. Wysokość 33 cm; średnice: wylewu 30,5 cm, dna 14 cm (Ryc. 4e).

Grób 5

Całkowicie zniszczony (Ryc. 8). Usytuowany w odległości 5 m na północny zachód od grobu 4. O obecności grobu w tym miejscu świadczą jedynie odsłonięte na głębokości od 24 do 45 cm kamienie, oraz występujące wśród nich i poza ich obrębem ułamki ceramiki, a także

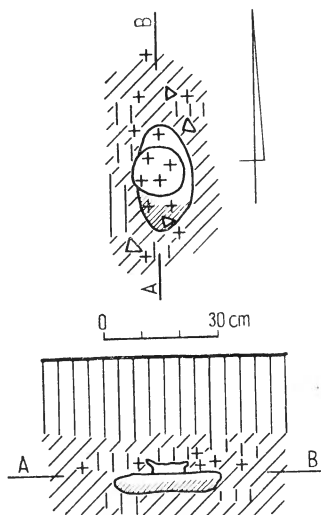
Ryc. 8. Wola Szydłowiecka - Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 5

drobne pojedyncze kości ludzkie. Ceramika z grobu 5 w przeważającej ilości została rozwleczone pługiem poza jego zasięg i dokładnie przemieszana z inwentarzem najbliższej położonego również zniszczonego grobu 6. Opis inwentarza podano więc łącznie dla obu grobów.

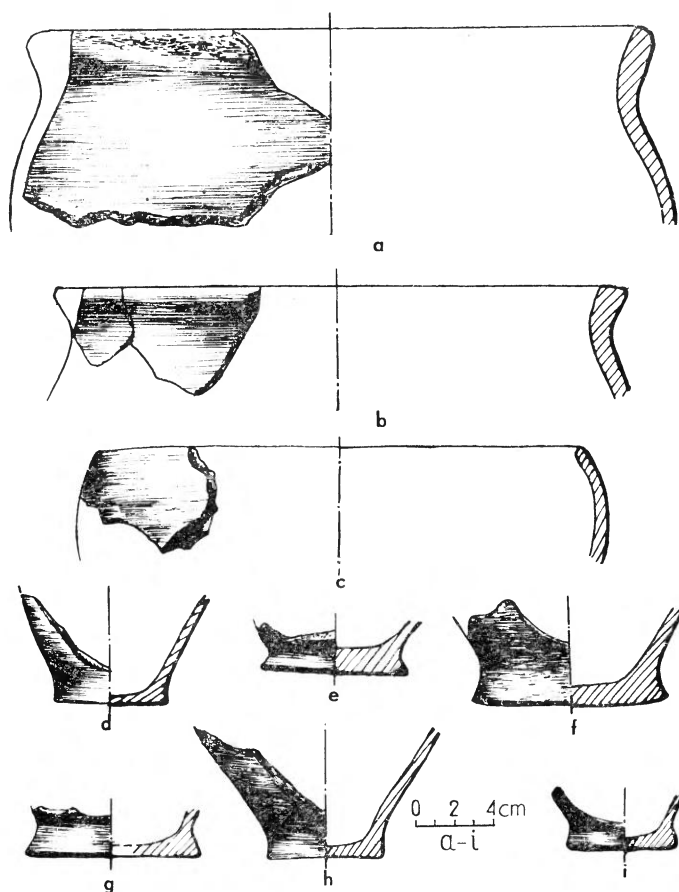
Grób 6

Zniszczony (Ryc. 9). Usytuowany w odległości 3 m w linii prostej na zachód od grobu 5. Na głębokości 24 cm odsłonięto przydenną część naczynia stojącą na pojedynczym płaskim kamieniu, kamień zalegał na poziomie 30 cm. Wokół kamienia i w dalszej jego okolicy znajdowały się rozwleczone ułamki ceramiki i kości ludzkie. 1) Fragment górnej partii naczynia jajowatego, krawędź miejscami zniszczona. Powierzchnie obustronnie gładzone, szare i brunatne. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. średnica wylewu 31 cm (Ryc. 10a). 2) Fragment górnej partii naczynia jajowatego. Powierzchnie gładzone starannie, brunatne. Domieszka drobnoziarnista w dużej ilości przemieszana z pojedynczymi ziarnami miki, średnica wylewu 29 cm (Ryc. 10b). 3) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego średnich rozmiarów. Powierzchnie obmazywane i przygładzane, brunatnoszare. Duża ilość drobnoziarnistej domieszki. 4) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego średnich rozmiarów. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna pod wylewem gładzona, niżej obmazywana, żółtobrunatna. Duża ilość

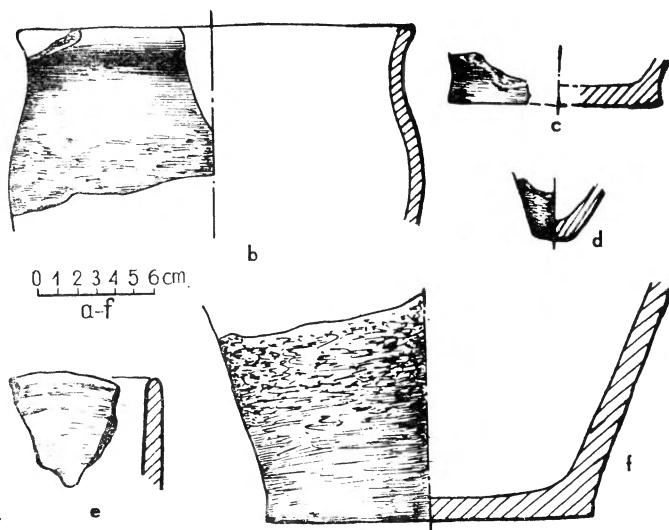
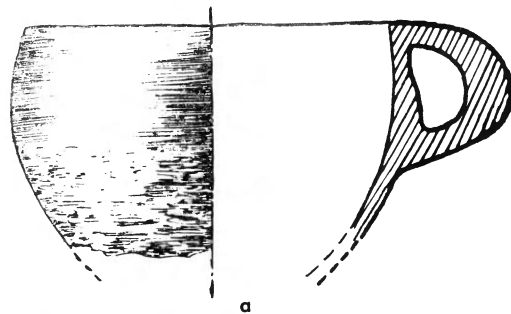
średnioziarnistej domieszki. 5) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego lekko zdeformowanego. Powierzchnie szare, wewnętrzna gładzona, zewnętrzna gładzona pod wylewem, niżej obmazywana. Duża ilość średnioziarnistej domieszki przemieszanej z drobnymi ziarnami miki. 6) Ułamek wylewu naczynia jajowatego średnich rozmiarów o starannie gładzonych brązowych powierzchniach. Domieszka drobnoziarnista w dużej ilości. 7) Fragment górnej partii naczynia jajowatego o powierzchniach gładzonych obustronnie, brązowych. Domieszka gruboziarniste-

Ryc. 9. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 6

Ryc. 10. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Groby 5 i 6 (a-i)

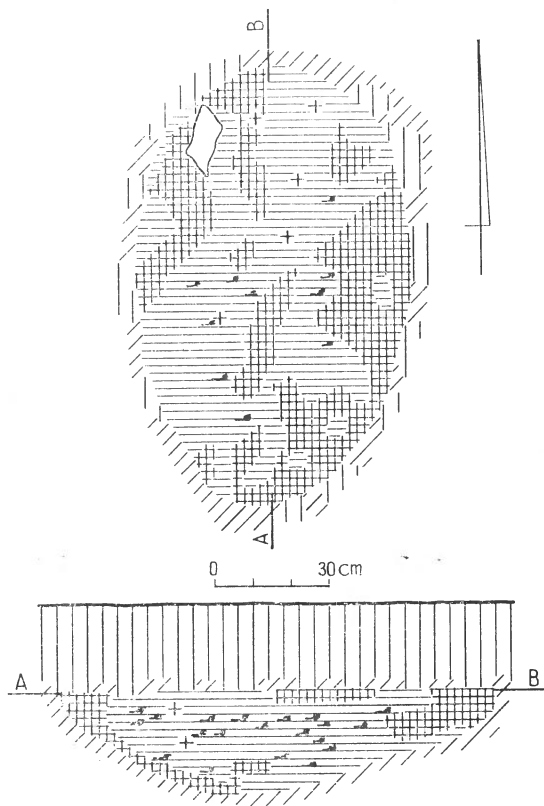
Ryc. 11. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Groby 5 i 6 (c-e). Grób 7 (a, b, f)

go tłucznia i miki. Średnica wylewu 25 cm (Ryc. 10c). 8) Fragment jajowatego kubka z wydatnym wałeczkowatym uszkiem. Powierzchnie gładzone, szare. Domieszka drobnoziarnista przemieszana z mikią. Naczynie wykonane niestarannie. 9) Ułamek górnej partii naczynia zaopatrzonego w taśmowe ucho. Powierzchnie gładzone, brunatnoceglaste. Domieszka drobnoziarnista przemieszana z mikią. 10) Fragment przydennej partii naczynia. Powierzchnie bardzo starannie gładzone, wewnętrzna lekko lśniąca, czarna. Domieszka drobnoziarnista. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 6,7 cm; średnica dna 6 cm. 11) Fragment przydennej partii naczynia. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna szara, zewnętrzna brązowa. Duża ilość drobnoziarnistej domieszki. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 6 cm; średnica dna 6,7 cm (Ryc. 10h). 12) Dwa ułamki przydennej partii naczynia. Powierzchnie gładzone starannie, czarne. Domieszka drobnoziarnista. Dno płaskie, wyodrębnione. Naczynie wykonane bardzo starannie. Zachowana wysokość 5,8 cm; średnica dna 6 cm (Ryc. 10d). 13) Fragment przydennej partii naczynia. Powierzchnie gładzone mało starannie, w dużym stopniu złuszczone, czarne. Duża ilość drobnoziarnistej domieszki. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 4,8 cm; średnica dna 10 cm (Ryc. 10f). 14) Część przydennej partii naczynia. Powierzchnie gładzone starannie, szare. Obfita domieszka piasku. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 2,8 cm; średnica dna 7,5 cm (Ryc. 10e). 15) Fragment dna naczynia. Powierzchnie starannie gładzone, czarne. Mała ilość drobnoziarnistej domieszki. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 2,5 cm; średnica dna 9 cm (Ryc. 10g). 16) Fragment przydennej partii naczynia. Powierzchnie gła-

dzone starannie, czarne. Obfita domieszka piasku. Dno płaskie, wyodrębnione. Zachowana wysokość 3 cm; średnica dna 5,3 cm (Ryc. 10i). 17) Fragment dna naczynia o starannie gładzonych, czarnych powierzchniach. Duża ilość średnioziarnistej domieszki przemieszanej z pojedynczymi ziarnami miki. Zachowana wysokość 2,5 cm; średnica dna 11 cm (Ryc. 11c). 18) Część przydenna miniaturowego naczynka. Powierzchnia wewnętrzna chropowata, zewnętrzna gładzona, szara, miejscami brunatna. Duża ilość groboziarnistej domieszki. Dno płaskie, nieregularne. Naczynie wykonane mało starannie. Zachowana wysokość 3,3 cm; średnica dna 2,2 cm (Ryc. 11d). 19) Sto pięćdziesiąt osiem ułamków dużego grubościennego naczynia o silnie chropowatej powierzchni zewnętrznej, wewnętrzna gładzona. Barwa niejednolita, przeważa brunatna. Domieszka gruboziarnista. 20) Ułamek naczynka o starannie gładzonych, czarnych powierzchniach. Domieszka bardzo drobna, przemieszana z pojedynczymi ziarnami miki. 21) Duże wałeczkowate, zdeformowane ucho, osadzone na czop. Powierzchnie gładzone, szarobrunatne. Domieszka drobnoziarnista przemieszana z miką. Ucho pochodzi od naczynia dużych rozmiarów. Średnica wałka 2—3 cm. 22) Małe wałeczkowate ucho osadzone na czop. Powierzchnie brunatnoszare. Domieszka drobnoziarnista. Średnica wałka 1,4 cm. 23) Ułamek płaskiego talerza o jednej powierzchni gładzonej, drugiej obmazywanej, brunatnoceglastej. Duża ilość średnioziarnistej domieszki (Ryc. 11e). 24) Mała ilość przepalonych kości ludzkich (grób 5). 25) Mała ilość przepalonych kości ludzkich (grób 6).

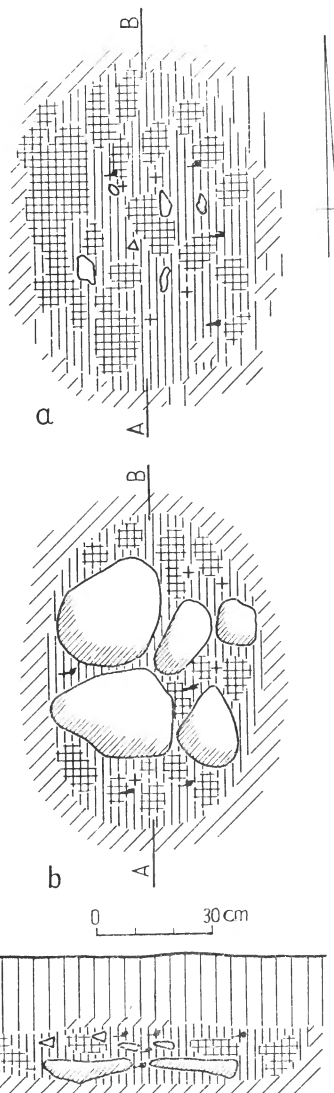
Grób 7

Jamowy (Ryc. 12). Usytuowany w odległości 2,5 m na północny zachód od grobu 6. Górny poziom jamy ukazał się na głębokości 23 cm. Rzut poziomy jamy grobowej

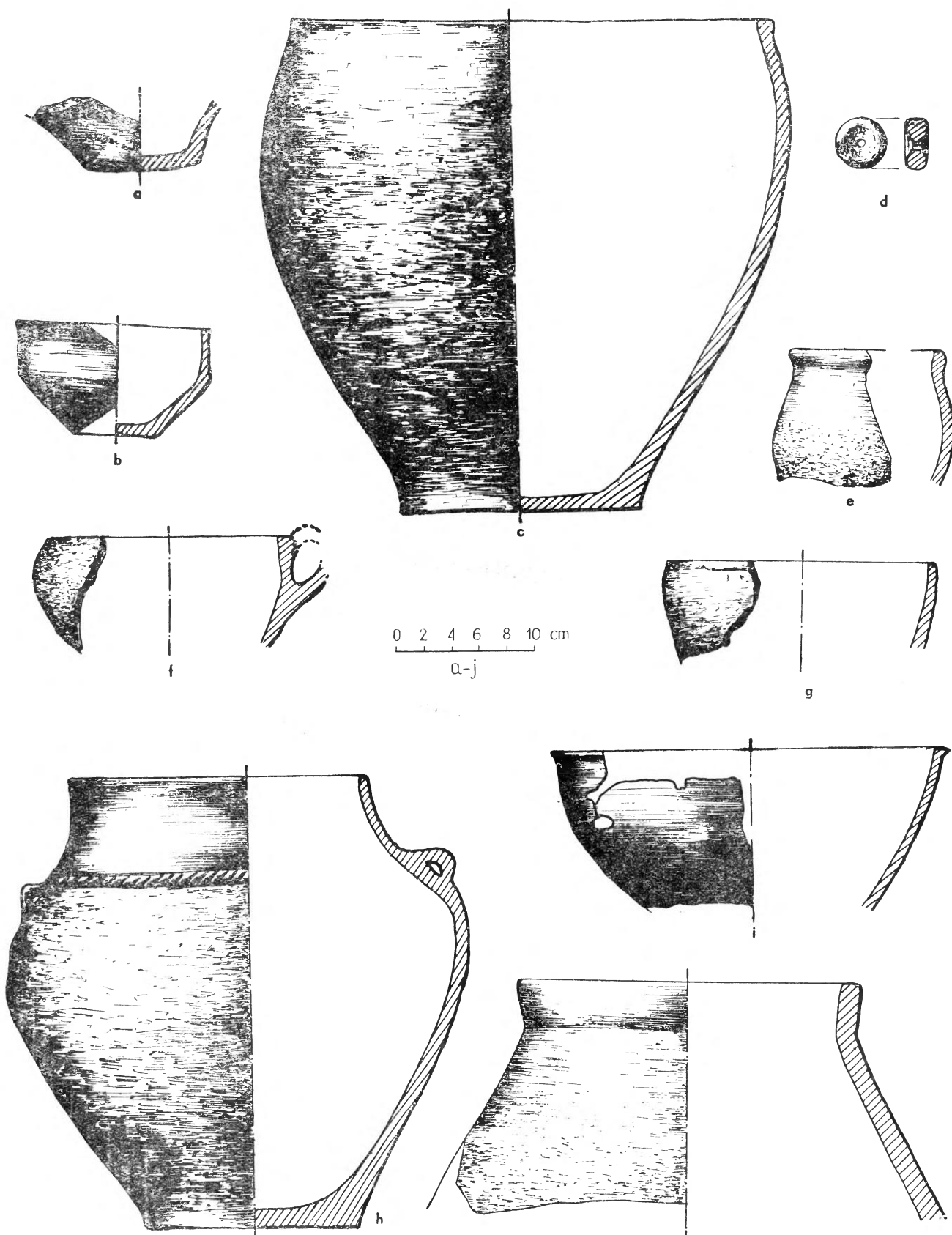
Ryc. 12. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 7

owalny o wymiarach 115×73 cm, pionowy nieregularny, w przybliżeniu półkolisty, miąższość 27 cm. W jamie zalegała ziemia brunatna miejscami przemieszana z czarną, tłustą. Czarną tłustą warstwę obserwujemy również na powierzchni jamy. W grobie wystąpiła mała ilość ułamków ceramiki, luźno występujące kości ludzkie, leżące na dnie dwie kości zwierzęce oraz ułamki węgla drzewnego. 1) Fragmenty górnej partii naczynia jajowatego. Krawędź lekko wywinięta. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, szara, zewnętrzna pod krawędzią gładzona, niżej silnie obmazywana, brunatnoszara. Domieszka średnioziarnista. Średnica wylewu 20 cm (Ryc. 11b). 2) Fragment jajowatego kubka z dużym wałeczkowatym uchem. Ucho wy-

Ryc. 13. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plany na głębokości 19 cm (a) i 32 cm (b) oraz profil grobu 8

konane niestarannie. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, zewnętrzna górą gładzona, od połowy wysokości w dół chropowata, szara. Domieszka średnioziarnista, obfita, zachowana wysokość 10,5 cm; średnica wylewu 19 cm (Ryc. 11a). 3) Fragment dolnej partii naczynia. Powierzchnia wewnętrzna gładzona mało starannie, zewnętrzna obmazywana, szara, miejscami brunatna. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. Dno płaskie, wyraźnie zarysowane. Naczynie wykonane ciężko, masywnie, ścianki grube,

Ryc. 14. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow.Łowicz, stanowisko 1. Grób 8 (f). Grób 9 (c). Grób 10 (d, e, g). Grób 11 (h, i). Znajdźiska luźne (a, b, j)

nierówne. Zachowana wysokość 14,5 cm; średnica dna 17 cm (Ryc. 11f). 4) Pięć ułamków dużego grubościennego naczynia o silnie obmazywanej powierzchni zewnętrznej, wewnętrzna gładzona, brunatna. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. 5) Ułamek cienkościennego naczynia o szarych gładzonych powierzchniach. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. 6) Mała ilość przepalonych kości ludzkich. 7) Dwa ułamki kości zwierzęcych. 8) Przepalone węgle drzewne.

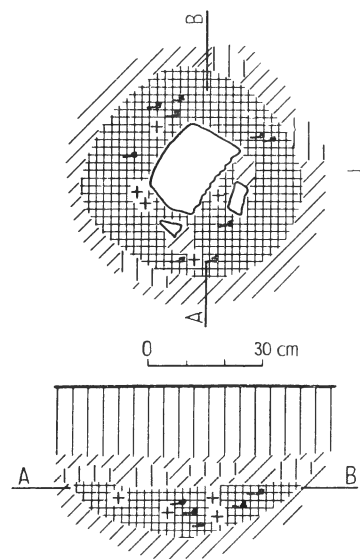
Grób 8

Jamowy (Ryc. 13). Usytuowany w odległości 7,6 m na wschód od grobu 4. Górny poziom grobu odsłonięto na głębokości 19 cm. Poziomy zarys jamy grobowej owalny o wymiarach 83×60 cm, dno płaskie, wyłożone pięcioma kamieniami, głębokość jamy 13 cm. Wypełnisko tworzyła szara i czarna ziemia wyraźnie odcinająca się od ziemi ornej. Wystąpiły tu duże ilości ułamków ceramiki, bardzo drobne ułamki kości ludzkich, kości zwierzęce i węgle drzewne. Jedynie kości zwierzęce tworzyły skupisko w dolnej partii grobu, prawie bezpośrednio nad kamieniami, pozostałe elementy wyposażenia grobu zalegały luźno w różnych miejscach. 1) Fragment górnej partii dużego jajowatego naczynia. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna gładzona pod wylewem, niżej obmazywana, brunatna. Domieszka średnioziarnista. Zachowana wysokość 7,7 cm; średnica wylewu 36 cm. 2) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego z wysoko umieszczonym delikatnym załomem brzuśca. Szyjka prawie cylindryczna, niewyodrębniona, lekko zwężająca się ku górze. Powierzchnie szare, wewnętrzna gładzona, zewnętrzna gładzona w partii górnej, od załomu brzuśca w dół obmazywana. Domieszka drobnoziarnista. Zachowana wysokość 8,5 cm; średnica wylewu 24 cm. 3) Fragment wylewu dużego naczynia jajowatego z lekko pogrubioną krawędzią. Szyjka prawie cylindryczna, niewyodrębniona. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna górą gładzona, niżej obmazywana, szara. Domieszka drobnoziarnista. 4) Fragment jajowatego kubka. Ucho taśmowe zachowane niekompletnie. Powierzchnie gładzone, czarne. Duża ilość drobnoziarnistej domieszki. Zachowana wysokość 7,2 cm; średnica wylewu 17,2 cm (Ryc. 14f). 5) Fragment miseczki z dwustożkowym załomem brzuśca. Powierzchnie brunatne, wewnętrzna gładzona, zewnętrzna od załomu w dół obmazywana, wyżej gładzona. Domieszka drobnoziarnista. Zachowana wysokość 7 cm; średnica wylewu 20 cm. 6) Fragment dna dużego naczynia. Dno wyodrębnione. Powierzchnia wewnętrzna starannie gładzona, czarna, zewnętrzna z bardzo grubą podsypką, brunatna. 7) Fragment dna dużego grubościennego naczynia. Dno wyodrębnione. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna czarna, zewnętrzna brunatna. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. Średnica dna 19 cm. 8) Fragment dna naczynia dużych rozmiarów. Powierzchnie gładzone, zewnętrzna wykazuje dużą ilość gruboziarnistej podsypki. Domieszka gruboziarnista. Grubość dna 1,5 cm; średnica 23 cm. 9) Dwa ułamki dna naczynia dużych rozmiarów. Dno wyodrębnione. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna brunatna. Domieszka bardzo gruboziarnista, nieliczna. Grubość: zachowanej przy dnie ścianki naczynia 1,2 cm, dna 2,5 cm; średnica dna 22 cm. 10) Szesnaście fragmentów den o dużych średnicach. Wszystkie dna cechuje masywny, ciężki sposób wykonania. Powierzchnie wewnętrzne szare, zewnętrzne brunatne. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. 11) Dno

naczynia od wewnątrz gładzone, szare, na zewnątrz brunatne. Liczna gruboziarnista domieszka. Średnica dna 12 cm. 12) Dwieście pięćdziesiąt siedem ułamków grubościennej ceramiki. Powierzchnie wewnętrzne gładzone czarne lub szare, zewnętrzne grubo chropowate, brunatne. Domieszka średnioziarnista w dużej ilości. 13) Pięć ułamków grubościennej ceramiki. Powierzchnie czarne, wewnętrzna gładzona, zewnętrzna obmazywana. Obfita średnioziarnista domieszka. 14) Trzydzieści cztery fragmenty górnej partii naczyń średniościennych, w tym jeden duży fragment z zachyloną do środka, zgrubiałą krawędzią, reprezentujący naczynie dużych rozmiarów. Trzynaście małych ułamków o krawędziach minimalnie rozchylonych, dwadzieścia ułamków o krawędziach lekko zachylonych do środka. Powierzchnie szare, we wszystkich przypadkach gładzone, zewnętrzne w przypadku pierwszym wygładzane pod krawędzią, a niżej obmazywane. Domieszka średnioziarnista. 15) Dwadzieścia cztery ułamki ceramiki średniościennej o gładzonych szarych powierzchniach i średnioziarnistej, licznej domieszce. 16) Trzydzieści cztery ułamki cienkościennej ceramiki o gładzonych, brunatnych powierzchniach i drobnoziarnistej domieszce. 17). Pojedyncze, przepalone kości ludzkie. 18) Sześć ułamków kości zwierzęcych. 19) Ułamki węgla drzewnych.

Grób 9

Jamowy (Ryc. 15). Usytuowany w odległości 1,5 m w prostej linii na południowy zachód od grobu 8. Górny poziom grobu zanotowano na głębokości 27 cm. Zarys jamy grobowej w rzucie poziomym w przybliżeniu kołisty o średnicy 56 cm, w przekroju pionowym nieckowaty, miąższość 13 cm. W jamie grobowej zalegała czarna ziemia przemieszana z węglem drzewnym. Na powierzchni grobu leżał duży ułamek klozka z karbowaną krawędzią, wewnątrz stwierdzono pojedyncze ułamki przepalonych kości ludzkich. 1) Klosz w dużym stopniu rekonstruowany gipsem, krawędź karbowana. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna obmazywana, brunatna. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. Dno płaskie, lekko wyodrębnione. Wysokość 33,4 cm; średnice: wylewu 33,2

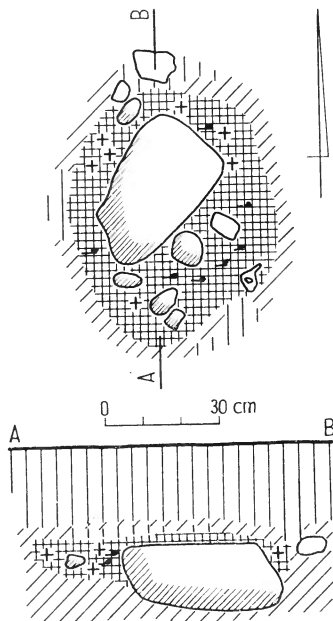

Ryc. 15. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 9

cm, dna 17 cm (Ryc. 14c). 2) Mała ilość przepalonych kości ludzkich. 3) Ułamki węgla drzewnych.

Grób 10

Jamowy (Ryc. 16). Usytuowany w odległości 2,4 m na północny wschód od grobu 1. Górny poziom grobu wystąpił na głębokości 25 cm. Zarys poziomy jamy grobowej nieregularny o wymiarach 67×55 cm, pionowy nieckowaty, o nierównym, wydłużonym w jednej części dnie, głębokość 5—20 cm. Wypełnisko stanowiła czarna ziemia z pojedynczymi uławkami węgla drzewnego, wśród niej zanotowano ułamki ceramiki oraz luźno występujące duże kości ludzkie. Ceramika wystąpiła również na powierzchni grobu i poza jego zasięgiem. Na dnie jamy grobowej zalegał dużych rozmiarów kamień, a grubość kamienia wypełniała całą głębokość jamy. Drobne kamienie stwierdzono wewnątrz oraz na powierzchni jamy, jeden duży kamień znajdował się poza granicami grobu. 1) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego z lekko rozchyloną krawędzią. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna pod krawędzią gładzona, niżej obmazywana, brunatna i czarna. Domieszka liczna, drobnoziarnista (Ryc. 14e). 2) Szesnaście ułamek grubościennych naczyń jajowatych. Powierzchnie wewnętrzne gładzone, brunatne i szare, zewnętrzne obmazywane, ceglaste. Duża ilość gruboziarnistej domieszki 3) Dwa ułamki wylewu jajowa-

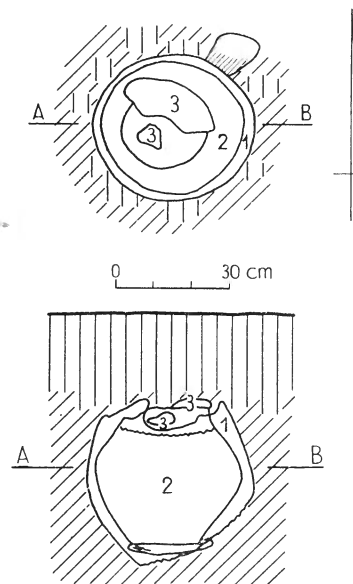
Ryc. 16. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 10

tego naczynia z krótką, niewyodrębnioną szyjką. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, zewnętrzna pod krawędzią gładzona, niżej obmazywana, brunatna. Dużo gruboziarnistej domieszki. 4) Ułamek wylewu jajowatego naczynia. Szyjka niewyodrębniona prawie cylindryczna. Powierzchnie gładzone mało starannie, brunatnożółte. Mała ilość średnioziarnistej domieszki. 5) Ułamek wylewu jajowatego naczynia. Powierzchnie szare, wewnętrzna gładzona, zewnętrzna gładzona pod krawędzią, niżej obmazywana. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. 6) Ułamek jajowatego kubka o powierzchniach gładzonych niestarannie. Duża ilość drobno- i średnioziarnistej domieszki.

Zachowana wysokość 6,8 cm, średnica wylewu 19 cm (Ryc. 14g). 7) Ułamek wylewu niewielkiego cienkościennego naczynia z wysoko umieszczonym, dwustożkowym załosem brzuśca i szyjką lekko rozchyloną na zewnątrz. Powierzchnie gładzone starannie, szare. Domieszka nieliczna, bardzo drobna. 8) Przęślik gliniany wykonany niestarannie, gładzony brunatny. Domieszkę do gliny stanowi średnioziarnisty tłuczeń. Średnice: pręślika 3,4 cm, otworu 0,6 cm; grubość 1,2 cm (Ryc. 14d). 9) Pięć ułamek den naczyń grubościennych, obmazywanych, o brunatnych powierzchniach. Dna wykazują dużą ilość gruboziarnistej domieszki. 10) Duża ilość dużych, przepalonych kości ludzkich. 11) Ułamki węgla drzewnych.

Grób 11

Kloszowy (Ryc. 17). Usytuowany w odległości 5,8 m na zachód od grobu 7. Na płaskim kamieniu, na głębokości 60 cm stała popielnica nakryta misą i kloszem ustawionym dnem do góry. Klosz usytuowany był ukośnie,

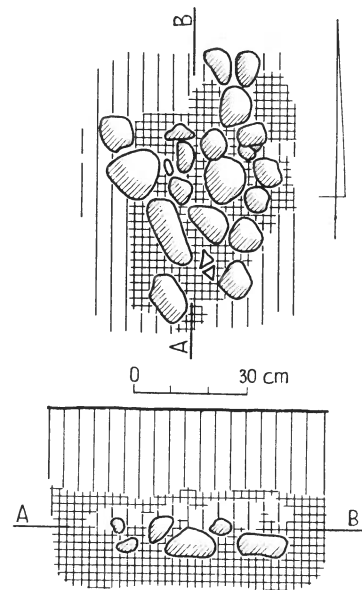

Ryc. 17. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil grobu 11. Cyfra ta planie odpowiada kolejnym numerom w opisie materiału

górna partia grobu uległa zniszczeniu pługiem, w związku z tym klosz oraz misa zachowały się niekompletnie. 1) Klosz zdekompletowany, krawędź karbowana. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, czarna, zewnętrzna silnie chropowata, brunatna. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. 2) Popielnica w dużym stopniu zrekonstruowana gipsem, zaopatrzona w dwa taśmowe ucha, u nasady których zwi-sają po dwa plastyczne „wąsy”. Szyjka wyodrębniona, podkreślona dookólnym, ukośnie nacinanym wałkiem. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, ciemnoszara, zewnętrzna na wysokości szyjki starannie gładzona, niżej chropowata i lekko wygładzana. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. Dno płaskie, lekko wyodrębnione. Wysokość 32 cm; średnice: wylewu 21 cm, dna 13,5 cm (Ryc. 14h). 3) Misa o profilu lekko esowatym. Dno nie zachowane. Powierzchnie gładzone, brunatne. Domieszka drobnoziarnista. Zachowana wysokość 10,7 cm; średnica wylewu 27,5 cm (Ryc. 14i). 4) Duża ilość przepalonych kości ludzkich.

Skupisko 1

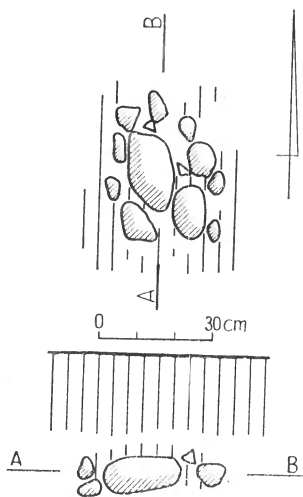
Usytuowane 4,5 m na południowy zachód od grobu 1 (Ryc. 18). Na głębokości 35 cm w żółtym piasku leżało 11 kamieni, z których największy otoczony był okazami mniejszych rozmiarów. Skupisko miało wymiary 42×30 cm. Wśród kamieni znajdowały się ułamki ceramiki. 1) Ułamek górnej partii średniościennego naczynia jajowatego. Szyjka krótka, wyodrębniona, krawędź rozchylona. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna czarna, zewnętrzna szara. Domieszka drobnoziarnista. 2) Ułamek naczynia średnich rozmiarów o gładzonych powierzchniach, zewnętrznie czarnej, wewnątrz ceglastej. Domieszka średnioziarnista. 3) Ułamek naczynia średnich rozmiarów z częściowo zachowanym wałeczkowatym uszkiem. Powierzchnie brunatne, wygładzane, z dużą ilością gruboziarnistej domieszki. 4) Ułamek wylewu cienkościennego naczynia. Powierzchnie gładzone obustronnie, brunatnoceglaste. Duża ilość średnioziarnistej domieszki tłucznia oraz miki. 5) Ułamek środkowej partii naczynia cienkościennego o powierzchniach gładzonych, wewnętrznej czarnej, zewnętrznej brunatnej. Domieszka średnioziarnista w dużej ilości. 6) Zachowane niekompletnie taśmowe ucho barwy szarobrunatnej z obfitą średnioziarnistą domieszka.

Ryc. 19. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil skupiska 2

Obiekt nieokreślony

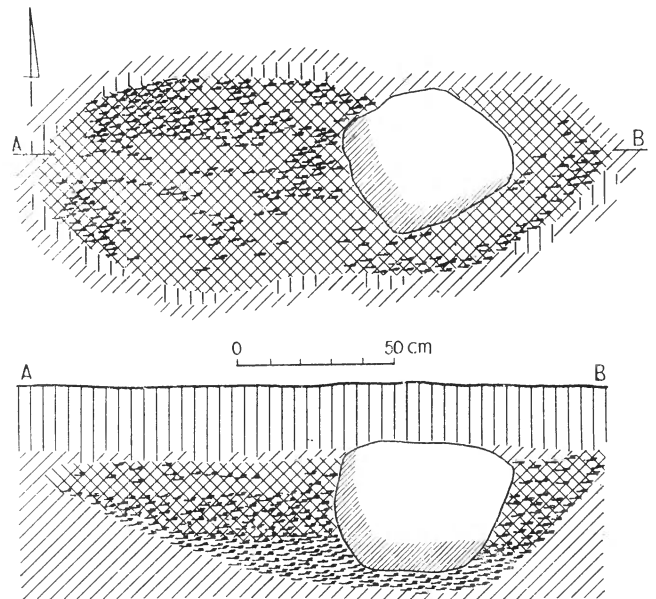
W odległości 1 m na wschód z lekkim odchyleniem w kierunku północnym od najbliższego grobu 8, bezpośrednio pod warstwą ziemi ornej, odsłonięto dość zagadkowy obiekt (Ryc. 20). W rzucie poziomym obiekt przed-

Ryc. 18. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil skupiska 1.

Skupisko 2

Usytuowane 6,6 m w prostej linii na wschód od skupiska 1 (Ryc. 19). Kamienie leżały na żółtym piasku na głębokości 37 cm i tworzyły nieregularny układ o wymiarach 70×50 cm. 1) Ułamek środkowej partii naczynia średniościennego zdobiony u nasady szyjki i pod wylewem dookólnymi bruzdami. Powierzchnie gładzone starannie, brunatne. Duża ilość domieszki piasku. 2) Dwa ułamki naczynia średnich rozmiarów o obmazywanej powierzchni zewnętrznej, brunatnoceglastej, wewnętrzna gładzona, czarna. Domieszka średnioziarnistej tłucznia i miki. 3) Ułamek niewielkiego średniościennego naczynia o starannie gładzonych, czarnych powierzchniach. Domieszka piasku oraz miki. 4) Ułamek górnej partii naczynia średniościennego obustronnie gładzonego. Powierzchnia wewnętrzna czarna, zewnętrzna brunatna. Domieszka drobnoziarnista, obfita.

Ryc. 20. Wola Szydłowiecka-Kolonia, pow. Łowicz, stanowisko 1. Plan i profil obiektu nieokreślonego

stawiał wydłużony owal o wymiarach 180×60 cm. Była to nieckowata jama miąższości 40 cm wypełniona do wysokości 15 cm warstwą węgla drzewnego. Na poziomie 15—30 cm węgiel przemieszany był z polepą, z tym, że stanowił on zdecydowaną przewagę, ostatnią, najwyższą, dziesięciocentymetrową warstwę stanowiła zbita polepa, wśród której obserwujemy miejscami wkładki węgla. W najgłębszym miejscu jamy zalegał kamień wypełniając prawie całą jej głębokość. W partii górnej kamień wyst-

wał ponad powierzchnię polepy. Pod kamieniem w węglu odsłonięto pięć ułamków ceramiki. 1) Ułamek grubościennego dużego naczynia o powierzchni jasnoszarej, zewnętrznej chropowatej, wewnętrznej gładzonej. Mała ilość średnioziarnistej domieszki. 2) Cztery ułamki naczynia średniej wielkości o grubo obmazywanej powierzchni zewnętrznej, wewnętrzna gładzona. Barwa czarna, miejscami brązowa. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. 3) Liczne ułamki polepy ze śladami po źdźbłach trawy. 4) Węgiel drzewny.

Materiał znaleziony luźno

Materiał znaleziony luźno reprezentowany jest przez 10 ułamków ceramiki pochodzących z różnych naczyń. Ułamki występowały pojedynczo w ziemi ornej. Zostały one rozwleczone plugiem z płytko sytuowanych, zniszczonych grobów. 1) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego. Szyjka zwężająca się ku górze. Powierzchnie gładzone, brązowe. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. 2) Ułamek górnej partii naczynia jajowatego w krótkiej, zwężającej się ku górze niewyodrębnionej szyjce i ściankach łukowato rozchylających się w dół. Powierzchnie gładzone obustronnie, wewnętrzna szara, zewnętrzna brązowa. Duża ilość średnioziarnistej domieszki. 3) Fragment górnej partii naczynia dwustożkowatego. Szyjka krótka, prawie cylindryczna, podkreślona dwiema dookólnymi liniami. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, szara, zewnętrzna górą gładzona, w partii środkowej i dolnej obmazywana, ceglasta. Duża ilość gruboziarnistej domieszki. Zachowana wysokość 16 cm; średnica wylewu 24 cm (Ryc. 14j). 4) Misa w dużym stopniu rekonstruowana gipsem, silnie zdeformowana, miejscami przepalona. Powierzchnie gładzone starannie, szare, miejscami ceglaste. Domieszka drobnoziarnista. Wysokość 7,5 cm; średnice: wylewu 14 cm, dna 5,8 cm (Ryc. 14b). 5) Część przydenna zdeformowanego naczynia. Powierzchnie gładzone mało starannie, wewnętrzna szara, zewnętrzna brązowa. Domieszka niejednorodna, drobno- i średnioziarnista. Dno płaskie, niewyodrębnione. Zachowana wysokość 5 cm; średnica dna 8 cm (Ryc. 14a). 6) Ułamek grubościennego naczynia. Partia od załomu brzośca w górę wysoka, prawie cylindryczna, niżej załomu ścięta. Powierzchnia wewnętrzna gładzona, szara, zewnętrzna w partii przykrawędnej gładzona, niżej obmazywana, brązowa. Mała ilość średnioziarnistej domieszki. 7) Ułamek górnej partii naczynia średniościennego o ściankach lekko łukowatych. Powierzchnie gładzone, wewnętrzna czarna, zewnętrzna brązowa. Domieszka drobnoziarnista przemieszana z mikią. 8) Ułamek górnej partii naczynia średniościennego o krótkiej, lekko wciętej szyjce i krawędzi minimalnie wychylonej na zewnątrz. Załom brzośca łagodny. Powierzchnie gładzone mało starannie, ciemnoszare. Duża ilość średnioziarnistej domieszki i miki. 9) Ułamek naczynia średniościennego z wysoko umieszczonym, zaokrąglonym brzoścem i cylindryczną szyjką. Powierzchnie gładzone, brązowoszare. Domieszka drobnoziarnista. 10) Fragment górnej partii naczynia średniościennego o krawędziach lekko zachylonych do środka. Powierzchnie gładzone obustronnie, brązowe. Domieszka średnioziarnista, nieliczna. Zachowana wysokość 5,3 cm; średnica wylewu 14 cm.

FORMY GROBÓW I OBRZĄDKU POGRZEBOWEGO

Wszystkie odkryte na omawianym cmentarzysku groby, zgodnie z panującym wówczas zwyczajem były ciałopalne, i zalicza się je do typu grobów płaskich. Spalone kości ludzkie wkładano do popielnic lub jam grobowych, przy czym w zachowanej popielnicy kości czaszki złożone były na wierzchu, na innych kościach, w grobach jamowych nie zaobserwowano określonego układu.

Cmentarzysko w Woli Szydłowieckiej zostało zbadane w niewielkim tylko zasięgu, prace prowadzono na niecałych ośmiu arach powierzchni, odsłonięte obiekty sytuowane były na małych głębokościach, w zasięgu pługa, we wszystkich więc przypadkach wykazują pewien stopień zniszczenia. Górne partie odsłoniętych zespołów ukazywały się na głębokościach do 27 cm. Większość znajdowała się w spągu ziemi ornej lub bezpośrednio pod nią. Najbardziej widoczne zniszczenia notujemy w przypadku grobów kloszowych, czego wyrazem są zrujnowane górne części naczyń oraz zmieniony układ kamieni. W przypadku grobów jamowych uchwytnie są zakłócenia w postaci rozrzuconych ułamków ceramiki (groby: 2, 10) znajdującej się na powierzchni grobu (nie mamy właściwie również pewności czy nie jest to ceramika przywleczone plugiem), przy grobach położonych na niższych głębokościach regularnie występuje przemieszanie zalegającego nad jamą grobową żółtego piasku z ziemią orną.

Przy rekonstrukcji form reprezentowanych tu grobów brano pod uwagę również materiały kultury pomorskiej publikowane przez T. Węgrzynowicz. Publikacja obejmuje 15 naczyń w skład których wchodzi popielnice, misy i pokrywy. Na podstawie relacji odkrywcy autorka opracowania podaje, że pochodzą one z grobów i ustawione były na kamieniach. W rozmowie ze mną tenże sam informator potwierdził, że naczynia stały na bruku. Na pytanie czy naczynia stały obok siebie, czy też tworzyły oddzielne groby sytuowane w jakichś odległościach, oświadczył że stały jedno przy drugim, co wskazywałoby na pochodzenie ich z grobu zbiorowego. Naczynia zostały odsłonięte przy okazji kopania piasku i druga wersja (grobu zbiorowego) wydaje się być bardziej prawdopodobna z następujących względów: miejsce, gdzie wydobyto naczynia obejmuje niewielką przestrzeń (wg informacji odkrywcy), zbyt małą żeby pomieściło kilka grobów, nawet moim zdaniem blisko sytuowanych. Poza tym groby jednostkowe kultury po-

morskiej występują na tych terenach sporadycznie. Natomiast w okresie, na jaki znalezisko przypada, notujemy w tej części Polski groby zbiorowe, w których naczynia ustawiane są na bruku (Pasikonie, pow. Sochaczew), lub na bruku z jedno lub kilku warstwowym obwarowaniem z otoczków (Pasikonie i Suchodół, pow. Sochaczew oraz Sochaczew-Trojanów). Zaobserwowane na tutejszym cmentarzysku formy grobów obejmują więc: 1. Znalezisko opublikowane traktuję jako grób zbiorowy z naczyniami ustawionymi na bruku, nie wykluczając ewentualności szczątkowego obwarowania. 2. Groby kloszowe. 3. Groby jamowe. 4. Groby o formach niestabilnych.

Pierwsza grupa, grobów zbiorowych reprezentowana jest przez jeden tylko obiekt, który wystąpił na niestabilnej głębokości, podany przez gospodarza poziom „na oko” wynosi 1—1,5 m. Opublikowany zestaw inwentarza może nie przedstawiać stanu faktycznego, należy się bowiem liczyć, ze zniszczeniem spowodowanym łopata podczas kopania oraz z ciekawością występującą w takich przypadkach, która prowadzi zwykle do rozbijania naczyń i przetrząsania ich zawartości.

Groby kloszowe wystąpiły w ilości trzech (1, 4, 11) prawie bezpośrednio pod warstwą ziemi ornej. Klosze we wszystkich przypadkach ustawione były dnem do góry. W grobach 1 i 4 (symbolicznych) w dolnej oraz górnej partii grobu występowało obwarowanie z otoczków. W partii dolnej, w grobie 1 kamienie tworzą dookoła pojedynczy pierścień, w grobie 4 notujemy dwa takie pierścienie, jeden na drugim. U góry kamienie tworzyły jednowarstwowe skupiska, zakładając jednak niszczącą działalność pługa na tej głębokości, nie wiemy czy jest to układ pierwotny. Grób 11 zawierał pod kloszem popielnicę ustawioną na płaskim kamieniu i nakrytą misą. Otoczenie grobów stanowił żółty piasek.

Grobów jamowych zanotowano sześć (2, 3, 7—10) są one więc grupą najliczniej reprezentowaną. Górne ich partie odsłonięto na głębokościach 19—27 cm. Rzut poziomy jam grobowych przedstawiał owale lub nieregularne koła o średnicach 55—115 cm, w rzucie pionowym tworzyły zarysy niekątowe lub nieregularne, głębokość jam była niewielka, wahała się w granicach 15—30 cm w miejscach najgłębszych. Zabarwienie wypełniska w grobach 2, 9 i 10 było czarne, w pozostałych obserwujemy ziemię ciemnoszarą (3, 8) lub brunatną (7) przemieszaną miejscami z ziemią tłustą, czarną. W każdym przypadku widoczne były przepalone węgle. Ceramika na ogół reprezentowana

jest licznie i nie tworzy określonych układów. Kości występują w małych ilościach, luźno, w różnych miejscach. W grobach 8 i 10 na dnie znajdowały się celowo złożone kamienie. W grobach 7 i 8 zanotowano obecność kości zwierzęcych. Są to kości nieprzebrane, zalegające na dnie jamy grobowej (grób 7) i w jej partiach dolnych (grób 8). Usytuowanie ich w grobie wyklucza ewentualność przypadkowego dostania się kości do grobu, tym bardziej, że tworzą one skupiska. Napewno są to ślady złożonego zmarłego pożywienia.

Do form grobowych niestabilnych z powodu zniszczenia należą groby 5 i 6.

Wyposażenie grobów poza kośćmi stanowi wyłącznie ceramika. W trzech przypadkach notujemy pojedyncze okazy przepalone.

O zakresie rozplanowania grobów na tutejszym cmentarzysku nie można właściwie nic powiedzieć. Na odcinkach poddanych eksploracji, na jednym nie znaleziono nic, na drugim obserwujemy, że groby 2, 3, 4, 9 oraz skupiska 1 i 2 usytuowane są na tej samej linii wschód-zachód. Poszczególne rodzaje grobów są przemieszane, odległości między nimi wynoszą 2,5—10,5 m.

Do innych obiektów zaliczono dwa skupiska kamieni oraz obiekt wypełniony węglem drzewnym i polepą.

Zanotowane na omawianym cmentarzysku skupiska kamieni są jednowarstwowe. Skupisko 1 tworzy nieregularny okrąg o wymiarach 42×30 cm z dużym kamieniem w środku, skupisko 2 przedstawia nieregularny układ kamieni, o wymiarach 70×50 cm. Skupiska usytuowane były w odległości 6,6 m od siebie i 4,5—5 m od najbliższych grobów. Występowały więc zupełnie niezależnie, nie wykazując żadnego powiązania z określonym grobem. Skupiska kamieni na tutejszym cmentarzysku nie są zjawiskiem odosobnionym, pojawiają się one również na innych cmentarzyskach epoki żelaza, stwierdzić jednak należy, że w literaturze przedmiotu obiektom tego rodzaju poświęca się mało uwagi, zastanawianie się więc nad ich ewentualnym znaczeniem napotyka trudności.

Trudnym do ustalenia jest również obiekt wypełniony węglem drzewnym i polepą. Specyfika obiektu, mimo braku analogii zmusza do rozważań nad jego funkcją. Czym można wytłumaczyć obecność takiego obiektu na cmentarzysku? Napewno nie jest to rzecz przypadkowa, lecz wykonana w określonym celu. Nasuwają się tutaj dwie możliwości interpretacji obiektu, albo mamy tu do czynienia z miejscami spalania zmarłych (lub

zmarłego), albo jest to miejsce o charakterze obrzędowym.

Miejsce spalania zmarłych wyłożone gliną sygnalizuje L. J. Łuka na cmentarzysku w Sokołowicach, pow. Kościan². Obydwa obiekty są jednak zasadniczo różne w zakresie konstrukcji, kształtu i wymiarów. Znajdźisko w Sokołowicach było kształtu kolistego, obramowane kamieniami, grubość gliny w części środkowej, jak podaje autor, wynosiła 65 cm, nad gliną i bezpośrednio pod nią znajdował się żółty piasek, wymiary obiektu wynosiły 160×180 cm. W warstwie gliny zalegały węgle drzewne, fragmenty ceramiki oraz kilka spalonych kości ludzkich. Obiekt w Woli Szydłowieckiej reprezentuje kształt owalny o wymiarach 180×60 cm. Najwyższa warstwa zbitej polepy wynosi tutaj 10 cm i zalega nad piętnastocentymetrowym pokładem polepy przemieszanej z dużą ilością węgla. Najniższą warstwę o miąższości 15 cm tworzy czysty węgiel drzewny. W najgłębszym miejscu tkwi dużych rozmiarów kamień, kamień ten nie wykazuje wyraźnych śladów działalności ognia.

Ciekawych spostrzeżeń na temat ewentualnej funkcji opisywanego obiektu dostarcza osada z okresu rzymskiego w Wólce Łasieckiej, pow. Łowicz³. W obrębie budowli halowej interpretowanej jako domostwo, gdzie mogły odbywać się wiece, ceremonie obyczajowe lub obrzędowe wystąpiły dwa obiekty konstrukcyjnie nieco zbliżone do odsłoniętego w Woli Szydłowieckiej. Nieckowate jamy o wymiarach: południowa 2,1×2,7 i głębokości 0,85 m i północna 2,3×2,8 m i głębokości 0,80 m, wypełniała masa warstwowanej polepy wykazująca silne i długotrwałe działanie ognia. Na spodzie obu jam znajdowała się warstwa surowej gliny, nad nią zaś zanotowano obecność glinki białawej. W obu przypadkach w dolnych partiach obiektów znajdowały się kamienie, przyczym w obiekcie południowym, po środku, przy samym dnie zalegał „pokaźny kamień”. Ponadto znaleziono w nich kilkanaście ułamków ceramiki i drobnych kości zwierzęcych. Obiekty powyższe określa W. Bender jako paleniska służące do specjalnych celów, mogły one — jak podaje — dostarczać ciepła, światła, mogły też pełnić rolę „wiecznego ognia”.

² L. J. Łuka: Cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Sokołowicach, w pow. kościańskim, „Fontes Praehistorici”. T. III, 1952, str. 133, ryc. 52.

³ W. Bender, B. Barankiewicz: Osada z okresu rzymskiego w Wólce Łasieckiej, pow. Łowicz, „Archeologia Polski”, T. VII, 1952, str. 26; W. Bender: Zagadkowa budowla z pierwszych wieków naszej ery, „Z otchłani wieków”, R. XXVI, 1960, str. 112—119.

Przytoczony tu materiał porównawczy pod kątem pierwszej z wysuniętych ewentualności zupełnie nie przekonywuje, przemawiają przeciw niej również względy praktyczne. Natomiast przypadek drugi w oparciu o materiały z Wólki Łasieckiej wykazuje cechy prawdopodobieństwa. Specyfika konstrukcji obiektu w Woli Szydłowieckiej oraz jego lokalizacja nie przeczą obrzędowemu charakterowi znaleziska, z tym, że w naszym przypadku sprawy te wyglądałyby nieco inaczej. Podczas gdy W. Bender na podstawie stanu zachowania polepy mówi o silnym i długotrwałym działaniu ognia, my możemy mówić o obrzędzie jednorazowym i krótkotrwałym. Warstwa polepy jest tutaj cienka (uwzględniając nawet późniejsze ewentualne zniszczenie najwyższej warstwy) szybko więc nastąpiło jej przepalenie, przemawia za tym również stan zachowania kamienia, na którym przy długotrwałej, silnej temperaturze ognia, mimo jego ogromnej masy, widoczne byłyby ślady spalania. Wypełniające jamę duże kawałki węgla drzewnego mogą pochodzić ze stosu, na którym zmarłego spalono, glina ułożona na węglu była specjalnie przygotowana, wyrobiona ze źdźbłami trawy. W jakimś momencie umieszczono w jamie kamień, a pod nim ułamki ceramiki pochodzące z różnych naczyń. Na wierzchu palono ogień ofiarny na cześć zmarłego, nie wykluczone, że ogień mógł być wykorzystany na przygotowanie uczty pośmiertnej. Złożona wewnątrz ceramika również mogła mieć jakieś szczególne znaczenie.

ANALIZA MATERIAŁU

Badania cmentarzyska w Woli Szydłowieckiej dostarczyły wyłącznie materiału ceramicznego. Cały materiał znajdował się w stanie daleko posuniętego zniszczenia. Niektóre okazy, głównie z grobów kloszowych udało się całkowicie wykleić, pewną część zrekonstruowano gipsem, znaczna większość jednak pozostała mniejszymi lub większymi fragmentami, w przypadku których często trudno jest określić formę naczynia. Naczynia wykonane były z gliny zawierającej domieszkę schudzającą. W pojedynczych przypadkach stwierdzono domieszkę piasku i wtedy przy opisie zostaje podany rodzaj tej domieszki, przede wszystkim jednak środkiem schudzającym był tłużeń kamienny o ziarnach różnej grubości, w takich przypadkach stwierdza się wyłącznie, że jest to domieszka drobno- (do 0,5 mm), średnio- (0,5—1,5 mm) lub gruboziarnista (ponad 1,5 mm). Niekiedy dodawano do gliny także mikę. Najczęściej sto-

sowana była domieszka średnioziarnista, występowała ona w naczyniach różnej grubości i wielkości. Obecność domieszki gruboziarnistej notowano najczęściej w przypadkach naczyń bardzo dużych, o grubych, masywnych ściankach. Stosunkowo najmniej licznie rejestrowano domieszkę drobnoziarnistą. Przy opisie licznych fragmentów ceramiki, nie mogąc bliżej określić formy i wielkości reprezentowanego naczynia stwierdza się, że pochodzą one z naczyń cienko- (do 0,5 mm), średnio- (5—10 mm) lub grubościennych (10—15 mm).

Zachowana ceramika reprezentuje formy typowe dla kultury pomorskiej, grobów kloszowych i przeworskiej. Ponieważ każda z wymienionych grup kulturowych posiada w materiale ceramicznym swoiste, odmienne od innej cechy stylistyczne, zostanie omówiona oddzielnie. Ceramika kultury pomorskiej opracowana przez T. Węgrzynowicz nie jest uwzględniona w poniższym zestawieniu.

CERAMIKA KULTURY GROBÓW KLOSZOWYCH

Klosze. Zanotowano cztery egzemplarze, z których jeden (grób 11) znajduje się we fragmentach, trzy pozostałe zaś (Ryc. 4a, e, 14c) reprezentują ten sam typ III, 1 w klasyfikacji M. Gądzikiewicz. Są to klosze baniaste z górną częścią zachyloną do środka, charakteryzują się całkowicie chropowaconą powierzchnią, karbowaną krawędzią i brakiem zdobienia.

Popielnice. Wśród popielnic zanotowano jeden egzemplarz (Ryc. 14h) objęty we wspomnianej klasyfikacji typem III, 4. Są to naczynia z wyodrębnioną szyjką i zaokrąglonym brzuścem, którego największa wydętość przypada w górnej partii naczynia. Popielnica z cmentarzyska w Woli Szydłowieckiej posiada szyjkę gładzoną, a u jej nasady dookólną, nacinaną ukośnie listwę i dwa taśmowe małe ucha z „wąsami” u dołu. Brzusiec naczynia jest chropowacony.

Misy. Zainwentaryzowano jedną misę pełniącą funkcję przykrywy (Ryc. 14i). Ilustruje ona w najlepszym materiale typ V, 1 mis o lekko esowatym profilu i płaskim dnie.

CERAMIKA KULTURY PRZEWORSKIEJ

1. **Naczynia jajowate.** Jest to typ naczyń najliczniej reprezentowanych, które wystąpiły wyłącznie we fragmentach pochodzących

z grobów 2, 3, 5/6, 8, 10, ze skupiska 1 i znalezisk luźnych, ilość zachowanych fragmentów określa się cyfrą siedemdziesiąt trzy. Wyróżniamy wśród nich dwie odmiany: a) Naczynia o łagodnym załomie brzuśca usytuowanym po środku wysokości z małymi odchyleniami w kierunku partii górnej i dolnej. Krawędzie naczyń są wychylone na zewnątrz (Ryc. 10a, b; 11b; 14c), niekiedy pogrubione (Ryc. 10a, b) oraz zachylone do środka (Ryc. 10c). W znacznej większości przypadków zewnętrzne powierzchnie zachowanych fragmentów pod wpływem są gładzone, niżej zaś obmazywane. Nieliczne tylko egzemplarze posiadają powierzchnie całkowicie gładzone i dotyczy to wyłącznie naczyń średnich rozmiarów, natomiast wnętrza we wszystkich przypadkach są gładzone. Przeważa brunatna barwa powierzchni. b) Naczynia smukłe z załomem brzuśca łagodnie zaokrąglonym, umieszczonym w górnej partii oraz krótką lekko zachyloną do środka lub podciętą szyjką, dołem ścianki są dość ostro ścięte. Wśród fragmentów reprezentujących tego rodzaju naczynia dwa posiadają powierzchnie gładzone całkowicie, jeden wyłącznie w partii przykrawędnej, pozostała część jest obmazywana. Powierzchnie wewnętrzne gładzone. Wymienione okazy odznaczają się starannym wykonaniem, barwa powierzchni jest szara i ceglasta. Wśród naczyń jajowatych notujemy naczynia duże, grubościenne oraz okazy rozmiarów średnich. Domieszkę do gliny stanowi tłuczeń grubo-, średnio- i drobnoziarnisty, niekiedy w połączeniu z miką.

2. **Naczynia dwustopkowe** ilustrują dwa ułamki, z których jeden pochodzi z grobu 3, drugi ze znalezisk luźnych. Formy te wyróżniają się krótką, prawie cylindryczną szyjką i prostą (Ryc. 4i) lub pogrubioną krawędzią (Ryc. 14j). Ponad załomem brzuśca naczynia są gładzone, niżej grubo obmazywane. Wymienione fragmenty pochodzą z naczyń dużych rozmiarów, charakteryzują się ceglastą barwą powierzchni zewnętrznych, wewnętrzne są czarne i szare. Domieszkę do gliny stanowi tłuczeń średnio- i gruboziarnisty.

3. **Naczynia wazowate.** Ta forma naczyń reprezentowana jest przez dwa okazy małych rozmiarów (grób 2), jeden z nich udało się całkowicie zrekonstruować (Ryc. 4f), drugi pochodzi z górnej partii naczynia (Ryc. 4g). Naczynia wazowate charakteryzują się zaokrąglonym, wysoko umieszczonym załomem brzuśca, zdobionym dookólną linią „jodełki”, krótką, cylindryczną szyjką i lekko szerokim brzegiem. Zachowane egzemplarze nie posiadają ucha, na ogół naczynia tego typu zaopatrzo-

ne są w jedno lub dwa ucha, a niekiedy są również uch pozbawione. Naczynia wykonane są starannie, powierzchnie wykazują obustronne gładzenia, barwa brunatna. W obu przypadkach glina schudzona jest drobnoziarnistym tłuczniem.

4. **K u b k i.** Do tego rodzaju naczyń zaliczono dziewięć okazów zachowanych fragmentarycznie (groby: 2, 3, 5/6, 7, 10). Wyróżniamy tu: a). Sześć kubków jajowatych, z których trzy posiadają wydłużone, wysoko umieszczone ucha taśmowe lub wałeczkowate, pozostałe zachowały się bez uch. Krawędzie naczyń są zachyłone do środka, płasko ścięte, a także lekko zaokrąglone. Kubki jajowate wykazują stosunkowo prymitywne wykonanie, ścianki ich są grube, nierówne, powierzchnie gładzone mało starannie. Kubek z grobu 7 (Ryc. 11a) gładzony jest tylko pod krawędzią, niżej chropowaty. Uchwytne średnice wylewów wynoszą 9,8—19 cm. b). Analogiczną niestaranną technikę wykonania przedstawia również zachowany niekompletnie kubek cylindryczny z grobu 2 (Ryc. 14d). c). Dwa kubki z zaokrąglonym załomem brzuśca umieszczonym w górnej partii naczynia oraz wyodrębnionej części przykrawędnej, dołem ścianki są ukośnie ścięte (Ryc. 14j, k). W miejscu największej wydętości brzuśca przebiega ornament w postaci dookólnych i ukośnych żłobków. Partia przykrawędna jest tutaj w każdym przypadku nieco inna, jeden kubek posiada lekko rozchylony, płasko ścięty kołnierz, drugi charakteryzuje się krawędzią rozchyloną i pogrubioną. Kubki tej odmiany zaopatrzone są w małe, przewężone po środku uszko, starannie wykonane, powierzchnie ich wykazują obustronne gładzenie. Średnice wylewów wynoszą 12,8—15 cm. Barwa powierzchni omówionych wyżej trzech odmian kubków jest ceglata, czarna i szara, najczęściej spotykana domieszka jest drobnoziarnista.

5. **M i s y** odkryto w ilości trzech egzemplarzy (groby: 2, 8, znaleziska luźne), dwa rekonstruowane gipsem, jeden występuje we fragmentach. Notujemy tu misy: a). O dwustożkowym, lekko zaokrąglonym załomie brzuśca, wśród tych jedna charakteryzuje się wyodrębnioną krawędzią (Ryc. 14b). Jest to misa przepalona i zdeformowana, krawędź jej w jednym miejscu jest wychylona na zewnątrz, w drugim cylindryczna. b). Misa o zaokrąglonym wysoko umieszczonym załomie brzuśca i pogrubionej, wychylonej na zewnątrz krawędzi (Ryc. 4h). W tym przypadku mamy również do czynienia z okazem zdeformowanym na skutek działalności ognia. Misy są wykonane starannie, fragment z grobu 8 posiada powierzchnię zew-

nętrzną powyżej załomu brzuśca gładzoną, dołem natomiast obmazywaną, inne wyróżniają się obustronnym gładzeniem. W zakresie barwy notujemy brunatną, ceglata i szarą, najczęściej występującą domieszką jest tłuczeń drobnoziarnisty. Średnice mis wynoszą 14—24 cm.

6. **D n a i części przydenne** tworzą grupę pięćdziesięciu okazów (groby: 3, 5/6, 7, 8, 10, znaleziska luźne). Pochodzą one z naczyń o rozmiarach małych i średnich oraz z dużych naczyń grubościennych. Te ostatnie w ilości dwudziestu siedmiu sztuk stanowią zupełnie inny rodzaj ceramiki niż opisywana wyżej. Oznaczają się prymitywnym lecz bardzo masywnym sposobem wykonania i noszą cechy ceramiki z osad. Średnice ich wynoszą 17—23 cm, grubość dochodzi do 2,5 cm. Dodatkowo do gliny w ich przypadku jest gruboziarnisty tłuczeń, używano go również jako podsypki przy formowaniu dna. Zachowane przy niektórych egzemplarzach ścianki naczynia są również grube i grubo obmazywane. Pozostałe dwadzieścia trzy okazy reprezentują naczynia gładzone, starannie wykonane oraz mniej starannie, nawet zdeformowane. Średnice wynoszą tu 2,2—11 cm. Domieszką do gliny jest tłuczeń drobno- i średnioziarnisty, w niektórych przypadkach również mika. W zakresie barwy powierzchni den i części przydennych obserwujemy czarną, szarą, brunatną, ceglata występujące w różnych odcieniach.

7. Ponadto zarejestrowano siedemset dziewięćdziesiąt siedem niecharakterystycznych ułamków naczyń. Pochodzą one z grobów 3, 5/6, 7, 8, 10 oraz z obu skupisk i znalezisk luźnych. Wyróżniamy tu ułamki naczyń grubościennych o obmazywanych powierzchniach zewnętrznych (438), bardzo licznie (341) wystąpiły też ułamki ceramiki średniościennej o powierzchniach obustronnie gładzonych, a także obmazywanych. Naczynia cienkościennie reprezentuje dwanaście starannie gładzonych ułamków. We wszystkich przypadkach notujemy przeważnie domieszkę średnioziarnistą, znacznie rzadziej gruboziarnistą, a zupełnie sporadycznie ziarna drobne, niekiedy jako dodatek występuje też mika. Zabarwienie powierzchni brunatne, szare i czarne w różnych odcieniach i zestawieniach.

8. Ponadto w materiale ceramicznym zachowało się jedenaście ucha różnych naczyń (groby: 5/6, 3, skupisko 1). Są to ucha taśmowe lub wałeczkowate osadzone najczęściej na czop, charakteryzujące się bardzo niestarannym wykonaniem. Powierzchnie uch są brunatne z odcieniem szarym i cegla-

stym, domieszka drobno- lub średnioziarnista, również z dodatkiem miki.

9. Poza tym znaleziono przęślik gliniany (Ryc. 14d) prawie cylindryczny, wykonany nieudolnie o powierzchniach gładzonych, brunatnych oraz ułamek talerza o jednej powierzchni gładzonej, drugiej obmazywanej. Barwa ceglasta. Domieszkę do gliny stanowi duża ilość średnioziarnistego tłucznia.

CHRONOLOGIA

Chronologię cmentarzyska w Woli Szydłowieckiej określają oczywiście formy ceramiczne w oparciu o materiał porównawczy.

Reprezentowaną tu ceramikę kultury pomorskiej T. Węgrzynowicz datuje słusznie na wczesny i środkowy okres lateński⁴. Zachowane formy naczyń kultury grobów kloszowych nie odbiegają od form powszechnie występujących na „czystych” oraz „mieszanych” cmentarzyskach na terenie Mazowsza, mamy tu do czynienia z typami naczyń długotrwałych, nie posiadających określonych wyznaczników chronologicznych. Znane są one z cmentarzyska „Bryłowszczyzna”⁵ przypadającego na okres Hallstatt D, jak również z Transboru, pow. Mińsk Mazowiecki⁶ o chronologii Hallstatt D do środkowego okresu lateńskiego włącznie, notujemy je też na cmentarzysku z wczesnego okresu lateńskiego w Warszawie-Henrykowie⁷.

Odnośnie materiałów kultury przeworskiej poczyniono następujące obserwacje: naczynia jajowate odmiany „a” znane są między innymi z cmentarzyska w Wymysłowie, pow. Gostyń⁸ i traktowane przez S. Jasnosza jako materiał późnolateński oraz z cmentarzyska w Gledzianówku⁹ o analogicznej chronologii. Wśród publikowanych przez T. Lianę¹⁰ drobnych materiałów z Woli Kozłowskiej, pow. Wołomin wyróżniamy również podob-

ne formy datowane na okres późnolateński. Naczynia jajowate odmiany „b” należą do form długotrwałych. Spotyka się je na cmentarzyskach późnolateńskich (Warszawa-Wilanów, grób 48¹¹), wczesnorzymskich (Wymysłowo groby 319 i 328), notujemy je również w zespołach z II i III w.n.e. (Łąjsk, pow. Warszawa¹²). Naczynia dwustożkowate znajdują swój odpowiednik w grobie 103 na cmentarzysku w Wymysłowie, w zespole z fibulą o cechach typowych dla końcowego etapu okresu późnolateńskiego. Naczynia wazowate licznie reprezentowane są na cmentarzysku w Warszawie-Wilanowie (groby: 5, 6, 15, 34 i inne), z tym, że obserwujemy wśród nich różnice w zakresie rozmiarów poszczególnych egzemplarzy. Wszystkie trzy rodzaje kubków notowane są na stanowiskach późnolateńskich, wykazując w obrębie tego okresu drobne różnice chronologiczne. Znany je między innymi z cmentarzyska w Warszawie-Wilanowie (groby: 6, 8, 10, 13, 16 i inne) i Gledzianówku (groby: 11, 13, 34, 59). Trzeba jednak dodać, że do najczęściej spotykanych należą kubki jajowate. Równie często występują w materiale późnolateńskim misy odmiany „b” (Warszawa-Wilanów, groby 6, 10, 15). Natomiast okazy odmiany „a” należą do rzadko spotykanych. Pozostałe okazy ceramiki z cmentarzyska w Woli Szydłowieckiej z uwagi na stan zachowania nie mogą być brane pod uwagę.

Przytoczony materiał porównawczy dla ceramiki kultury grobów kloszowych orientuje wyszczególnione formy naczyń w czasie od okresu Hallstatt D poprzez wczesny okres lateński do środkowego włącznie. Najwcześniej występują one na łużycko-kloszowym cmentarzysku „Bryłowszczyzna” oraz na cmentarzysku w Transborze. „Bryłowszczyzna” charakteryzuje się zdecydowaną przewagą zarówno ilościową, jak i pod względem cech chronologicznych ceramiki łużyckiej. Bardzo silnie zaznaczają się również elementy łużyckie w Transborze, określając dolną granicę użytkowania tego cmentarzyska. W naszym przypadku mamy do czynienia również z cmentarzyskiem „mieszonym”, ale obserwujemy tu zjawiska przypadające na czasy późniejsze, wyrazem ich jest obecność późniejszych form ceramiki pomorskiej i materiały kultury przeworskiej. Fakt ten pozwala nam przesunąć początek użytkowania stanowiska na wczesny okres lateński do momentu, kiedy po-

⁴ T. Węgrzynowicz: op. cit., str. 85.

⁵ M. Gądzikiewicz-Woźniak: Cmentarzysko łużycko-kloszowe Warszawa-Grochów, stanowisko „Bryłowszczyzna”, „Materiały Starożytne”, T. VII, 1960, str. 102.

⁶ A. Kietlińska, R. Mikłaszewska: Cmentarzysko grobów kloszowych we wsi Transbór, pow. Mińsk Mazowiecki, „Materiały Starożytne”, T. IX, 1963, str. 292.

⁷ B. Zaważka: Cmentarzysko grobów kloszowych w Warszawie-Henrykowie, „Materiały Starożytne”, T. X, 1964, str. 298.

⁸ S. Jasnosz: Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Wymysłowie, pow. Gostyń, „Fontes Praehistorici”, T. II, 1951, groby 318, 319.

⁹ A. Nadolski: Cmentarzysko z późnego okresu lateńskiego w Gledzianówku i w Brzozówce w Polsce środkowej, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XVIII, 1951, groby: 6, 27, 34, 37, 42.

¹⁰ T. Liana: Znalezisko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego na terenach między Wisłą a dolnym Bugiem, „Materiały Starożytne”, T. VII, 1961, str. 215—220, tabl. III, 1, 22, 27.

¹¹ J. Marciniak: Cmentarzysko ciałopalne z okresu późnolateńskiego w Wilanowie koło Warszawy, „Materiały Starożytne”, T. II, 1957, str. 54, tabl. XLII, 2.

¹² T. Liana: op. cit., str. 216, grób 3, 1.

jawiają się na tym terenie również pochówki kultury pomorskiej. Z dalszych wyżej umieszczonych rozważań chronologicznych wynika, że cmenta-

rzysko w Woli Szydłowieckiej użytkowane było nieprzerwanie do późnego okresu lateńskiego włącznie.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Раскопочные спасательные работы на могильнике в Воле Шидловецкой, район Лович продолжались от 3 до 28 августа 1963 года. Были они предприняты в виду случайно открытой могилы поморской культуры и проведенных в связи с этим поверхностных исследований, которые подтверждают присутствие в этом месте могильника. В результате исследований, принимая во внимание могилу ранее открытую, отмечено 12 могил, 2 кучи камней и объект по всей вероятности ритуального характера.

Среди могил отмечаем: 1 ящичного типа, 3 — колпачного (1, 4, 11), в этом два без зольников. Во всех случаях навесы установлены были вверх дном и частично укреплены; 6 могил ямных (2, 3, 7, 8, 9, 10) диаметром 55—150 см и глубиной 15—30 см. В могилах 8 и 10 на дне находились специально уложенные камни, а в могилах 7 и 8 обнаружено присутствие костей животных, составляющих следы положенной умершему пищи. Могилы 5 и 6 были очень разрушены, а их инвентарь взаимно перемешан, ввиду чего зачислены они к гробам неустановленной формы. Все могилы открытые на этом могильнике находились на небольшой глубине, чаще всего верхняя их партия находится сразу же под поверхностью земли или же немного ниже пахотного слоя, в связи с чем все они выказывают разрушения сделанные плугом. В большинстве случаев инвентарь был раскинут; иногда находился он в комплексах находящихся на более низких уровнях; находящийся над могилой слой песка

смешан с пахотной землей. Упомянутый могильник относится к стоянкам наиболее разрушенным. Возникает сомнение, составляет ли исследуемый материал из определенных могил полные комплексы, прежде всего касается это ямных могил. Следует отметить объект наполненный древесным углем и штукатурной обмазкой из глины. Он интересен как и по своей конструкции, так и в отношении его предполагаемой функции. Объект этот представляет собой свал размером 180 × 60 см., а в поперечном сечении — корытообразную яму глубиной 40 см., наполненную поочередно: внизу 15 см. слой древесного угля, над ним 15 см. слой угля перемешанного с глиняной обмазкой, наверху 10 см. слой сбитой глиняной обмазки. В самом глубоком месте ямы находится большой камень, а под ним обломки сосудов. Интерпретация объекта является трудной, ввиду отсутствия аналогии; есть однако предположение, что по всей вероятности имеем тут дело с объектом ритуального характера. Скопленный на дне древесный уголь может быть остатком костра, на котором был сожжен умерший. Сбитая твердая глина в верхнем слое указывает, что здесь разжигался огонь. Это мог быть также жертвенный огонь в честь умершего, неисключено также, что огонь мог быть использован для приготовления посмертного пиршества. Могильник в Воле Шидловецкой использован был племенами культур: колпачных могил, поморской и пшеворской на протяжении целого латенского периода.

SUMMARY

Salvage excavations of a cemetery discovered at Wola Szydłowiecka, Łowicz district, were carried out from the 3rd to the 8th of August 1963. They were undertaken after a grave of the Pomeranian culture had been accidentally discovered there and surface investigations, confirming the existence of a cemetery, had been made. As a result, 12 graves (including that previously discovered), 2 groups of stones and a pit, serving probably some ritual purpose, were revealed. The following types of graves were distinguished: 1 grave of the cist type, 3 „cloche” graves (numbers 1, 4 and 11), 2 of them contained no urns but in all 3 graves covering pots („cloche”-like pots) were turned bottom upwards, and finally pit-graves (numbers 2, 3, 7, 8, 9, and 10), their pits varied from 55—150 cm in diameter and from 15—30 cm in depth. Stones were discovered in graves 8 and 10 at the bottom, animal bones, being the remains of food for the dead, were found in graves 7 and 8; graves 5 and 6 were severely destroyed, their grave-goods were intermingled, and therefore these graves have been assigned to undefined ones.

All the graves discovered were situated not very deep, their upper parts were revealed at the bottom of humus or a little below. They were damaged by ploughing, their grave-goods were often scattered, sometimes in a layer

of sand, over the graves, sand was intermingled with humus. The said cemetery belongs to the most severely destroyed archaeological sites, the grave-goods cannot be regarded as complete sets; it concerns particularly the pit-graves.

Attention should be called to a pit filled with charcoal and moulded clay. Its construction and probable purpose are very interesting. It is oval in horizontal projection (its dimensions 180×60 cm) and basin-like, 40 cm deep, in section. The pit is filled from the bottom to the top with: a layer of charcoal 15 cm thick, with a layer of charcoal intermingled with clay—15 cm thick and with a layer of beaten clay—10 cm thick. A big stone and fragments of pots were found at the deepest place of the pit. The difficult interpretation of this pit is due to the lack of analogies. It is supposed that we are dealing here with a ritual place. The charcoal at the bottom may be regarded as remains of the cremation pyre, the hard beaten clay in the upper layer gives evidence of a fire lit, may be, in honour of the dead or in order to prepare the funeral feast (alle).

The cemetery of Wola Szydłowiecka was used by tribes of the „cloche” grave, the Pomeranian and the Przeworsk cultures for the whole La Tène period.

Badania stanowisk neolitycznych w Klementowicach, pow. Puławy w 1965 r.

W czerwcu i lipcu 1965 r. kontynuowano przez 5 tygodni prace wykopaliskowe we wsi Klementowice, pow. Puławy. Badania prowadzono z funduszy Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Wzięli w nich udział mgr A. Uzarowicz (kierownik), mgr J. Sieklicki (rysownik), J. Targowski (rysownik) oraz 15 robotników fizycznych. Oprócz systematycznych wykopalisk ekspedycja PMA przeprowadziła we wsi i jej okolicach badania powierzchniowe w wyniku których odkryto cztery duże stanowiska neolityczne. W ramach działalności ekspedycji zorganizowano też popularno-naukowy odczyt połączony z pokazem zabytków i fotografii, który zgromadził dużą ilość mieszkańców wsi.

Wykopaliska w 1965 r. przeprowadzono na trzech stanowiskach dotychczas niezbadanych. Eksplorowano osadę kultury pucharów lejkowatych nazwaną stanowiskiem VIII oraz 2 cmentarzyska na stanowiskach VII i XII.

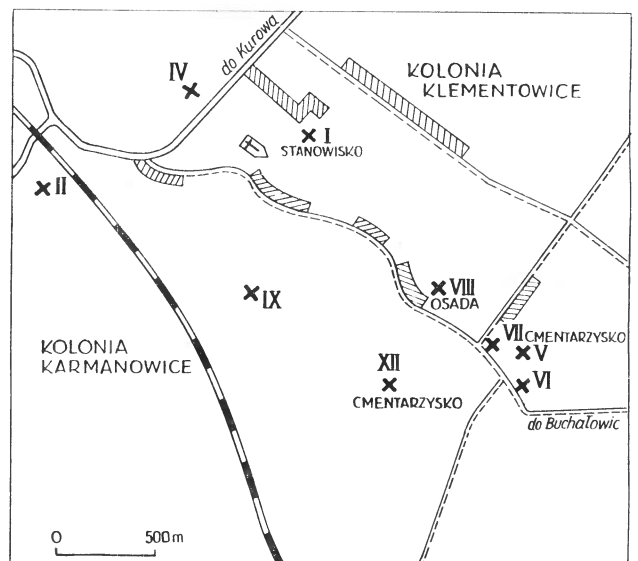
Stanowisko VIII — osada

Stanowisko VIII odkryła autorka podczas badań terenowych w 1964 r. Zauważono wówczas na powierzchni pola wyorane fragmenty naczyń kultury pucharów lejkowatych oraz rozproszone kamienie wapieniaki. Ponadto właściciel pola W. Jabłoński znalazł na tym terenie dwie siekiery krzemienne, które przekazał do zbiorów PMA. Stanowisko VIII znajduje się na wysokim wzniesieniu położonym nad szeroką pradoliną rzeczną, w środku której biegnie dzisiaj droga przez wieś. Wzgórze położone jest z lewej strony drogi idąc w kierunku wsi Buchałowice. Samo stanowisko leży na samym szczycie wzgórza, które opada stromo w kierunku południowym, wschodnim i zachodnim ku podmokłym łąkom. Jest ono widoczne z dużej odległości.

Na stanowisku przebadano obszar $\frac{3}{4}$ ara, który dzielono w czasie eksploracji na 12 działek o wymiarach $2,5 \times 2,5$ m usytuowanych wzdłuż linii północ-południe oraz wschód-zachód. Cała odsłonięta przestrzeń zajęta była przez osadę neolityczną kultury pucharów lejkowatych. W sumie przebadano tylko część osady, która sądząc po występowaniu na powierzchni fragmentów naczyń rozciąga się na obszarze o powierzchni 100×70 m.

Wszystkie odkryte obiekty na osadzie wkopane były w żółtą glinę calcową zalegającą tuż pod ziemią orną. Zarysy jam występowały na głębokości 25–35 cm. Pięć spośród jam, o różnych wymiarach, posiadało kształt owalny, w tym dwie bardzo płytkie. Z reguły były one wypełnione ziemią ciemnobrunatną, miejscami spopieloną,

przemieszaną szczególnie w stropie jam z węgielkami drzewnymi i popiołem. Ponadto ślady działalności ognia zauważono w jamie 7 gdzie znajdowały się kawałki polepy oraz w jamie 5 zawierającej oprócz węgla przepalone fragmenty naczyń. Wyraźnie odrębny charakter posiadała największa jama 2 wcięta w rów. Była ona w całości wypełniona kamieniami wapiennymi dochodzącymi do

Ryc. 1. K l e m e n t o w i c e, pow. Puławy. Rozmieszczenie odkrytych stanowisk

wymiarów 15×10 cm, przemieszany z brunatnoszarą ziemią. Jedynie w wypełniku jamy na jej krawędzi południowej stwierdzono celowy układ kilkudziesięciu kamieni, pozostałe zaś były rozrzucone bezładnie w ziemi zawierającej fragmenty naczyń, krzemienie oraz kości. Przy samym dnie jamy stwierdzono ślady paleniska.

Zupełnie inny wygląd posiadają odkryte dwa długie rowy biegnące w kierunku wschód-zachód. Jeden z nich został odsłonięty i przebadany na długości 10 m. Ciągnie się on jednak dalej zarówno na wschód, jak i na zachód. Koniecznym jest uchwycenie w następnych sezonach wykopaliskowych jego zasięgu w całości. Rów ten w przekroju workowaty posiadał nierówną szerokość od 50 do 120 cm. Wypełnik jego stanowiła brunatnordzawa ziemia zawierająca ułamki naczyń, krzemienie, przęślik gliniany oraz węgielki drzewne. W połowie długości przebadanego odcinka rowu wystąpiły ślady paleniska w postaci skupiska węgla oraz zlasowanego popiołu. W obrębie

paleniska znaleziono również fragmenty naczyń i krzemienie. Drugi rów biegnący częściowo równolegle do pierwszego odsłonięto na długości 6 m i również wymaga dalszego przebadania. Jest on węższy i posiada dwa rozgałęzienia. Ziemia wypełniająca rów ciemnobrunatna, w miarę pogłębienia ściemniała się prawie do koloru czarnego. W rowie wystąpiła znaczna ilość węgla drzewnych grupujących się szczególnie w stropie jamy, oraz ułamki naczyń i kości zwierzęce. Przeznaczenie obu opisanych rowów zbudowanych na osadzie przez lud pucharów lejkowatych wyjaśnią dalsze badania. Narazie można przypuszczać, że rowy te miały służyć do wydzielenia pewnego terenu na osadzie przeznaczonego do specjalnych celów. Wyodrębniony plac mógł np. służyć jako miejsce do spędzania i zabezpieczenia w nim bydła hodowanego czyli stanowić rodzaj kraalu.

Ponadto na cmentarzysku natrafiono na znaczną ilość zabytków luźnych jak ceramika, odpadki krzemienne, wyroby z krzemienia, kości i przedmioty wykonane z gliny, które szczególnie obficie wystąpiły w warstwie ornej.

Stanowisko VII — cmentarzysko

Stanowisko VII znajduje się na wzgórzu stanowiącym część ostatniego dużego wzniesienia należącego do wsi Klementowice przy granicy z wsią Buchałowice. Na szczycie wzniesienia położone jest stanowisko V, które zawiera osadę kultury pucharów lejkowatych, na zachód zaś od niego usytuowane jest cmentarzysko oznaczone jako stanowisko VII. Teren na którym leży cmentarzysko opada stromo ku południowi i zachodowi w obrębnie sadu przylegającego do zabudowań gospodarza St. Cielmy. W miejscu tym St. Cielma znalazł w 1938 r. dwie duże siekierki, które przekazał do muzeum w Lublinie, w pobliżu zaś podczas archeologicznych badań powierzchniowych w 1964 r. stwierdzono występowanie dużej ilości wyoranych kamieni wapieniaków. W 1965 r. rozpoczęto systematyczne badania wykopaliskowe tego stanowiska. Przy zakładaniu wykopów wybierano miejsca w których wyorywano najczęściej kamieni wapieniaków. Po przeprowadzeniu 20 metrów rowków sondażowych o szerokości 50 cm i natrafieniu w dwóch miejscach na konstrukcje kamienne, założono dwa wykopy. Wykopy te położone w odległości kilkunastu metrów od siebie posiadały jednakowe wymiary 2,5×5m.

W wykopie pierwszym natrafiono już na głębokości 15 cm pod powierzchnią ziemi na pokrywę kamienną o wydłużonym kształcie, zbliżonym do prostokąta złożoną z kilkuset kamieni wapieniaków. Do kamieni od strony północnej przylegała duża owalna jama długości 3 m wypełniona bardzo ciemną ziemią w której znaleziono fragmenty naczyń. Po zdjęciu pokrywy kamiennej oraz w trakcie wybierania zawartości jamy na głębokości 34—40 cm natrafiono na pochówki dwóch zwierząt. Układ zwierząt w grobie i pozycja w jakiej je pochowano jest trudna do określenia. Zauważono jedynie, że kości rozciągnięte były w kierunku wschód-zachód najlepiej zaś zachowane szczęki zwierzęce i kości łbów leżały osobno. Układ ten może sugerować, że głowy zwierząt były oddzielane od tułowia i chowane specjalnie w pewnym oddaleniu. Opisywane pochówki zwierzęcy, sądząc po znalezionych przy nim fragmentach naczyń, należy wiązać z okresem neolitu. Dokładna analiza kości zwierzęcych oraz ceramiki pozwoli na wyciągnięcie z tego odkrycia wniosków i uściślenia datowania.

W drugim wykopie odsłonięto celowo ułożoną pokrywę kamienną złożoną z dwóch wapieniaków większych rozmiarów. Pokrywa ta miała prawie prostokątny kształt długości 2,5 metra. Pod pokrywą kamienną w żółtym calcu znaleziono jedynie nieliczne fragmenty naczyń, krzemień i kilka bardzo drobnych kości. Nie stwierdzono natomiast żadnych śladów świadczących o rozkładzie kości zwierzęcych lub ludzkich. Interpretacja opisanego odkrycia jest bardzo trudna. Niewątpliwie natrafiono tu na konstrukcję stanowiącą typową kamienną pokrywę grobową, a znaną z cmentarzysk neolitycznych. Można narazie snuć przypuszczenia, że w wypadku opisanego znaleziska mamy do czynienia z tzw. grobem symbolicznym. Na sprawdzenie tej hipotezy pozwolą dopiero dalsze badania wykopaliskowe na cmentarzysku po odsłonięciu następnych grobów.

Stanowisko XII — cmentarzysko

Stanowisko XII znajduje się na najwyższym wzniesieniu, które leży przy końcu wsi z prawej strony drogi idącej przez Klementowice w kierunku wsi Buchałowice. U podnóża wzniesienia od strony północno-wschodniej rozciąga się szeroko podmokła łąka niegdyś zalana wodą. Za łąką położone są najbliższe zabudowania gospodarcze należące kilkanaście lat temu do folwarku zwanego „Łopiańskie”, którego nazwa używana jest do dziś dla tej części wsi. Stanowisko usytuowane jest na samym wierzchołku wzniesienia na polu będącym własnością gospodarza Radosława Gorczycy.

Cmentarzysko odkryto w 1965 r. podczas badań powierzchniowych ekspedycji PMA na terenie wsi. Zauważono w opisanym miejscu na powierzchni pola znaczną ilość wyoranych kamieni wapieniaków, które grupowały się w kilku punktach. Ponadto właściciel pola stwierdził, że od kilku lat wywozi z tego terenu kamienie przeszkadzające mu w czasie orki. W sumie usunął już ze swego pola zajętego przez cmentarzysko, kilka wozów kamieni wapieniaków, dochodzących niekiedy do półmetrowej długości. Stanowisko uległo zatem systematycznej dewastacji i wymagało szybkiego przebadania.

Wykopaliska na tym cmentarzysku rozpoczęto od przeprowadzenia rowków sondażowych szerokości 50 cm w miejscu gdzie spodziewano się natrafić na pokrywy grobowe. Istotnie po przekopaniu zaledwie 9 m rowków sondażowych stwierdzono występowanie pod ziemią orną zwartej masy kamieni stanowiącej część pierwszej odkrytej pokrywy grobowej. Wykop stopniowo poszerzano odsłaniając następne partie ziemi ornej, kierując się zasięgiem występowania skupisk kamieni. W sumie pierwszy wykop usytuowany wzdłuż linii wschód-zachód, osiągnął wymiary 10×6,5 m. Podzielono go na cztery działki w których dwie 1 i 2 o powierzchni 5×5 m odsłonięto w całości, a z działek 3 i 4 wyeksplorowano odcinki po 5×1,5 m. Drugi wykop o wymiarach 3×2,5 m założono 13,7 m w prostej linii na południe od pierwszego, przy czym dla usytuowania go w odpowiednim miejscu przekopano 10 m rowków sondażowych. W wyniku badań odkryto i wyeksplorowano w obu wykopach 7 grobów neolitycznych kultury pucharów lejkowatych. Niszcząca działalność pluga i bardzo płytkie zaleganie pod ziemią kamiennych pokryw grobowych spowodowały ich rozwleczenie, bądź całkowite zniszczenie.

W większym wykopie po dokładnym odsłonięciu i oczyszczeniu kamieni ukazały się dwa regularne prostokątne i wydłużone skupiska długości 2 i 2,4 m oraz trze-

cie znacznie większe i nieregularne długości 3,8 m. Ponadto wystąpiły w kilku punktach małe grupki wapieniaków. Z opisanego układu nie można było wnioskować o ilości grobów. Dopiero w następnym etapie eksploracji kiedy odsłonięto szkielety okazało się, że pokrywy kamienne z dwóch grobów 2 i 7 były ze sobą połączone, natomiast pochówki 1 oraz 4 i 5 miały już zupełnie zniszczone i usunięte pokrywy. W pierwszym wykopie znaleziono zatem sześć grobów zawierających 7 szkieletów z wyposażeniem. W drugim mniejszym wykopie znajdował się tylko jeden grób, zawierający pojedynczy pochówek osobnika, wraz z darami grobowymi pod prostokątną pokrywą kamienną. Był to siódmy z kolei grób, a ogółem na cmentarzysku odkryto pochówki 8 osobników.

Jamy grobowe były płytkie i owalne, a ich zarysy wyraźnie widoczne skutkiem wypełnienia ciemniejszą ziemią kontrastującą silnie z żółtym calcem. Zmarli ułożeni byli na płaskich kamieniach wapieniakach często w kształcie płyt. Niektóre pochówki były ponadto otoczone dodatkowo drobnymi bryłkami wapieniaka. Szkielety ułożone były ściśle wzdłuż linii północ-południe lub wschód-zachód z głową skierowaną w kierunku północnym lub zachodnim.

Stopień zachowania szkieletów był różny i niezależny od stanu zachowania nad nimi chroniącej przed uszkodzeniami pokrywy grobowej. Pewien wpływ na zachowanie się pochówków miała głębokość na której je ułożono. Szkielety występowały na głębokości od 35 do 70 cm i te które leżały najpłycej np. szkielet 1 zachowały się najgorzej. Największemu zniszczeniu uległy kości klatek piersiowych, szczególnie żeber oraz w niektórych wypadkach czaszki. W najlepszym stanie przetrwały kości rąk i nóg. Nieboszczyków chowano w pozycji wyprostowanej i tylko w jednym wypadku stwierdzono skrzyżowanie poniżej kolan nóg szkieletu. W jednym grobie 4 (podwójnym), zmarli osobnicy leżeli równolegle blisko siebie przy czym głowa jednego spoczywała przy nogach drugiego. Kości tych szkieletów częściowo zachodziły na siebie. Przedmioty które włożono zmarłym do grobu były umieszczone przy głowie lub przy kościach biodrowych nieboszczyków. Na naszym cmentarzysku odkryto dary grobowe wykonane z gliny, krzemienia i rogu. Najliczniej były reprezentowane wyroby z krzemienia, zarówno czekoladowego, jak i pasiastego, w postaci długich noży, zniszczonej siekierki oraz grociaków. Grociki krzemienne znalezione w grobie podwójnym wśród kości klatek piersiowych i szyi co nasuwa przypuszczenie, że osobnicy ci pochowani razem zginęli podczas walki w tym samym czasie.

Ceramika odkryta w grobach reprezentowana jest przez okazałe zdobione naczynia flaszowate z lejkowato wygiętym wylewem oraz mniejsze naczynia ornamentowane, jak czerpak zaopatrzony w ucho typu *ansa lunata* oraz miniaturowa flaszka. Ponadto wśród kamieni z pokryw grobowych odkryto również szereg ułamków naczyń kultury pucharów lejkowatych niekiedy większych rozmiarów, które dostały się tam zapewne w czasie budowania grobów. Wyroby z rogu reprezentuje jedna uszkodzona motyka rogowa, która została znaleziona przy szkielecie 7 w mniejszym wykopie.

Duże zagęszczenie grobów na naszym cmentarzysku na stosunkowo małej przestrzeni, ich charakter i wyposażenie nasuwają szereg interesujących wniosków, które będą przedstawione po szczegółowym opracowaniu całego

materiału. W konkluzji przedstawionych wyżej rezultatów badań należy podkreślić konieczność dalszej kontynuacji prac na stanowiskach VII i XII.

A. Uzarowiczowa

Badania cmentarzyska w Pasikonkach, pow. Sochaczew w latach 1964 i 1965

Badania cmentarzyska w Pasikonkach, pow. Sochaczew miały charakter ratowniczy. Prowadzono je w oparciu o środki finansowe Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na województwo warszawskie, w 1964 r. w okresie od 2 do 15 września, a w 1965 r. od 18 maja do 10 czerwca. Kierownikiem prac była autorka niniejszego sprawozdania, przy współpracy w pierwszym roku badań: jednego rysownika, a drugim: jednego laboranta.

Cmentarzysko w Pasikonkach znajduje się na terenie sadu i gospodarstwa stanowiących własność Eugeniusza Miklina, miejscowego rolnika. Duża jego część uległa dewastacji podczas zagospodarowania tego terenu przez rodziców obecnego właściciela. Przy budowie domu, budynków gospodarczych i piwnic natrafiono na liczne groby i niszczone je doszczętnie. Groby te, jak informuje E. Miklin i okoliczni mieszkańcy wsi, zawierały duże ilości naczyń ustawionych zawsze w dwóch rzędach i obudowane dużymi kamieniami. Kamienie z grobów wykorzystano do budowy chlewów. W czasach późniejszych również poprzedzających bezpośrednio badania, odsłaniano groby przy różnych pracach ziemnych, kopiąc doły na ziemniaki, rowy służące do uziemienia odgromników itp. Cmentarzyskiem zainteresował się kuzyn właściciela Sylwester Konowicz nauczyciel i hufcowy ZHP, który za pośrednictwem mgr Janiny Świeżyńskiej z Sochaczewa przekazał wiadomość do PMA.

Podjęte badania wykazały ogromne zniszczenie obiektu. W pierwszym okresie badań wykopy sytuowano na terenie sadu przylegającym bezpośrednio do zabudowań od ich strony wschodniej, zachodniej i południowej, w roku następnym wytyczono dalsze odcinki idące głębiej w sad, a także przeprowadzono dwa kontrolne szurfy, jeden w południowo-wschodnim kącie podwórza, drugi na zewnątrz w części północnej. Eksploracji poddano ponad 700 m² powierzchni o przeciętnej głębokości 1 m.

Prace wykopaliskowe w Pasikonkach prowadzone były w trudnych warunkach atmosferycznych i terenowych. Groby sytuowane były w glinie. Preparowanie ich oraz eksploracja przy częstych deszczach były niezwykle utrudnione. Naczynia na ogół były źle zachowane z uwagi na zawartą w podłożu dużą ilość wilgoci. Na wszystkich prawie odcinkach natrafiano na wkopy, były to ślady po piwnicach lub schronach z czasów wojny. Pod względem ilościowym wyniki badań przedstawiają się następująco: odsłonięto 8 zespołów, z których 7 było uszkodzonych, 1 nienaruszony. Są to groby zbiorowe i jednostkowe, wśród których wyróżniamy: kloszowe, popielnicowe i jamowe. Najliczniejszą grupę stanowią groby zbiorowe, które wystąpiły w ilości 4 (1, 3, 4, 8), groby kloszowe zanotowano 2 (6, 7), 1 grób popielnicowy (5) i 1 jamowy (2).

Wszystkie groby zbiorowe charakteryzują się prostokątną formą. W przypadku jeżeli dno grobu wybrukowane jest kamieniami, bruk ma formę prostokąta, jeżeli zaś naczynia są ustawione bezpośrednio w piasku, usytuowanie ich w dwóch długich rzędach daje analogiczną sy-

tuację. Groby tego typu usytuowane są na osi wschód-zachód. W grobach 1, 3 i 4 dno wybrukowane było niewielkimi otoczkami, w przypadku grobów 1 i 3 zaobserwowano również częściowe obwarowanie boczne, które tworzy jedna warstwa kamieni wspartych pionowo na bruku. W grobie 4, w jego części zachodniej, nad naczyniami oznaczonymi nr 1 i 5 znajdował się jeden duży kamień. Naczynia w wymienionych zespołach stały na bruku. Grób 8 usytuowany był bezpośrednio w ziemi. Groby zbiorowe swoją formą nawiązują do form grobów typu skrzynkowego.

Groby kloszowe sytuowane płytko uległy dużemu zniszczeniu. Naczynia ukazywały się już w spągu ziemi ornej. W obu przypadkach nie znaleziono kości, najprawdopodobniej były one, podobnie jak i naczynia rozwlekane pługiem podczas trwającej od dziesiątków lat orki. W grobach tych stwierdzono obecność popielnic oraz kloszy ustawionych dnem do góry. W grobie 6 poza wymienionymi naczyniami znajdowały się także ułamki misy, a naczynia stały na dużym, płaskim kamieniu.

Obecność grobów popielnicowych na tutejszym cmentarzysku sygnalizuje grób 5, który ukazał się natychmiast pod warstwą ziemi ornej i zawierał popielnicę wypełnioną kośćmi.

Groby jamowe reprezentuje jeden grób ze zniszczoną częścią północną. Zarys jamy grobowej w rzucie poziomym był prawdopodobnie owalny, w przekroju lekko zwężający się ku dołowi, dno jamy płaskie, po środku dwa minimalne wybrzuszenia. Dłuższa średnica jamy grobowej wynosi 2 m, miąższość 50 cm. Wypełnisko stanowiła brunatna ziemia przemieszana z pojedynczymi uławkami węgla drzewnego, pojedyncze kamienie i fragmenty ceramiki. Kości ludzkie skupiły się głównie we wschodniej części grobu.

Stanowisko w Pasikonkach reprezentuje typ cmentarzyska o mieszanych formach grobów i mimo dużego zniszczenia wnosi cenny materiał do poznania zjawisk kulturowych wczesnej epoki żelaza na Mazowszu.

H. Różańska

Cmentarzysko w Suchodole, pow. Sochaczew badane w 1965 r.

Prace wykopaliskowe na cmentarzysku w Suchodole, pow. Sochaczew były prowadzone przez autorkę niniejszego sprawozdania w ramach planu badań Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w 1965 r. i trwały w okresie od 3 do 28 sierpnia. Przez cały czas badań zatrudniano jednego rysownika. Prace powyższe podjęto na skutek zawiadomienia o odkryciu grobu zbiorowego. Formą tego grobu, jak również jego wyposażenie reprezentują pochówki, notowane już w powieście sochaczewskim na cmentarzyskach w Sochaczewie-Trojanowie i Pasikonkach.

Cmentarzysko w Suchodole usytuowane jest na tarasie zalewowym Wisły. Znajduje się ono na polu uprawnym należącym do dwóch właścicieli. Badaniami tegorocznymi objęto wyłącznie pole stanowiące własność Zofii Gasik. Prowadzone badania cmentarzyska miały charakter kontrolny. Wykopy założone były w różnych miejscach i powiększane w zależności od sytuacji. Wyniki badań wykazały, że podobnie jak na cmentarzyskach wspom-

nianych wyżej, mamy tu do czynienia z obiektem o różnych formach grobów. Wśród form grobowych wyróżnione zostały groby zbiorowe i jednostkowe.

Pierwszą grupę reprezentuje wspomniany wyżej grób zbiorowy, który oznaczono numerem 1. Grób ten został odsłonięty na głębokości 80 cm i posiadał orientację wschód-zachód. Dno grobu tworzył prostokątny bruk, na którym dość nieregularnie stało 9 naczyń, obłożonych z zewnątrz jedną warstwą kamieni.

W grupie drugiej zanotowano groby kloszowe i jamowe. Groby kloszowe wystąpiły w ilości 4, oznaczono je kolejnymi numerami 11—14. Wszystkie zespoły kloszowe, w związku z tym, że sytuowane były na małych głębokościach uległy znacznemu zniszczeniu pługiem. Groby tego typu ukazywały się natychmiast po zdjęciu ziemi ornej. We wszystkich przypadkach klosze ustawione były dnem do góry i nakrywały naczynia z kośćmi. Otoczenie grobów stanowił żółty piasek.

Groby jamowe wystąpiły stosunkowo najliczniej, ilość ich określa się liczbą 9, notowano je na różnych głębokościach. Grób 6 odsłonięto na głębokości 23 cm, grób 3 na 34 cm, groby 2, 4, 5, 9 wystąpiły na poziomie 40 cm, groby 7 i 8 na głębokości 46 cm, a grób 10 na głębokości 48 cm. Notujemy tu więc aż 5 różnych poziomów.

Groby jamowe w rzucie poziomym miały zarysy nieregularne, zbliżone do zarysu owalu. Wyraźnie inny kształt, lejkokowaty, przedstawia jama grobowa 5. Wymiary grobów zamykają się w granicach od 57×50 cm do 1,35×1,10 m, nie wzięto tu pod uwagę grobu 9, ponieważ jest on wyeksplorowany tylko w części zachodniej, pozostała jego część znajduje się w miejscu, gdzie przebiega miedza, a właściciel drugiego pola nie wyraził zgody na jej naruszenie. Uchwytna zatem na profilu wykopu dłuższa średnica grobu wynosi 1,7 m. Przekroje jam grobowych rysują się prawie półkoleściami, w przypadku grobów 2, 6, 7, 8 i 10 dna charakteryzują się nieregularnością linii. Jamy grobowe są płytkie, miąższość ich wynosi od 12 do 30 cm. W wypełniskach notujemy brunatną lub intensywnie czarną ziemię, węgle drzewne, kości (w niektórych grobach kości uległy rozkładowi) oraz duże ilości ceramiki typowej dla kultury przeworskiej okresu późnolateńskiego. Ponadto występują tu również pojedyncze lub w większych ilościach kamienie. Pod tym względem wyróżnia się grób 2, w którym dno jamy grobowej wybrukowane jest warstwą kamieni, natomiast pojedyncze okazy ułożone były także na powierzchni grobu.

Eksploatacji cmentarzyska dokonano na stosunkowo małym obszarze, w sumie odsłonięto 5,5 ara powierzchni o głębokości 1 m. Na tym stosunkowo małym odcinku poszczególne rodzaje grobów tworzą wyraźnie wyodrębnione grupy.

H. Różańska

Badania wykopaliskowe w Bninie, pow. Śrem

Stanowiska archeologiczne na terenie Półwyspu „Szyi” Jez. Bnińskiego w Bninie, pow. Śrem były od dawna znane w literaturze przedmiotu i klasyfikowane na podstawie badań powierzchniowych i sondażowych oraz źródeł pisanych z XIII w. Celem badań archeologicznych na wspomnianym obiekcie prowadzonych przez Zakład Archeologii IHKM PAN w Poznaniu (w latach 1961—1962) oraz Katedrę Archeologii Polski i Powszechnej UAM

(w latach 1964—1965) było odnośnie wczesnego średniowiecza: 1) zbadanie rozplanowania przestrzennego na półwyspie, 2) zbadanie zaplecza gospodarczo-społecznego tegoż ośrodka, 3) prześledzenie genezy i rozwoju oraz roli ośrodka bnińskiego, który będąc jeszcze przed r. 1232 kasztelanią, na przestrzeni lat 1230—1240 odegrał ważną rolę w walkach dzielnicowych Władysława Odonica i Henryka Brodatego (Kronika Wielkopolska i inne źródła). Natomiast odnośnie do okresu kultury łużyckiej celem badania było: 1) weryfikacja stanowiska, 2) określenie jego roli w miejscowym kompleksie osadniczym.

Osadnictwo wczesnośredniowieczne

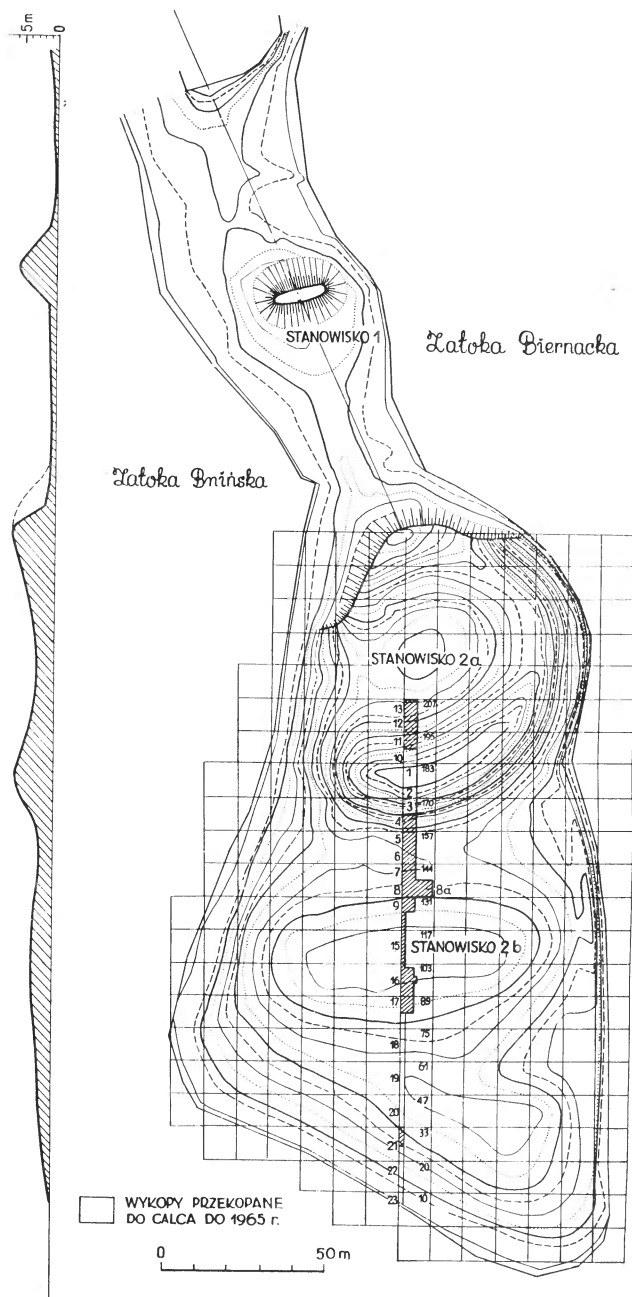
Wczesnośredniowieczny kompleks osadniczy Bnina, znajdujący się na Półwyspie „Szyji” (500 m na południe do rynku bnińskiego) składa się (jeśli pominąć niepewny chronologicznie „bastion” ziemny u nasady półwyspu; ryc. 1, stanowisko 1) z trzech części: grodziska, z około 4 metrowej wysokości wałami o obszarze 79 arów, znajdującego się w środkowej części półwyspu (Ryc. 1, stanowisko 2a), dalej podgrodzia oraz cmentarzyska rządowego zajmujących w południowej części półwyspu 145 arów (Ryc. 1, stanowisko 2b).

Podgrodzie. W toku prac wykopaliskowych na podgrodziu stwierdzono, że chodzi tam o osadnictwo, którego początki sięgają X w. i pierwszej połowy XI w., a koniec następuje w połowie XIII w. W obrębie zanotowanych kilkudziesięciu warstw i warstewek kulturowych można wyróżnić kilka warstewek pożarowych (XII w. — pierwsza połowa XIII w.). Podgrodzie rozwinęło się z osady otwartej, istniejącej prawdopodobnie jeszcze przed zbudowaniem w końcu X w. grodu obronnego. Powstanie grodu łączy się z rozkwitem podgrodzia (koniec X i XI w.), które mogło korzystać z jego osłony. Ze względu na swoje usytuowanie podgrodzie nie musiało mieć wałów obronnych. Od grodu oddzielone było fosą biegnącą w poprzek półwyspu po linii wschód — zachód.

W obrębie podgrodzia odkryto liczne chaty — półziemianki, niektóre z paleniskami wewnątrz, inne z piwniczkami, jamy zasobowe i odpadkowe, piecowiska ze śladami kopuł. Piecowiska w połączeniu z występowaniem żużli oraz przedmiotów żelaznych lokalnego typu (np. ostroga z połowy XI w.; ryc. 2) świadczą dostatecznie o istnieniu na podgrodziu rzemiosła kowalskiego. Lokalne znamiona posiada również ceramika. W X w., a zwłaszcza na przełomie XI i XII w. na podgrodziu rozwija się intensywnie rogownictwo (grzebień; ryc. 3). Wysoko rozwinięta była również znajomość ciesiołki i tkactwa. Podstawowymi zajęciami ludności jest wszakże rolnictwo (ziarna pszenicy, żyta, jęczmienia, prosa, lnu, bobu, grochu) i hodowla (kości bydła, świń, kóz). Mniejsze znaczenie ma myślistwo i rybołówstwo. Ludność podgrodzia uprawiała poza tym wymianę, na co wskazują liczne paciorki i pierścionki szklane, denar krzyżowy z połowy XI w., fragmenty wagi z brązu i odważnik.

Wczesnośredniowieczne warstwy kulturowe na podgrodziu zawierają sporo elementów kultury łużyckiej, leżących na złożu wtórnym. Pochodzi to stąd, że osadnictwo wczesnośredniowieczne nałożyło się na pozostałości starszego osadnictwa ludności kultury łużyckiej.

Gród. Badania nad grodem ograniczyły się do tej pory do prac wykopaliskowych w południowej części pierścieniowatego wału obronnego (Ryc. 1, stanowisko 2a, wykop 1—3, 10—13). Wykazały one, że wał był kilkakrotnie (trzy lub cztery razy) przebudowywany, względnie

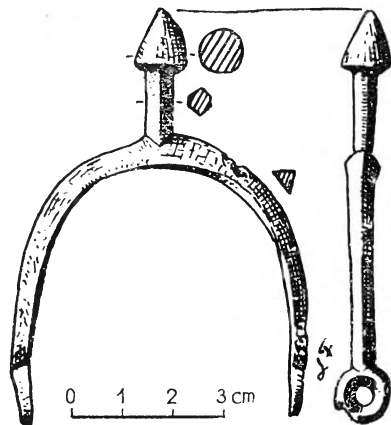

Ryc. 1. Bnina, pow. Śrem. Plan sytuacyjny Półwyspu „Szyja” Jeziora Bnińskiego

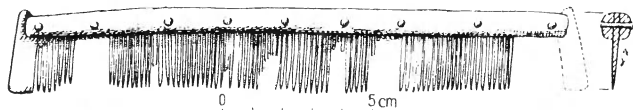
wznoszony na nowo, co znajduje częściowe uzasadnienie w źródłach pisanych z XIII w., dotyczących Bnina.

W trakcie badań wału grodziska od strony majdanu (wykopy 10—13) ujawniono występowanie pozostałości dwóch różnych faz wału drewniano-ziemnego. Jedną z nich przypuszczalnie najstarszą (koniec X w.), reprezentowały układy drewnianych konstrukcji, zalegające w kilkunastu poziomach, odkryte w wykopach 12—13. Wał tej fazy posiadał konstrukcję rusztowo-przekładkową i spoczywał na potężnych podwalinach, umocowanych przy pomocy techniki hakowej (odkryto 4 legary z hakami; ryc. 5). Front wału na tym odcinku skierowany był na południe. Budulcem używanym przy budowie wału były wyłącznie dyle dębowe o grubości 15 cm w górnych poziomach, a 30—40 cm w dolnych, te ostatnie szczególnie

dobrze zachowane. W sumie pozostałości wału sięgają do 1,2 m wysokości. Wyższe partie wału częściowo zniszczono już w okresie wczesnośredniowiecznym, o czym świadczy rumowisko dyli, przylegające do wału od strony zewnętrznej. Pierwotna wysokość wału jest trudna do określenia. Jego szerokość u podstawy wynosiła zaledwie 3,4 m. Przebieg wału był różny od biegu wału dzisiejszego grodziska. Związane z powiększeniem grodu przesunięcie wału o około 10 m w kierunku południowym (na tym odcinku wykopy 10—11) nastąpiło może już w XI w. (?). Kwestia ta jednak wymaga dokładnego zbadania. Nowy wał, reprezentujący starszą fazę, jest młodszy od wału poprzedniego, na co wskazują obserwacje stratygraficzne

Ryc. 2. B n i n, pow. Śrem. Półwysep „Szyja”, stanowisko 2b, podgrodzie, warstwa IIIg. Ostroga żelazna z połowy XI w.

Ryc. 3. B n i n, pow. Śrem. Półwysep „Szyja”, stanowisko 2b, podgrodzie, warstwa IIIj. Grzebień rogowy z końca X w.

Ryc. 4. B n i n, pow. Śrem. Półwysep „Szyja”, stanowisko 2b, podgrodzie, warstwa IIIj. Nóż żelazny z zakończeniem wolutowym z drugiej połowy X w.

Ryc. 5. B n i n, pow. Śrem. Półwysep „Szyja”, stanowisko 2a, gród. Fragment podwalin wału obronnego najstarszej fazy z końca X w.

oraz materiał zabytkowy. Konstrukcja wału (zachowane 22 poziomy konstrukcji dębowych) upodabnia go do wału najstarszego. Dyle, zwiększające swą grubość w dolnych poziomach, ułożone były przeważnie prostopadle do biegu wału, przy czym rzadko występowały belki obrzeżające, ułożone względem wału równolegle. Przy budowie wału konsekwentnie stosowano technikę „skrzyniową” („skrzynie” o wymiarach 2×2 m). Podwaliny wału wykonane były z grubych (do 60 cm) dyli dębowych łączonych przy pomocy techniki hakowej (odkryto 5 legarów z hakami) oraz zrębowej („na obłap”). Dolne partie zachowanych pozostałości wałów obu faz są doskonale zachowane dzięki temu, że zalegają poniżej obecnego poziomu wód Jez. Bnińskiego.

Chronologicznie późniejsze od wymienionych są dwie inne fazy wału grodu bnińskiego, udokumentowane w trakcie badań zewnętrznej części wału grodziska (wykopy 2—3). Fazę młodszą stanowi wał drewniano-ziemny o konstrukcji przekładkowo — skrzyniowej z ławą kamienną i podwalinami zbudowanymi w technice hakowej. Ława kamienna (Ryc. 6) o szerokości 3 m i wysokości 80 cm umacniała zewnętrzną stronę stopy wału oraz podwaliny składające się z legarów zakończonych hakami

Ryc. 6. B n i n, pow. Śrem. Półwysep „Szyja”, stanowisko 2a, gród. Fragment ławy kamiennej i podwalin wału obronnego młodszej fazy z pierwszej połowy XIII w.

(odkryto 5 haków). Czoło wału było na badanym odcinku odsunięte 17 m na południe od czoła wału starszej fazy. Wydaje się, że chronologię młodszej fazy wału można określić na pierwszą połowę XIII w., co koreluje ze wzmianką o umocnieniu grodu przez Władysława Odonica w r. 1233.

Na wale z ławą kamienną zalegały pozostałości wału najmłodszej fazy (XIII w.) związanego prawdopodobnie z przebudową grodu przez Henryka Brodatego w 1234 r.

Współzaleganie pozostałości umocnień wałowych czterech opisanych wyżej faz każe się domyślać istnienia jeszcze jednej (względnie dwóch) fazy, oddzielającej fazę starszą od młodszej. Na kulminacji wału grodziska (wykopy 1—2) odkryto 9 poziomów bardzo słabo zachowanych pozostałości konstrukcji drewnianych, należących do tej fazy (względnie tych faz). Wydaje się, że jej chronologię można określić w przybliżeniu na XII w. Sprawa ta, jak również ostateczne sprawdzenie chronologii wszystkich faz oraz wyjaśnienie dalszych detali konstrukcji wałowych są sprawą badań w najbliższych latach.

Należy dodać, że po zniszczeniu grodu bnińskiego około połowy XIII w. jego teren stał się miejscem osadnictwa otwartego. W wykopach 10—13 odkryto ślady kilku niewielkich chat z tego okresu, zbudowanych w konstrukcji słupowo—plecionkowej, a dalej pozostałości palenisk i łaźni (?). Znalaziono liczne fragmenty narzędzi i przyborów żelaznych oraz rogowych, ozdoby, militaria, ziarna zbóż, kości zwierzęce itp.

Cmentarzysko rządowe odkryte przed wojną przez J. Kostrzewskiego, datowane na XI w., znajduje się przy południowym przylądku Półwyspu „Szyi”. Nie było ono jednak dotąd badane w sposób systematyczny.

Osadnictwo wczesnośredniowieczne na Półwyspie „Szyi” nawarstwiło się na pozostałościach osadnictwa ludności kultury łużyckiej z młodszej epoki brązu i wczesnego okresu żelaza. Stąd też w obrębie wczesnośredniowiecznych warstw kulturowych występują liczne elementy kultury łużyckiej, leżące na złożu wtórnym.

Warto zaznaczyć, że gród bniński posiadał rozbudowane zaplecze społeczno—gospodarcze w postaci licznych osad rozrzuconych wokół jezior wypełniających dno Rynny Bnińskiej. Osadnictwo na samym półwyspie posiada niewątpliwie związek z cmentarzyskiem szkieletowym z X—XIII w., odkrytym w latach 1961—1962 w pobliskich Biernatkach, pow. Śrem (L. K r z y ż a n i a k: Wczesnośredniowieczne pochówki z Biernatek w pow. Śremskim. „Przegląd Archeologiczny”, T. XVI, 1963, str. 173—178).

Osadnictwo ludności kultury łużyckiej

Osadnictwo ludności kultury łużyckiej zajmowało środkową i południową część Półwyspu „Szyi”. W południowej części półwyspu (Ryc. 1, stanowisko 2b) odkryto czysty zespół w obrębie kilkunastu warstw kulturowych.

Osadnictwo ludności kultury łużyckiej miało tam charakter mieszkalny i gospodarczy. Niewielkie chaty (odkryto pozostałości dwóch) zbudowane były w konstrukcji słupowo—plecionkowej; towarzyszyły im jamy odpadkowe i zasobowe (o umocnionych ścianach i dnie) oraz palenisko. Podstawę bytu ludności stanowiła uprawa roli (liczne ziarna zbóż, rogowe narzędzia kopieniackie) i hodowla (szczątki zwierząt domowych), w mniejszym stopniu myślistwo i rybołówstwo. Z innych zajęć ludności należy wymienić również tkactwo (kilkadziesiąt glinianych ciężarków do krosien) oraz obróbkę rogu (półwytwory, młotki) i odlewnictwo brązu, które miało charakter rzemieślniczy. W jednym z wykopów (wykop 16) znaleziono 58 fragmentów glinianych form odlewniczych tzw. niszczeniowych, służących do produkcji kolistych ozdób z brązu, dalej 11 fragmentów naczyń odlewniczych oraz złom brązowy. Pracownia odlewnictwa brązu datowana jest na okres Hallstatt C, natomiast cały zespół kultury łużyckiej na stanowisku 2b na V okres epoki brązu i okres Hallstatt C. (J. F o g e l: Pracownia odlewnictwa brązu z okresu wczesnożelaznego w Bninie, pow. Śrem, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXII, str. 512. W pracy tej omówiono również szerzej osadnictwo ludności kultury łużyckiej w regionie bnińskim).

Pozostałości osadnictwa ludności kultury łużyckiej zanotowano również w środkowej części półwyspu (Ryc. 1, stanowisko 2a), poniżej wczesnośredniowiecznych konstrukcji wałowych (wykopy 10—13), w obrębie 4—6 warstw kulturowych. Charakter tych pozostałości, datowanych na V okres epoki brązu oraz wczesny okres żelaza, jest trudny do określenia.

Reasumując można stwierdzić, że na Półwyspie „Szyi” istniała osada ludności kultury łużyckiej, wykorzystująca naturalne walory obronne terenu. Domyśl, jakoby miał tam istnieć gród, podawany w literaturze przedmiotu, nie zyskał na razie uzasadnienia. Osada na półwyspie leżała w centrum kompleksu osadniczego, jaki zarysowuje się w obrębie Rynny Jezior Bnińskich. Można tu wymienić kilkanaście osad otwartych, duże cmentarzysko w Biernatach, pow. Śrem (L. K r z y ż a n i a k: Cmentarzysko ludności kultury łużyckiej w Biernatach, pow. Śrem, „Fontes Archaeologici Posnanienses”, T. XIV, 1963, str. 45—111), czy też skarby ze Zwierzyńca, pow. Śrem (D. D u r c z e w s k i: Skarby halsztackie z Wielkopolski. „Przegląd Archeologiczny”, T. XIII, 1960, str. 66—67).

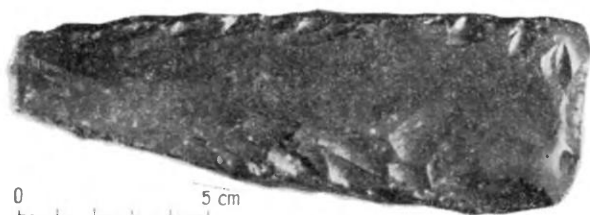
W sumie dotychczasowe prace wykopaliskowe ukazały nam tylko pewne fragmenty bogatego osadnictwa na Półwyspie „Szyi”. Dalsze badania, które zostaną podjęte w latach następnych, winny nam wyjaśnić przynajmniej częściowo wiele z tych problemów, które postawiliśmy sobie przy podjęciu prac wykopaliskowych nad kompleksem z Bnina.

J. Fogel, A. Marcinkówna, J. Zak

Neolityczna siekiera z krzemienia w miejscowości Góry Wysokie, pow. Sandomierz

W dniu 10 października 1965 r., zgłosił się do państwowego Muzeum Archeologicznego Krzysztof Chmiel, uczeń kl. 9-tej, III-go Liceum Ogólnokształcącego w Warszawie, który ofiarował do zbiorów muzealnych, dużą siekierę krzemienną, znalezioną według jego określenia „na polu Zenona Węgrzeckiego, we wsi Góry Wysokie”, koło Dwikoz, pow. Sandomierz. Wyżej wymieniony przebywał w tej okolicy latem 1965 r., podczas wakacji szkolnych.

Znalezisko z Gór Wysokich, reprezentuje typ siekier o przekroju czworosiennym i wyraźnie zawężonym obuchu (Ryc. 1). Długość 14,7 cm, szerokość ostrza 4,8 cm, obucha, 1,9 cm; grubość przeciętna 2,5 cm; nr inw. 4983. Na powierzchni ślady wtórnej naprawy.

Ryc. 1. Góry Wysokie, pow. Sandomierz. Siekierka krzemienna

Siekiera z okolic Dwikoz wykonana była z kredowego surowca szarego biało nakrapianego, zwanego w literaturze świeciechowskim, od kopalni we wsi Świeciechów, pow. Kraśnik. Krzemienne złoża kopalniane rozciągają się po prawej stronie Wisły, po obu stronach szosy Annapol — Józefów nad Wisłą. Powyższa kopalnia odkryta została przez znanego geologa, Jana Samsonowicza w 1923 r. (J. Samsonowicz: Odkrycie pierwotnych złóż krzemienia „szarego biało nakrapianego”, *Wiadomości Archeologiczne*, T. IX, 1924, str. 99—101).

Wyroby z krzemienia świeciechowskiego rozprzestrzeniają się po znacznych obszarach (por. mapę zasięgu T. Sulimirski: *Polska Przedhistoryczna*, cz. II, Londyn 1957—1959, str. 310, fig. 77). Pojedyncze wyroby z tego surowca spotyka się również na obszarze Czechosłowacji (J. Kozłowski: Przyczynek do znajomości surowców krzemiennych występujących w paleolicie i neolicie CSR, „*Wiadomości Archeologiczne*”, T. XXV, 1958, str. 355 i n.), a nawet na terenie Węgier (J. Kozłowski: Nowe znalezisko importu z krzemienia świeciechowskiego na terenie Węgier, „*Archeologia Polski*”, T. VII, 1962, str. 331 i n.).

Siekierki czworosiennie, jak też ich półwytwory, z surowca świeciechowskiego, najbliższe związane są z krzemiennym surowcem neolitycznym (Z. Krzak: Tymczasowa charakterystyka kopalni krzemienia w Świeciechowie, „*Archeologia Polski*”, T. X, 1965, str. 232).

Pod względem przynależności kulturowej, siekiera z Gór Wysokich, wykazuje cechy obróbki, charakterystyczne dla wytworów krzemiennych, występujących na stanowiskach kultury pucharów lejkowatych. Bliskie analogie dla tej siekierki, znajdujemy w licznych materiale krzemiennym ze stan. Pieczyska, Zawichost pow. Sandomierz (Materiały w PMA, z badań B. Balcera). Zbliżone formą i cechami obróbki wyroby krzemienne pojawiły się na osadzie kultury pucharów lejkowatych, na stan. „Gawroniec” w Ćmielowie, pow. Opatów (Bad. Z. Podkowińskiej, zbiory PMA; por. Z. Podkowińska: Osada neolityczna na górze Gawroniec w Ćmielowie, pow. Opatów, „*Wiadomości Archeologiczne*”, T. XVII, 1950, str. 121, tabl. XXXI, 3; Z. Podkowińska: Sprawozdanie z prac wykopaliskowych przeprowadzonych w 1957 r. w Ćmielowie na stanowisku Gawroniec — Pałyga, „*Sprawozdania Archeologiczne*”, T. III, 1957, ryc. 8a).

Uwzględniając powyższe okoliczności można siekierę krzemienną z surowca szarego biało nakrapianego tzw. świeciechowskiego z miejscowości Góry Wysokie, zaliczyć do materiałów kultury pucharów lejkowatych i datować na środkową epokę kamienną.

J. Głosik

Neolityczny toporek kamienny z miejscowości Knyszewicze, pow. Sokółka Białostocka

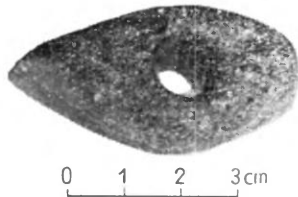
W dniu 8 sierpnia 1965 r. K. Cieśliski z Warszawy, dostarczył do Państwowego Muzeum Archeologicznego, czworoboczny toporek kamienny, znaleziony podczas prac rolnych we wsi Knyszewicze, poczta Babiki, pow. Sokółka Białostocka. Wyżej wymieniony, nie wyraził jednak zgody na ofiarowanie tego znaleziska do zbiorów muzealnych.

Toporek kamienny z Knyszewicz (Ryc. 1), o przekroju czworobocznym, prostym ostrzu i owalnym obuchu, z otworem umieszczonym niemal w połowie jego długości, należy do grupy znalezisk, najczęściej spotykanych w zespołach kultury ceramiki sznurowej. Wymiary tego toporka są następujące: długość 5,4 cm, szerokość przeciętna 3,5 cm, grubość 2,8 cm.

Powyższa uwaga określająca przynależność kulturową egzemplarza z Knyszewicz, odnosi się do materiałów neolitycznych z Polski południowej i w pewnym sensie cen-

tralnej. Natomiast, w odniesieniu do obszarów Polski północno-wschodniej do tej pory właściwie brak przyjętych ustaleń chronologicznych. Stąd też, określenie chronologii toporka z Knyszewicz na młodszą epokę kamienną, w zasadzie ma charakter roboczy.

Wspomniane tereny północno-wschodniej Polski i obszarów przygranicznych w dorzeczu środkowego Niemna

Ryc. 1. Knyszewicz, pow. Sokółka Białostocka. Toporek kamienny

(ZSRR), wprowadzie ubogie w zespołowe znaleziska neolityczne i wczesnobrązowe, wykazują się jednak stosunkowo dużą ilością luźnych okazów kamiennych (największe kolekcje w PMA i Muzeum w Białymstoku). Nie wydaje się celowe przytaczanie wszystkich znanych analogii do toporka z Knyszewicz. Warto jednak wspomnieć o podobnym znalezisku z pobliskiej Jałówki, w tym samym powiecie (Muzeum w Białymstoku, nr. inw. 157). Materiały kamienne z tych obszarów powinny się doczekać zbiorowego opracowania syntetycznego.

J. Głosik

Wczesnobrązowy grot krzemien z miejscowości Danówka, pow. Radzyń Podlaski

W początkach sierpnia 1964 r. Z. Pawłowski nauczyciel Szkoły Podstawowej w Danówce, koło Międzyrzecza Podlaskiego, pow. Radzyń Podlaski, przekazał do zbiorów PMA, wspaniałą krzemien grot oszczepu (Ryc. 1). Powyższy zabytek znaleziony został przez ucznia tej Szkoły Z. Duluka, w ziemi wydobytej przy kopaniu rowów melioracyjnych na polach wsi Danówka.

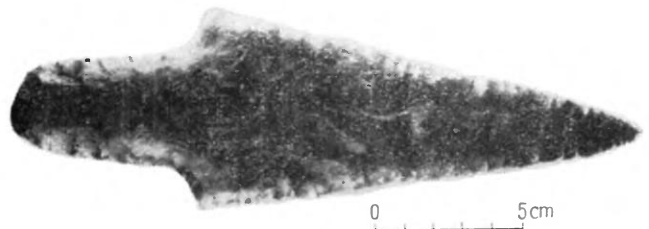
Grot z Danówki wykonany był z czekoladowobrązowego krzemienia kredowego, z małymi plamami o różnym zabarwieniu, pochodzącego ze złóż nadbużańskich. Ostrze, w kształcie wydłużonego trójkąta przechodzi ukośnie w prostokątny trzonek o nieco owalnej podstawie. Długość: 20,4 cm, ostrza 14,5 cm, trzonka 6 cm; szerokość: przeciętna ostrza 4 cm, podstawy ostrza 6,5 cm, trzonka 3,5 cm; grubość 0,9 cm.

Wspomniany grot reprezentuje wprost artystycznie wykonany okaz przemysłu nadbużańskiego. Wykonany był z płaskiego odłupku krzemienia, który dzięki obtłuczeniu powierzchni, dokonany po obu stronach zabytku, osiągnął formę symetryczną, płaską, o nieco soczewkowatym przekroju. Krawędzie ostrza grotu z Danówki są zaszczerbione szeregiem różnej wielkości retuszów odbitych pod różnym kątem. Niektóre części ostrza były dodatkowo mikrołuskane. Tylko trzonek został słabiej opracowany.

Wprowadzie grot z Danówki wyraźnie wyróżnia się pod względem formy, a zwłaszcza precyzyjności wykonania, to jednak nie jest w pełni zjawiskiem odosobnionym dla

tego rejonu Podlasia. Przede wszystkim zwrócić należy uwagę na niemal analogiczny grot krzemien z sąsiedniej miejscowości Halasy pod Międzyrzeczem Podlaskim, znaleziony przeszło pół wieku temu, przy kopaniu drzewa dębowego, w lesie zwanym Halasowska Dębina (W. Pracki: Oszczep krzemien z Halas pod Międzyrzeczem w gub. siedleckiej, „Światowit”, T. IX, 1911, str. 100—101, tabl. XII). Bliską analogię przedstawia grot z miejscowości Popiel, pow. Biała Podlaska (J. Głosik: Oszczep krzemien z miejscowości Popiel, pow. Biała Podlaska, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVI, 1959—1960, str. 356). Zbliżony typ, znaleziony w podobnych okolicznościach, reprezentuje grot krzemien pochodzący z miejscowości Olszyc Szlachecki, pow. Siedlce (J. Mikulski: notatka „Z otchłani wieków”, R. XXVII, 1961, str. 340). Natomiast okaz znaleziony w sąsiedniej wsi Wola Wodyńska, pow. Siedlce (S. Nosek: Materiały do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu, „Annales Universitatis Marie Curie Skłodowska”, sectio F, T. VI, 1957, tabl. XIX, 2), przedstawia już formę liściowatą. W formie dalszych analogii warto przytoczyć grot krzemien ze wsi Brzeźnica Bychawska, pow. Lubartów (K. Janczykowska: notatka „Z otchłani wieków”, R. XXV, 1959, str. 398).

Podobne analogie wyliczyć można także z dalszych obszarów. Naprzykład bliską analogię do grotu z Danówki,

Ryc. 1. Danówka, pow. Radzyń Podlaski. Grot krzemien

przedstawiają okazy z Woli Rafałowskiej, pow. Rzeszów (K. Moskwa: notatka „Z otchłani wieków”, R. XXIX, 1963, str. 295), bądź ze wsi Brzoza Stadnicka, pow. Łańcut (K. Moskwa: notatka „Z otchłani wieków”, R. XXIV, 1969, str. 292).

Największe zagęszczenie tego typu znalezisk krzemien występuje jednak na Wołyniu, gdzie pod koniec młodszej epoki kamiennej i w początkach epoki brązu, znajdowało się centrum przemysłu nadbużańskiego. Wyroby nadbużańskie rozprzestrzeniły się po znacznych obszarach środkowej Europy.

J. Głosik

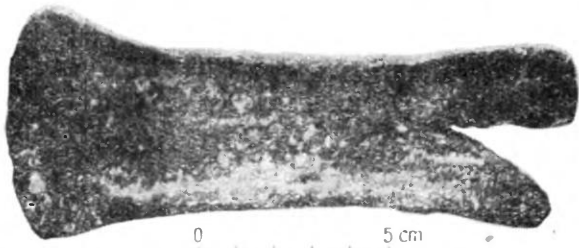
Nowe odkrycia na terenie woj. łódzkiego

Piaski Bankowe, stanowisko 1, pow. Łowicz. Podczas badań ratowniczych w sierpniu 1964 r. na wydmy w Piaskach Bankowych znaleziono spore fragmenty naczynia kultury praugrofińskiej (Ryc. 1). Krawędź naczynia jest ozdobiona ukośnymi nacięciami, pod nią rząd guzków wypchniętych od wnętrza naczynia. Niższe partie naczynia są ozdobione ściegiem bruzdowym i odciskami zwiniętego sznura. Fragmenty tego naczynia zostały zna-

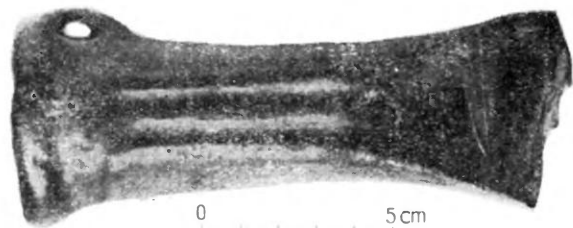
lezione w warstwie kulturowej zawierającej ślady krótkotrwałego pobytu ludności kultur neolitycznych i z okresu rzymskiego, oraz cmentarzysko jamowe kultury łużyckiej (odkryto ponad 180 grobów) z późnego okresu halstackiego i wczesnego lateńskiego.

Ryc. 1. Piaski Bankowe, stanowisko 1, pow. Łowicz. Ułamki naczynia kultury praugrofińskiej

Ryc. 2. Piaski Bankowe, stanowisko 3, pow. Łowicz. Brązowa siekierka z wysokimi brzegami

Ryc. 3. Jarocice, pow. Sieradz. Brązowa siekierka z tulejką

Piaski Bankowe, stanowisko 3, pow. Łowicz. Podczas badań ratowniczych na stanowisku 1 Marianna Kolas zamieszkała w Piaskach Bankowych zgłosiła siekierkę brązową z wysokimi brzegami (Ryc. 2), wykopaną na jesieni 1963 r. Siekierkę wydobyto podczas kopania ziemniaków na polu uprawnym na przeciwko domu jej męża Andrzeja Kolasa około 25 m od drogi.

Jarocice, pow. Sieradz. Józef Skowron znalazł w 1964 r. siekierkę brązową z tulejką (Ryc. 3) z V okresu epoki brązu. Siekierka została wydobyta podczas kopania

Ryc. 4. Huta Przerębska, pow. Radomsko. Brązowa siekierka z tulejką

torfu. Zabytek zabezpieczył i przekazał Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych J. Ossowski, artysta plastyk.

Huta Przerębska, pow. Radomsko, S. Gadecki z Łodzi zgłosił brązową siekierkę (Ryc. 4) z tulejką z V okresu epoki brązu wykopaną na głębokości 5 m (?) wiosną 1965 r. przez miejscowego gospodarza, który prosił go o niepodawanie jego nazwiska (!). Siekierka posiada patynę bagienną.

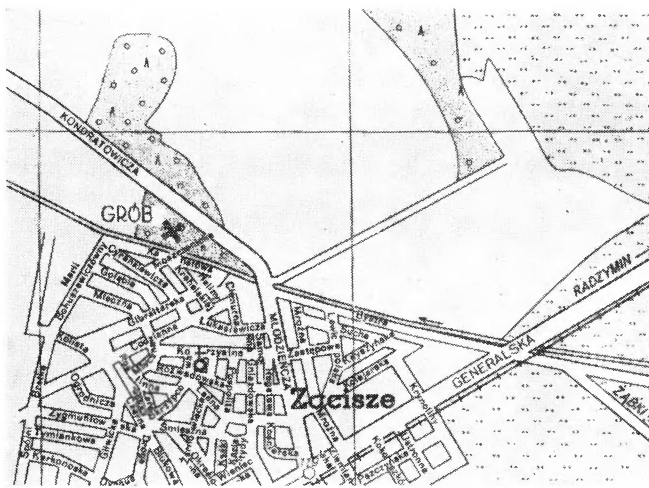
Anna Ząbkiewicz-Koszańska

Grob ciałopalny z wczesnego okresu lateńskiego na Bródnie Starym w Warszawie

W dniu 22 września 1965 r., ppłk. Jerzy Józefowicz zamieszkały w Warszawie, na Zaciszu (Praga-Północ), powiadomił telefonicznie Państwowe Muzeum Archeologiczne, o przypadkowym wykopaniu garnka starożytnego, przez jego syna Sławomira i Mariana Kurpiela, młodych uczniów szkół praskich.

W ramach akcji tzw. pogotowia archeologicznego, niezwłocznie udałem się wraz z wymienionymi, na teren odkrycia, które jak się okazało miało miejsce w zagajniku, położonym między ul. Kondratowicza a rzeczką Bystrą, zwaną kanałem (odnoga kanału Bródnowskiego), na Bródnie Starym — Zaciszu (Ryc. 1).

Jak wynika z informacji udzielonej przez wspomnianych młodych odkrywców, w miejscu tym wykonywali oni pewne zagłębienie (pod namiot harcerski ?) i na głębokości około 0,5 m, natrafili na przepalone szczątki

Ryc. 1. Warszawa - Bródno Stare. Plan sytuacyjny miejsca znalezienia grobu lateńskiego

ludzkie, które jakby przykrywały wydobyte naczynie. Ważnym szczegółem jest fakt, że garnek miał stać, według ich określenia „do góry nogami”, czyli był odwrócony dnem do góry. Wewnątrz jego znajdowały się również przepalone kości ludzkie. Wokół naczynia nie stwierdzono żadnych znalezisk.

Dorywcze prace rozpoznawcze przeprowadzone w miejscu odkrycia, ujawniły szczątki stosu oraz drobne fragmenty ceramiki, jak się później okazało pochodzące z wydobytego naczynia — popielnicy. Na powierzchni tego stanowiska natomiast znaleziono kilkanaście drobnych fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Naczynie z grobu ciałopalnego na Bródnie Starym, reprezentuje formę (Ryc. 2) beczułkowatą z dwoma niezgrabnymi uchami umieszczonymi na różnych wysokościach na górnej partii brzuśca. Powierzchnia lekko schro-

Ryc. 2. Warszawa - Bródno Stare. Naczynie z grobu ciałopalnego

powacona, jasnobrązowa. Gлина schudzana domieszką tłucznią. Jedno ucho utracone. Wysokość 24 cm, średnice: otworu 15 cm, brzuśca 20,5 cm, dna 12 cm.

Grób ciałopalny z Bródna Starego, pod wieloma względami zasługuje na uwagę. Przede wszystkim reprezentuje on interesujący przyczynek do zagadnienia przeżywania się form ceramicznych kultury łużyckiej, w głąb okresu lateńskiego. Opisane naczynie — urna z tego grobu (Ryc. 2), wprawdzie stanowi charakterystyczną formę ceramiczną dla kultury łużyckiej w późnym jej okresie rozwoju, jednak wykazuje cechy technologiczne, jak też obróbkę powierzchni typową dla ceramiki lateńskiej, zwłaszcza związanej z wczesną fazą kultury grobów kloszowych (M. Gądzikiewicz: Wybrane zagadnienia z badań nad kulturą grobów kloszowych „Wiadomości Archeologiczne”, T. XX, 1954, str. 150—151).

Wydaje się jednak że grób popielnicowy z Bródna Starego zaliczyć należy do tzw. kultury wschodniopomorskiej, z wczesnego okresu lateńskiego i datować go na około 400 lat p.n.e. Ludność tej kultury rozprzestrzeniając się po znacznych obszarach Polski, między innymi i po Mazowszu (J. Kostrzewski: Pradzieje Polski, Wrocław 1965, str. 231—234, str. 233, ryc. 83,3, str. 230, ryc. 81,1), przyjmowała miejscowe elementy łużyckie, jak to można było stwierdzić na przykładzie popielnicy z tego grobu.

Z drugiej strony grób ciałopalny z Bródna Starego, stanowi klasyczny przykład przemian w zakresie obrządku pogrzebowego, jakie dokonywały się w tym czasie na ziemiach Polski. Mamy tu na względzie takie zjawiska jak pojawienie się na miejscu znanych z poprzedniego

okresu skrzyń kamiennych (J. Kostrzewski: op. cit., str. 234), grobów jednostkowych, w postaci czystych grobów popielnicowych lub jamowych, bądź z popielnicami obasypanymi szczątkami stosu, jak to udało się stwierdzić w interesującym grobie z Bródna Starego.

Inną wymowę ma odwrócenie popielnicy do góry dnem, jakby w formie klosza przykrywającego przepalone szczątki ludzkie. Podobny grób, tym razem jednak kloszowy, jeden z najstarszych tego typu obiektów, zawierający wyłącznie naczynia łużyckie, jak w grobie z Bródna Starego, wystąpił na największym cmentarzysku łużycko-kloszowym na terenie Warszawy, na stanowisku „Brylowszczyzna” (grób 179) na Grochowie (M. Gądzikiewicz - Woźniak: Cmentarzysko łużycko-kloszowe Warszawa-Grochów, stanowisko „Brylowszczyzna”, „Materiały Starożytne”, T. VII, 1961, str. 67, 92).

Poza tym cmentarzyskiem, rozwój form grobowych w tym okresie, udało się prześledzić w Gołęczynie koło Poznania (J. Kostrzewski: Cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Gołęczynie, pow. poznańskim wschodnim, Poznań 1926, str. 75—79) i w Sokołowicach, pow. Kościan (L. J. Łuka: Cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Sokołowicach, w pow. kościańskim, „Fontes Praehistorici”, T. III, 1952, str. 142—144). Można przypuszczać, że przyszłe badania na nowoodkrytym stanowisku w Bródnie Starym przyczynią się do dalszego poznania, nie tylko tego zagadnienia.

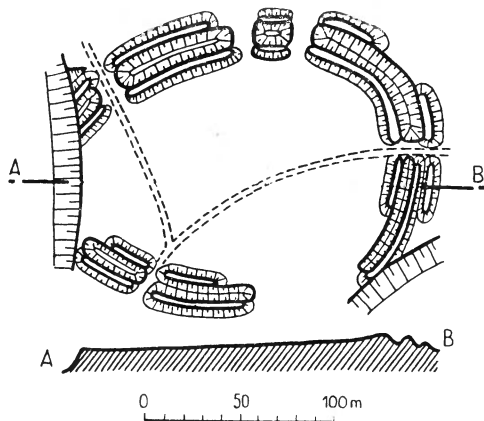
Na zakończenie warto podkreślić że wczesnośredniowieczne ułamki ceramiki zebrane z powierzchni tego stanowiska pochodzą z IX w. (według określenia doc. dr A. Gardawskiego), czyli o blisko dwa stulecia wcześniejszych niż znane grodzisko wczesnośredniowieczne na Bródnie Starym, oddalone o około 1 km od tego miejsca.

J. Głosik

Grodzisko wczesnośredniowieczne w Krajowie, pow. Legnica

Obiekt położony jest na stoku wzniesienia o wysokości 190 m n.p.m. w odległości 1 km w kierunku północno-wschodnim od wsi, w lesie. Grodzisko założone na planie regularnego owalu, wydłużonego na linii wschód-zachód (Ryc. 1). Jego wymiary wynoszą 135×170 m. Majdan o powierzchni około 1,8 ha, otoczony jest podwójnymi wałami, między którymi znajduje się fosa. Przeciętna szerokość rozsypiska wału wewnętrznego wynosi około 5 m, zewnętrznego 7 m. Szerokość fosy waha się w granicach 5—10 m. Obiekt jest zniszczony rowami z okresu ostatniej wojny.

W latach 1959, 1960 i 1966 z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych przeprowadzono badania powierzchniowe. Mgr S. Siedlak wykonał pomiary i plan obiektu w skali 1 : 500. W oparciu o zebrany materiał ceramiczny grodzisko w Krajowie datuje się na okres VIII—IX w. Omawiany obiekt był błędnie zaliczany do osad obronnych kultury łużyckiej. Grodzisko w Krajowie jest kilkakrotnie wzmiankowane w literaturze przedmiotu („Altschlesien” T. III, 1930, str. 45, poz. 89; „Altschlesische Blätter”, 1939, z. 3, str. 56; J. Kaźmierczyk, Z. Trudzik: Z pradziejów powiatu legnickiego, „Szkice Legnickie”, 1962, z. 1, str. 24; Biuletyn Informacyjny Konserwatora Zabytków Archeologicznych na woj. wrocławskie,

Ryc. 1. K r a j ó w, pow. Legnica. Plan i profil grodziska

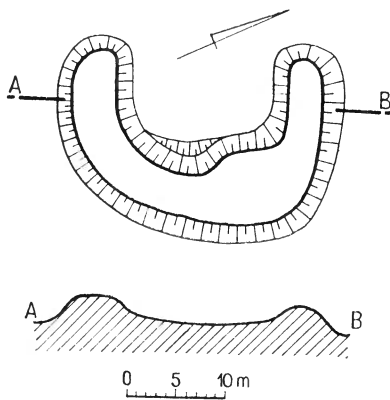
1960, str. 39; J. K a ż m i e r c z y k: Z badań wczesnośredniowiecznej Legnicy, „Szkice Legnickie”, 1966, z. 3, str. 119).

W związku z planowanym wyrębem leśnym ratownicze badania wykopaliskowe planowane są na lata 1970—71.

T. Kaletyn

Grodzisko wczesnośredniowieczne w Raszowej, pow. Lubin

Stanowisko położone jest na naturalnym wzniesieniu, w odległości 450 m na południowy wschód od zabudowań Państwowego Gospodarstwa Rybnego w Raszowej, wśród podmokłych łąk, między dwoma stawami hodowlanymi. Grodzisko w rzucie poziomym założone jest na planie owalu wydłużonego na osi północny wschód — południo-

Ryc. 1. R a s z o w a, pow. Lubin. Plan i profil grodziska

wy zachód (Ryc. 1). Jego średnica dłuższa wynosi około 40 m. Wał zachowany od południa i wschodu ma wysokość około 1,8 m. Szerokość jego podstawy waha się od 10 do 20 m.

W marcu 1965 r. z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych we Wrocławiu przeprowadzono badania powierzchniowe, wykonano pomiary i plan grodziska. Omawiany obiekt jest wzmiankowany w literaturze przedmiotu i zaliczany do stanowisk wczesnośredniowiecznych („Altschlesien”, T. III, 1930, str. 45; „Altschlesische Blätter”, 1942, z. 2/3, str. 192; W. A n t o n i e w i c z, Z. W a r t o ł o w s k a: Mapa grodzisk w Polsce, Wrocław 1964, str.

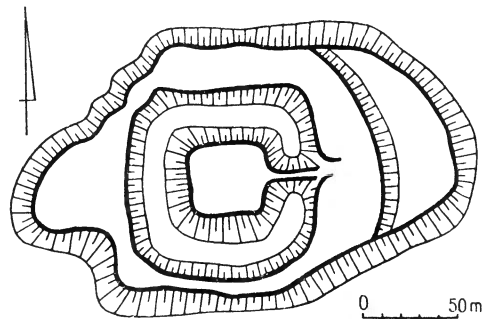
41; Informator Konserwatora Zabytków Archeologicznych, Wrocław 1964, str. 91).

Badania wykopaliskowe w celu uściślenia chronologii oraz rozpoznania konstrukcji urządzeń obronnych planuje się w 1970 r.

T. Kaletyn

Grodzisko średniowieczne w Bełczu Małym, pow. Góra

Grodzisko położone jest w odległości około 250 m na południowy zachód od zabudowań PGR w Bełczu Małym, na prawym brzegu Baryczy. Jest to grodzisko stożkowane założone na planie prostokąta o zaokrąglonych rogach (Ryc. 1). Długość obiektu mierzona u podstawy po linii wschód-zachód wynosi około 80 m, szerokość po linii północ-południe wynosi około 60 m. Średnica powierzchni

Ryc. 1. B e ł c z M a ł y, pow. Góra. Plan grodziska

majdanu wynosi odpowiednio 45 i 40 m. Całość otoczona jest fosą o szerokości 15—20 m. Po jej zewnętrznej stronie biegnie wał, którego szerokość u podstawy waha się od 20 do 30 m. W części południowej wał rozszerza się w owalny nasyp o średnicach 40×50 m.

W latach 1962 i 1966 przeprowadzono z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych we Wrocławiu badania powierzchniowe uzupełnione sondażami. Stwierdzono, że warstwa kulturowa sięga do głębokości 80 cm. W oparciu o uzyskany materiał ceramiczny omawiany obiekt datuje się na XIII—XIV w. Grodzisko w Bełczu Małym jest kilkakrotnie wymieniane w literaturze („Altschlesien”, T. III, 1930, str. 40; W. A n t o n i e w i c z, Z. W a r t o ł o w s k a: Mapa grodzisk w Polsce, Wrocław 1964, str. 29).

Badania wykopaliskowe planowane są na 1972 r.

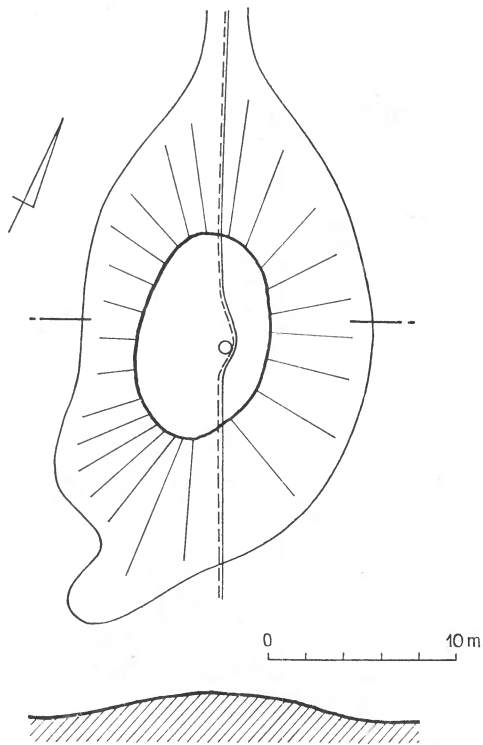
T. Kaletyn

Grodzisko średniowieczne w Piotrowicach, pow. Środa Śląska

Grodzisko znajduje się we wschodniej części wsi, w odległości 350 m od kościoła w Piotrowicach i około 200 m na południe od szosy do Kątów Wrocławskich. Jest to grodzisko stożkowane, założone na planie owalu (Ryc. 1). Wymiary podstawy wynoszą 27×19 m. Wymiary górnej powierzchni nasypu 11×8 m. Obiekt jest zniszczony. Z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych na woj. wrocławskie przeprowadzono badania powierzchniowe.

Zebrano kilka fragmentów cienkościennej ceramiki średniowiecznej. A. Kaczkowski wykonał pomiary i plan grodziska w skali 1 : 200.

Grodzisko w Piotrowicach jest wzmiankowane w literaturze („Schlesiens Vorzeit”, T. I, 1866—1867, str. 42;

Ryc. 1. Piotrowice, pow. Środa Śląska. Plan i profil grodziska

O. Schuster: Heidenschanzen Deutschlands, Dresden 1869, str. 107; R. Behla: Die vorgeschichtlichen Rundwälle im Ostlichen Deutschland, Berlin 1888, str. 167; „Altschlesien”, T. III, 1930, str. 40; Informator Konserwatora Zabytków Archeologicznych, Wrocław 1965, str. 92).

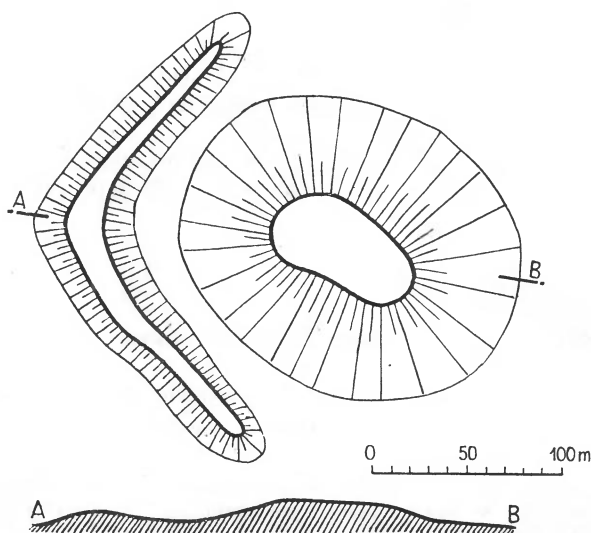
W celu uściślenia chronologii omawianego grodziska planowane są w 1971 r. prace weryfikacyjne.

T. Kaletyn

Grodzisko średniowieczne w Wykrotach, pow. Bolesławiec

Obiekt położony jest w centrum wsi, w odległości 150 m w kierunku na południowy — wschód od zabudowań Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Wykrotach. Jest to grodzisko stożkowate, założone na planie zbliżonym do owalu (Ryc. 1). Wymiary górnej powierzchni nasypu wynoszą 15×19 m. Wysokość nasypu wynosi około 1,30 m. Od strony zachodniej zachowały się ślady fosy i rozsypanisko wału o łącznej długości 30 m. Szerokość jego podstawy wynosi 2 m.

Z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych we Wrocławiu w marcu 1966 r. mgr. J. Romanow wykonał

Ryc. 1. Wykroty, pow. Bolesławiec. Plan i profil grodziska

pomiary i plan obiektu w skali 1 : 500. Badania sondażowe w celu uściślenia chronologii omawianego grodziska planowane są na lata 1969—1970.

T. Kaletyn

I międzynarodowa wystawa „Kultura Słowian we wczesnym średniowieczu (w Polsce i krajach sąsiednich)”

W dniach 14—18 września 1965 r. obradował w Warszawie I Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej zorganizowany przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN. Inicjatywę Kongresu i wystawy wysunął w r. 1957 w Krakowie prof. dr Witold Hensel. Podjęło ją Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie w r. 1964 przystępując do prac przygotowawczych nad wystawą. Inicjatywa ta zyskała pełne poparcie zarówno polskich władz naukowych i kulturalnych, jak też zainteresowanych instytucji sąsiednich krajów uczestniczących w Kongresie. W połowie 1964 r. przystąpiono do realizacji wystawy. Minister Kultury i Sztuki powołał Komisariat Wystawy w następującym składzie: komisarz — prof. dr Z. Rajewski, zastępca komisarza do spraw administracyjno-ekonomicznych — J. Bydliński, sekretarz Komisariatu — mgr M. Kaczyński. Powołano także Komitet Wystawowy — organ opiniujący i doradczy, w pracy którego wzięli udział wszyscy dyrektorzy polskich muzeów archeologicznych, dyrektorzy innych muzeów — archeologowie oraz kierownicy działów archeologicznych muzeów wielodziałowych.

Niezależnie od korespondencji dotyczącej współpracy pomiędzy PMA i instytucjami archeologicznymi krajów biorących udział w przygotowaniu Wystawy, Komisarz Wystawy złożył na przełomie 1964/1965 r. wizyty w 7 sąsiednich państwach dla szczegółowego przekonsultowania spraw związanych z problematyką ekspozycji, jej oprawy plastycznej, warunki współpracy itp. Wobec trudności organizacyjnych spowodowanych głównie brakiem odpowiedniej rezerwy czasu na prace przygotowawcze, powierzchnia wystawowa została podzielona z konieczności w ten sposób, że jedynie czwarta jej część przypadła ekspozycji zagranicznej (około 500 m²), pozostała przestrzeń została zajęta przez ekspozycję polską. Powierzchnię, części zagranicznej podzielono proporcjonalnie do zgłoszonych zapotrzebowań pomiędzy Bułgarię, Czechosłowację, Jugosławię, NRD, Rumunię, Węgry i ZSRR. Zgodnie z umową, każda ze stron uczestniczących w Wystawie przygotowywała scenariusz swojej części ekspozycji według własnego uznania i dostarczyła wcześniej podkłady graficznej części materiałów wystawowych, jak brudnorysy map, planów, negatywy zdjęć fotograficznych itp. w celu wykonania jednolitego opracowania plastycznego. Generalnym założeniem Wystawy było zobrazowanie kultury Słowian we wczesnym średniowieczu, od początków VI w. do XIII w.

Autorem koncepcji polskiej części Wystawy był prof. dr Z. Rajewski, szczegółowy scenariusz i scenopis opracowali doc. dr K. Musianowicz i mgr L. Rauhut przy współudziale zespołu pracowników naukowych i nauko-oświatowych PMA. Autorem scenariusza plastycznego, głównym projektantem i wykonawcą plastycznej oprawy całej Wystawy (zarówno części polskiej, jak i zagranicznej) był artysta-plastyk, inż. P. Bujnicki. Prace nad scenariuszem polskiej części Wystawy były konsultowane przez prof. dr W. Hensla, dyrektora Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Dla opracowania szeregu zagadnień korzystano z niepublikowanych prac habilitacyjnych i doktorskich — J. Żaka, M. Dekówny i J. Olczaka.

Dr T. Lalikowi zawdzięczamy opracowanie trzech map: sieci targowo-miejskiej wczesnośredniowiecznej Polski, kontaktów dynastycznych pierwszych Piastów i filiacji klasztorów cysterskich do Polski. J. Piniński opracował grafik ukazujący siłę nabywczą monet wczesnośredniowiecznych i konsultował scenariusz od strony numizma-

Ryc. 1. Wiceminister Kultury i Sztuki Kazimierz Rusinek otwiera I międzynarodową wystawę „Kultura Słowian we wczesnym średniowieczu”

tyki. Prawie wszystkie powiększenia zdjęć fotograficznych zostały wykonane przez T. Biniewskiego, kierownika pracowni fotograficzno-filmowej PMA.

Ponieważ Wystawa obejmowała cały teren Polski we wczesnym średniowieczu i ambicją jej twórców było ukazanie najnowszych zdobyczy polskiej nauki stało się nieodzowną rzeczą korzystanie z zasobów archiwalnych i zabytkowych różnych placówek naukowych i kulturalnych wielu ośrodków archeologicznych. Dla usprawnienia pracy Komisariat Wystawy powołał z grona pracowników PMA dwie komisje inwentaryzacyjne. Pracą Komisji Inwentaryzacji i Dokumentacji kierowała mgr T. Dąbrowska z udziałem mgr L. Długopolskiej, mgr R. Mikłaszewskiej-Balcer i J. Rozińskiej. Komisją Inwentaryzacji Zabytków kierowała mgr M. Gądzikiewicz-Woźniak z udziałem mgr T. Liany, mgr H. Różańskiej i mgr T. Węgrzynowicz. Obydwie Komisje we współpracy ze scenarzystami i sekretarzem Komisariatu przeprowadziły inwentaryzację materiałów wystawienniczych z okresu wczesnego średniowiecza znajdujących się w posiadaniu PMA, sporządzały listy dokumentacji i zabytków do wypożyczenia z innych instytucji, przejmowały napływające materiały kontrolując ich stan zachowania, wystawiając rewersy. Komisje te przejmowały również do inwentary-

zacji materiały zagraniczne, pomagając przy odprawach celnych i wycenie zabytków dla potrzeb celnych i ubezpieczeniowych. O dużym wkładzie pracy obydwu Komisji może świadczyć przykład, że Komisja Inwentaryzacji Zabytków zarejestrowała około 2.900 eksponowanych na Wystawie zabytków, z tym, że niektóre z pozycji zawierały od kilkunastu do kilkuset przedmiotów, np. skarby, kolie paciorków, komplety okuć itp. Z liczby tej około

Ryc. 2. Tytułowa część wystawy

1400 pozycji przypadała na oryginalne zabytki z zagranicy. Spora część materiału zabytkowego i dokumentacji była przed wystawieniem fotografowana i konserwowana, jeśli stan zachowania tego wymagał. Po ułożeniu eksponatów w gablotach i na podestach jeszcze raz przeprowadzono szczegółową inwentaryzację wystawionych zespołów połączoną z fotografowaniem wszystkich stoisk i filmowaniem poszczególnych partii Wystawy. Przeprowadzenie tych prac podyktowane było troską o bezpieczeństwo zbiorów (między innymi), wśród których znajdowały się bezcenne, unikatowe zabytki kultury Słowian z różnych części Europy, wiele ozdób ze złota i srebra z Jugosławii, Czechosłowacji i ZSRR.

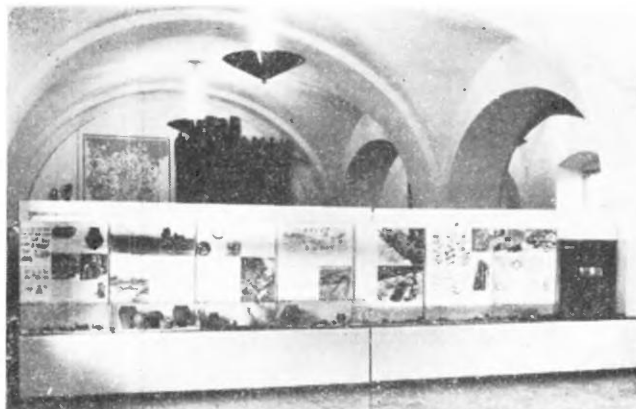
W dniu inauguracji I Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej, to jest 14 września 1965 r., odbyła się również uroczystość otwarcia w gmachu dawnego Arsenału, obecnej siedzibie Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, I Międzynarodowej Wystawy „Kultura Słowian we wczesnym średniowieczu — w Polsce i krajach sąsiednich”. Otwarcia Wystawy dokonał

Ryc. 3. Fragment radzieckiej części wystawy

wiceminister Kultury i Sztuki, Kazimierz Rusinek. Na uroczystość przybyli wszyscy uczestnicy Kongresu, polscy i zagraniczni organizatorzy Wystawy, przedstawiciele Władz państwowych i społecznych, zaproszeni goście ze świata nauki i kultury oraz prasy, radia i telewizji. W czasie zwiedzania Wystawy objaśnień udzielał Komisarz Wystawy, prof. dr Z. Rajewski i jego współpracownicy. Przy stoiskach części zagranicznej oprowadzali autorzy scenariuszy ekspozycji poszczególnych krajów: ekspozycja ZSRR — pracownik naukowy Instytutu Archeologii AN w Moskwie, M. W. Siedowa; ekspozycja Czechosłowacji — dr B. Novotny z Archeologického Ústavu w Brnie; ekspozycja Rumunii — dr J. Antonescu i dr V. Teodorescu z Bukaresztu; ekspozycja Węgier — dr Gyula Török z Magyar Nemzeti Múzeum w Budapeszcie; ekspozycja Bułgarii — G. Ch. Djingov z Instytutu Archeologii BAN w Sofii; ekspozycja Jugosławii — dr M. Ljubinkovic z Beogradu, D. Dimitrijevic z Muzeum Narodowego w Zemunie i J. Belosevic z Muzeum Archeologicznego w Zadarze; ekspozycja NRD — dr J. Herrmann z Institut für Vor-und Frühgeschichte DAW z Berlina.

Międzynarodową część Wystawy otwierała ekspozycja Związku Radzieckiego. Generalnym jej założeniem było zademonstrowanie wyników najnowszych badań nad archeologią Słowiańszczyzny wschodniej. Przy pomocy licznych zabytków i fotografii oraz dokumentacji rysunkowej ukazano problematykę osadniczą i kulturę materialną

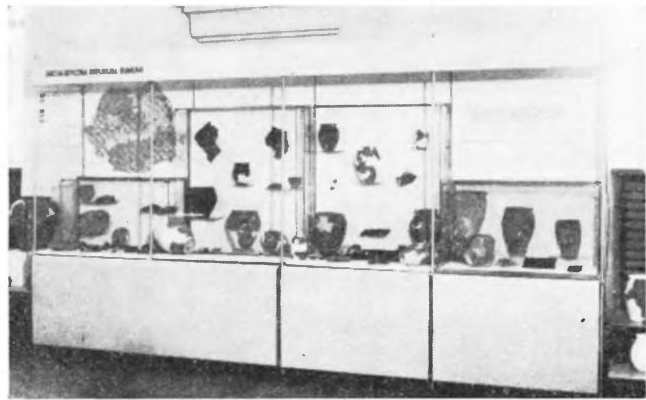

Ryc. 4. Fragment czechosłowackiej części wystawy

plemion wschodniosłowiańskich VI—IX w. (stanowiska z ceramiką praskiego typu — typu „Korczak”). Przedstawiono tu ciekawe materiały archeologiczne z osady wsi Korczak w obwodzie Zytomierskim, z osady cmentarzyska Wołynczewo nad Sejmem, z osady Pieńkowski nad rzeką Tiasmin i osady Gajworon nad Bohem oraz ze znanego grodziska Nowotroickoje. W następnym stoisku zwiedzający mogli zaznajomić się z bogactwem kultury materialnej wczesnośredniowiecznej Rusi na podstawie badań archeologicznych staroruskiego grodu Izjasławla zniszczonego całkowicie w 1241 r. przez najazd Tatarów. Na wystawie zademonstrowano olbrzymią wręcz ilość różnorodnych zabytków pochodzących z tych wykopalisk począwszy od skarbu ozdób srebrnych, poprzez narzędzia pracy, broń, kolczugi, do drobnych okuć, zabawek, ziaren zbóż itp. W dalszych stoiskach zademonstrowano wyniki badań w Lubiecu, Smoleńsku (badania zabytków architektury sakralnej XII—XIII w.), Nowogródku i Nowogrodzie. Wśród wielu ciekawych eksponatów uwagę widzów przyciągały nowogrodzkie „gramoty” na korze brzozonej, najstarsze zabytki piśmiennictwa staroruskiego, po raz pierwszy eksponowane poza granicami Związku Radzieckiego. Wystawione w ilości kilkunastu sztuk, wraz z rylcami pisarskimi, zaopatrzone były w teksty przetłumaczone na język polski przez dr A. Poppe (przy tłumaczeniu różnych tekstów i podpisów z języka rosyjskiego na polski i z polskiego na rosyjski pomocą autorom Wystawy służył dr A. Poppe, tłumaczenia angielskie zawdzięczamy dr A. Wiercińskiemu i mgr H. Modrzewskiej). Archeologowie interesowali się ładnie opracowaną pod względem

graficznym planszą poświęconą najnowszym osiągnięciom badań dendrochronologicznych w Nowogrodzie.

Czechosłowacka część Wystawy poświęcona była głównie kulturze materialnej państwa Wielkomorawskiego. Najmocniejszym jej akcentem były sławne już odkrycia na Morawach, szczególnie w Mikulčicach. W Warszawie pokazano najcenniejsze zabytki wydobyte w wyniku kilkunastu ostatnich lat badań, przepięknej roboty ozdoby złote i srebrne, skarby wyrobów żelaznych, tzw. siekierowatych grzywnien, narzędzia, broń itd. Liczne fotografie i rekonstrukcje rysunkowe znakomicie uzupełniały oryginały

Ryc. 5. Fragment rumuńskiej części wystawy

nalny materiał zabytkowy, ukazywały bogactwo kultury materialnej Słowian wczesnośredniowiecznych. Zwracali też uwagę pięknie wykonane modele i naturalnej wielkości rekonstrukcja grobu wielmożny wielkomorawskiego.

Nieduża, lecz ładna i ciekawa, była ekspozycja węgierska. W czterech gablotach i na jednej planszy pokazano tu historię osadnictwa słowiańskiego na terenie Węgier w okresie VI—X w. ilustrując ją oryginalnymi zabytkami słowiańskimi i awarskimi, fotografiami i mapkami. Głównym akcentem wystawki był okres panowania na terenie dolnej Pannonii słowiańskiego przywódcy, Pribiny (IX w.), pokazano tu również wyniki badań archeologicznych w Zalawar, stolicy Pribiny.

Archeolodzy rumuńscy zademonstrowali na wystawie zespoły zabytkowe (głównie ceramika) w układzie chronologicznym i podziale na grupy kulturowe. Przedstawione materiały zabytkowe świadczyły dobitnie o poważnym wpływie kultury słowiańskiej na kulturę wczesnośredniowiecznej Rumunii.

Ekspozycję bułgarską otwierała duża mapa historyczna średniowiecznej Bułgarii i wstępny tekst zapoznający widza z polityczną historią tego kraju. Następnie w szeregu gablot i na planszach zaprezentowano bogaty materiał zabytkowy (około 130 oryginalnych eksponatów, oprócz kopii

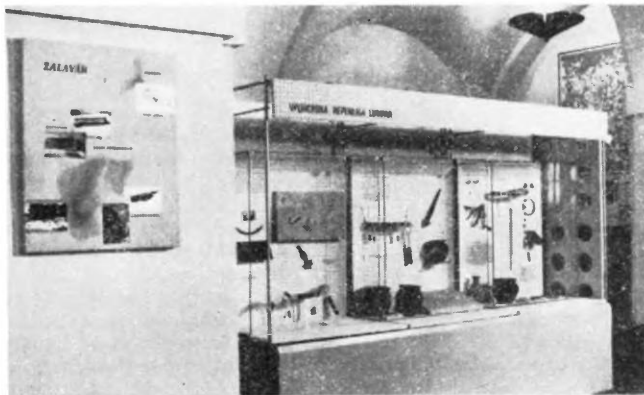

Ryc. 6. Wystawa Bułgarskiej Republiki Ludowej

i fotogramów), podzielony w grupy tematyczne, które z kolei dzieliły się na zespoły chronologiczne. Pokazano tu ceramikę, ozdoby, ceramikę dekoracyjną (płytki fajansowe do wykładania ścian i posadzek, gzymsy itp.), formy odlewnicze ozdób, narzędzia rzemieślników, tygły z resztkami szkła, wyroby kościane, monety. Eksponowano także liczne zabytki piśmiennictwa słowiańskiego świadczące o szerokiej znajomości pisma, także wśród prostych ludzi. Ciekawsze detale niektórych zabytków uwypuklono przy pomocy powiększeń fotograficznych. Przy pomocy pięknych, dużych zdjęć fotograficznych przedstawiono rozwój architektury sakralnej i świeckiej w zbadanych przez archeologów kolejnych stolicach państwa bułgarskiego, Plisce, Presławiu i Trnowie.

Następna z kolei, bardzo duża i bogata była wystawa jugosłowiańska. Przedstawiono tu zestawy zabytków typowych dla poszczególnych krain i kultur wczesnośredniowiecznej Jugosławii w porządku chronologicznym. Liczne, oryginalne zabytki kultury materialnej, jak przepiękne ozdoby ze złota, srebra i brązu, broń, narzędzia pracy, przedmioty codziennego użytku wzbogacono kopiami, gipsowymi odlewami elementów architektury i dzieł sztuki oraz powiększeniami fotograficznymi. Całości dopełniała mapa stanowisk i kultur wczesnośredniowiecznych badanych na terenie Jugosławii.

Zagraniczną część Wystawy zamykała ekspozycja NRD dająca bardzo dokładny przegląd powojennych badań nad archeologią Słowiańszczyzny zachodniej prowadzonych z dużym rozmachem przez demokratyczne państwo niemieckie. Wspaniałe wyniki prac kolegów z NRD pokazały naocznie, jak bardzo daleko odeszła nauka w wolnym, demokratycznym kraju od fałszywych, szowinistycz-

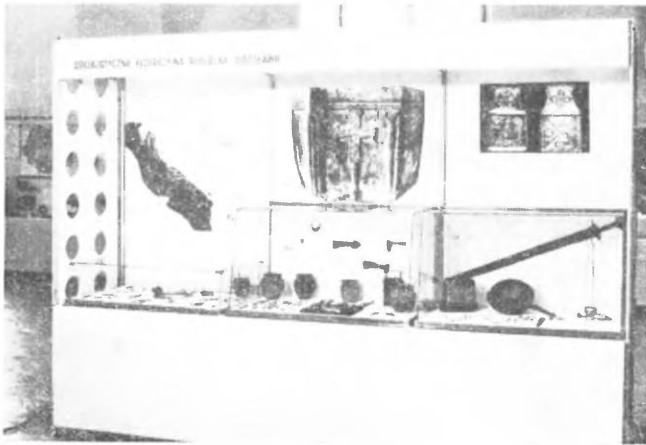

Ryc. 7. Węgierska część wystawy

nych koncepcji archeologii hitlerowskich Niemiec. I na tej ekspozycji posługiwano się przede wszystkim oryginalnym materiałem zabytkowym uzupełnionym licznymi mapkami, rekonstrukcjami rysunkowymi, modelami i tekstami. Na Wystawie przedstawiono historię i kulturę materialną plemion słowiańskich pomiędzy Odrą i Łabą począwszy od VI w. aż w głąb XII w. do momentu całkowitego opanowania tych ziem przez żywioł niemiecki. Dwie duże mapy obrazowały rozsiedlenie się plemion słowiańskich między Odrą i Łabą około r. 1000 oraz rozmieszczenie stanowisk słowiańskich na tym terenie zbadanych przez archeologów po 1945 r. Obok map eksponowany był, jako monumentalny akcent wystawy — oryginalny front wału obronnego z XII w. grodu w Behren-Lübchin (Meklemburgia). Ekspozycję uzupełniały w gablotach, na podestach i planszach obrazowały kulturę najwcześniejszych grup plemiennych Serbów (ceramika typu praskiego), Łużyczan, Słupian, Milczan, Dziadoszan (ceramika typu tornowskiego), Wieleców (ceramika typu feldberskiego) oraz Hawelan i Obodrzyków w okresie VI—IX w. W dalszym ciągu pokazano gospodarcze podstawy kształtowania się społeczeństw wczesnofeudalnych demonstrując wyniki badań na znanych stanowiskach w Behren-Lübchin, Tornow, Alt-Lübeck, Brandenburg, Teterow i innych. Uwagę widzów przyciągały tu duże modele grodów (Tornow i Behren-Lübchin). Autorzy wy-

stawy pokazali też zwyczaje pogrzebowe i religię zachodnich Słowian, wystawiono między innymi oryginalne zabytki i kopie rzeźb kultowych (np. drewniany słup rzeźbiony z Behren-Lübchin, obraz kultowy z Altfriesack, pow. Neuruppin, głowa z Merseburga, kopie bóstw słowiańskich z Alten-Kirchen na Rugii, z Bergen-Rügen (Swantewit) i Wolgast (Wologoszcz-Gerowit).

Największa, polska część Wystawy zajmowała I piętro i połowę sal parterowych wystawowej części Arsenału. Składała się z trzech członów. Człon pierwszy obejmował zagadnienia polityczne i kulturowo-wierzeniowe (duża sala I piętra) oraz społeczne, człon drugi kulturę materialną Polski wczesnośredniowiecznej ujętą monograficznie, takimi zagadnieniami, jak rolnictwo, ogrodnictwo-sadownictwo, hodowla, łowiectwo-zbieractwo, bartnictwo, ry-

Ryc. 8. Fragment jugosłowiańskiej części wystawy

bołówstwo, wędzarnictwo, garniarstwo, złotnictwo, hutnictwo żelaza, kowalstwo, dziedziczenie, szklarstwo, wazelnictwo soli, bursztyniarstwo, ciesiołka, obróbka rogu i kości, tokarstwo, bednarstwo, kołodziejstwo, kamieniarstwo, osadnictwo podgrodzowe i wiejskie, osadnictwo grodzowe typu miejskiego, budownictwo drewniane, budownictwo monumentalne, kamienne, tkactwo, higiena, szewstwo, krawiectwo, strój, komunikacja, handel, kontakty handlowe i inne kontakty międzynarodowe (boczne sale I piętra). Trzeci człon Wystawy przedstawiał rozwój i kulturę ważniejszych ośrodków osadniczych Polski i zajmował sale parterowe na lewo od wejścia do hallu wystawowego. Przedstawiono tu takie zagadnienia, jak sztukę i architekturę romańską, piśmiennictwo, muzykę, zabawki dziecięce, gry dorosłych oraz wyniki prac archeologicznych nad wczesnośredniowiecznym Gdańskiem, Łęczycą, Szczecinem, Wolinem, Wrocławiem, Poznaniem, Kaliszem, Czerskiem, Płockiem i Krakowem.

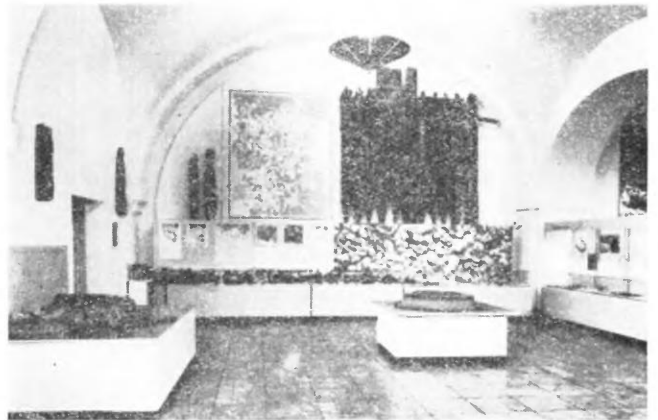
Autorzy Wystawy starali się uniknąć powtórzenia poprzedniej wystawy pt. „Początki Państwa Polskiego” eksponowanej w tych samych salach w latach 1960—1965. Dlatego zagadnienia polityczne i społeczne będące głównym akcentem poprzedniej ekspozycji stały się na obecnej wystawie niejako aneksem wiodącym wprawdzie i porządkującym obraz rozwoju kultury materialnej i duchowej Polski wczesnośredniowiecznej. Podział problematyki na trzy grupy zagadnień podyktowany był także troską o zwiedzających. Dotychczasowe doświadczenia w oprowadzaniu licznych wycieczek wykazały, że przy tak wielkich rozmiarach wystawy i jej nasyceniu bogactwem problemów i eksponatów możliwe jest jedynie pobieżne zwiedzenie jej jednorazowe. Znacznie korzystniejsze jest dla widza zapoznanie się z wystawą etapami i grupami zagadnień. Szczególnie sprawa ta jest aktualna dla szkół warszawskich korzystających z wystawy dla nauczania historii Polski. Obecna wystawa była bardziej przystosowana do zwiedzania przez indywidualnego widza, jednak wobec specyfiki eksponatu archeologicznego, konieczności rezygnowania z objaśniających tekstów, gdzie to tylko było możliwe (by nie zginął sam zabytek) pozostała zasada zwiedzania wystawy z przewodnikiem.

Nowością w polskiej ekspozycji archeologicznej było pokazanie w dużej skali pogańskiej religii Słowian, wierzeń i zwyczajów pogrzebowych, różnych obrzędów kultowych miejsc kultu itp. Na Wystawie skupiono wielką ilość zabytków kultu pogańskiego, rzeźb lub ich odlewów gipsowych (np. wielkie kamienne rzeźby ze Słęzy). Problemy kultów pogańskich i ich przetrwania w głąb średniowiecza powiązane były ściśle z politycznym ciągiem Wystawy, gdzie znalazła też swoje miejsce religia „państwowa” — chrześcijaństwo.

Dzięki życzliwej pomocy innych polskich placówek naukowych i kulturalnych na Wystawie zostały skupione najcenniejsze zabytki wczesnopolskiej kultury ze starszych i najnowszych badań archeologicznych w Polsce. Starano się ukazać je w zespołach, na tle środowiska historycznego i geograficznego. Stąd często posługiwano się dokumentacją naukową: fotografią wykonaną w terenie, planem, rysunkiem rekonstrukcyjnym lub mapą w ładnym wykonaniu plastycznym. Często uciekano się do bardzo dużych powiększeń fotograficznych dla silnego zaakcentowania czołowych problemów (naturalnej wielkości fotografie frontu wału obronnego grodów w Poznaniu i Gnieźnie, „odrzwia” kamienne sali z budownictwem monumentalnym) lub duże powiększenia fotograficzne wystawionych zabytków dla wydobycia ich walorów jako dzieł sztuki.

Polską część Wystawy zamykała duża plansza z orłem Przemysława — symbolem Polski piastowskiej.

Po uroczystości otwarcia i zwiedzeniu Wystawy Minister Kultury i Sztuki wydał obiad dla polskich i zagranicznych organizatorów Wystawy. W czasie obiadu, na który przybyli także dyrektorzy zagranicznych instytucji naukowych biorących udział w Wystawie i Dyrektor Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, Przewodniczący I Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej, prof. dr W. Hensel, wygłoszono szereg toastów podkreślających cennosc inicjatywy zorganizowania tego typu międzynarodowej Wystawy, która pokazała nie tylko ogromne bogactwo kultury materialnej i duchowej wczesnośredniowiecznych Słowian i jej wkład w kulturę

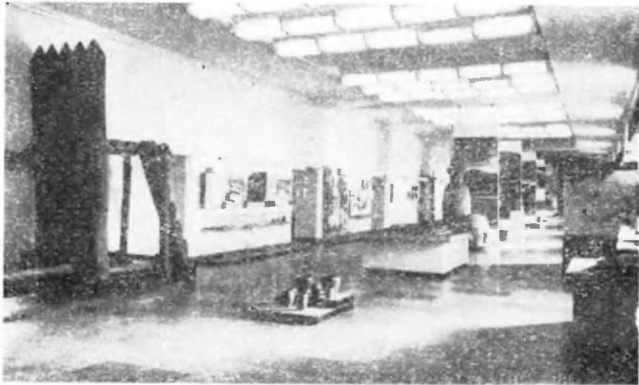
Ryc. 9. Wystawa Niemieckiej Republiki Demokratycznej

współczesnej Europy, ale zobrazowała rozmach badań naukowych archeologii naszych krajów, stały postęp w dziedzinie prac archeologicznych i stałą, wielką opieką jaką państwo socjalistyczne otacza rozwój badań naukowych i ochronę dóbr kultury.

W dniu 17 września wiceminister Kultury i Sztuki, Kazimierz Rusinek podejmował lampką wina uczestników I Kongresu Archeologii Słowiańskiej i gości Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w pałacu w Wilanowie. Uroczystość ta była połączona ze zwiedzeniem pałacu wilanowskiego i kilkunastominutowym koncertem kameralnego zespołu polskiej muzyki XVII/XVIII wieku. W imprezie wzięło udział około 500 osób z kraju i zagranicy.

Zabytków i dokumentacji na Wystawę użyczyły: Instytucje archeologiczne Ludowej Republiki Bułgarii, Cze-

chosłowackiej Republiki Socjalistycznej, FIR Jugosławii, Rumuńskiej Republiki Ludowej, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Węgierskiej Republiki Ludowej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe

Ryc. 10. Ogólny widok głównej sali I piętra. Fragment polskiej części wystawy: „Kultura Słowian we wczesnym średniowieczu”

w Warszawie, Muzeum Okręgowe w Toruniu, Muzeum Okręgowe w Zielonej Górze, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Muzeum Mazurskie w Olsztynie, Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie, Muzeum Mazowieckie w Płocku, Muzeum Ziemi Przemyskiej w Przemyśle, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum w Szczecinku, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Muzea Archeologiczne w Gdańsku, Krakowie (i Oddział w Nowej Hucie), Poznaniu (i Oddział w Gnieźnie), Wrocławiu, Mu-

zeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, Katedry Archeologii: Polskiej i Powszechnej UMCS w Lublinie, Folski UAM w Poznaniu, Polski UMK w Toruniu, Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej UW w Warszawie, Zespół Badań nad Polskim Średniowieczem UW i PW w Warszawie, Instytut Sztuki PAN, Instytut Historii Kultury Materialnej i jego placówki w Bonikowie, Czersku, Gdańsku, Gnieźnie, Kaliszu, Gieczu, Igołomii, Kołobrzegu, Kruszwicy, Łęczycy, Nakle, Opolu, Płocku, Poznaniu, Radomiu, Sandomierzu, Strzelnie, Szczecinie, Toruniu, Wolinie, Wrocławiu, Grodach Czerwieńskich oraz Pracownia Polskiego Atlasu Archeologicznego w Warszawie i Pracownia Paleobotaniczna Centralnego Laboratorium IHKM PAN w Poznaniu, Wojewódzki Konserwator Zabytków przy WRN w Koszalinie i Wojewódzki Konserwator Zabytków przy WRN w Lublinie, Parafia Rzymsko-Katolicka w Koprzywnicy, pow. Sandomierz oraz Centralna Agencja Fotograficzna CAF.

M. Kaczyński

Ogólnopolska Sesja Neolityczna w Krakowie

W ramach przygotowań do Międzynarodowego Sympozjum Neolitycznego, które planuje się w Polsce w 1969 r., odbyło się w Krakowie w dniach 25—26 czerwca 1966 r. Ogólnopolskie Zebranie Naukowe Neolityczne z następującymi referatami i komunikatami: 1. Dr Jan Machnik: Zagadnienie stosunków kulturowych na przełomie neolitu i epoki brązu w Małopolsce; 2. Dr Jerzy Głosik: Sytuacja kulturowa w Polsce północno-wschodniej w młodszej epoce kamiennej i wczesnej epoce brązu; 3. Mgr Kazimierz Siuchniński: Osadnictwo neolityczne i wczesnobrązowe na Pomorzu Zachodnim.

Uczestnicy zebrania podjęli uchwałę, że podobne spotkania ogólnopolskie będą się odbywały rok rocznie.

j.gł.

Zdezaktualizowane egzemplarze „Wiadomości Archeologicznych”

można nabyć

w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruchu”

Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17

**na miejscu lub na zamówienie z zaliczeniem
pocztowym**

Cena: 30,00 zł

